

**Stichting Bedrijfspensioenfonds
voor de Koopvaardij**

Jaarverslag 2021

Ten geleide

Geachte heer, mevrouw,

Hierbij bieden wij u het jaarverslag 2021 aan van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij.

Het jaarverslag bestaat uit het bestuursverslag, de jaarrekening en de overige gegevens. In het bestuursverslag informeren wij u over de karakteristieken van het pensioenfonds, waaronder de missie, visie en strategie, het profiel van de organisatie en de kenmerken van de pensioenregeling, de gerealiseerde doelstellingen en de belangrijkste bestuursbesluiten die in het jaar 2021 zijn genomen. Tevens treft u in het verslag het oordeel en de bevindingen van de pensioenraad aan alsmede de rapportage van de raad van toezicht.

In de jaarrekening presenteren wij het pensioenfondsvermogen bestaande uit de reserves en technische voorzieningen en de mutaties daarin gedurende 2021. In de toelichting vindt u onder meer de grondslagen voor de waardering en de mutaties in de beleggingsportefeuille.

Onder de overige gegevens zijn de actuariële verklaring van de waarmerkend actuaris en de controleverklaring van de onafhankelijk accountant opgenomen.

Ook in 2021 heeft corona Nederland en de wereld gedomineerd, de financiële markten hebben desondanks in 2021 een enorme groei doorgemaakt. Mede hierdoor is de dekkingsgraad van het pensioenfonds gestegen en is het pensioenfonds in 2021 uit herstel gekomen. Het pensioenfonds heeft eind 2021 als gevolg van een positieve ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad (12 maands gemiddelde van de UFR-dekkingsgraad) per 30 september 2021 kunnen besluiten tot het toekennen van een (kleine) indexatie. In 2021 zijn wij ook geconfronteerd met lock-downs en beperkingen vanwege de pandemie wat ook zijn beslag heeft gehad op de sector en in het bijzonder de zeevarenden. Momenteel slaat de pandemie om in een endemie en zal een en ander naar waarschijnlijkheid weer genormaliseerd gaan worden.

Naast de perikelen rondom corona heeft 2021 ook in het teken gestaan van het nieuwe pensioenakkoord. Naar verwachting zal de nieuwe wet toekomst pensioenen per 1 januari 2023 in werking treden en zal een overgangsregime van vier jaar gaan gelden. In 2021 heeft het bestuur de eerste stappen gezet om zich goed voor te bereiden op het doorvoeren van de stelselwijziging binnen het fonds. Hoewel deze stelselwijziging pas uiterlijk 1 januari 2027 ingaat, heeft het bestuur hiervoor al eind 2020 een bestuurlijke werkgroep ingericht. Die is gestart met het voorbereiden van alle werkzaamheden die nu al noodzakelijk zijn om de stelselwijziging voor te bereiden.

Tijdens het opstellen van het bestuursverslag is een oorlog uitgebroken tussen Rusland en Oekraïne. Alhoewel de medewerkers uit deze landen niet onder de verplichtstelling van het pensioenfonds vallen, kampt het pensioenfonds wel met de gevolgen van deze oorlog. Zo heeft het pensioenfonds onlangs besloten alle belangen in Rusland te verkopen (0,05% van de bezittingen) zodra de mogelijkheid daartoe bestaat. Het pensioenfonds voert de sanctiewetgeving nauwgezet uit. Het bestuur volgt de ontwikkelingen en zal passende maatregelen treffen waar nodig. Onze gedachten gaan ook uit naar de zeevarenden en hun families die direct of indirect hiermee worden geconfronteerd. Het bestuur hoopt dat snel een oplossing gevonden wordt om dit conflict tot een einde te brengen.

Het bestuur dankt allen die zich in 2021 voor het pensioenfonds hebben ingezet.

*Het bestuur van de
Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij*

R. Kloos, voorzitter

H.J.A.H. Hijlkema, plaatsvervangend voorzitter

Inhoud

Kerncijfers	4
Bestuursverslag	
Profiel	6
Organisatie	9
Hoofdpijnen	18
Code Pensioenfondsen	21
Communicatie	31
Pensioenregeling	34
Algemene ontwikkelingen	40
Beleggingen	42
Risicoparagraaf	54
Transparantie van de kosten	71
Toekomstparagraaf	81
Pensioenraad: verslag, bevindingen en oordeel	86
Reactie van het bestuur	89
Rapportage raad van toezicht 2021	90
Reactie van het bestuur	98
Jaarrekening	
Balans per 31 december 2021	99
Staat van baten en lasten over 2021	101
Kasstroomoverzicht	102
Algemene toelichting	103
Grondslagen voor de waardering	105
Grondslagen voor de resultaatbepaling	111
Grondslagen voor het kasstroomoverzicht	112
Toelichting op de balans per 31 december 2021	113
Niet in de balans opgenomen activa & verplichtingen	125
Risicoparagraaf	126
Toelichting op de staat van baten en lasten	136
Actuariële analyse	141
Gebeurtenissen na balansdatum	142
Overige gegevens	
Actuariële verklaring	143
Controle verklaring van de onafhankelijke accountant	145
Bijlage 1: Nevenactiviteiten	155

Kerncijfers 2017 - 2021

(x 1 duizend Euro)	2021	2020	2019	2018	2017
Werkgevers en deelnemers (aantallen)					
Aangesloten werkgevers met personeel	177	183	193	207	204
Actieve deelnemers	4.842	4.932	5.232	5.394	5.429
Pensioengerechtigden	28.074	28.828	29.505	30.258	30.921
Gewezen deelnemers ¹⁾	19.195	19.282	19.046	18.575	18.249
Totaal deelnemers	52.111	53.042	53.783	54.227	54.599
Pensioenverplichtingen en pensioenvermogen					
<i>Technische voorzieningen</i>					
Voorziening pensioenverplichtingen	3.746.014	4.092.137	3.792.977	3.411.883	3.418.532
Voorziening prepensioenverplichtingen	32.964	37.198	36.273	34.756	35.253
Voorziening AIP verplichtingen	539	652	784	915	1.196
Overige technische voorzieningen	257	227	225	225	198
Totaal technische voorzieningen (a)	3.779.774	4.130.214	3.830.259	3.447.779	3.455.179
Marktrente verplichtingen ²⁾	0,56%	0,19%	0,72%	1,35%	1,48%
Verplichting in verband met VPL ³⁾	16.419	19.565	19.804	19.812	27.136
Verplichting in verband met AIP	9.066	9.101	8.340	13.036	12.686
<i>Reserves</i>					
Algemene reserve	276.273	42.407	49.151	- 15.368	52.263
Algemene reserve prepensioen	5.296	1.531	2.496	4.056	3.679
Solvabiliteitsreserve	445.237	470.879	471.163	442.884	394.697
Solvabiliteitsreserve prepensioen	3.923	4.278	4.498	4.484	4.089
Bestemmingsreserve kosten	16.414	-	-	-	-
Bestemmingsreserve premie egalisatiedepot	-	-	7.850	2.500	-
Totaal reserves (b)	747.143	519.095	535.158	438.556	454.728
Totaal vermogen (c = a + b)	4.526.917	4.649.309	4.365.417	3.886.335	3.909.907
Af: bestemmingsreserves (d)	16.414	-	7.850	2.500	-
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (e = c - d) ⁴⁾	4.510.503	4.649.309	4.357.567	3.883.835	3.909.907
Dekkingsgraad (f = e / a)	119,3%	112,6%	113,8%	112,6%	113,2%
Vereiste dekkingsgraad	111,9%	111,5%	112,4%	113,0%	111,5%
Beleidsdekkingsgraad ⁵⁾	115,3%	109,2%	112,2%	113,7%	112,5%
Reële dekkingsgraad ⁶⁾	94,3%	90,3%	91,4%	92,8%	92,2%

1) Inclusief ambtshalve uitkeringen.

2) Voor de marktrente van de verplichtingen wordt uitgegaan van de actuele rentetermijnstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank (DNB).

3) Eind 2021 loopt de verplichting in verband met VPL van 16,4 miljoen Euro volledig binnen één jaar af. Daarom is deze verplichting per einde 2021 in de jaarrekening gepresenteerd onder de kortlopende schulden. Voor alle jaren is hier de volledige verplichting in verband met VPL vermeld.

4) Het totale vermogen bestaat uit het belegd vermogen en de overige activa en passiva op de balans. Deze overige activa en passiva zijn niet gerelateerd aan het vermogensbeheer en betreffen bijvoorbeeld de te vorderen premiebijdragen op werkgevers en de VPL- en AIP-verplichting. Daarnaast is het totale vermogen gelijk aan het totaal van stichtingskapitaal, reserves en de technische voorzieningen.

Het totale vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad is gelijk aan het totale vermogen exclusief de bestemmingsreserves.

Deze bestemmingsreserves betreffen (1) de bestemmingsreserve kosten die ultimo 2021 is gevormd op grond van een bestuursbesluit en (2) van 2018 tot en met 2019 het premie egalisatiedepot dat eind 2018 is gevormd op grond van een besluit van de sociale partners. Vanaf eind 2020 is de bestemmingsreserve premie egalisatiedepot nihil.

5) De beleidsdekkingsgraad wordt gebruikt voor de toets of een pensioenfonds voldoet aan de eisen inzake het (minimaal) vereiste eigen vermogen. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als het gemiddelde van de aan DNB per ultimo maand gerapporteerde dekkingsgraden over de laatste 12 maanden.

6) Naast de nominale pensioenverplichtingen wordt ook rekening gehouden met de toekomstige indexatie. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding van de beleidsdekkingsgraad ten op zichte van de "indexatiedekkingsgraad" weer. De indexatiedekkingsgraad is daarbij de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening van prijsinflatie mogelijk is, onafhankelijk van de eigen toeslagambitie. Zie art. 133b van de Pensioenwet (PW). Om invulling te geven aan het voorwaardelijk karakter van de indexatie wordt deze gekwantificeerd met een (voor alle fondsen gelijk) verwacht rendement. De berekening van de reële dekkingsgraad sluit aan op de indexatiereguleer in het herziene financieel toetsingskader, met ingangsdatum 1 januari 2015, die op dezelfde wijze onderscheid maakt tussen de nominale toezegging en de voorwaardelijke indexatietoezegging. De reële dekkingsgraad ultimo 2021 komt uit op 94,3%, (ultimo 2020: 90,3%) waarbij conform art. 23a Besluit FTK het maximaal te hanteren aandelenrendement van 5,6% is toegepast.

(x 1 duizend Euro)	2021	2020	2019	2018	2017
Financiële gegevens					
Feitelijke premie	53.098	53.674	55.687	54.867	54.424
Mutatie premie egalisatie depot	-	7.850	1.316	- 2.500	-
Premie ter dekking pensioenopbouw	53.098	61.524	57.003	52.367	54.424
Premie ter dekking pensioenopbouw (ex-ante) ⁷⁾	53.716	61.476	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kostendekkende premie ⁷⁾	64.045	67.523	59.695	51.791	53.236
Gedempte kostendekkende premie ⁷⁾	53.715	61.469	57.003	52.092	53.864
Uitkeringen	133.362	133.267	133.947	133.960	138.866
Actuele waarde belegd vermogen ⁸⁾	4.467.908	4.567.957	4.214.219	3.733.394	3.763.293
Beleggingsresultaat ⁹⁾	- 36.289	372.489	561.439	56.652	80.663
Rendement	-0,6%	8,7%	14,4%	1,5%	2,1%
Z-score ¹⁰⁾	0,70	0,36	0,23	0,27	0,51
Beoordeling performance toets ¹¹⁾	2,21	1,76	1,55	1,39	1,40
Resultaat boekjaar ¹²⁾	228.048	- 16.063	96.602	- 16.172	111.855

7) De kostendekkende premie wordt vastgesteld op basis van de inkoop van nieuwe pensioenopbouw in het boekjaar, is gebaseerd op marktwaarde en bevat opslagen voor administratiekosten en het Vereist Eigen Vermogen. Vanaf 2020 is de ex-ante bepaalde gedempte kostendekkende premie de toetspremie, tot en met 2019 was dat de ex-post bepaalde gedempte kostendekkende premie.

8) Inclusief vorderingen en schulden uit hoofde van beleggingen.

9) Het beleggingsresultaat is inclusief indirecte beleggingsopbrengsten en beleggingskosten, maar exclusief de toerekening van beleggingsresultaat aan de verplichting in verband met VPL en AIP, en exclusief toerekening van algemene kosten aan het beleggingsresultaat.

10) De z-score geeft de afwijking weer van het feitelijke rendement ten opzichte van het normrendement.

11) De performancetoets geeft aan in hoeverre het feitelijk behaalde beleggingsrendement over een periode van vijf jaar afwijkt van het beleggingsrendement van de normportefeuille (benchmark) over dezelfde periode. Als beoordeling van de performancetoets is de uitkomst van deze toets (zoals die is beschreven in bijlage 1 bij het Vrijstellings- en boetebesluit Wet Bpf 2000) vermeld inclusief optelling van correctiefactor 1,28. Daardoor is de performancetoets gehaald als de vermelde uitkomst groter of gelijk is aan nul.

12) Op deze cijfers zijn (indien van toepassing) de kosten van de indexeringen per 1 januari van het volgende boekjaar reeds in mindering gebracht.

Bestuursverslag

Profiel

De Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, statutair gevestigd te Hoofddorp, (hierna: Bpf Koopvaardij of het pensioenfonds) is opgericht op 1 februari 1954. De laatste statutenwijziging was op 3 maart 2021. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41195579. Het pensioenfonds is een bedrijfstakpensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Missie

Het pensioenfonds wil nu en in de toekomst voor zeevarenden en oud-zeevarenden in de bedrijfstak koopvaardij op betrouwbare, maatschappelijk verantwoorde, transparante en kostenefficiënte wijze de pensioenregeling uitvoeren.

Visie

Het pensioenfonds streeft naar een evenwichtige risicodeling tussen alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden in het pensioenfonds. Het pensioenfonds belegt en beheert het vermogen tegen verantwoorde risico's en doet dit op een maatschappelijk verantwoorde wijze. Een uitdaging voor het pensioenfonds hierbij is de balans te vinden tussen het nakomen van de toegezegde uitkeringen en het nastreven van zoveel mogelijk koopkrachtbehoud waarbij transparantie, verantwoording en effectieve communicatie een hoge prioriteit hebben.

Strategie

Het pensioenfonds heeft in 2017 strategische ambities vastgesteld voor de periode 2017-2021 en evalueert die jaarlijks. Op 8 december 2021 is de eerste bijeenkomst geweest in het kader van het evalueren van het strategisch meerjarenplan 2017-2021 en het opstellen van het strategisch meerjarenplan 2022-2026. Het nieuwe plan zal in de eerste helft van 2022 worden vastgesteld.

Hieronder staan de strategische ambities en de realisatie tot dusverre:

- *Verlagen van de kosten en verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening:*
 - *Pensioenbeheer:* Het pensioenfonds ambieert structurele verlaging van de kosten van pensioenbeheer bij de (pensioenuitvoeringsorganisatie) PUO met minimaal 15% ten opzichte van het kostenniveau van 2016 en een hogere kwaliteit die tot uitdrukking komt in een klanttevredenheidsscore van minimaal een 8. De verlaging van de structurele pensioenbeheerkosten met 15% is tot op heden slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Dit komt onder meer door een stijging van de kosten van de pensioenuitvoering vanwege het doorvoeren van wettelijke maatregelen en indexatie van de tarieven van de uitvoerder. De klanttevredenheid lag tijdens het in 2021 uitgevoerde klanttevredenheidsonderzoek op het rapportcijfer 8.

- *Vermogensbeheer*: Het pensioenfonds ambieert het behalen van een overrendement van minimaal 110 basispunten ten opzichte van de verplichtingen door middel van een strategische beleggingsmix van 60% matchingportefeuille en 40% returnportefeuille. Tevens streeft het pensioenfonds voor de beleggingsportefeuille naar een kostenniveau dat (in relatie tot de beleggingsmix) lager is dan de benchmark van vergelijkbare pensioenfondsen. Het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (MVB) wordt zo veel mogelijk toegepast op de gehele beleggingsportefeuille en meegenomen in elke beleggingsbeslissing. Het overrendement van minimaal 110 basispunten is gerealiseerd. In 2021 zijn de beleggingen met 0,7% gedaald terwijl de verplichtingen op basis van de marktrente zijn gedaald met 9,4%. Dit zorgt voor een positief overrendement van 8,7%. Ook over een langere periode (3- en 5-jaar) is de overrendementsdoelstelling van 110 basispunten hierdoor behaald. In 2021 heeft het bestuur een ALM-studie uit laten voeren die de risicohouding van het pensioenfonds ten aanzien van de beleggingen heeft herbevestigd. Vanuit de ALM-studie zijn geen significante wijzingen in de beleggingsportefeuille doorgevoerd.

- *Samenwerking met andere maritieme pensioenfondsen*: Samenwerking met andere maritieme pensioenfondsen komt maar langzaam van de grond. Vanaf 1 januari 2019 vindt samenwerking plaats tussen de bestuursbureau 's van het Bpf Koopvaardij en het Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL). Het pensioenfonds blijft open staan voor samenwerking met andere maritieme pensioenfondsen. In het nieuwe strategisch meerjarenplan zal bezien worden in hoeverre de maritieme samenwerking een strategische doelstelling blijft en als dit zo is welke acties worden ondernomen om de doelstelling te bereiken.

- *Anticiperen op externe ontwikkelingen*: Ook in 2021 is het wachten op met name de verdere uitwerking van het pensioenakkoord in wet- en regelgeving. De wetgever heeft binnen het pensioenakkoord de mogelijkheid gegeven om te kiezen voor enerzijds het flexibele contract en anderzijds het solidaire contract. Zover nu bekend is schrijft de wetgever voor dat de keuze voor een bepaald contract voorbehouden is aan de sociale partners. Om een en ander voor te bereiden heeft het bestuur eind 2020 een bestuurlijke werkgroep ingesteld. De door het pensioenfonds ingerichte bestuurlijke werkgroep is in 2021 vele malen bijeengekomen en heeft de issues die spelen in het kader van het nieuwe pensioencontract besproken en het bestuur van advies voorzien. Eind 2021 is onder meer een risicobereidheidsonderzoek onder deelnemers¹ gehouden. De uitkomsten daarvan worden door de bestuurlijke werkgroep verder verwerkt. In 2022 zullen bijeenkomsten voor deelnemers worden georganiseerd waarin verdere verdieping ten aanzien van de risicohouding van deelnemers zal worden uitgevraagd. Een delegatie van het bestuur heeft in 2021 twee keer overleg hierover gehad met de sociale partners. Naast de sociale partners worden ook de pensioenraad en de raad van toezicht betrokken bij de uitwerking. Het overleg met sociale partners ten aanzien van het onderwerp pensioenakkoord zal ook in 2022 worden voortgezet. Het bestuur gaat ervan uit dat de sociale partners aan het eind van 2022 een voorlopige keuze maken ten aanzien van het nieuwe pensioencontract. Naast voornoemde acties op het gebied van het pensioenakkoord zijn door het pensioenfonds alle wettelijke verplichtingen in 2021 doorgevoerd waaronder SFDR (Sustainable Finance Disclosure Regulation).

¹ Onder deelnemer wordt verstaan: actieve deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde tenzij anders aangegeven.

- *Informatie Technologie (IT)*: In 2021 heeft MN aangegeven de IT-vernieuwing niet zelf te kunnen doen maar de vernieuwing te bewerkstelligen via een samenwerking tussen MN en PGGM. Er zal gebruik gemaakt worden van de reeds ontwikkelde en bewezen software MAP van PGGM. Het project NPS/MAP is verdeeld in twee fases (1a aansluiten technische infrastructuur en 1b) realisatie software) waarvan fase 1a inmiddels met succes is afgerond. Fase 1b zal moeten leiden tot vernieuwde IT per 1 januari 2024. Daarna zal de nieuwe software voor de pensioenadministratie in het kader van het nieuwe pensioencontract worden aangepast. Het bestuur heeft hiervoor als randvoorwaarde aangegeven dat beide contractopties (flexibel en solidair) van het nieuwe pensioencontract moeten kunnen worden uitgevoerd. Het bestuur monitort de ontwikkelingen nauwlettend en evalueert periodiek of de voortgang voldoende is en of deze nog voldoet aan de bestuurlijke criteria die het bestuur in 2020 heeft opgesteld. Tevens is de informatiebeveiliging onder de aandacht van het bestuur. De uitvoerder MN heeft in 2021 veel tijd en aandacht besteed aan het op orde krijgen van het volwassenheidsniveau van de processen gerelateerd aan informatiebeveiliging en zal daar in 2022 mee doorgaan. Alle IT diensten van het pensioenfonds zijn uitbesteed en vallen onder deze informatiebeveiligingsprocessen.

Organisatie

Samenstelling bestuur

Het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan MN Services N.V. en MN Services Vermogensbeheer B.V. (MN). Deze werkzaamheden betreffen de pensioenadministratie en het fiduciair beheer van het vermogen alsmede bestuursondersteuning. De bestuursondersteuning is ondergebracht bij het bestuursbureau van het pensioenfonds. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, verantwoordelijk is en blijft voor de uitvoering van alle (onder)uitbestede taken.

Het pensioenfonds wordt bestuurd door een paritair bestuur van acht leden alsmede één extern lid. Het bestuur bestaat uit vier personen die voorgedragen worden door werkgeversorganisaties in de geleding werkgevers, twee personen die voorgedragen worden door werknemersorganisatie in de geleding werknemers, twee personen die gekozen worden door de pensioengerechtigden in de geleding pensioengerechtigden en één extern bestuurslid. Het bestuur wordt bijgestaan door externe adviseurs.

Het bestuur benoemt:

- twee leden voorgedragen door het Sociaal Maritiem Werkgeversverbond, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden voorgedragen door de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden voorgedragen door Nautilus International, gevestigd te Rotterdam;
- twee leden namens pensioengerechtigden na verkiezing door de pensioengerechtigden;
- één extern lid, dat geen deel uitmaakt van de eerdergenoemde geledingen.

Voor zover de benoeming op basis van voordracht geschiedt, is de desbetreffende organisatie bevoegd de voordracht van een bestuurslid te herroepen.

Het bestuur legt aan de hand van een functieprofiel de benoeming van een kandidaat-bestuurslid voor aan de raad van toezicht. De raad van toezicht kan de benoeming van het kandidaat-bestuurslid beletten indien deze niet voldoet aan het profiel. In geval benoeming plaatsvindt na verkiezingen, legt het bestuur de voorlopige kieslijst voor aan de raad van toezicht. De raad van toezicht kan het opnemen van een kandidaat-bestuurslid op de definitieve kieslijst beletten indien deze niet voldoet aan het profiel.

Een bestuurslid kan, na het horen van de raad van toezicht, door het bestuur worden geschorst of ontslagen indien het desbetreffende bestuurslid:

- naar het oordeel van het bestuur niet (naar behoren) functioneert;
- in gebreke blijft te voldoen aan de aan het bestuurslidmaatschap gestelde verplichtingen of handelt in strijd met de statuten of de pensioenreglementen van het pensioenfonds;
- naar het oordeel van het bestuur gedragingen verricht waardoor de goede naam of de belangen van het pensioenfonds worden geschaad;
- een taak of functie uitvoert die, naar het oordeel van het bestuur, niet verenigbaar is met het bestuurslidmaatschap.

Een besluit tot schorsing of ontslag wordt schriftelijk door het bestuur aan de betrokkene meegedeeld met opgave van redenen en is onmiddellijk van kracht. Het bestuur kent reglementair geen ontslagvergoeding toe.

De raad van toezicht heeft de bevoegdheid om het bestuur te schorsen of tussentijds te ontslaan.

In 2021 was het bestuur² als volgt samengesteld:

<i>Leden werknemers:</i>		<i>Leden werkgevers:</i>	
De heer H.J.A.H. Hijlkema (1949), plv. voorzitter	(1)	De heer R. Kloos (1972) voorzitter	(2)
De heer M.H.W. van Dam (1962)	(1)	De heer A.W.P.M. Zimmerman (1954)	(3)
		De heer R.M. Eltingh (1964)	(3)
<i>Aspirant lid werknemers:</i>		<i>Aspirant lid werkgevers:</i>	
De heer L. Mese ³ (1981)	(1)	De heer G.X. Hollaar (1963)	(2)
<i>Leden pensioengerechtigden</i>		Mevrouw L.M. Verbove-Kuijntjes (1960)	
De heer C.C. van der Sluis (1948)	(4)		(3)
De heer P.G. van der Horst (1947)	(5)	<i>Extern lid</i>	
		Mevrouw M.M. Verheul (1969)	

Voorgedragen door:

<i>Werknemersorganisaties:</i>		<i>Werkgeversorganisaties:</i>	
(1) Nautilus International		(2) Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart	
Postbus 8575, 3009 AN Rotterdam		Boompjes 40, 3011 XB Rotterdam	
		(3) Sociaal Maritiem Werkgeversverbond	
<i>Pensioengerechtigden organisaties:</i>		Boompjes 40, 3011 XB Rotterdam	
(4) Maritiem Platform Gepensioneerden			
Postbus 8575, 3009 AN Rotterdam			
(5) Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen			
Noorddijk 57H 3142 EB Maassluis			

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter en de plaatsvervangend voorzitter. Het dagelijks bestuur is het aanspreekpunt voor het bestuursbureau voor de dagelijkse zaken. Alle operationele besluiten worden voorgelegd aan het bestuur. Het bestuur kan besluiten tot het verlenen van een mandaat aan het dagelijks bestuur voor het nemen van bepaalde besluiten tenzij MN daarvoor is gemandateerd. Het mandaat voor het dagelijks bestuur wordt door het bestuur in een bestuursvergadering en/of overleg besloten. Het bestuur heeft een lijst vastgesteld voor welke besluiten MN een mandaat heeft gekregen.

Per 31 december 2021 was het dagelijks bestuur als volgt samengesteld en waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Dagelijks bestuur:

De heer R. Kloos, voorzitter

De heer H.J.A.H. Hijlkema, plaatsvervangend voorzitter

² De nevenactiviteiten van de bestuursleden staan vermeld in Bijlage 1: Nevenactiviteiten

³ De heer Mese is op 31 december 2021 teruggetreden.

Verdeling portefeuilles binnen het bestuur:

Beleggingsbeleid:

De heer A.W.P.M. Zimmerman

Mevrouw M.M. Verheul

Risicobeheer

De heer R.M. Eltingh (sleutelfunctiehouder risicobeheer)

De heer L. Mese (aspirant bestuurslid)

Audit & IT

De heer C.C. van der Sluis (sleutelfunctiehouder interne audit)

Pensioenzaken en communicatie

De heer M.H.W. van Dam

De heer P.G. van der Horst

De heer G.X. Hollaar

Mevrouw L.M. Verbove-Kuijntjes (aspirant bestuurslid)

Aspirant bestuursleden

Het bestuur biedt talenten (aspirant-bestuursleden) stageplaatsen aan om in de toekomst verzekerd te zijn van voldoende geschikte bestuursleden vanuit de sector. Het pensioenfonds ontwikkelt samen met werknemers- en werkgeversorganisaties een traineeprogramma voor aspirant-bestuursleden om hun geschiktheid zodanig te ontwikkelen dat zij tot het bestuur kunnen toetreden. Het bestuur faciliteert een constructie van meeloopstages (en eventueel trainingen en opleidingen). Een aspirant-bestuurslid heeft geen bestuurlijke verantwoordelijkheid en dus ook geen stemrecht. Een aspirant-bestuurslid ontvangt een vergoeding. De ontwikkeling van het aspirant-bestuurslid wordt periodiek geëvalueerd.

Rooster van aftreden van het bestuur

De leden van het bestuur worden benoemd voor een termijn van vier jaar. Na afloop van deze termijn zijn zij maximaal twee keer herbenoembaar en hebben aldus een zittingsduur van maximaal twaalf jaar. Indien de periode van een verkozen bestuurslid afloopt, worden er nieuwe verkiezingen gehouden. Tevens heeft het bestuur een successieplanning opgesteld om de continuïteit van het bestuur te waarborgen. Mede met het oog op de opvolging, heeft het bestuur aspirant leden aangetrokken zodat adequaat in de opvolging voorzien kan worden. Rekening houdend met deze termijn treden zij volgens het volgende rooster af.

Bestuur:		Datum benoeming	Herbenoeming	Datum aftreden
De heer H.J.A.H. Hijlkema		1 april 2012	1 april 2020	30 juni 2022
De heer A.W.P.M. Zimmerman		1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
De heer M.H.W. van Dam		1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
De heer C.C. van der Sluis		1 april 2012	1 juli 2018	30 juni 2022
De heer P.G. van der Horst		1 juli 2014	1 juli 2018	30 juni 2022
De heer G.X. Hollaar		1 juni 2016	1 juni 2020	31 mei 2024
Mevrouw M.M. Verheul		1 juni 2016	1 juni 2020	31 mei 2024
De heer R. Kloos		1 april 2016	1 april 2020	31 maart 2024
De heer R.M. Eltingh		1 juli 2018		30 juni 2022

Voor een aspirant lid is geen termijn bepaald.

Aspirant lid:		Datum benoeming
Mevrouw L.M. Verbove-Kuijntjes		1 september 2018
De heer L. Mese ⁴		15 januari 2020

Vergoedingsregeling bestuur

Conform Artikel 21a van het Besluit financieel toetsingskader en norm 41 van de (wettelijke verankerde) Code Pensioenfondsen voert het pensioenfonds een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Dit komt tot uitdrukking doordat er rekening wordt gehouden met de huidige maatschappelijke opvattingen en met de gemiddelde hoogte van de beloning van de werknemers/deelnemers in de bedrijfstak, voor wie het pensioenfonds de pensioenregeling uitvoert. De vergoedingsregeling van het bestuur is afgestemd met de pensioenraad en de raad van toezicht. Op 28 april 2021 heeft de staatssecretaris van Financiën een Besluit gepubliceerd m.b.t. de Btw-positie van pensioenfondsbestuursleden en leden van toezichthoudende organen. Het besluit houdt in dat betreffende personen niet (langer) kwalificeren als BTW-ondernemer indien en voor zover (kort samengevat) verantwoordelijkheden en bevoegdheden niet zelfstandig worden gedragen. Omdat dit voor bestuursleden en toezichthouders van pensioenfondsen, uitgezonderd externe sleutelfunctiehouder, het geval is betekent dit dat zij (vanaf 7 mei 2021) geen BTW meer in rekening kunnen brengen. Vanwege de kostenbesparing heeft het bestuur van Bpf Koopvaardij op 29 september 2021 besloten om de BTW die in het verleden bovenop de vacatievergoeding is uitbetaald, met terugwerkende kracht tot aan 1 juli 2019 te corrigeren. De daaruit voortvloeiende kostenbesparing voor het pensioenfonds komt dan volledig ten goede aan de deelnemers.

Voor de invulling van het beloningsbeleid zijn de volgende lijnen gevolgd:

- Het bestuur heeft een keuze gemaakt voor een normbedrag. Voor het vaststellen van het normbedrag wordt aangesloten bij de methode van vervangingswaarde zoals opgenomen in de Aanbevelingen deskundig en competent pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie van april 2011. Om aan te sluiten op het beloningsbeleid in de bedrijfstak wordt uitgegaan van het vergoedingsniveau van een middelgroot bedrijfstakpensioenfonds;

⁴ De heer Mese is op 31 december 2021 teruggetreden.

- Dat normbedrag bedraagt bij een fulltime bestuurslidmaatschap (1 fte) € 143.721,-per 1 januari 2021. De vergoeding wordt jaarlijks met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert geïndexeerd. De beloningen van de bestuursleden, voorzitter, plaatsvervangend voorzitter en (aspirant) bestuursleden zijn afgeleid van dit normbedrag;
- De honorering van alle bestuursleden is gebaseerd op hetzelfde normbedrag. De argumentatie hiervoor is dat alle bestuursleden op basis van gelijkwaardigheid discussiëren en ieder bestuurslid ook één stem uitbrengt. Een uitzondering geldt voor een aspirant-bestuurslid, die in een leertraject zit en formeel geen stem heeft in de besluitvorming. Voor deze functie wordt 2/3 van het normbedrag aangehouden;
- De tweede factor die van invloed is op de hoogte van de beloning is de factor tijdsbesteding. Bij de tijdsbesteding wordt een onderscheid gemaakt naar de rol van bestuurslid, (plaatsvervangend) voorzitter en aspirant bestuurslid.

Het beloningsbeleid ziet er in 2021 als volgt uit:

Functie	Bruto vergoeding op jaarbasis (excl. Reiskosten)	Tijdsbesteding (fte)
Voorzitter en plv. voorzitter	€ 50.952,-	0,35
Bestuurslid	€ 35.930,-	0,25
Aspirant bestuurslid	€ 19.163,-	0,20

Samenstelling pensioenraad (Verantwoordingsorgaan)

De pensioenraad is belast met het beoordelen van het door het bestuur uitgevoerde beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Ook heeft de pensioenraad onder andere de bevoegdheid om een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie waaronder de bevindingen van de raad van toezicht.

De pensioenraad adviseert het bestuur gevraagd of ongevraagd over aangelegenheden die het pensioenfonds betreffen. Tevens adviseert de pensioenraad het bestuur bij de benoeming van leden van de raad van toezicht.

Voordat (her)benoeming tot lid of plaatsvervangend lid van de pensioenraad plaatsvindt, onderzoekt het bestuur of de kandidaten voldoende geschikt zijn dan wel de intentie hebben om de vereiste geschiktheid te verkrijgen. Een lid van de pensioenraad dient één jaar na zijn benoeming tenminste geschikt te zijn op niveau A.

De pensioenraad is als volgt samengesteld:

	datum benoeming	herbenoeming	datum aftreden
<i>Nautilus International:</i>			
<i>Leden</i>			
Dhr. J.M. de Boer (1961), <i>plv. voorzitter</i>	1 augustus 2013	1 augustus 2021	31 juli 2025
Dhr. D.J. Lakerveld (1954)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. W. Kwak (1936)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. J. Kooij (1945)	1 augustus 2013	1 augustus 2021	31 juli 2025
Dhr. C. Zuidweg (1962)	1 april 2019		31 maart 2023
Dhr. J. van Vuuren (1972)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. L.J.A. Gabriels (1953)	1 april 2020		31 maart 2024
Vacature			
<i>Plv. lid</i>			
Dhr. J.M. Verest (1960)	1 april 2020		31 maart 2024
<i>Van de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij</i>			
<i>Leden</i>			
Dhr. H. van der Laan (1952)	1 april 2012	1 april 2020	31 maart 2024
Dhr. C.J.W. Herfst (1960)	1 januari 2019		31 december 2022
<i>Plv. lid</i>			
Dhr. W.T. Bos (1965)	1 november 2020		31 oktober 2024
<i>Namens de werkgevers / KVNR:</i>			
Dhr. M.S. Mobach (1969), voorzitter	1 mei 2019		30 april 2023
Dhr. R.H. Holwerda (1956)	1 april 2020		31 maart 2024

De leden en plaatsvervangende leden van de pensioenraad worden benoemd voor een termijn van vier jaar. Na afloop van deze termijn zijn zij maximaal twee keer herbenoembaar en hebben aldus een zittingsduur van maximaal twaalf jaar.

De pensioenraad heeft ook de mogelijkheid om een lid te ontslaan. Ontslag door de pensioenraad is alleen mogelijk wanneer de betrokkene, naar de mening van ten minste zeven leden van de pensioenraad, ernstig in gebreke blijft in de uitoefening van zijn functie. Ook het bestuur heeft op basis van de code pensioenfondsen de mogelijkheid een lid van de pensioenraad te ontslaan, na het horen van de raad van toezicht. Dit kan alleen in uitzonderlijke situaties. Er wordt geen ontslagvergoeding toegekend.

Vergoedingsregeling pensioenraad

De vergoedingen voor de pensioenraad zijn gebaseerd op de richtlijnen van de SER omtrent vacatievergoedingen en vergoedingen voor reis- en verblijfskosten. De vacatievergoeding bedroeg in 2021 € 471,41 per vergadering exclusief reis- en verblijfskosten. De vergoeding wordt jaarlijks met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert geïndexeerd.

Samenstelling raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit ten minste drie onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De leden zijn op geen enkele wijze, anders dan uit hoofde van het lidmaatschap van de raad van toezicht, betrokken bij het functioneren van het pensioenfonds. De leden van de raad van toezicht worden, aan de hand van een functieprofiel, benoemd door het bestuur nadat de pensioenraad over het voornemen hiertoe bindend advies heeft uitgebracht. De raad van toezicht houdt intern toezicht.

De leden⁵ zijn:

Raad van toezicht:	Datum benoeming	Herbenoeming	Datum aftreden
Mevrouw M.J. Hoekstra (1963), voorzitter	1 april 2016	1 juli 2019	30 juni 2023
De heer E.E. Hagen (1970)	1 april 2015	1 april 2018	30 juni 2022
De heer J.A. Kuijsten (1958)	1 juli 2018		30 juni 2022

Benoemingstermijn raad van toezicht

Een lid van de raad van toezicht wordt benoemt voor vier jaar en kan maximaal één keer worden herbenoemd.

Het bestuur heeft de mogelijkheid om een lid van de raad van toezicht te ontslaan. Ontslag van een lid van de raad van toezicht is alleen mogelijk wanneer de betrokkene, naar de unanieme mening van het bestuur ernstig in gebreke blijft in de uitoefening van zijn/haar functie en nadat de pensioenraad het betreffende lid gesproken heeft en over dit functioneren een bindend advies heeft uitgebracht. Er wordt geen ontslagvergoeding toegekend.

Vergoedingsregeling voor de leden van de raad van toezicht

De raad van toezicht kent een door het bestuur vastgestelde vaste vergoeding die gebaseerd is op de tijdsbesteding. De jaarlijkse vergoeding voor de leden van de raad van toezicht bedraagt in 2021 € 14.033,-, dit is exclusief reis- en verblijfskosten. De vergoeding voor de voorzitter van de raad van toezicht bedraagt € 16.839,- eveneens exclusief reis- en verblijfskosten. Ook de vergoedingen van de raad van toezicht worden vanaf 1 januari 2020, met de prijsindex die het pensioenfonds in de pensioenregeling hanteert jaarlijks geïndexeerd.

Bestuursbureau

Het bestuursbureau ondersteunt op dagelijkse basis het bestuur, de pensioenraad en de raad van toezicht. Het bestuursbureau is, onder verantwoordelijkheid van het bestuur, belast met de beleidsvoorbereiding, regievoering, het advies, de controle en monitoring van de (uitbestede) werkzaamheden van het pensioenfonds. Daarnaast onderhoudt het bestuursbureau, namens het bestuur, externe contacten met onder andere De Nederlandsche Bank (DNB), de Autoriteit Financiële Markten (AFM), de Pensioenfederatie en collega bestuursbureau's. Het bestuursbureau heeft het bestuur evenals in voorgaande jaren in projectgroepen vertegenwoordigd.

⁵ De nevenactiviteiten van de leden van de raad van toezicht staan vermeld in Bijlage 1: Nevenactiviteiten.

In het verslagjaar werkten de volgende personen voor het bestuursbureau:

De heer E.G.M. Cramer, directeur

Mevrouw D. Oppelaar-Doncker⁶, manager pensioenzaken & communicatie

De heer R. Korteweg⁷, manager pensioenzaken & communicatie, tevens privacy officer (per 01-11-2021)

Mevrouw H. Kuiper, communicatie adviseur

Mevrouw F. Kurt, managementassistente

De heer H.G. van Elburg, manager finance, risk & investments, tevens privacy officer (tot 31-10-2021)

De heer W. Schaap, notulist

Geschillencommissie⁸

Dit is een intern orgaan dat werd bemand door externe deskundigen. De leden waren:

De heer R. Degenhardt

De heer G. Heeres

De heer L.L. Lennaerts

Secretaris: Mevrouw D. Oppelaar-Doncker⁹

Externe partijen

Actuaris

Adviserend actuaris:

De heer M.W. Heemskerk

Mercer (Nederland) B.V.

Startbaan 6

1185 XR Amstelveen

Waarmerkend actuaris:

Mevrouw K. Kusters-van Meurs (sleutelfunctiehouder actuaireel)

Mercer (Nederland) B.V.

Startbaan 6

1185 XR Amstelveen

Pensioenbeheer

MN Services N.V.

Postbus 30025

2500 GA Den Haag

Vermogensbeheer

MN Services Vermogensbeheer B.V.

Postbus 30025

2500 GA Den Haag

⁶ Mevrouw Oppelaar-Doncker is per 1 november 2021 uit dienst getreden.

⁷ De heer Korteweg is in dienst getreden per 1 april 2021.

⁸ Per 3 februari 2021 is de geschillencommissie opgeheven hiervoor is de procedure uit het klachten -en beroepsreglement van het pensioenfonds in de plaats getreden.

⁹ Mevrouw Oppelaar-Doncker is per 1 november 2021 uit dienst getreden.

Adviseur vermogensbeheer

De heer M. Euverman
Sprenkels & Verschuren
Haaksbergweg 13
1101 BP Amsterdam

Accountant

De heer S. Spiessens
Ernst & Young Accountants LLP
Wassenaarseweg 80
2596 CZ Den Haag

Compliance Officer

De heer P.R.F. de Koning
TriVu
Akkerwindestraat 7
4761 ZG Zevenbergen

Vervuller risicobeheer

De heer R.F. Grobbe
O = O
Waldeck Pymontstraat 2
2013 SE Haarlem

Hoofdpijnen

Verrichte activiteiten in het verslagjaar

Onderstaand zijn de verrichte activiteiten beschreven conform de lijn van de verschillende portefeuilles:

Algemeen

- Net als in voorgaande jaren zijn er ook in 2021 functioneringsgesprekken gehouden tussen de voorzitter, de directeur van het bestuursbureau en de afzonderlijke bestuursleden en heeft het bestuur een functioneringsgesprek gehad met de voorzitter;
- Ter bevordering van de deskundigheid van de bestuursleden zijn er kennissessies gehouden en heeft een aantal bestuursleden deelgenomen aan externe opleidingen gegeven door SPO, Business Universiteit Nyenrode en Erasmus School of Accounting & Assurance. Tevens zijn onder andere door DNB, de Pensioenfederatie en diverse kennisorganisaties georganiseerde seminars en webinars bijgewoond;
- Een bestuurslid heeft samen met het bestuursbureau zitting gehad in het afstemmingsoverleg betreffende het project Nieuwe Pensioenstroom (NPS) van MN. Dit ten behoeve van de procesvoortgang en kwaliteitsbewaking van het project Nieuwe Pensioenstroom dat een nieuw IT-platform voor de dienstverlening van MN moet realiseren.

Beleggingsbeleid

- De economische ontwikkelingen in relatie tot de beleggingsportefeuille zijn gemonitord, als gevolg daarvan zijn de dekkingsgraad beschermende maatregelen, die genomen werden in 2020, in 2021 weer afgebouwd;
- Verschillende aanpassingen in de beleggingsportefeuille zijn doorgevoerd, mede op basis van het beleggingsplan 2021;
- Er is een ALM-studie uitgevoerd;
- Er is een haalbaarheidstoets uitgevoerd om inzicht te behouden in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden;
- Er is opvolging gegeven aan diverse DNB-themaonderzoeken.

Risicobeheer

- Het risicomanagementproces is nader uitgewerkt en ingeregeld;
- Er is opvolging gegeven aan enquêtes en nadere vragen die door DNB zijn gesteld;
- Het afgeven van risico opinies bij bestuursbesluiten;
- De ERB (Eigenrisicobeoordeling conform IORPII) is uitgevoerd.

Audit & IT

- Het Auditplan 2021 is gerealiseerd;
- Audit bevindingen zijn beoordeeld;
- Het NPS is gemonitord;
- De implementatie van de bestuurlijke rapportage IV is gemonitord;
- De opvolging van de bevindingen uit de ISAE 3402 rapportage 2020 is gemonitord.

Pensioenzaken en communicatie

- De pensioenregeling is uitgevoerd conform de fiscale kaders;
- Het pensioenfonds heeft gegevensgerichte kwaliteitscontroles en themaonderzoeken uitgevoerd ten behoeve van de borging van de kwaliteit van de gegevens;
- Het communicatiejaarplan 2021 is gerealiseerd en er is een meerjarenplan communicatie 2022-2025 en een communicatiejaarplan 2022 opgesteld en goedgekeurd door het bestuur;
- Er heeft een klanttevredenheidsonderzoek plaatsgevonden met een gemiddelde score van een 8;
- Het pensioenfonds heeft geparticipeerd in werkgroepen voor de verdere ontwikkeling van het deelnemersportaal, de pensioenplanner en het werkgeversportaal;
- De UPO's en jaaropgaven zijn zowel per post als digitaal aangeboden via Mijnkoopvaardij.nl aan deelnemers en pensioengerechtigden;
- Er zijn verschillende initiatieven genomen ter handhaving van de verplichtstelling waaronder het continueren van de aanstelling van een tijdelijke deskresearcher met als doel de zeevarenden te vinden die nog niet door hun werkgever zijn aangemeld maar wel onder de verplichtstelling vallen.

Besluitvorming

Het bestuur neemt besluiten om de pensioenregeling uit te voeren. Bij de besluitvorming wordt rekening gehouden met de gevolgen van het besluit voor onder andere de uitvoering, de bijbehorende risico's en de evenwichtige belangenafweging. Alternatieven worden hierbij afgewogen. Er wordt een open en integere discussie gevoerd over het betreffende onderwerp ter besluitvorming. Na besluitvorming is het bestuur transparant over de overwegingen die ten grondslag liggen aan de besluitvorming. De overwegingen van bestuursbesluiten worden vastgelegd in notulen van bestuursvergaderingen.

Evenwichtige belangenafweging

Het uitgangspunt bij de beleidsbepaling door het bestuur is de evenwichtige afweging van de belangen van alle bij het pensioenfonds betrokken partijen. De belangen van alle groepen worden in gelijke mate in het oog gehouden. Bij elk belangrijk besluit worden de diverse (en mogelijk tegenstrijdige) belangen expliciet in beeld gebracht, net als de specifieke risico's voor iedere groep en de normen voor de afweging van de diverse belangen. Besluiten mogen de belangen van bepaalde betrokkenen niet onevenredig schaden. Daarbij hoort dat de intergenerationele gevolgen in het oog worden gehouden bij de besluitvorming.

Belangrijke bestuursbesluiten en gevoerde discussies

Het bestuur van het pensioenfonds kwam in 2021 25 maal (bijna steeds digitaal) bijeen voor diverse bestuursvergaderingen en kennissessies. Bij vrijwel alle vergaderingen is het voltallige bestuur aanwezig geweest. Het bestuur, raad van toezicht en de pensioenraad kwamen tweemaal gezamenlijk bijeen en wel op 19 mei en 10 november. De genomen bestuursbesluiten en gevoerde discussies hadden betrekking op:

- Het updaten en vaststellen van diverse reglementen en statuten;
- Het updaten van het herstelplan (sinds juni 2021 is geen sprake meer van een tekortsituatie, dus in 2022 hoeft geen update meer te worden gemaakt van het herstelplan);
- Het vaststellen van de scorecards Risicobeheer, Audit, Pensioenbeheer en Vermogensbeheer ten behoeve van de evaluatie van de uitvoering;
- Het vaststellen van de Z-score;
- Het vaststellen van het aangepaste MVB-beleid;
- Het vaststellen van de onderbouwing Prudent Person over 2020;
- Het vaststellen van het jaarverslag 2020;
- Het updaten van diverse pensioenfondsdocumenten;
- Het vaststellen van de haalbaarheidstoets 2021;
- Het vaststellen van het terugvalplan met bestuurlijke criteria;
- Het vaststellen van diverse begrotingen;
- Het aannemen van een voorstel voor wijziging van de governance van het bestuur welke per 1 juli 2022 zal worden doorgevoerd;
- Het vaststellen van diverse documenten beleggingsbeleid (zoals evaluaties EMD-landen, Europese bankleningen, custodian Citi);
- Het vaststellen van het ERB-rapport;
- Het vaststellen van de SIRA 2021;
- Het vaststellen van het communicatiejaarplan 2022 en het communicatiebeleidsplan 2022 - 2024;
- Het vaststellen van de kwetsbaarheidsanalyse 2021;
- Het vaststellen van de jaarplannen 2022 voor Pensioenzaken & Communicatie, Dagelijks Bestuur en Beleggingsbeleid;
- Het updaten en vaststellen van de ABTN 2022;
- Het vaststellen van de kerncijfers, premie, parameters en verhoging voor 2022;
- Het vaststellen van de ALM, het strategisch beleggingskader en het beleggingsplan 2022;
- Het evalueren van diverse externe partijen (zoals bijvoorbeeld de custodian);
- Het aantrekken van een externe adviseur als ondersteuning voor de werkgroep pensioenakkoord;
- Het updaten van het audit charter en het audit beleid;
- Het uitvoeren en evalueren van een klanttevredenheidsonderzoek onder deelnemers;
- Het uitvoeren van een risicobereidheidsonderzoek onder deelnemers en voormalig deelnemers;
- Het doen van een verzoek aan de betreffende bestuursleden en RvT-leden om medewerking te verlenen voor het corrigeren van de btw-aangiften over de periode 1 juli 2019 tot 1 april 2021 door per jaargang een creditfactuur op te stellen, alsmede suppletieaangiften te doen;
- Het beoordelen van verzoeken van werkgevers om vrijstelling van de verplichte deelname voor hun werknemers die onder de verplichtstelling vallen.

Code Pensioenfondsen

Motivering bestuursmodel

Het bestuur hecht grote waarde aan de verbinding met de sector. Bij de keuze van het bestuursmodel is door het bestuur aangegeven dat het paritair model het model is dat het meest tegemoetkomt aan de wens om de betrokkenheid vanuit de sector te borgen. Het pensioenfonds acht het wenselijk om de sociale partners dichtbij te houden ten behoeve van het behoud van draagvlak in de sector. De binding en het onderhouden van deze binding met de sector wordt gezien als een belangrijke meerwaarde voor het pensioenfonds. Naast de betrokkenheid met de achterban is een goede mix van deskundige bestuursleden uit de sector en van buiten de sector hierbij een vereiste. Het bestuur is van mening dat hier gelet op de huidige bezetting sprake van is. Ook tijdens de zelfevaluatie van het bestuur in april 2021 is door het bestuur aangegeven, dat de werkwijze van het bestuur als prettig wordt ervaren en dat er geen aanleiding is om het huidige bestuursmodel ter discussie te stellen. Zolang er in het bestuur voldoende deskundige bestuursleden zitten die uit de sector koopvaardij komen en er ook geen andere ontwikkelingen zijn, is het bestuur van mening dat het paritair model het beste past bij het pensioenfonds van de sector Koopvaardij. In het verslagjaar zijn er twee plekken bezet geweest voor aspirant-bestuursleden. Mochten er ontwikkelingen van binnen dan wel buiten het bestuur zijn die rechtvaardigen dat het bestuur het gekozen model wederom tegen het licht houdt, dan zal het bestuur niet schromen zijn verantwoordelijkheid te nemen. Het bestuursmodel zal jaarlijks onderwerp zijn van de zelfevaluatie van het bestuur.

Code Pensioenfondsen en integere bedrijfsvoering

Het doel van de Code Pensioenfondsen is het verbeteren en het inzichtelijker maken van het functioneren van pensioenfondsen, zodanig dat het vertrouwen van belanghebbenden toeneemt dat het pensioengeld goed wordt beheerd en dat de belangen van alle belanghebbenden evenwichtig worden afgewogen.

De Code bestaat uit acht thema's waar goed pensioenfondsbestuur om draait:

1. Vertrouwen waarmaken;
2. Verantwoordelijkheid nemen;
3. Integer handelen;
4. Kwaliteit nastreven;
5. Zorgvuldig benoemen;
6. Gepast belonen;
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen;
8. Transparantie bevorderen.

Het pensioenfonds voldoet aan de thema's als gesteld in de Code Pensioenfondsen. In de volgende opgave betreft het aantal normen waarover verplicht gerapporteerd dient te worden in het jaarverslag. Het bestuur hanteert het 'pas toe of leg uit' beginsel. Alle normen worden toegepast met uitzondering van norm 33 waarover uitleg wordt gegeven.

Beschrijving minst toegepaste normen

Norm	Beschrijving	Voldoet het pensioenfonds	Toelichting
7	Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.	Ja	
21	De organisatie kent een klokkenluidersregeling en bevordert dat ook externe dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. De organisatie zorgt ervoor dat men weet hoe en bij wie kan worden gemeld.	Ja	
25	Ieder bestuurslid heeft stemrecht.	Ja	
28	Het eigen functioneren is voor het bestuur en voor het intern toezicht een continu aandachtspunt. Het bestuur en het intern toezicht evalueren in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betrekken het bestuur en het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.	Ja	
30	Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.	Ja	
31	De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	In de onderdelen diversiteitsbeleid, geschiktheidsbevordering bestuur en pensioenraad wordt hierover verslag gedaan.
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen	Nee	In het onderdeel diversiteitsbeleid wordt hierover een nadere toelichting gegeven.
34	De zittingsduur van een lid van het bestuur, het VO, het BO en raad van toezicht is maximaal vier jaar. Een bestuurslid en een lid van het BO kunnen maximaal twee keer worden herbenoemd, een lid van de raad van toezicht maximaal één keer. Leden van een visitatiecommissie zijn maximaal acht jaar betrokken bij hetzelfde fonds.	Ja	
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het	Ja	

	verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het verantwoordingsorgaan zelf. In uitzonderlijke situaties kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid ontslaan.		
47	Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	In het verslag raad van toezicht wordt hierover verslag gedaan.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering. Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- integriteit;
- de soliditeit van het pensioenfonds, waaronder verstaan wordt:
 - het beheersen van financiële risico's; en
 - het beheersen van andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- het beheersen van de financiële positie over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets uit te voeren.

Diversiteitsbeleid

De eerste prioriteit bij de samenstelling van de diverse organen van het pensioenfonds is de geschiktheid van personen. Kennis, vaardigheden en professioneel gedrag blijven daarbij leidend. Daarnaast is het bestuur van mening dat het functioneren van de pensioenfondsorganen beter wordt door het inzetten van diverse vaardigheden, culturen en zienswijzen. Dit kan worden aangeduid met complementariteit en diversiteit.

Diversiteit geen doel op zich

Het pensioenfonds onderschrijft de Code Pensioenfondsen en streeft naar diversiteit binnen het bestuur. Voor het pensioenfonds is diversiteit echter geen op zichzelf staand doel. Diversiteit moet leiden tot de volgende doelen:

- a. minder risico's door meer genuanceerde besluitvorming binnen de pensioenfondsorganen;
- b. grotere betrokkenheid van de belanghebbenden in het pensioenfonds; en
- c. meer vertrouwen in het pensioenfonds door de belanghebbenden.

Als vertegenwoordigers van diverse groepen betrokken zijn bij het proces, ontstaat er een meervoudig perspectief, waardoor besluiten genuanceerder tot stand kunnen komen, wat een beperking van de risico's tot gevolg heeft. Diversiteit kan de besluitvorming derhalve ten goede komen. De belanghebbenden bij het pensioenfonds moeten zich vertegenwoordigd kunnen voelen in de verschillende pensioenfondsorganen. Wanneer zij zich in deze organen herkennen, zal dat leiden tot een toename van het vertrouwen in het pensioenfonds. Ook kan het een toenemende belangstelling voor het doen en laten van het pensioenfonds tot gevolg hebben en zal het draagvlak worden vergroot voor beslissingen die het bestuur moet nemen. De herkenbaarheid wordt vergroot door de samenstelling van de verschillende organen van het pensioenfonds een weerspiegeling te laten zijn van de samenstelling van de deelnemers.

Analyse leeftijdsopbouw, demografie en geografische spreiding

De weerspiegeling van de leeftijdsopbouw en van de demografie van het pensioenfonds moet zo goed mogelijk gereflecteerd worden in de samenstelling van de organen.

Leeftijdsopbouw

Gelet op de leeftijdsopbouw van de populatie van het pensioenfonds (77% is 50 jaar of ouder, 8% tussen de 41 en 49 jaar en slechts 16% is jonger dan 40 jaar) is het bestuur van oordeel dat de 40-ers meegeteld kunnen worden bij de jongeren. Het pensioenfonds streeft er daarom naar om minimaal één 40-er als bestuurslid en één 40-er als lid van de pensioenraad te hebben.

Verhouding mannen/vrouwen

De Code Pensioenfondsen schrijft voor dat er minimaal één vrouw in het bestuur dient te zitten. Het totale deelnemersbestand (deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden) bestaat voor 21% uit vrouwen. Het bestuur kiest er daarom voor om niet af te wijken van de Code Pensioenfondsen en heeft één vrouw als bestuurslid, een tweede in opleiding en streeft ernaar ook minimaal één vrouw als lid van de pensioenraad te hebben.

Geografische spreiding (gewezen) deelnemers & pensioengerechtigden

De populatie van het pensioenfonds laat zich kenmerken door een verscheidenheid aan nationaliteiten. Uit de geografische spreiding blijkt dat de verhouding tussen de in Nederland woonachtigen en in het buitenland woonachtigen 78% om 22% is. Aan deze percentages zit één kanttekening. Het percentage zegt niet alles over de nationaliteiten (er wonen ook Nederlandse zeevarenden buiten Nederland). De voertaal van het pensioenfonds is Nederlands. Er wordt echter ook in het Engels gecommuniceerd waar dit nodig is.

Diversiteit bestuur

Voor wat betreft het bestuur voldoet het pensioenfonds deels aan de geformuleerde diversiteitseisen (man/vrouw & leeftijd). Het bestuur voldoet niet aan de leeftijd eis van bestuursleden onder de 40 jaar. Bij de vervulling van een vacature zal actief gezocht worden naar kandidaten die passen in de diversiteitdoelstellingen. Kennis, vaardigheden en professioneel gedrag blijven echter leidend. In 2022 zullen vier posities binnen het bestuur vacant komen. Bij de invulling hiervan zal het diversiteitsbeleid worden nagestreefd.

Diversiteit pensioenraad

Voor wat betreft de pensioenraad voldoet het pensioenfonds niet aan de hierboven geformuleerde diversiteitseisen (man/vrouw & leeftijd). In de pensioenraad zit geen vrouw en geen persoon jonger dan 40 jaar. Bij vervulling van een vacature zal aan de sociale partners worden verzocht actief te zoeken naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen. Dit geldt temeer omdat de pensioenraad ook wordt gezien als “kweekvijver” voor potentiële bestuursleden.

Diversiteit raad van toezicht

Voor wat betreft de raad van toezicht voldoet het pensioenfonds sinds de aanstelling van de huidige raad van toezicht aan de geformuleerde diversiteitseisen betreffende de verhouding tussen mannen en vrouwen. In 2022 zal een positie vacant worden gesteld. Bij de invulling hiervan zal ook hier het diversiteitsbeleid worden nagestreefd.

Geschiktheidsbevordering bestuur

In 2021 is gewerkt met de volgende portefeuilles:

- Pensioenzaken en communicatie;
- Risicobeheer;
- Audit & IT;
- Beleggingsbeleid.

Het bestuur hecht grote waarde aan de verdere ontwikkeling van de geschiktheid van het bestuur en de pensioenraad. Onder geschiktheid wordt verstaan: kennis, vaardigheden en professioneel gedrag.

Om de algehele geschiktheid op niveau te bevorderen worden collectieve kennissessies voor de bestuursleden gehouden. In 2021 hebben de volgende (digitale) kennissessies plaatsgevonden:

- Op 20 januari is aandacht besteed aan diverse onderwerpen zoals: verbetervoorstellen pensioenbeheer, Sustainable Finance, UN PRI en VBDO survey's (uitkomsten en mogelijke verbeteringen), toelichting Carbon Footprint rapportage 2020, sectoren onderzoek en klimaat engagement;
- Op 9 juni stond de kennissessie in het teken van bijzonder partnerpensioen;
- Op 8 september stond de ALM-studie op de agenda;
- Op 16 september stonden de thema's Illiquiditeitsbudget, ERB en de update van de SIRA op de agenda;
- Op 13 oktober is gesproken over het wereldbeeld en fossiele brandstoffen en uitsluitingsbeleid.
- Op 1 december stond het beleggingsplan 2022 en de update van het strategisch beleggingskader op de agenda en is er gesproken over de update van het MVB-beleid.

Daarnaast zijn er in 2021 door verschillende bestuursleden diverse opleidingen gevolgd zoals:

- Executive pension program, Nyenrode Business University;
- Corporate Social Responsibility, Erasmus School of Accounting & Assurance.

In 2021 zijn bestuursleden bij (digitale) bijeenkomsten van de Pensioenfederatie en DNB aanwezig geweest. Tevens hebben verschillende bestuursleden themagerichte (digitale) seminars bijgewoond.

Pensioenraad (Het Verantwoordingsorgaan)

Het bestuur van het pensioenfonds besteedt conform de Pensioenwet en de Code Pensioenfonds veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie.

De pensioenraad bestaat uit leden afkomstig uit de groepen deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers, die door Nautilus International en de Nederlandse Vereniging van Kapiteins ter Koopvaardij worden voorgedragen. Tevens worden er twee leden benoemd door het Sociaal Maritiem Werkgeversverbond (SMW) en de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart (VWH).

Het reglement van de pensioenraad benoemt de onderwerpen waarover het bestuur advies moet vragen aan de pensioenraad. Dit reglement is met inachtneming van de toepasselijke bepalingen van de Pensioenwet vastgesteld. Het bestuur formuleert een voorgenomen besluit. Het bestuur neemt in zijn definitieve besluitvorming het advies van de pensioenraad mee in de overwegingen. In 2021 zijn er drie adviesaanvragen voorgelegd aan de pensioenraad. Dit waren de volgende adviesaanvragen: Aanpassing van het beloningsbeleid, wijziging van het klachten- en geschillenreglement in het klachten- en beroepsreglement en het communicatie beleidsplan 2022-2024. De pensioenraad kon zich vinden in de adviesaanvragen en heeft dan ook een positief advies gegeven.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af aan de pensioenraad over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd alsmede over de naleving van de Code Pensioenfonds.

De pensioenraad heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur gevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst.

De pensioenraad baseert zijn oordeel mede op het bestuursverslag en de jaarrekening van het pensioenfonds, de bevindingen van het interne toezicht en overige informatie.

In 2021 kwam de pensioenraad tien keer bijeen. Tevens werd tweemaal gezamenlijk met het bestuur en raad van toezicht vergaderd en legde de raad van toezicht op 14 april 2021 verantwoording af aan de pensioenraad.

Geschiktheidsbevordering pensioenraad

In de Code Pensioenfonds staat onder meer dat ook de pensioenraad de geschiktheid van zijn leden moet bevorderen. De taak van de pensioenraad vergt steeds meer kennis en ervaring om als gesprekspartner van het bestuur te fungeren. De pensioenraad heeft afgelopen jaar een aantal kennissessies gehouden. Zo zijn onderwerpen als oordeelsvorming, SIRA, Integriteit, matching langlopende swaps in relatie tot nieuw pensioenstelsel, bewuste selectie beleggingen, toelichting op de opzet en inhoud van de kwartaalrapportage (financieel en pensioenuitvoering), haalbaarheidstoets en premiebeleid en de voortgang van het pensioenakkoord besproken.

Het functioneren van de pensioenraad

In de Code Pensioenfonds staat onder meer dat ook voor de pensioenraad het eigen functioneren een continu aandachtspunt is. De pensioenraad evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan. In 2022 zal een zelfevaluatie onder leiding van een extern bureau plaatsvinden.

Raad van toezicht

De raad van toezicht bestaat uit drie externe, onafhankelijke, deskundige en gezaghebbende personen. De raad van toezicht vervult zijn toezichttaak zodanig dat het bijdraagt aan het effectief en slagvaardig functioneren van het pensioenfonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering door het pensioenfonds. De raad van toezicht heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De raad van toezicht is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken en de uitoefening van de bevoegdheden aan de pensioenraad en daarmee aan de werkgevers en in het bestuursverslag. De raad van toezicht staat het bestuur met raad ter zijde. Artikel 9 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek is van overeenkomstige toepassing op de leden van de raad van toezicht.

De raad van toezicht legt zijn bevindingen ten minste eenmaal per jaar schriftelijk vast.

Daarnaast heeft de raad van toezicht goedkeuringsrecht over de voorgenomen besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- het bestuursverslag en de jaarrekening;
- de profielschets voor bestuursleden;
- de gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door het pensioenfonds;
- de liquidatie, fusie of splitsing van het pensioenfonds;
- het omzetten van het pensioenfonds in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek;
- het beleid inzake beloningen met uitzondering van de beloning van de leden van de raad van toezicht.

Daarbij heeft de raad van toezicht recht op:

- alle informatie die de raad nodig acht om de bovengenoemde taken goed te kunnen uitvoeren;
- overleg met het bestuur over alle bestuurstaken;
- overleg met de externe accountant en waarmerkend actuaaris.

Tevens toetst de RvT een kandidaat-bestuurslid op passendheid aan het profiel.

Ook kan de raad van toezicht op basis van het Besluit uitvoering Pensioenwet artikel 28c, lid 1 en lid 3 en de statuten van het pensioenfonds, het bestuur schorsen of ontslaan wegens disfunctioneren. Daarnaast kan een bestuurslid en/of sleutelfunctiehouder door het bestuur worden geschorst of ontslagen na horen van de raad van toezicht. Tevens houdt de raad van toezicht, toezicht op de in het kader van de naleving van de gedragscode door de Compliance Officer uitgevoerde werkzaamheden.

De rapportage van de raad van toezicht vindt u op pagina 90 terug in dit bestuursverslag.

Het functioneren van de Raad van Toezicht

In de Code Pensioenfondsen staat onder meer dat ook dat het eigen functioneren voor het intern toezicht een continu aandachtspunt is. Het intern toezicht evalueert in elk geval jaarlijks het eigen functioneren van het orgaan als geheel en van de individuele leden. Hierbij betreft het intern toezicht één keer in de drie jaar een onafhankelijke derde partij.

Gedragcode

Het pensioenfonds hanteert een gedragscode. Deze gedragscode geeft regels en richtlijnen voor alle bestuursleden en andere verbonden personen:

- ter voorkoming van verstremgeling van belangen;
- ter vermijding van verspreiding en misbruik van vertrouwelijke informatie;
- ter voorkoming van koersmanipulatie.

De Compliance Officer heeft over 2021 geen gedragingen gesignaleerd die strijdig zijn met de gedragscode van het pensioenfonds. Tevens heeft de Compliance Officer geconstateerd dat bij de jaarlijkse uitvraag over de naleving van de gedragscode aan alle verbonden personen de vragen correct en consequent zijn ingevuld.

Externe toezichthouders

DNB houdt toezicht op pensioenfondsen op basis van de Pensioenwet. DNB kijkt daarbij vooral naar de financiële opzet van het pensioenfonds, de beheerste en integere bedrijfsvoering en de geschiktheid en integriteit van de bestuursleden. Ook de AFM is toezichthouder. Deze bewaakt de wettelijke uitingen (UPO, Pensioen 1-2-3) in het kader van de Pensioenwet.

Ook afgelopen jaar heeft het pensioenfonds zich beziggehouden met de door DNB verzochte (thema) onderzoeken. In 2021 heeft DNB aanvullend een update gevraagd van het terugvalplan indien MN niet in staat is de IT-vernieuwing door te voeren. Het pensioenfonds heeft de update en bestuurlijke criteria opgesteld op grond waarvan het bestuur kan overwegen het terugvalplan te activeren. Het pensioenfonds zal het plan periodiek updaten. Periodiek vindt er een overleg plaats tussen DNB en een delegatie van het bestuur hierover. Daarnaast heeft het pensioenfonds de reguliere uitvragen zoals vragenlijst integriteitsrisico en uitvraag niet-financiële risico's van DNB ingevuld en ingezonden.

Daarnaast is de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) toezichthouder. Het pensioenfonds heeft in het kader van de Algemene Verordening Gegevensverwerking (AVG) sinds 2018 een Privacy Officer aangesteld, die toezicht houdt op de naleving van de AVG-richtlijn.

Met ingang van 1 januari 2020 dient de 'Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen' van de Pensioenfederatie (hierna: "De gedragslijn") geïmplementeerd te zijn door pensioenfondsen. Onderdeel van de Gedragslijn is dat getoetst en gerapporteerd wordt in hoeverre het pensioenfonds aan de Gedragslijn voldoet en wordt verantwoording hierover afgelegd in het jaarverslag. Er heeft – net als over 2020 - een externe toets plaatsgevonden in hoeverre het pensioenfonds in 2021 de Gedragslijn heeft nageleefd. In dit kader is getoetst of de Gedragslijn is geïmplementeerd in de volgende documenten van het pensioenfonds en of de aanbevelingen op een paar kleinere punten die over boekjaar 2020 zijn gedaan inmiddels zijn opgevolgd:

- het Privacybeleid;
- de Procedure meldplicht datalekken;
- de Privacyverklaring;
- de Verwerkersovereenkomsten met MN;
- het Verwerkingsregister;
- het Klachten- en beroepsreglement.

De conclusie is dat de hiervoor genoemde documenten van goede kwaliteit zijn en passend zijn voor het kunnen voldoen aan de AVG en de Gedragslijn. De aanbevelingen over het boekjaar 2020 om de hierboven genoemde documenten op een paar kleinere punten aan te passen c.q. te actualiseren zijn verwerkt in de documenten of zijn geadresseerd.

Houdbaarheid bedrijfsmodel

Het pensioenfonds heeft verslag gedaan van de uitkomsten van de kwetsbaarheidsanalyse¹⁰. Uit de kwetsbaarheidsanalyse, zoals naar voren komt uit de volgende tabel, blijkt dat onder normale omstandigheden het pensioenfonds voldoet aan de zeven gestelde criteria van DNB. Indien de cijfers/percentages groen zijn gekleurd dan voldoet dit aan de door DNB opgestelde norm, bij rood wordt hier niet aan voldaan.

Indicator	Definitie	Score 2021	Going concern na 15 jaar
<i>Kosten per deelnemer</i>	Meer dan twee maal gemiddelde per pensioenfonds (> € 250,- per deelnemer)	€ 118	€ 151
<i>Vergrijzing</i>	Meer dan 60% technische voorziening betreft pensioengerechtigden	50%	55%
<i>Premiestuur</i>	Minder dan 1%	1,4%	2,0%
<i>Krimp</i>	Meer dan 20% in vijf jaar	-5,7% (5 jaar)	-6,7% (15 jaar)
<i>Kostenvoorziening</i>	Minder dan tien jaar	Voldoende	Voldoende
<i>Dekkingsgraad</i>	Glijdende schaal	117%	135%
<i>Omvang van het pensioenfonds</i>	Glijdende schaal	€ 4,5 mld.	€ 4,9 mld. & stijgend

In 2021 heeft het bestuur de kwetsbaarheidsanalyse getoetst aan de huidige ontwikkelingen. De volgende punten zijn hierbij behandeld:

1. Kosten per deelnemer:

Dit gaat over de kosten van het voeren van een deelnemersadministratie. De gemiddelde kosten per deelnemer per pensioenfonds zijn € 107. De gemiddelde kosten per deelnemer voor het pensioenfonds zijn momenteel € 118 en op lange termijn € 151.

2. Vergrijzing:

Op basis van de demografische veronderstellingen daalt het aandeel pensioengerechtigden t.o.v. overige deelnemers op de lange termijn. Dit heeft een positief effect op de dekkingsgraad.

3. Premiestuur:

De demografische veronderstellingen zorgen voor een stijgend premievolume als gevolg van de dalende verhouding tussen pensioengerechtigden en actieven.

4. Krimp:

De demografische veronderstellingen zorgen voor een minder snel krimpende voorziening ten opzichte van de vorige kwetsbaarheidsanalyse. Dit wordt o.a. veroorzaakt door de update van het deelnemersbestand en de kleinere leeftijdsspreiding van de intredende actieven. Een lagere leeftijd zorgt voor een langere periode van pensioenopbouw en daarmee een hogere voorziening.

5. Kostenvoorziening:

In de voorziening zit ultimo 2021 een opslag voor kosten van 2,55% (2020: 3,0%). Daarnaast is 3,7% van de doorsneepremie beschikbaar voor kosten. Voorts is ultimo 2021 een afzonderlijke bestemmingsreserve gevormd van 0,45% om toekomstige kosten te kunnen betalen die niet gedekt worden door de opslagen in voorziening en premie.

¹⁰ Gezien de uitkomsten van het jaarlijks onderzoek heeft het bestuur besloten om niet jaarlijks maar 1 keer in de drie jaar de kwetsbaarheidsanalyse uit te laten voeren.

6. Dekkingsgraad:

De veronderstelde demografische en economische ontwikkeling zorgt voor een stijgende trend van de dekkingsgraad zowel bij going concern als bij een slapersfonds.

7. Omvang van het pensioenfonds:

Als gevolg van het verwachte overrendement stijgt het belegd vermogen t.o.v. de voorziening, dit is in lijn met de stijgende dekkingsgraad bij going concern.

Klachten- en beroepsreglement¹¹

Er is sprake van een klacht als een belanghebbende¹² zich niet kan verenigen met de wijze waarop hij of zij is behandeld of bejegend of waarop aan hem of haar diensten zijn verleend. Een klacht heeft betrekking op de uitvoering van de reglementen.

Een adequate klachten- en beroepsreglement behelst naast een interne procedure ook de mogelijkheid om het genomen besluit voor te leggen aan de Ombudsman Pensioenen. Het pensioenfonds verwijst belanghebbenden, deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en hun nabestaanden naar de Ombudsman Pensioenen, als hun klachten en geschillen niet kunnen worden opgelost via de interne klachten- en beroepsreglement. De Ombudsman Pensioenen kan een onafhankelijke bemiddelende rol spelen en brengt adviezen uit over klachten en beroepen die belanghebbenden inbrengen over de uitvoering van het pensioenreglement.

Er is sprake van een geschil als een belanghebbende zich niet kan verenigen met een inhoudelijk (uitsluitend) jegens hem of haar genomen besluit van het bestuur.

Geschillen	Aantallen
Geschillen in behandeling 1 januari 2021	0
Ingediende geschillen 2021	0
In behandeling 31 december 2021	0
Klachten	Aantallen
Klachten in behandeling 1 januari 2021	0
Ingediende klachten via Ombudsman Pensioenen	0
Overige ingediende klachten	30
Herhaalklachten	9
Afgehandeld in 2021	38
In behandeling per 31 december 2021	1 ¹³

¹¹ Met ingang van 3 februari 2021

¹² Dit betreft deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, pensioengerechtigden en werkgevers.

¹³ Dit betreft een beroep na een niet gehonoreerde klacht.

Communicatie

In het verslagjaar is aan de deelnemers het Uniform Pensioenoverzicht (UPO) verstuurd alsmede een prepensioenoverzicht voor de netto prepensioenregeling. Nieuw aangemelde actieve deelnemers bij het pensioenfonds hebben de Pensioen 1-2-3 ontvangen; deelnemers die de bedrijfstak hebben verlaten hebben een eindbrief ontvangen.

Communicatiebeleidsplan 2019 - 2021

Het bestuur heeft een communicatiebeleidsplan voor 2019 - 2021 opgesteld.

Communicatie is één van de sturingsinstrumenten van het pensioenfonds. Het doel van het communicatiebeleidsplan is om het bestuur zo goed mogelijk in staat te stellen doelgericht en effectief te communiceren. Op basis van het communicatiebeleidsplan 2019 - 2021 wordt jaarlijks een plan gemaakt. In 2021 is het communicatiebeleidsplan 2022 - 2024 en het jaarplan communicatie voor 2022 goedgekeurd.

Communicatiejaarplan 2021

Het communicatiejaarplan is onderdeel van het communicatiebeleid van het pensioenfonds en is gebaseerd op het communicatiebeleid dat is vastgesteld voor 2019 tot en met 2021.

In 2021 is gewerkt aan de communicatiedoelstellingen zoals die zijn geformuleerd in het communicatiebeleidsplan 2019 - 2021. Deze doelstellingen zijn gericht op:

- verhogen van het pensioenbewustzijn van deelnemers;
- aanzetten tot actie als het gaat om de eigen pensioenzaken;
- bieden van duidelijk inzicht in de persoonlijke pensioensituatie van de deelnemer en pensioengerechtigde;
- de betrokkenheid van werkgevers bij Bpf Koopvaardij verhogen.

PensioenPeiling

Er is in het verslagjaar één PensioenPeiling verzonden aan deelnemers. De PensioenPeiling is zowel in het Nederlands als in het Engels te vinden op de website van het pensioenfonds.

In de verzonden PensioenPeiling is onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- Kerncijfers 2021;
- Nieuwe percentages voor partnerpensioen;
- Door lage rente minder pensioenopbouw in 2021;
- Reglementswijzigingen;
- Nieuw pensioenstelsel in de maak;
- Waarom geen verhoging van uw ouderdomspensioen?

Op Koers

Op Koers is aan alle deelnemers en pensioengerechtigden verstuurd, maar is ook, zowel in het Nederlands als in het Engels, te vinden op de website van het pensioenfonds. Tevens is een onlineversie van Op Koers ontwikkeld.

Nieuwsbrief voor werkgevers

In maart, juni, september en december 2021 is een digitale nieuwsbrief voor werkgevers in de Koopvaardij verzonden. Het pensioenfonds brengt met deze nieuwsbrief werkgevers op de hoogte van de activiteiten van het pensioenfonds. Ook worden in het kort handige tips besproken om de pensioenuitvoering makkelijker te maken. In deze nieuwsbrieven is onder andere aandacht besteed aan onderstaande onderwerpen:

- Het premie-incassotraject is gewijzigd;
- Zijn de gegevens van uw werknemers op het Koopvaardij Portaal actueel en volledig?;
- De werknemers in dienst met VPL-aanspraken?;
- Is uw cao aangemeld bij SPAWW?;
- Zijn er klachten?;
- Wij horen graag uw mening!;
- Onze resultaten en activiteiten in 2020;
- De Voorbereiding op de komst van het nieuwe pensioenstelsel;
- De resultaten van de werkgeversenquête over de dienstverlening van Bpf Koopvaardij;
- Betere gebruikerservaring met nieuwe release Werkgeversportaal;
- De kerncijfers 2022;
- Dagloonberekening parttime werknemers en oproepkrachten;
- Nieuw: contactpersonen doorgeven via het Koopvaardij Portaal.

Welkomstfolder

Het pensioenfonds heeft voor nieuwe werkgevers een digitale welkomstfolder beschikbaar. Hierin wordt uitgebreid uitleg gegeven over de premie-inhoudingen, de communicatie-uitingen van het pensioenfonds, de organen van het pensioenfonds en de pensioenregelingen. Deze folder is zowel in het Nederlands als in het Engels te vinden op de website van het pensioenfonds.

Website

De website www.koopvaardij.nl is gedurende 2021 29.580 (2020: 43.799) keer bezocht.

Engelstalige communicatie

Door de toenemende contacten met buitenlandse deelnemers heeft het bestuur ook in 2021 verdere invulling gegeven aan het streven om de communicatie tweetalig (Nederlands en Engels) te laten verlopen.

Deelnemersportaal, Pensioenplanner en het Koopvaardij Portaal

Veel zaken worden tegenwoordig online geregeld. Daarom ontwikkelde het pensioenfonds 'Mijn Koopvaardij'. Een eigen beveiligde omgeving met de persoonlijke pensioensituatie van deelnemers bij Bpf Koopvaardij. Ook is er een vernieuwde pensioenplanner ontwikkeld en kunnen deelnemers en pensioengerechtigden meteen een eerste stap naar digitale post zetten. De werkgever kan veiliger inloggen met eHerkenning. Daarnaast is het portaal sneller, gebruikersvriendelijker en de werkgever kan altijd de factuurspecificatie online bekijken. Ook in 2021 zijn in de portalen diverse verbeteringen doorgevoerd.

Klantpanel

Het klantpanel bestaat uit vijftien leden en is samengesteld uit deelnemers en werkgevers.

Het klantpanel houdt zich voornamelijk bezig met de beoordeling van de communicatie-uitingen op leesbaarheid. In 2021 zijn diverse communicatie-uitingen ter beoordeling aan het klantpanel voorgelegd.

Mijnpensioenoverzicht.nl

Het pensioenfonds is aangesloten bij www.mijnpensioenoverzicht.nl. Deze website maakt het voor elke Nederlandse burger die in het bezit is van een Burgerservicenummer mogelijk om een overzicht te krijgen van de door hem of haar opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij pensioenfonds en pensioenverzekeraars en zijn of haar opgebouwde AOW-rechten.

Pensioenchecker app

Via de pensioenchecker app kan elke deelnemer die in het bezit is van een DigiD op eenvoudige wijze inzage krijgen in de door hem of haar opgebouwde pensioenrechten gebaseerd op de gegevens van www.mijnpensioenoverzicht.nl.

Pensioenregeling in het verslagjaar

Sinds 1 januari 2015 bestaat de pensioenregeling van het pensioenfonds uit twee regelingen.

- **Pensioenreglement 2015:**

Het Pensioenreglement 2015 is een ouderdomspensioenregeling vanaf 67 jaar. Deze regeling geldt voor deelnemers die geboren zijn op of na 1 januari 1950.

- **WGA-hiaatregeling:**

De WGA-hiaatregeling geldt voor zeevarenden die 21 jaar of ouder zijn en verplicht verzekerd zijn voor de WIA. Bij arbeidsongeschiktheid voorziet de regeling in een aanvulling op de vervolgitkering van de WGA.

Pensioenreglement 2015

De pensioenleeftijd

De pensioenleeftijd van het pensioenfonds is 67 jaar. De AOW-leeftijd loopt de komende jaren op tot 67 jaar.

Opbouwpercentage vanaf 1 januari 2021

Ouderdomspensioen

Het opbouwpercentage (bij pensioenleeftijd 67 jaar) is in 2021 1,233% per jaar van de pensioengrondslag.

Partnerpensioen

Het opbouw partnerpensioen bedraagt 42,9% van het ouderdomspensioen. Daarnaast is 48,2% van het ouderdomspensioen verzekerd als partnerpensioen op risicobasis.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen bedraagt 18,2% van het op te bouwen ouderdomspensioen.

Franchise 2021

De franchise is afgeleid van de AOW-uitkering en is het gedeelte van het pensioengevend loon waarover geen pensioen kan worden opgebouwd.

De franchise voor het jaar 2021 voor de pensioenregeling bedraagt € 14.545,25 (€ 39,85 per dag). Het maximum pensioengevend loon per 1 januari 2021 bedraagt € 93.498,40 (€ 256,16 per dag).

Pensioenpremie 2021

Er geldt vanaf 1 januari 2021 een premie van 25,9% van de pensioengrondslag (zijnde het pensioengevend dagloon minus de franchise van € 39,85). De premieverdeling tussen werkgever en werknemer is 50/50.

De premiebijdragen bestaan uit:

(x € 1.000)

	2021			2020
	Werknemersdeel	Werkgeversdeel	Totaal	Totaal
Verplichte verzekering	26.467	26.468	52.935	53.562
Prepensioen	2	3	5	- 2
Voortgezette verzekering	79	79	158	114
Gemoedsbezwaren	-	-	-	-
Totaal feitelijke premie	26.548	26.550	53.098	53.674

Bestuursbesluit met betrekking tot premie vanaf 2021:

Het bestuur heeft besloten met ingang van 1 januari 2021 de methodiek voor vaststelling van de kostendekkende premie te wijzigen. Vanaf deze datum wordt de methodiek van “verwacht rendement” toegepast, zoals deze al gangbaar is bij veel bedrijfstakpensioenfondsen. De toepassing van deze methodiek leidt ertoe dat een eventuele verlaging van de toekomstige pensioenopbouw beperkt kan blijven. Actieve deelnemers kunnen zo een adequaat pensioen blijven opbouwen. De financiële impact van dit besluit voor het pensioenfonds is naar oordeel van het bestuur zeer beperkt en hiermee acceptabel bevonden. Het bestuur heeft de belangen van alle betrokkenen zeer uitgebreid en zorgvuldig gewogen om tot dit besluit te komen.

Kostendekkende premie

Het pensioenfonds hanteert in het beleid een gedempte kostendekkende premie. De toetspremie over 2021 wordt ex-ante bepaald en bedraagt 53.715 duizend euro.

Premie x € 1.000	Ex-ante gedempt Toetspremie		Ex-post gedempt		Ex-post zuiver	
	2021	2020	2021	2020	2021	2020
Kostendekkende premie						
Totale lasten pensioenopbouw	48.685	53.174	48.045	53.243	55.677	58.583
Kostenopslag	1.665	1.701	1.646	1.665	1.965	1.665
Solvabiliteitsopslag	3.365	6.594	3.298	6.602	6.403	7.275
Totaal	53.715	61.469	52.989	61.510	64.045	67.523
Feitelijke versus kostendekkende premie						
Feitelijke premie	53.716	53.626	53.098	53.674	53.098	53.674
Mutatie premie egalisatiedepot:	-	7.850	-	7.850	-	7.850
Verschuldigde premie	53.716	61.476	53.098	61.524	53.098	61.524
Kostendekkende premie	53.715	61.469	52.989	61.510	64.045	67.523
Overschot / tekort	1	7	109	14	-10.947	-5.999

De premie op basis van de actuele DNB RTS per 31 december is bepaald op basis van de grondslagen en de rentetermijnstructuur aan het begin van het boekjaar. De kostendekkendheid van de premie is voor 2021 gebaseerd op het verwacht rendement zoals hierboven omschreven en is voor 2020 gebaseerd op het twaalfmaandsgemiddelde van de door DNB gepubliceerde RTS per 30 september van het voorafgaande boekjaar.

In de totale lasten pensioenopbouw zijn opgenomen de jaarinkoop en de risicopremies. De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van nieuwe aanspraken de dekkingsgraad niet verwatert, maar op het benodigde peil blijft.

De ex-ante feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (53.716 duizend Euro) is hoger dan de kostendekkende toetspremie FTK van 53.715 duizend Euro. De ex-post feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw geeft eenzelfde beeld.

De zuivere kostendekkende premie op basis van de DNB RTS per 31 december (64.045 duizend Euro) is hoger dan de ex-post feitelijk (verschuldigde) premie.

De premiebijdragen van werkgevers en werknemers zijn een vast percentage van de pensioengrondslag en hebben in 2021 een beperkte negatieve bijdrage geleverd aan de vereiste solvabiliteitspositie van het pensioenfonds (2020: nihil).

Pensioengevend loon

Het pensioengevend loon bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Basisgagage;
2. Tankerverhoging;
3. Vakantietoeslag;
4. Overwerkforfait van 15% over component 1+2+3¹⁴;
5. Extra forfait van 5% over component 1+2+3 als volgens de cao of arbeidsovereenkomst – naast component 1 t/m 4 – sprake is van aanvullende toeslagen¹⁵.

Dit ziet er schematisch als volgt uit:

Basisgagage Tankerverhoging Vakantietoeslag					
A. Basisgrondslag	+	15% van A <i>Geldt alleen als het overwerk nog niet geheel of gedeeltelijk verwerkt is in de basisgagage.</i>	+	5% van A <i>Geldt alleen als volgens de cao of arbeidsovereenkomst sprake is van aanvullende toeslagen. Wordt slechts eenmaal toegepast.</i>	= Pensioengevend loon

¹⁴ Het overwerkforfait geldt niet als het overwerk (gedeeltelijk) in de basisgagage is verwerkt.

¹⁵ Het extra forfait van 5% wordt slechts eenmaal bijgeteld, ook als er meerdere aanvullende toeslagen zijn zoals bijvoorbeeld een 13^e maand of een eindejaarsuitkering.

Premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid

Voor zowel degenen die nu in aanmerking komen voor premievrije deelname bij arbeidsongeschiktheid als voor toekomstige arbeidsongeschikten die onder de werking van de WAO c.q. WIA vallen is de opbouw bij premievrije deelname verhoogd tot de AOW-leeftijd. Tevens wordt bij zowel de huidige arbeidsongeschikten als bij toekomstige arbeidsongeschikten voor iemand die volledig arbeidsongeschikt is de premievrije opbouw verlaagd van 100% naar 80% van hetgeen hij op zou bouwen als hij niet arbeidsongeschikt zou zijn geworden. Voor de overige arbeidsongeschiktheidsklassen wordt de opbouw naar rato verlaagd.

Netto prepensioenregeling

De sociale partners hebben besloten om de prepensioenregeling met ingang van 1 januari 2015 te beëindigen omdat deze netto pensioenregeling vanaf 2015 niet meer kan worden uitgevoerd onder de verplichtstelling. De opgebouwde aanspraken blijven echter staan en de regeling loopt van 62 tot 67 jaar waarbij eventueel vervroegd kan worden tot 60 jaar.

Toeslagambitie

Al geruime tijd staat de financiële situatie van het pensioenfonds het niet toe om de pensioenen volledig te laten meegroeien met de stijging van de prijzen. De verwachting is dat dit in de komende jaren ook niet lukt. Dit was tot 2019 wel de ambitie, zoals vastgelegd in het financiële beleid. Om realistische verwachtingen te scheppen, heeft het bestuur die ambitie naar beneden bijgesteld. Vanaf 2019 streeft het bestuur naar een jaarlijkse verhoging van de pensioenen met 50% van de prijsinflatie.

Een eventuele toeslag wordt betaald uit het behaalde rendement van het pensioenfonds. Toeslagverlening kan plaatsvinden bij een beleidsdekkingsgraad vanaf minimaal 110% en alleen als pensioenfondsen dat langjarig kunnen volhouden. Het bestuur van het pensioenfonds beslist ieder jaar of het pensioen kan worden aangepast en met welk percentage. Dit hangt onder meer af van de financiële situatie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds verwacht dat de beleidsdekkingsgraad in de komende periode niet heel snel fors zal stijgen. Daarom moet er rekening mee worden gehouden dat in de komende jaren geen of slechts een kleine verhoging van het pensioen kan plaatsvinden. Het pensioenfonds verwacht in de nabije toekomst geen verlaging van het pensioen te hoeven doorvoeren.

Toeslagverlening

De opgebouwde aanspraken en rechten zijn dit jaar (per 1 januari 2022, over 2021) verhoogd met 0,44%. De prijzen zijn het afgelopen jaar (naar de stand van juli 2021) gestegen met 1,29%.

Bestuursbesluiten met betrekking tot toeslagen voor 2022

- De (pre)pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en de pensioenrechten van de pensioengerechtigden worden verhoogd met 0,44% per 1 januari 2022. De verandering van de prijsindex alle huishoudens, afgeleid over de periode juli 2020 (107,01%) - juli 2021 (108,39%) is 1,29%.
- Met de huidige reserve kunnen wij per 1 januari 2022 de VPL-aanspraken met 4,86% verhogen;

Hieronder staat een overzicht van de verhogingen in de afgelopen jaren en de hoogte van de achterstand in de verhogingen ten opzichte van de prijsinflatie.

Datum	Stijging van prijzen	Verhoging van uw pensioen (indexatie)	Opgelopen achterstand in jaar	Totale achterstand vanaf 2015
1-1-2022	1,29%	0,44%	0,85%	6,37%
1-1-2021	1,56%	0,00%	1,56%	5,47%
1-1-2020	1,49%	0,41%	1,08%	3,85%
1-1-2019	1,73%	0,56%	1,17%	2,74%
1-1-2018	1,36%	0,13%	1,23%	1,55%
1-1-2017	-0,32%	0,00%	-0,32%	0,32%

Mogelijkheid inhalen gemiste verhogingen (inhaalindexatie)

In de afgelopen jaren was de beleidsdekkingsgraad volgens de wettelijke normen te laag om het pensioen volledig mee te laten groeien met de stijging van de prijzen. Inhalen van gemiste verhogingen kan bij een beleidsdekkingsgraad vanaf 122,9%. Dit is vastgelegd in het beleid van het pensioenfonds. Dit beleid geldt voor de jaren vanaf 1 januari 2015, waarin de pensioenen niet of niet volledig zijn verhoogd. De meest recente gemiste verhogingen worden dan als eerste gecompenseerd. Toeslagen die langer dan tien jaar geleden zijn gemist (maar niet eerder dan 2015), worden niet meer ingehaald. Wanneer inhaalindexatie in de toekomst mogelijk is, informeert het pensioenfonds de belanghebbenden hier over.

Premie WGA-hiaatregeling

De premie is voor 2021 voor werknemers vastgesteld op 0,04%. Vooralsnog wordt deze premie niet geheven, dit in verband met de aanwezige reserve. Werkgevers zijn voor de WGA-hiaatregeling geen premie verschuldigd.

Prepensioenregeling

Vanaf 1 januari 2015 vindt geen opbouw van prepensioenaanspraken meer plaats. De op 31 december 2014 bestaande prepensioenaanspraken zijn premievrij gemaakt.

De prepensioenregeling was een middelloonregeling met een opbouw van 0,37% van de prepensioengrondslag per deelnemingsjaar en is gestart per 1 januari 2006 en beëindigd per 31 december 2014. De regeling kent een voorwaardelijke jaarlijkse toeslagverlening. Het prepensioen gaat in op leeftijd 62, tenzij de gewezen deelnemer gebruikt maakt van de mogelijkheid om de pensioeningangsdatum uit te stellen. Het prepensioen gaat uiterlijk een maand voor het bereiken van de leeftijd 67 jaar in.

Reglementswijzigingen

In 2021 is het pensioenreglement 2015 op een aantal punten gewijzigd. Hieronder de belangrijkste wijzigingen:

Redactionele aanpassingen

Het Pensioenreglement 2015 is op een aantal punten redactioneel aangepast.

Kerncijfers 2021

Het maximum jaarloon bedraagt in 2021 € 93.498,40 (€ 256,16 per dag). Het jaarbedrag van de franchise is in 2021 € 14.545,25 (€ 39,85 per dag).

Extra aanspraken op ouderdomspensioen (VPL)

Het percentage van de groep geboren in 1960 staat in 2021 niet meer in het reglement omdat de aanspraken voor deze groep zijn ingekocht. Het percentage van de groep geboren in 1961 t/m 1972 is gewijzigd van 13,23% naar 13,82%.

Actualiseren jaartallen

In de tekst van het reglement is op een aantal plaatsen het jaartal (naar 2021) aangepast.

Actualiseren factoren

In de bijlagen bij Pensioenreglement 2015 zijn de diverse voor 2021 geldende factoren opgenomen. De flexibiliseringsfactoren worden jaarlijks door het bestuur vastgesteld na advies van de adviserend actuaris.

Aanvraag en toekenning van pensioen

Indien de aanvraag om pensioen achterwege is gebleven dan worden de niet opgevraagde pensioenuitkeringen aan de nabestaande partner of kinderen uitbetaald indien zij hiervoor een verzoek bij het pensioenfonds indienen.

Afkoop klein bijzonder partnerpensioen bij scheiding

Indien het pensioenfonds overgaat tot afkoop, dan informeert het pensioenfonds de ex-partner binnen zes maanden na de melding van de scheiding over de afkoop en gaat ook binnen zes maanden tot uitbetaling over. Na afloop van de termijn van zes maanden is voor de afkoop toestemming van de ex-partner nodig.

Algemene ontwikkelingen

Haalbaarheidstoets

In juni 2021 heeft het pensioenfonds de haalbaarheidstoets uitgevoerd. Deze haalbaarheidstoets is verplicht voor alle pensioenfonds in Nederland. De haalbaarheidstoets geeft een indicatie hoe, over een zeer lange termijn gerekend, de pensioenuitkeringen en toekomstige opbouw naar verwachting de prijsinflatie zullen bijhouden. De uitkomsten van de toets geven aan wat het pensioenresultaat ten opzichte van een jaarlijks volledig geïndexeerde uitkering zal zijn op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid van het pensioenfonds. Als bij de jaarlijkse toetsing zou blijken dat de verwachte resultaten aanzienlijk afwijken van de voorgaande jaren, dan zal het bestuur van het pensioenfonds hierover in overleg moeten treden met de belanghebbenden binnen en buiten het pensioenfonds.

De haalbaarheidstoets geeft aan dat het pensioenfonds de ambitie met betrekking tot het verlenen van toeslagen over een langere periode kan realiseren tegen acceptabele risico's. Het pensioenfonds hanteert sinds 2019 een beleggingsmix van 60% vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en 40% zakelijke waarden in onder andere aandelen en onroerend goed. Daarmee kan het pensioenfonds volgens de haalbaarheidstoets een groot deel van de verwachte toekomstige inflatie compenseren door toeslagen te verlenen ter compensatie van de inflatie. Gelet op het feit dat de haalbaarheidstoets over een zeer lange periode gaat is het onzeker of het pensioenfonds ook daadwerkelijk altijd toeslagen zal kunnen verlenen.

Nieuwe Pensioenstroom

In 2021 heeft MN gekozen om een deel van het pensioenadministratiesysteem van PGGM af te nemen. Het project wordt in deze samenwerking gefaseerd doorgevoerd, hiermee is zicht gekomen op een werkend nieuw pensioensysteem per eind 2023. In 2021 heeft MN aan kunnen tonen dat NPS-MAP technisch werkt in de MN omgeving. Desalniettemin is het bestuur kritisch op de voortgang en volgt het de vorderingen van de totstandkoming van het nieuwe pensioensysteem nauwlettend. Het bestuur voert periodiek een toetsing uit op de bestuurlijke criteria om te bepalen of het in 2020 beschreven terugvalplan in werking dient te treden. Het gaat voor het bestuur om een moderne, flexibele pensioenadministratie die in staat is de wijzigingen van een nieuw pensioenstelsel uit te voeren waarbij de kwaliteit van de dienstverlening verbetert en waarbij een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van een lager kostenniveau. Het bestuur en het bestuursbureau monitoren de voortgang op basis van de door MN aangeleverde voortgangsrapportages en de daarbij geleverde toelichting door de directie van MN.

Informatiebeveiliging Self Assessment

Het bestuur heeft kennisgenomen van het feit dat MN op het gebied van de informatiebeveiliging te kort geschoten is. MN heeft hiervoor in 2021 een actieplan opgesteld waarin de 38 openstaande controls zijn beschreven inclusief de verbetermaatregelen. Eind 2021 is gebleken dat 34 openstaande controls van de in totaal 58 bij het self assessment betrokken controls zich op het vereiste volwassenheidsniveau bevinden. MN heeft ook voor 2022 een actieplan opgesteld om ook de resterende 24 controls op niveau te krijgen. In dat actieplan zijn tevens de diverse tijdslijnen beschreven. Het actieplan wordt periodiek door het pensioenfonds gemonitord.

Looncontroles

Het werkingssfeeronderzoek omvat de toetsing van de verplichte deelname aan de pensioenregeling en het op basis hiervan aanbieden en afhandelen van collectief verplichte of vrijwillige deelname. De aansluiting van de werkgever wordt getoetst door uitvoering van periodieke onderzoeken, bestaande uit werkingssfeeronderzoek (nieuwe werkgever) en afstemmingsonderzoek (bestaande uit periodieke looncontroles en tussentijdse bezoekopdrachten). Naast werkingssfeeronderzoeken worden ook relatiebeheerbezoeken uitgevoerd. Dit zijn kennismakingsgesprekken met nieuwe werkgevers met daarbij de aankondiging dat in de toekomst looncontroles gaan plaatsvinden. In 2021 heeft het bestuur extra handhavingsactiviteiten laten uitvoeren. Zo is een deskresearcher aangesteld en zijn er naar aanleiding van de deskresearchresultaten 26 werkingssfeeronderzoeken uitgevoerd. Daarnaast zijn er 26 werkingssfeeronderzoeken geweest, 91 reguliere looncontroles uitgevoerd, 66 telefoonrapporten opgemaakt en hebben er 60 tussentijdse bezoeken plaatsgevonden. De looncontroles hebben geleid tot verschillende mutaties in de administratie.

Beleggingen

Macro-economische terugblik en korte vooruitblik

Een bijzonder jaar...

Niet alleen vanwege de aanhoudende pandemie, maar ook economisch was 2021 een zeer bijzonder jaar. Het jaar werd gekenmerkt door de hoogste economische groei en inflatie sinds decennia. De economische groei van 5,9%¹⁶ wereldwijd lag ruim boven de trendgroei van 3,5%. De groei werd hoofdzakelijk gedreven door inhaalbestedingen en zeer stimulerend beleid van overheden en centrale banken. De wereldeconomie is de coronadip weer te boven: het pre-coronaniveau van het BBP is reeds gepasseerd en ook de werkloosheid ligt weer dicht bij het niveau van 2019.

...maar niet alleen maar feest

Toch ondervond de wereldeconomie ook dit jaar tegenwind. Nieuwe coronavarianten, infectiegolven en lockdowns bleven zorgen baren en de inflatie liep in 2021 flink op. De inflatie werd vooral opgedreven door hard stijgende energieprijzen, toegenomen knelpunten in mondiale productie- en transportketens en (met name in de VS) hogere loonstijgingen.

Het zwaartepunt van de economische groei lag in de eerste helft van het jaar en zwakte in de tweede helft wat af. Inflatie piekte juist op het jaareinde. Dit leidde tot zorgen over mogelijk negatieve scenario's zoals blijvend hoge inflatie of zelfs stagflatie. Deze zorgen namen verder toe nadat de Amerikaanse centrale bank eind november aangaf de hoge inflatie niet langer als 'tijdelijk' te willen classificeren.

De Amerikaanse centrale bank (de Fed) maakt een draai

Waar in de eerste helft van het jaar de Fed de verwachtingen voor het terugdraaien van het ruime monetaire beleid nog temperde, heeft zij afgelopen december een draai gemaakt in het beleid. Door de langer dan verwachte hoge inflatie raakt het geduld van centrale banken op en is het crisisbeleid niet langer passend bij de sterke economische groei. In december verraste de Fed beleggers door:

1. Te speculeren op snellere en meer renteverhogingen;
2. Aan te geven het obligatieaankoopprogramma (monetaire verruiming) sneller af te gaan bouwen;
3. Te overwegen ook al in 2022 te starten met het actief verkopen van obligaties aan de markt.

Ook de ECB heeft in de beleidsvergadering van december gekozen voor een minder ruim beleid. Het Pandemic emergency purchase programme (PEPP) wordt zoals verwacht in maart 2022 beëindigd, maar daar staat tegenover dat voor een soepele overgang het reguliere opkoopprogramma licht wordt verhoogd. Eind 2021 zijn er door de markt nog geen renteverhogingen van de ECB in 2022 ingeprijsd. Met name door de toegenomen inflatie(verwachtingen) en beleidsafbouw-stappen van centrale banken kwamen marktrentes richting jaareinde onder opwaartse druk. Zo is bijvoorbeeld het afgelopen jaar de 30-jaars Europese swaprente sterk gestegen van -3 basispunten naar 48 basispunten.

¹⁶ Naar de consensusverwachting van economen; de officiële Q4 cijfers zijn nog niet allemaal gepubliceerd.

Evergrande was niet de Chinese Lehman Brothers

In september ontstond grote onrust over het mogelijke omvallen van de Chinese vastgoedreus Evergrande. Initieel bestond enige zorg dat dit weleens China's 'Lehman Brothers' moment – alom gezien als de start van de financiële crisis in 2008 – zou kunnen zijn. Een grote koersreactie bleef echter uit, daar al snel het vertrouwen toenam dat de Chinese overheid zou ingrijpen. Begin december miste Evergrande een betaling en kwam daarmee in de eerste fase van een faillissement. Evergrande moest onder druk assets verkopen. Daarna bleken meer ontwikkelaars in de problemen te komen. De Chinese overheid wist evenwel inderdaad grootschalige escalatie te voorkomen. Een tijdelijke rem op de Chinese BBP groei valt niet uit te sluiten, maar op een 5-jaars horizon is de verwachting dat het beeld grofweg ongewijzigd blijft. Bpf Koopvaardij heeft deze ontwikkelingen gemonitord, maar geen aanleiding gezien hier op te acteren of economische verwachtingen bij te stellen.

Per saldo een positief beeld op de financiële markten

Ondanks de genoemde zorgen lieten financiële markten per saldo een positief beeld zien. De wereldwijde aandelenindex (MSCI World) behaalde in 2021 een rendement van 22,3%¹⁷. Technologieaandelen voerden lange tijd het herstel op financiële markten aan, maar nu volgden ook andere sectoren. De sector energie deed het goed, doordat de olieprijs sterk steeg. Er waren relatief weinig faillissementen en de liquiditeit was erg goed. Over de gehele linie zijn waarderingen van beleggingscategorieën tot historisch hoge niveaus gestegen.

Afnemende, maar nog altijd solide economische groei in 2022...

De historisch hoge (inhaal)groei van 2021 zal waarschijnlijk niet herhaald worden in 2022. Gezien de acceleratie van groei en inflatie van het afgelopen jaar, lijkt het waarschijnlijk dat overheden de acute crisissteun gaan afbouwen. Ook centrale banken, inclusief de Fed en de ECB, hebben een start gemaakt met de afbouw van hun crisisbeleid, al is de economische impact sterk afhankelijk van hoe marktrentes reageren. Afnemende stimulering door overheden en centrale banken reduceert de stimulans voor de groei, waardoor deze naar verwachting een 'trede lager' uitkomt dan de historische groeipiek in 2021.

Huishoudens hebben evenwel nog een grote tijdens lockdowns opgebouwde spaarkas tot hun beschikking. Bovendien zijn vermogensposities verbeterd. De afnemende beleidssteun zien we voorlopig dan ook nog gecompenseerd worden door aanhoudend solide consumentenbestedingen, hoewel hierin in de tweede helft van het jaar enige vermindering kan optreden en de groei wat kan afzwakken.

...en ook verwachten we een daling van de inflatie later in 2022

Steeds meer medische experts zien de pandemie gedurende 2022 ontwikkelen tot een stabielere, minder levensbedreigende endemie. Een deel van de oorzaken van de nu hoge inflatie zien we daardoor wegebben. Zo zien we de nu tot tekorten en prijsdruk leidende knelpunten in de mondiale aanbodketens geleidelijk 'ontstoppen' als mobiliteitsrestricties wereldwijd afnemen en de ongewoon hoge vraag naar goederen terugschuift naar heropende, lokale, dienstensectoren.

¹⁷ In USD termen

De hoogte van de energieprijzen was de andere grote drijfveer voor inflatie in 2021.

Door de invasie van Rusland in Oekraïne zijn begin 2022 de energieprijzen verder gestegen. Veel zal afhangen van de het verdere verloop van het conflict en de beschikbaarheid van energie. Op wat langere termijn is het toenemend onwaarschijnlijk dat ook komende jaren soortgelijke prijsstijgingen zich zullen voordoen. Aangezien inflatie prijsstijging meet, zal de opwaartse druk op inflatie afnemen wanneer energieprijzen beduidend minder hard stijgen, stabiliseren of zelfs dalen.

Normalisering groei en inflatie naar pre corona ranges meest waarschijnlijk

Na de heropeningsacceleratie van economische groei en inflatie van 2021 en de eerste helft van 2022 voorzien we derhalve een geleidelijke afname van de groei, om vanaf 2023 weer in de lagere pre-corona ranges te belanden.

Onzekerheid blijft hoog

Desalniettemin blijft – zoals sinds de start van de pandemie – de onzekerheid rondom dit basisscenario (Sprint, dan marathon)¹⁸ hoog. Het is zeker niet uitgesloten dat inflatoire processen in een zichzelf versterkende fase belanden, waarin hogere inflatieverwachtingen, hogere prijzen voor arbeid, goederen en diensten voeden en vice versa. Het grootste risico op zo'n langer aanhoudende hoge inflatie ligt in de krappe arbeidsmarkt. Momenteel ligt de werkloosheid al onder de evenwichtswerkloosheid en volgens de economische theorie kan dat leiden tot hogere lonen.

Ook jarenlang aanhoudend hoge economische groei is niet uitgesloten, gedreven door de hoge spaar- en dus potentiële bestedingskassen, een productieboom om uitverkochte voorraden aan te vullen, aanhoudende acceleratie van digitalisering en/of grote (groene) investeringen van overheden.

De ontwikkelingen in relatie tot deze alternatieve scenario's worden nauwgezet gevolgd.

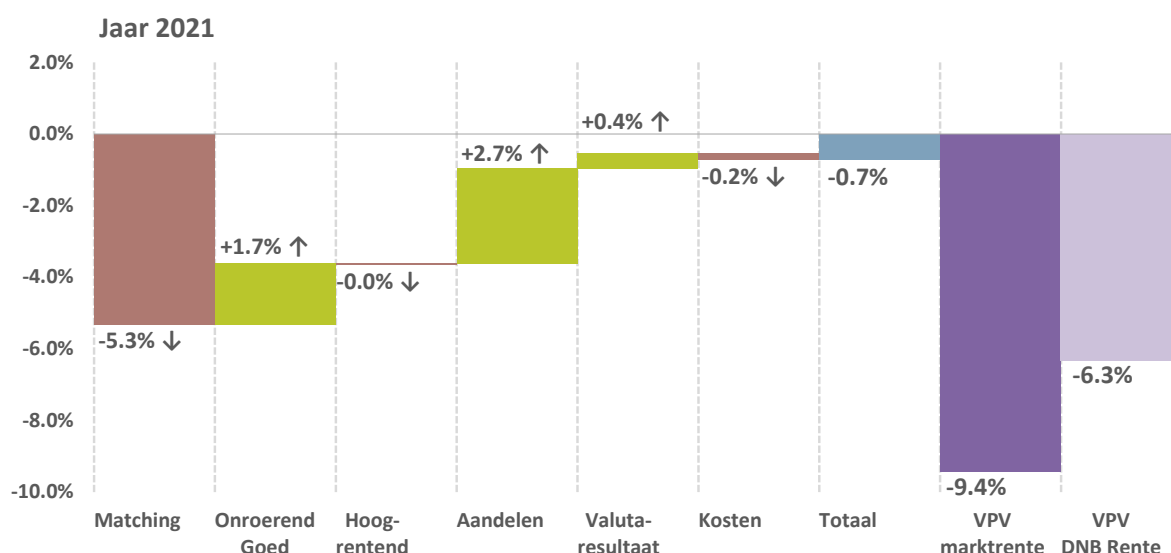
Beleggingsbeleid en -beslissingen 2021

In deze paragraaf wordt teruggeblikt op het beleggingsbeleid dat Bpf Koopvaardij in 2021 voerde. Ook wordt ingegaan op de belangrijkste beleggingsbeslissingen.

Bpf Koopvaardij heeft als hoofddoelstelling om op lange termijn een hoger rendement te behalen dan de waardeverandering van de verplichtingen. Dit zogeheten overrendement ten opzichte van de verplichtingen is nodig om de pensioenen te kunnen verhogen. In 2021 is deze doelstelling, een overrendement van gemiddeld 1,1% per jaar, ruimschoots gehaald. Naast de goede resultaten in de returnportefeuille kwam dit, in tegenstelling tot voorgaande jaren, door het oplopen van de rente. Hierdoor daalde de waarde van de verplichtingen van het pensioenfonds. Door de goede ontwikkelingen in de returnportefeuille en het feit dat Bpf Koopvaardij niet het gehele renterisico afdekt, steeg de waarde van de beleggingsportefeuille. De beleggingen van Bpf Koopvaardij rendeerden met -0,6%, de verplichtingen (op marktwaarde) daalden met 9,4% en de verplichtingen op basis van DNB-rente daalden met 6,3%. Per saldo is hierdoor de DNB-dekkingsgraad van het pensioenfonds over het verslagjaar flink gestegen van 112,6% naar 119,3%.

In volgende grafiek is te zien hoe de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille hebben bijgedragen aan het resultaat.

¹⁸ In dit scenario wordt gerekend met bovengemiddelde economische inhaalgroei en -inflatie tot circa mid-2022 (de sprint), gevolgd door een daling naar de lage pre-corona ranges (de marathon).

Het overrendement ten opzichte van de verplichtingen (op basis van marktrente) bedroeg over heel 2021 8,8%. Over een periode van drie en vijf jaar is het gerealiseerde geannualiseerde overrendement verbeterd ten opzichte van een jaar geleden van -2,3% (drie jaar) respectievelijk -0,3% (vijf jaar) naar 1,7% (drie en vijf jaar) nu. Dit is duidelijk boven het niveau van onze lange termijn doelstelling van 1,1%.

Naast de doelstelling om een overrendement ten opzichte van de verplichtingen te behalen, wordt ook beoordeeld hoe het rendement van Bpf Koopvaardij zich verhoudt tot de specifieke portefeuille benchmark. In 2021 is een nettorendement behaald van -0,6%. Dit is iets hoger dan het benchmarkrendement van -0,9%. Het nettorendement is na aftrek van de kosten. In het resultaat van de benchmark worden geen kosten meegenomen.

In de onderstaande tabel zijn de resultaten weergegeven.

	Beleggingen	Verplichtingen (marktrente)	Beleggingen Benchmark	Overrendement t.o.v. verplichtingen	Overrendement t.o.v. benchmark
1 jaar*	-0,6%	-9,4%	-0,9%	8,8%	0,3%
3 jaar*	7,3%	5,6%	7,0%	1,7%	0,3%
5 jaar*	5,0%	3,4%	4,9%	1,7%	0,2%

*betreft geannualiseerd rendement

2021 was een jaar waarin vertrouwen en herstel op de financiële markten weer de overhand kreeg. Door de stijgende rente is de waarde van de matchingportefeuille gedaald (-8,8%). Door de goede resultaten die werden behaald op de financiële markten (lees met name aandelen, vastgoed en infrastructuur) heeft de returnportefeuille een sterk positief resultaat laten zien (+11,0%).

In de tweede helft van het jaar is de beoordeling van de kredietwaardigheid van Spanje als debiteur verslechterd. Dit leidt ertoe dat Bpf Koopvaardij Spaanse staatsobligaties niet langer zal opnemen in de portefeuille. Deze obligaties zijn onderdeel van portefeuilles met kortlopende obligaties en liquiditeiten. Ze zullen via aflossing uit de portefeuille verdwijnen.

In de loop van het jaar zijn de zorgen over hogere inflatie op een langere termijn toegenomen. Dit is een onderwerp dat nauwgezet wordt gevolgd. Bpf Koopvaardij handhaaft vooralsnog het huidige dynamische rentebeleid. De huidige renteafdekking bevindt zich rond 65%.

Begin 2021 is het gelukt om na een langlopend verkoopproces afscheid te nemen van de zakelijke hypotheekportefeuille die was ondergebracht in een beleggingsfonds van Syntrus Achmea Real Estate & Finance. Hiermee is eindelijk uitvoering gegeven aan de wens van Bpf Koopvaardij om deze categorie uit de portefeuille te verwijderen.

In de tweede helft 2021 is besloten de portefeuille Amerikaanse Investment Grade bedrijfsobligaties te verkopen. Bpf Koopvaardij ziet niet langer de voordelen van het opnemen van deze categorie in de matchingportefeuille. Herbelegging zal grotendeels plaatsvinden in Europese Investment Grade bedrijfsobligaties. Uitvoering van het besluit zal in 2022 plaatsvinden.

ALM-studie

In 2021 heeft Bpf Koopvaardij een ALM-studie laten uitvoeren.

De uitkomst van die studie is dat het strategische beleggingsbeleid zoals vastgelegd in het Strategisch Beleggingskader is herbevestigd en dat de lange termijn overrendementsdoelstelling van 1,1% ten opzichte van de verplichtingen¹⁹ nog steeds passend is.

Verder is in de studie gekeken of en in welke mate het pensioenfonds de toeslagambitie (50% van prijsindex) kan waarmaken. Dit is naar verwachting haalbaar. Ook is bekeken onder welke “stress” scenario’s het pensioenfonds kwetsbaar is en of het beleggingsbeleid dit kan ondervangen. Het pensioenfonds is het meest gevoelig voor “deflatie en “stagflatie”. Via het beleggingsbeleid is hier geen actieve bescherming tegen mogelijk, zonder dat dit impact heeft op resultaten in andere scenario’s. Het bestuur accepteert derhalve de risico’s van genoemde scenario’s. Ook zijn een viertal klimaat-(stress)scenario’s met een horizon van vijf jaar beschouwd. Deze zijn gedefinieerd door DNB. Gemeten naar dekkinggraad zijn al deze scenario’s negatief, maar bij alle scenario’s blijft de dekkinggraad boven de 100%.

Met betrekking tot de huidige dynamische rentestafel inclusief de beschermingsconstructie bij lage dekkinggraden is de conclusie dat het huidige beleid de voorkeur verdient en passend is ten opzichte van de beleidsdoelstellingen. De beschermingsconstructie zorgt voor minder beweeglijkheid van de dekkinggraad en het behoud van de beschermingsconstructie heeft dan ook de voorkeur.

Verder is gekeken of een minder risicovolle of meer risicovolle portefeuille allocatie leidt tot meer gewenste beleidsuitkomsten. Echter de berekeningsresultaten geven onvoldoende aanleiding tot wijziging van het risicoprofiel.

In de ALM-studie is ook stil gestaan bij de impact van gebruik van het transitie-FTK op de pensioenuitkomsten. Er heeft nog geen besluitvorming plaatsgevonden of gebruik maken van het transitie-FTK gewenst is of niet. Ten slotte is gekeken naar de mogelijke impact van het pensioenakkoord op het beleggingsbeleid.

In 2021 heeft Bpf Koopvaardij, tegelijk met de ALM-studie, opnieuw gekeken naar de bovengrens voor illiquide beleggingen. Op basis van verschillende criteria is gekeken wat het niveau van illiquide beleggingen in de portefeuille zou kunnen zijn. Op basis van de uitkomsten is besloten een signaalgrens van 25% te hanteren. Dit was daarvoor 20%.

¹⁹ Op marktwaardebasis

Maatschappelijk verantwoord beleggen

De pensioenregeling van Bpf Koopvaardij promoot ecologische en sociale kenmerken zoals bedoeld in artikel 8 SFDR. In dit hoofdstuk is opgenomen hoe hier invulling aan is gegeven in het afgelopen jaar.

Bpf Koopvaardij wil rekening houden met de invloed van zijn beleggingen op de maatschappij. Ook is Bpf Koopvaardij ervan overtuigd dat mens, milieu en ondernemingsbestuur op de lange termijn de risicorendementsverhouding van beleggingen beïnvloeden. Deze factoren staan ook wel bekend onder de term ESG (environmental, social en governance). Vanuit deze visie is Bpf Koopvaardij sinds 2008 ondertekenaar van de Principles for Responsible Investment (Principes voor Verantwoord Beleggen). De Verenigde Naties ondersteunt deze organisatie. Het is een ontwikkelaar van een wereldwijde standaard voor verantwoord beleggen. Het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid van Bpf Koopvaardij is op deze principes gebaseerd en dat komt tot uitdrukking in de instrumenten Uitsluiting, ESG-integratie, Actief Aandeelhouderschap en Impact investeringen.

Uitsluitingen

Het uitsluitingsbeleid bepaalt welke ondernemingen en landen van mogelijke investeringen worden uitgesloten wegens betrokkenheid bij controversiële producten óf naar aanleiding van sancties uitgevaardigd door de Verenigde Naties óf de Europese Unie. Bpf Koopvaardij sluit ondernemingen uit als hun activiteiten of een deel ervan in strijd zijn met internationale verdragen. Ook wordt niet belegd in een onderneming wanneer een dialoog met een onderneming over een significant ESG-risico niet voldoende resultaat oplevert. Dit was bijvoorbeeld het geval met olie- en gasbedrijf ExxonMobil. Daarom is ExxonMobil per 1 januari 2021 op de uitsluitingslijst geplaatst en wordt in deze onderneming niet meer belegd. Daarnaast belegt Bpf Koopvaardij niet in staatsobligaties van landen waaraan internationale sancties zijn opgelegd. Ten slotte worden bedrijven uitgesloten die betrokken zijn bij onwenselijke activiteiten. Het gaat hierbij om tabak, handvuurwapens voor civiel gebruik, adult entertainment en bont. Dit type bedrijven is uitgesloten binnen de aandelenportefeuille ontwikkelde landen vanaf december 2020 en is vanaf eind 2021 in de gehele beleggingsportefeuille uitgesloten. In 2021 zijn dertien landen en vijfendertig bedrijven uitgesloten.

ESG-integratie

Bpf Koopvaardij houdt bij de keuze voor beleggingen rekening met sociale factoren (mensenrechten), milieufactoren en goed ondernemingsbestuur. ESG-integratie betekent het systematisch meewegen van de mogelijke invloeden van mens, milieu en ondernemingsbestuur in beleggingsbeslissingen. Op deze manier is het mogelijk om bedrijven en landen op basis van hun ESG-prestaties een score te geven. Een zwakke score kan leiden tot uitsluiting (ook wel “negative screening” genoemd), sterke scores leiden tot insluiting (“positive screening”).

Eind 2020 is de strategie “Bewuste Selectie” geïmplementeerd in de aandelenportefeuilles ontwikkelde landen (Europa, Noord-Amerika en Azië). Het uitgangspunt van Bewuste Selectie is dat Bpf Koopvaardij een bewuste keuze maakt waarin ze belegt en waarom. In de strategie zijn randvoorwaarden opgesteld waaraan alle aandelen moeten voldoen voordat erin wordt belegd. Deze uitgangspunten houden rekening met zowel ESG als financiële factoren. Zo wil Bpf Koopvaardij, zoals genoemd niet beleggen in onwenselijke producten (zie Uitsluitingen). Ook is Bpf Koopvaardij van mening dat alleen bedrijven die een goede bedrijfsvoering hebben (en daarin rekening houden met milieu, maatschappij en mensen) op lange termijn goed kunnen presteren.

In 2021 is gekeken hoe ESG verder geïntegreerd kan worden in de portefeuilles. Zo hebben we de Bewuste Selectie strategie aangescherpt met een extra klimaatscreening voor de meest carbon-intensieve sectoren²⁰. In iedere carbon-intensieve sector wordt de 20% relatief slechtst presterende bedrijven op basis van hun klimaatscore verwijderd uit de aandelenportefeuille ontwikkelde landen. Daarnaast hebben we onderzocht hoe de Bewuste Selectie strategie ook kan worden geïmplementeerd in de aandelenportefeuille opkomende landen. Dat zal betekenen dat voor aandelen opkomende landen 58% van het aantal namen in de benchmark zal worden uitgesloten. Daarmee blijft er (qua marktkapitalisatie) nog ongeveer 65% van het universum over waarin geïnvesteerd wordt. Dit zijn veelal de wat grotere bedrijven. Daarmee belegt Bpf Koopvaardij alleen nog in aandelen waarvoor een bewuste keuze is gemaakt en niet meer in alle aandelen die nou eenmaal onderdeel uitmaken van de index. Implementatie zal naar verwachting begin 2022 plaatsvinden. In het komende jaar zal dit ook voor de andere beleggingscategorieën worden onderzocht.

Bij andere beleggingscategorieën worden ESG-factoren ook al meegewogen in beleggingsbeslissingen. Zo wordt bij staatsobligaties uit opkomende landen (onder andere) gekeken van welk niveau de democratische instituties van die landen zijn en of daar verbetering of verslechtering in is te zien. Ook wil Bpf Koopvaardij dat vermogensbeheerders dezelfde waarde hechten aan verantwoord beleggen als Bpf Koopvaardij. Daarom monitort Bpf Koopvaardij deze vermogensbeheerders op basis van de zogenaamde Planet-score. Hierbij kennen we punten toe aan het niveau van beleid, de ESG-integratie en ESG-rapportage. Bpf Koopvaardij verwacht van managers dat zij – waar dat kan – ESG-factoren in het beleggingsbeleid meenemen.

Actief aandeelhouderschap

Bpf Koopvaardij stelt zich namens de deelnemers op als een actief aandeelhouder: er wordt gestemd op aandeelhoudersvergaderingen en gesproken met bedrijven waarin is belegd. MN voert het actief aandeelhouderschap namens Bpf Koopvaardij. Hieronder worden de activiteiten in het kader van de dialoog en het stemmen verder toegelicht.

Dialoogbeleid

Het dialoogprogramma probeert negatieve effecten van bedrijven op het resultaat van de beleggingen te voorkomen door met deze bedrijven in gesprek te gaan (dialoog). MN voert namens Bpf Koopvaardij het bedrijfsdialogenprogramma en gaat in gesprek met bedrijven waar de ESG-factoren beter kunnen. Denk aan ondernemingen die betrokken zijn bij controverses of in overtreding zijn van internationale standaarden op het gebied van verantwoord ondernemen. Het doel van dit overleg is om de verbeteringen op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen te bespreken. Tijdens het dialoogprogramma worden de vorderingen gemeten en beoordeeld. De mate waarin een bedrijf meewerkt en de openheid van zaken die zij geeft, zijn belangrijke graadmeters. Bpf Koopvaardij sluit een onderneming uit wanneer de gesprekken met de onderneming niet genoeg resultaat oplevert. Daarbij wordt een zorgvuldige afweging gemaakt over de mogelijke impact op belanghebbenden.

²⁰ Aan de hand van de scope 1 (directe uitstoot), scope 2 (indirecte uitstoot) en scope 3 uitstoot (CO₂-emissies als gevolg van energie en brandstofgebruik buiten het bedrijf) is in kaart gebracht welke sub-industrieën het meest uitstoot-intensief zijn en daarmee een grote bijdrage leveren aan de klimaatverandering en een groot risico lopen als gevolg van de energietransitie.

Voor Environment (milieu) heeft MN namens Bpf Koopvaardij met acht olie- en gasbedrijven en nutsbedrijven gesprekken gevoerd over de energietransitie. In 2021 is bijvoorbeeld gesproken met Engie over een net zero doelstelling. Engie heeft hierop tijdens de aandeelhoudersvergadering de nieuwe doelstelling gepresenteerd en stoot per 2045 netto niets meer uit. Op het gebied van Social zijn er gesprekken gevoerd met bedrijven over onder andere een leefbaar loon in de textielsector en arbeidsomstandigheden in de agrarische sector. Binnen het thema Governance (goed bestuur) hebben we met ondernemingen gesproken over beloningsbeleid, de diversiteit in samenstelling van het bestuur en de mate waarin bedrijven rapporteren over hun langetermijnstrategie.

Stemmen

Het stembeleid van Bpf Koopvaardij wordt uitgevoerd voor de ondernemingen waarin is belegd. Door middel van het uitoefenen van stemrechten op aandeelhoudersvergaderingen beïnvloedt Bpf Koopvaardij het bestuur en het beleid van ondernemingen. Hiermee voldoet Bpf Koopvaardij aan de eisen die de wetgever stelt aan institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen. Bpf Koopvaardij stemde in 2021 wereldwijd op 28.674 onderwerpen op vergaderingen van ondernemingen waarin is belegd. De meest voorkomende stemmingen betroffen dit jaar aanstelling van bestuursleden en bedrijfsinhoudelijke voorstellen. In circa 7% van de stemmingen betrof het thema beloning.

Het stembeleid wordt elk jaar geëvalueerd en zo nodig aangepast.

Klimaat

In aansluiting op maatschappelijke ontwikkelingen, zoals het klimaatakkoord van Parijs in 2015, heeft Bpf Koopvaardij klimaat als een belangrijk thema benoemd in het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid. Dat bestaat uit de volgende acties:

- Jaarlijks wordt de CO2-voetafdruk van de aandelenportefeuilles gemeten en sinds 2021 ook van de bedrijfsobligaties in portefeuille;
- Binnen deze aandelenportefeuilles worden de acht bedrijven met een groot aandeel in de CO2-uitstoot in de portefeuille van Bpf Koopvaardij aangesproken op hun verantwoordelijkheid en worden ze aangespoord deze uitstoot terug te brengen;
- Bpf Koopvaardij vergroot het bewustzijn over klimaat bij de aangestelde vermogensbeheerders en stelt hen verantwoordelijk voor het inzichtelijk en meetbaar maken van de CO2-uitstoot in hun portefeuilles.

Carbon Footprint meting

Sinds 2016 wordt de CO2-voetafdruk van de aandelenportefeuilles gemeten. Dit jaar is ook begonnen met het meten van de CO2-voetafdruk voor de bedrijfsobligatieportefeuille. Dat wordt gedaan door de uitstoot van een bedrijf aan Bpf Koopvaardij toe te rekenen voor dat gedeelte waarvoor Bpf Koopvaardij aandelen en obligaties heeft in een bedrijf. Het bepalen van de uitstoot bestaat dus uit twee stappen. Ten eerste moet bepaald worden wat de uitstoot is van de bedrijven waarin belegd is. Ten tweede moet gedefinieerd worden welk deel van deze uitstoot Bpf Koopvaardij zich als investeerder kan toerekenen. De totale uitstoot van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille van Bpf Koopvaardij is ongeveer 196 duizend ton CO2e²¹. Dit ligt 10,3% boven de benchmark. De bedrijfsobligaties presteren onder de benchmark (11,3% minder uitstoot) en de aandelen presteren boven de benchmark (49,4% meer

²¹ CO2e staat voor CO2 en equivalenten. In de berekeningen wordt rekening gehouden met broeikasgassen Koolstofdioxide, Methaan, Stikstofoxide, Fluorkoolwaterstoffen, Perfluorkoolwaterstoffen en Zwavelhexafluoride. De meting is op basis van data per eind 2020. De methode die is gebruikt is EVIC (Enterprise Value Including Cash).

uitstoot). De hogere uitstoot ten opzichte van de benchmark werd in hoofdzaak veroorzaakt door de portefeuille aandelen opkomende landen waar een overweging was in bedrijven in de industriële- en nutssectoren die relatief veel uitstoten. Bpf koopvaardij verwacht dat met de implementatie van de strategie bewuste selectie in deze portefeuille de toegerekende uitstoot zal verminderen. Dit effect zal echter pas zichtbaar zijn in de meting die in 2023 zal plaatsvinden op basis van data per eind 2022. Er is geen vergelijkingsmateriaal voor de gecombineerde portefeuilles (aandelen en bedrijfsobligaties) met voorgaande jaren omdat dit het eerste jaar is waarover dit op deze wijze is gemeten.

Beleggen in Sustainable Development Goals en Impactinvesteringen

Investerings in bedrijven die bijdragen aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties worden Sustainable Development Investments (SDI's) genoemd. Beleggingen die de SDG's bevorderen kunnen worden gedaan in verschillende beleggingscategorieën. Bpf Koopvaardij heeft het SDI-gehalte van haar portefeuille gemeten. Eind 2021 was het SDI-gehalte van de portefeuille 13%. In 2020 was dit 6,9%. De stijging van dit percentage is een gevolg van het meenemen van de directe OG NL portefeuille.

Bpf Koopvaardij heeft de mogelijkheden onderzocht om Impact Investerings meer vorm te geven. Impact Investerings beogen naast financieel rendement ook positieve effecten op mens, milieu en maatschappij te realiseren. Bpf Koopvaardij belegt momenteel al in impactinvesteringen. Dit betreft investeringen in de impact thema's hernieuwbare energie (via de beleggingscategorie Infrastructuur) en betaalbare huisvesting (via beleggingen in Onroerend Goed). Uitkomst van dit onderzoek is dat de mogelijkheden om extra impact investeringen te doen beperkt zijn. Wel wordt de allocatie in direct Nederlands onroerend goed en infrastructuur geleidelijk verder uitgebreid.

Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Bpf Koopvaardij heeft in 2018 het convenant voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) ondertekend. Binnen dit convenant werken pensioenfondsen, NGO's, vakbonden en de overheid samen om de risico's te verkleinen van bedrijven waarin zij investeren. De afspraken gaan over risico's die niet alleen mogelijk negatieve impact hebben op de bedrijfsresultaten van een onderneming – en daarmee mogelijk op het rendement voor de aandeelhouder of investeerder – maar ook een negatieve impact kunnen hebben op de omgeving en betrokken belanghebbenden. Denk daarbij aan werknemers en omwonenden. Deze afspraken zijn gebaseerd op internationale standaarden en richtlijnen. Het gaat daarbij om de standaarden van de Verenigde Naties over bedrijfsleven en mensenrechten (United Nations Guiding Principles for Business and Human Rights) en de OESO-richtlijnen voor Multinationale ondernemingen. Daarin staat hoe internationale bedrijven mensenrechtenrisico's in hun bedrijfsvoering identificeren, prioriteit moeten geven en hier ook gevolg aan moeten geven.

In 2021 is het Monitoringsrapport uitgekomen met de resultaten die door alle deelnemende pensioenfondsen gezamenlijk zijn behaald in het tweede convenantjaar (juni 2021). De doelstelling was dat de deelnemende pensioenfondsen alle van toepassing zijnde sub-indicatoren voor de hoofdindicator 'Beleid' moesten hebben gerealiseerd. Uit het rapport blijkt dat deze doelstelling niet is bereikt omdat de methodiek die wordt gebruikt een alles of niets uitkomst geeft. Kijkend op het niveau van de sub-indicatoren, blijkt echter dat er op vrijwel alle sub-indicatoren wel grote vooruitgang is geboekt.

Per pensioenfonds is er ook ieder jaar een individuele terugkoppeling. Zo heeft Bpf Koopvaardij inzicht gekregen in waar nog aandachtspunten liggen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het formuleren van thematische aandachtsgebieden is in ieder geval geen aandachtspunt gebleken. Vanuit het convenant is een positief oordeel gegeven over de heldere beschrijving daarvan²². Uit die beschrijving blijkt duidelijk dat Bpf Koopvaardij zowel kijkt naar wat past bij de identiteit van het pensioenfonds en de voorkeuren van de deelnemers, als naar de duurzaamheidsrisico's die Bpf Koopvaardij ziet in de portefeuille. In 2022 zal samen met MN gekeken worden hoe opvolging aan de aandachtspunten gegeven kan worden.

Benchmark onderzoeken op het vlak van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Elk jaar neemt Bpf Koopvaardij deel aan twee benchmarkonderzoeken die een oordeel vormen over de mate waarin en de wijze waarop het pensioenfonds duurzaamheid meeneemt in haar investeringen. Het betreft UN PRI (waar Bpf koopvaardij ondertekenaar van is) en de VBDO.

UN PRI is de meest toonaangevende organisatie op het gebied van verantwoord beleggen. Deze organisatie heeft als doel de implicaties van ESG-factoren voor investeringen te begrijpen en een internationaal netwerk van investeerders te ondersteunen bij het opnemen van deze factoren in hun investeringsbeslissingen. De UN PRI geeft aan dat de ondertekenaars zullen rapporteren over hun activiteiten en de voortgang met betrekking tot het implementeren van de principes.

De uitkomsten van het onderzoek geven een heel positief beeld van Bpf Koopvaardij met voor alle modules een A en A+ uitkomst in 2020²³. Dit is beter dan de benchmark (gemiddelde score). Het pensioenfonds scoort al meerdere jaren op dit hoge niveau.

De VBDO is de Nederlandse Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling. Sinds de oprichting in 1995 werkt de vereniging aan een duurzame kapitaalmarkt. De visie van VBDO is dat duurzaam beleggen de standaard wordt (mainstream is). De VBDO stimuleert financiële instellingen en beursgenoteerde ondernemingen om beter te presteren op het gebied van duurzaam beleggen en om hun eigen bedrijfsvoering te verduurzamen. De VBDO doet dit door onderzoeken uit te voeren en benchmarks te maken.

²² Thematische aandachtsgebieden;

- Environment (milieu): klimaat risico's beheersen en bijdragen aan de energietransitie
- Social: Naleven arbeidsrechten en mensenrechten, een leefbaar loon in de textielsector en arbeidsomstandigheden in de agrarische sector.
- Governance (goed bestuur): beloningsbeleid, de diversiteit in samenstelling van het bestuur en de mate waarin bedrijven rapporteren over hun langetermijnstrategie. Ook governance van belastingen behoort hiertoe.

²³ De score van 2021 is (nog) niet bekend bij fondsen wegens technische problemen bij de UN PRI.

VBDO voert elk jaar een onderzoek uit bij de 50 grootste pensioenfondsen in Nederland. Hierbij worden pensioenfondsen beoordeeld op vier onderdelen: Governance, Policy, Implementation en Accountability. In 2021 kwam Bpf Koopvaardij vier plaatsen lager uit op positie 31 (in 2020 was dat plaats 27). Dit gebeurde ondanks het feit dat het aantal behaalde punten wel toenam van 85 naar 96. De daling komt vooral omdat andere pensioenfondsen iets beter hebben gescoord. Jaarlijks bekijkt Bpf Koopvaardij binnen het MVB beleid wat nodig zou zijn en wat mogelijk is om de score in volgende jaren te verbeteren.

Deelnemersonderzoek

In het vierde kwartaal van 2021 zijn de resultaten van het deelnemersonderzoek bekend geworden. In dat onderzoek zijn deelnemers ook bevraagd op maatschappelijk verantwoord beleggen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen wordt door bijna acht van de tien ondervraagde deelnemers onderschreven. Een lichte meerderheid is zelfs van mening dat er vooral belegd moet worden in ondernemingen die duurzaamheid hoog op de agenda hebben staan. En een groot deel geeft aan dat via dialoog niet-duurzame ondernemingen moeten worden gestimuleerd zich te beteren. Een ruime meerderheid is van mening dat maatschappelijk verantwoord beleggen geen rendement mag kosten.

De thema's waar deelnemers belang aan hechten zijn; schone energie, waterhuishouding/management en natuurbehoud, maar ook energietransitie, gezondheidszorg en betaalbare huisvesting.

Bpf Koopvaardij constateert dat de uitkomsten van het onderzoek de al ingeslagen weg van Bpf Koopvaardij bevestigen.

In 2022 zal door het pensioenfonds een verdere doorvertaling gemaakt worden van de uitkomsten van dit onderzoek en op basis hiervan kan mogelijk het beleid verder worden aangescherpt.

EU Sustainable Finance Disclosure Regulation & Taxonomy Regulation

De financiële sector is gevraagd een bijdrage te leveren aan het behalen van de doelstellingen van het Akkoord van Parijs. In maart 2018 heeft de Europese Commissie een actieplan opgesteld om de financiële sector hiertoe aan te zetten: het 'Action Plan Financing Sustainable Growth'. Het actieplan bestaat uit tien punten die resulteren in nieuwe of gewijzigde regels voor financiële instellingen, waaronder pensioenfondsen.

Ook voor Bpf Koopvaardij resulteert dit in nieuwe regelgeving, waaronder de informatieverschaffingsverordening over duurzaamheid in de financiële dienstensector (SFDR) en de Taxonomieverordening. Doel van deze Verordeningen is het transparant maken van hoe financiële instellingen – waaronder pensioenfondsen – omgaan met duurzaamheid.

De SFDR vraagt pensioenfondsen de informatie over duurzaam beleggen op één en dezelfde manier te presenteren zodat de informatie beter vergelijkbaar wordt tussen pensioenfondsen. Het doel van de Taxonomieverordening is het creëren van één standaard waarop ecologische duurzaamheid kan worden gemeten. De taxonomie is een soort woordenboek waaruit volgt welke economische activiteiten ecologisch duurzaam zijn. Vervolgens moeten alle activiteiten van een onderneming op een rij worden gezet en worden bepaald welke van deze activiteiten duurzaam zijn. Hieruit volgt dan een score per onderneming. Bpf Koopvaardij kan deze informatie over ondernemingen vervolgens gebruiken bij het vormgeven van haar duurzaamheidsbeleid. Bpf Koopvaardij ziet het belang en de vele voordelen van de voorgestelde maatregelen in en is daarom hard aan de slag te voldoen aan de verplichtingen.

De eerste verplichting voor de Taxonomieverordening is op 1 januari 2022 in werking getreden. Pensioenfondsen dienen in hun Pensioen 1-2-3 aan te geven of zij wel of niet voornemens zijn te beleggen in economische activiteiten die ecologisch duurzaam zijn volgens de Taxonomieverordening. Omdat de pensioenregeling die Bpf Koopvaardij aanbiedt ecologisch duurzame kenmerken bevat, heeft Bpf Koopvaardij in haar Pensioen 1-2-3 opgenomen dat een deel van haar beleggingen wordt gealloceerd naar ecologisch duurzame beleggingen. Bpf Koopvaardij heeft hierbij nog geen streefpercentage opgenomen omdat de EU nog niet volledig heeft gedefinieerd welke activiteiten ecologisch duurzaam zijn en omdat er nog onvoldoende data beschikbaar is van bedrijven.

De eerste SFDR-verplichtingen zijn op 10 maart 2021 in werking getreden. Bpf Koopvaardij heeft informatie moeten verstrekken over hoe het aankijkt tegen duurzaamheidsrisico's, over de duurzame kenmerken van de pensioenregeling, en over hoe het aankijkt tegen ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren. Deze informatie is op de website van Bpf Koopvaardij en in de Pensioen 1-2-3 opgenomen. De overige SFDR-verplichtingen stonden eigenlijk gepland voor 1 januari 2022, maar zijn uitgesteld naar 1 januari 2023. Dan zal er nog meer detailinformatie verschaft moeten worden over de duurzame kenmerken van de pensioenregeling, welke duurzaamheidsindicatoren gebruikt worden om dit te meten, wat de bindende duurzame elementen zijn, hoe goede bestuurspraktijken gewaarborgd worden en het beoogde percentage duurzame beleggingen. Ook zal er elk jaar gerapporteerd moeten worden over 18 voorgeschreven duurzaamheidsindicatoren.

In 2022 zal Bpf Koopvaardij verder aan de slag gaan om te voldoen aan de nieuwe verplichtingen. Het is onze hoop en verwachting dat uitvoering geven aan deze verplichtingen uiteindelijk zal bijdragen aan een betere en duurzamere wereld.

Risicoparagraaf

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het besluitvormingsproces van het pensioenfonds. Integraal risicomanagement (IRM) is één van de kerntaken van het bestuur. IRM is een onderdeel dat een zekere gelaagdheid kent. Het pensioenfonds heeft per 1 januari 2018 het Three Lines of Defence (3LoD) model ingericht, dit ter versterking van de governance rondom het IRM. Middels de inrichting van het 3LoD model wordt de onafhankelijkheid van het tweedelijns risicomanagement ten opzichte van de eerste lijn gewaarborgd. De 3LoD gedachte daarbij is meer dan alleen een organisatiestructuur en het vastleggen van de rol- en taakverdeling: het is een wijze van (samen)werken en denken en draagt zodoende bij aan een versterking van de risicocultuur binnen het pensioenfonds en het nemen van verantwoordelijkheid voor risico's.

Onderstaand wordt de inrichting van het 3LoD model schematisch weergegeven:

raad van toezicht		
Bestuur		
1 ^e lijn	2 ^e lijn	3 ^e lijn
<ul style="list-style-type: none"> - Portefeuillehouders beleggingsbeleid - Portefeuillehouders pensioenzaken & communicatie - Bestuursbureau 	<ul style="list-style-type: none"> - Externe compliance officer - Portefeuillehouder en Sleutelfunctiehouder Risicobeheer - Externe vervuller risicobeheer - Sleutelfunctiehouder Actuarieel tevens vervuller actuarieel 	<ul style="list-style-type: none"> - Externe validatie - Portefeuillehouder en Sleutelfunctiehouder Interne Audit - Externe vervuller Sleutelfunctie Interne Audit

De werking van het 3LoD model leidt tot een meer complete besluitvorming, waarin risico's aantoonbaar worden meegenomen in de besluitvorming. In het besluitvormingsproces is de eerste lijn verantwoordelijk voor het voorbereiden van beleidsvoorstellen voor het bestuur. De eerste lijn kan hierbij, indien gewenst, MN om advies en/of input vragen. MN stelt een advies op, waarin het oordeel van de tweede lijn van MN zichtbaar is. De eerste lijn van het pensioenfonds is vervolgens verantwoordelijk voor het inhoudelijk beoordelen van het advies, inclusief het oordeel van de tweede lijn van MN. Op basis hiervan stelt de eerste lijn van het pensioenfonds een beleidsvoorstel, inclusief risicoparagraaf, op. Het voorstel wordt vervolgens gedeeld met de sleutelfunctiehouder risicobeheer die zitting heeft in de tweede lijn van het pensioenfonds, die het voorstel toetst aan de uitgangspunten en het risicobeleid / kaders van het pensioenfonds. Hierbij is de sleutelfunctiehouder risicobeheer tevens verantwoordelijk voor het beoordelen van de impact op andere risico's en daarmee het bewaken van het overall risicoprofiel van het pensioenfonds. Het voorstel inclusief de risicoparagraaf en risico opinie worden door het bestuur besproken. De waarmede actuaris vormt een oordeel over de werking van het risicomanagement als onderdeel van de zogenaamde 'prudent person toets'.

In 2019 is IORP II geïmplementeerd. Het bestuur heeft ervoor gekozen het 3LoD model in stand te houden en zowel risicobeheer als audit te beleggen in aparte portefeuilles. De tweede lijn wordt na invoering van IORP II gevormd waarbij de portefeuillehouder tevens de sleutelfunctiehouder risicobeheer is en de sleutelfunctie actuarieel is belegd bij de waarmede actuaris. De derde lijn wordt

gevormd door de portefeuillehouder die tevens sleutelfunctiehouder interne audit is. De portefeuille Audit & IT en de portefeuille risicobeheer richten zich zowel op de processen van de uitvoering als de bestuurlijke processen en acteren conform IORP II richtlijnen. Beide functies worden ondersteund door een vervuller. Daarnaast huurt het pensioenfonds een externe compliance officer in. Het bestuur heeft de invulling en werking van de sleutelfunctiehouderschap in 2020 geëvalueerd. Uit deze evaluatie zijn geen bijzonderheden gekomen.

IRM-Beleid

Het pensioenfonds heeft een Integraal Risico Management (IRM-) beleid dat één van de pijlers van het pensioenfonds vormt. Dit IRM-beleid beschrijft de integrale benadering en samenhang tussen de risico's en risicobeheersing in de verschillende beleidsdocumenten. De samenhang van de verschillende beleidsdocumenten kan als volgt worden weergegeven:

IRM-beleidsdocument			
↓	↓	↓	↓
Strategische risico's	Financiële risico's	Reputatie risico's	Operationele risico's
↓	↓	↓	↓
Strategieplan	Beleggingsbeleid / -plan Premiebeleid Indexatiebeleid	Integriteitsbeleid Communicatiebeleid	Uitbestedingsbeleid IT-beleid

Risicobeheersing & monitoring

Het bestuur monitort voortdurend de risico's van het pensioenfonds. Deze risico's zijn vastgelegd in de door het bestuur vastgestelde risico control matrix. De belangrijkste risico's betreffen de continuïteit van de pensioenuitvoering met hierbij in het bijzonder de IT-risico's van het pensioensysteem. De bruto risico's zijn ingeschat als hoog waarop mitigerende maatregelen zijn vastgesteld (onder meer Plan C met bestuurlijke criteria). Deze worden voortdurend gemonitord in de kwartaalrapportage risicobeheer van de sleutelfunctiehouder risicobeheer. Indien de risico's zich op het gebied van IT-vernieuwing voordoen dan heeft het pensioenfonds Plan C²⁴ beschikbaar. De restrisico's dan wel de netto risico's die zijn ingeschat als midden acht het bestuur aanvaardbaar.

In onderstaande tabel staat de hoofdcategorie, het risk appetite statement (de risicobereidheid), de criteria en de status daarvan weergegeven.

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
Strategisch	Bpf Koopvaardij is bereid beperkt risico's te nemen ingeval van gebeurtenissen die betrekking hebben op de strategie van het pensioenfonds. Het pensioenfonds streeft naar procesinnovatie en heeft daarom een gemiddelde risico-bereidheid met	De IT-vernieuwing mede in relatie tot de invoering van het nieuwe pensioencontract (wendbaarheid)	Binnen tolerantie

²⁴ Plan C betreft het onderzoeken van alternatieven ten aanzien van de uitbesteding van het pensioenfonds indien MN niet tijdig de aanpassingen doorvoert.

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
	betrekking tot het realiseren van operationele verbetering. Met betrekking tot productinnovatie is de risicobereidheid daarentegen gering: Bpf Koopvaardij is een volger op het gebied van producten en diensten. Overall is de risicobereidheid met betrekking tot strategische risico's derhalve gering.	pensioenadministratie (tolerantiegrenzen)	
		Verandervermogen PUO	Buiten tolerantie
Financieel	Bpf Koopvaardij streeft enerzijds naar het inperken van het risico dat kortingen zich kunnen voordoen en anderzijds naar het behalen van een maximaal reëel lange-termijn rendement: indien beide doelstellingen naar verwachting niet tegelijkertijd kunnen worden gehaald, heeft het inperken van het risico dat kortingen zich voordoen voorrang boven het behalen van een maximaal reëel lange-termijn rendement. Hierbij wordt te allen tijde geborgd dat tot een evenwichtige afweging van belangen wordt gekomen. Daarnaast heeft het voorkomen van grote eenmalige kortingen prioriteit boven het voorkomen van meerdere kleinere kortingen. Voor het realiseren van de doelstelling van een maximaal reëel lange-termijn rendement is het nemen van beleggingsrisico's noodzakelijk. Bpf Koopvaardij accepteert beleggingsrisico's waarvan wordt verwacht dat hier een structurele vergoeding tegenover staat in de vorm van een adequaat rendement.	Balansrisico vastgesteld 5,7%	Binnen tolerantie
		Beleidsdekkingsgraad 115,3%	Binnen tolerantie
		Overrendement (drie jaar geannualiseerd). Vastgesteld 1,7%	Binnen tolerantie
		Vermogensbeheerkosten t.o.v. pensioenfondsen met een vergelijkbaar risicoprofiel (VEV). Vastgesteld 38 bp	Binnen tolerantie
		Kosten per deelnemer t.o.v. overige T2 pensioenfondsen. Vastgesteld op € 201,73	Binnen tolerantie
Reputatie	Bpf Koopvaardij accepteert risico's met betrekking tot gebeurtenissen die buiten de invloedssfeer van het pensioenfonds liggen. Daarentegen accepteert Bpf Koopvaardij niet dat de reputatie van het pensioenfonds als gevolg van eigen handelen negatief wordt beïnvloed. Dit betekent dat Bpf Koopvaardij zeer beperkt risico's accepteert met betrekking tot het bewust niet naleven van interne en externe eisen met betrekking tot integriteit, deskundigheid en professionaliteit.	Aantal klachten van deelnemers / werkgevers Vastgesteld op 39 klachten	Buiten tolerantie
		Frequentie van negatieve berichtgeving in de media. Vastgesteld op 0	Binnen tolerantie

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
Operationeel	<p>Bpf Koopvaardij richt zich op een betrouwbare uitvoering van de pensioenregeling en streeft ernaar de risico's die hiermee samenhangen zoveel mogelijk te beperken. Bpf Koopvaardij heeft hierbij een geringe bereidheid als het aankomt op complexiteit en afwijkingen van de standaard. Daarbij realiseert Bpf Koopvaardij zich dat voor het verhogen van de effectiviteit en/of efficiëntie van de uitvoering investeringen benodigd zijn: het pensioenfonds accepteert de hiermee samenhangende risico's en kosten, mits de investeringen hier aantoonbaar aan bijdragen.</p> <p>Bpf Koopvaardij accepteert echter geen risico's ten aanzien van:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het willens en wetens niet voldoen aan wet- en regelgeving tenzij gemotiveerd wordt afgeweken; • Het niet kunnen voldoen aan de verwachtingen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden met betrekking tot de dienstverlening; • Significante uitval van kritieke systemen of processen waarmee het behalen van doelstellingen in gevaar komt; • Materiële fouten in de communicatie naar (gewezen) deelnemers, pensioengerechtigden en toezichthouders; • Informatiebeveiligingsincidenten resulterend in het niet-beschikbaar zijn van informatie, onjuiste en/of onvolledige informatie, diefstal of misbruik van vertrouwelijke informatie door onbevoegden; • Operationele fouten resulterend in een stijging van de kosten per deelnemer. <p>Bpf Koopvaardij is van mening dat het voorkomen van fouten in de uitvoering op termijn ook bijdraagt aan het verlagen van de kosten en aan de deelnemerstevredenheid. Dit betekent dat</p>	% SLA-normen dat wordt gehaald Vastgesteld op 77%	Buiten tolerantie
		Aantal incidenten dat kwalificeert als "Midden" of "Hoog" Vastgesteld op negen incidenten	Buiten tolerantie
		Uitval (downtime) van bedrijf kritische servers en applicaties (incl. website en portals). Vastgesteld binnen serviceniveau (24 uur) opgelost.	Binnen tolerantie
		Aantal IT beveiligingsincidenten dat kwalificeert als "Midden" of "Hoog" Vastgesteld op twee incidenten	Buiten tolerantie

Hoofdcategorie	Risk appetite statement	Criteria (tolerantiegrenzen)	Status
	Bpf Koopvaardij in beperkte mate bereid is risico's te accepteren die kunnen resulteren in tijdelijk hogere kosten of een lagere deelnemerstevredenheid, mits de fouten in de uitvoering hiermee worden teruggebracht.		

Voorgaande wordt continu door het bestuur gemonitord. Het hiervoor beschreven risk appetite komt voort uit de door het bestuur vastgesteld IRM-beleid waarin de risico's van het pensioenfonds beschreven zijn inclusief mitigerende maatregelen. De portefeuille risicobeheer bewaakt de risico's van het pensioenfonds. De sleutelfunctiehouder risicobeheer besteedt in zijn kwartaalrapportage aan het bestuur specifiek aandacht aan de risico's van het pensioenfonds. De sleutelfunctiehouder heeft een escalatielijndie reikt tot DNB. In 2021 waren er geen materiële tekortkomingen waardoor er voor de sleutelfunctiehouder geen reden tot escalatie was.

Ten aanzien van de buiten tolerantie gemelde zaken kan worden aangegeven dat:

- Veranderingscapaciteit uitvoerder: Dit onderwerp is onder de aandacht van het bestuur en wordt periodiek met de uitvoerder besproken.
- SLA norm: Ondanks een goede bereikbaarheid en behalen van de SLA op e-mail hebben drie grote landelijke verstoringen in combinatie met een hoog ziekteverzuim ervoor gezorgd dat de SLA niet is gehaald.
- Operationele incidenten: In 2021 hebben 9 incidenten zich voorgedaan ten aanzien van de uitvoering van pensioenen en vermogensbeheer administratie. Alle incidenten zijn besproken in het bestuur voor alle incidenten zijn passende maatregelen getroffen en heeft indien van toepassing herstel plaatsgevonden.
- IT incidenten: In 2021 hebben twee hack pogingen zich voorgedaan. In beide gevallen is tijdig en adequaat ingegrepen door de uitvoerder en zijn geen gegevens buitgemaakt.

Strategische Risico's door DNB geïnitieerd

DNB heeft een normenkader ontwikkeld dat de pensioenfondsen periodiek moeten invullen en op basis waarvan DNB gesprekken houdt met de pensioenfondsen. De punten genoemd in het normenkader komen voor een groot deel overeen met de strategische actiepunten die het bestuur zelf heeft geformuleerd. Het normenkader van DNB is besproken in de strategische bijeenkomst van het bestuur Dit heeft geleid tot een gedragen score op de tien genoemde onderdelen.

Nr.	Strategisch Risico	Toelichting	Inschaling risico Laag/Midden/Hoog
1.	Risicobeheersing en Financiële opzet	Integraal risicomanagement is op orde. Toepassing van risicoparagrafen en -opinions heeft een plek gekregen en er vindt periodieke evaluatie plaats. IORP II is in 2019 ingevoerd waarbij sleutelfunctiehouders een belangrijke rol vervullen. De financiële opzet is in	Laag IORP II is op alle onderdelen geïmplementeerd. Alle sleutelfunctiehouders zijn bij DNB aangemeld en goedgekeurd. De werking van risicoparagrafen- en opinions is geëvalueerd en

Nr.	Strategisch Risico	Toelichting	Inschaling risico Laag/Midden/Hoog
		orde en leidt tot een stabiele dekkingsgraad.	gestandaardiseerd (formats) en verder ontwikkeld in 2021.
2.	Financiële afhankelijkheid van de sponsor	In principe niet van toepassing voor Bpf Koopvaardij. Geen sponsor en bijstortingsverplichtingen. Wel een beperkt aantal werkgevers (laag risico) en een hoge premiedekkingsgraad (laag risico).	n.v.t.
3.	Budget voor verandering	Bpf Koopvaardij heeft afspraken met MN waarbij vernieuwing uit de tarieven wordt gefinancierd. Het pensioenfonds monitort via Verandering Run Change (VRC) de activiteiten in het kader van de vernieuwing (NPS) nieuwe pensioenstroom alsmede alle andere business changes.	Laag Financiering is geregeld, Bpf Koopvaardij wordt geïnformeerd door MN over de vorderingen.
4.	Opvatting of houding t.o.v. anderen	Bpf Koopvaardij loopt voor een deel mee in de veranderingen en anticipeert op de ontwikkelingen en zorgt dat het ook bij vernieuwingen compliant is aan wet- en regelgeving. Het pensioenfonds zoekt samenwerking met andere partijen.	Laag/Midden Bpf Koopvaardij is compliant aan wet- en regelgeving. Samenwerking met andere maritieme pensioenfondsen staat nog steeds op de agenda. Het restrisico ten aanzien van schaalgrootte wordt geaccepteerd.
5.	Kennis en kunde om veranderingen effectief te initiëren en te realiseren	De bestuursleden beschikken over verschillende expertises en competenties die nodig zijn om een juiste bemensing te hebben op de verschillende portefeuilles. Deze zijn complementair aan elkaar. Er is aan de hand van eerder opgedane ervaringen bij meerdere pensioenfondsen expertise aanwezig ten aanzien van transities. De strategie is een periodiek aandachtspunt en komt tijdens zelfevaluaties en aparte strategiesessies terug. De periodieke beoordeling van de realisatie van de strategische doelstellingen en risico's maakt onderdeel uit van de bestuursagenda.	Laag/Midden De portefeuilles zijn in 2019 aangepast a.g.v. de IORP II wetgeving. Er is een aparte portefeuille voor risicobeheer en een voor Interne Audit & IT ingericht. Het restrisico is nihil.

Nr.	Strategisch Risico	Toelichting	Inschaling risico Laag/Midden/Hoog
6.	Toekomstvastheid van de huidige regeling	Bpf Koopvaardij heeft in samenspraak met sociale partners de pensioenregeling per 1-1-2015 "platgeslagen"/vereenvoudigd. Daarnaast wordt gewerkt aan de invulling van het pensioenakkoord en wordt op korte termijn helderheid verwacht over de invulling daarvan.	<p>Laag/Midden</p> <p>Bpf Koopvaardij heeft in navolging op de besluiten ten aanzien van het Pensioenakkoord een werkgroep ingericht die actief bezig is met het onderwerp Pensioenakkoord. Kennis ten aanzien van het pensioenakkoord is gedeeld met de RvT, de pensioenraad en de Sociale Partners. Rollen en verantwoordelijkheden zijn daarbij geduid.</p> <p>De huidige regeling wordt gegarandeerd binnen het huidige pensioensysteem van MN. Dit "oude" pensioensysteem draait onverminderd voort tot aan de overgang naar het nieuwe pensioenadministratie systeem (NPS) MAP.</p> <p>De uitvoerder heeft aangegeven in de bestaande systemen aanpassingen a.g.v. het pensioenakkoord te kunnen doorvoeren. Tevens heeft de uitvoerder aangegeven dat de bestaande systemen onderhouden worden tot de overgang naar het NPS.</p> <p>Het restrisico van een mogelijke desinvestering²⁵ wordt geaccepteerd.</p>
7.	Strategische kracht MN en het vermogen om veranderingen te realiseren	Hier ziet het pensioenfonds risico's. Het verleden heeft aangetoond dat MN problemen heeft met grootschalige IT-projecten (MN 3.0). Momenteel is er sprake van een samenwerking tussen MN en PGGM binnen het programma NPS/MAP. De	<p>Midden/hoog</p> <p>Risico gaat onverminderd voort. Het bestuur volgt de vorderingen nauwgezet en heeft plan C als scenario ter verdere mitigatie van het</p>

²⁵ De desinvestering betreft het investeren in een oud systeem waarvoor een vernieuwingstraject (NPS MAP) is gestart.

Nr.	Strategisch Risico	Toelichting	Inschaling risico Laag/Midden/Hoog
		huidige programmaplanning loopt op schema het bestuur volgt de vorderingen nauwgezet.	risico. Het restrisico word geaccepteerd.
8.	Rolopvatting en houding sociale partners inzake pensioen	Met het akkoord om de regeling per 1-1-2015 te vereenvoudigen hebben sociale partners aangetoond dat pensioen als een asset gezien wordt. Er is regelmatig overleg met de sociale partners over de ontwikkelingen op dit gebied. Dit geldt ook voor het vaststellen van de premies. Ook krijgen de sociale partners voorlichting over het pensioenakkoord .	Laag/Midden Het restrisico wordt geaccepteerd.
9.	Draagvlak bij werkgever (voor de huidige regeling)	Er is geen sprake van een sponsor. Het aantal deelnemers neemt langzaam af. Het aantal werkgevers is wel stabiel gebleven. De gemiddelde leeftijd van alle pensioenfondsdeelnemers is de laatste jaren iets gedaald (m.a.w. het pensioenfonds wordt langzaam iets jonger).	Midden Er is geen aanleiding om aan te nemen dat het draagvlak is veranderd. Het restrisico wordt geaccepteerd.
10.	Draagvlak deelnemer	De (ex) zeevarenden zijn zeer gebonden aan de sector. Ondanks dat de deelnemers minder vertrouwen hebben in het pensioenstelsel als geheel zijn ze zeer tevreden over de uitvoering van de pensioenregeling. In het klanttevredenheidsonderzoek in 2021 werd door alle deelnemers gemiddeld een 8 als score ingevuld.	Laag Het restrisico wordt geaccepteerd.

Jaarlijks wordt bovenstaand DNB-format gemonitord en ingediend bij DNB.

Lange en korte termijn risicohouding

Voorafgaand aan de nieuwe pensioenregeling 2015 heeft het pensioenfonds een risicobereidheidsonderzoek uitgevoerd. Het is belangrijk dat de risicobereidheid van deelnemers en pensioengerechtigden periodiek in kaart wordt gebracht. Uit dit onderzoek is gebleken dat de achterban van het pensioenfonds bereid is om iets meer risico te lopen ten behoeve van koopkrachtbehoud. De risicobereidheid is voor het pensioenfonds het vertrekpunt voor de verdere invulling van het IRM. De risicohouding is afgestemd met sociale partners.

In kwantitatieve zin is de risicohouding als volgt geconcretiseerd:

- Voor de korte termijn: via het Vereist Eigen Vermogen. Op basis van het beleggingsbeleid en de strategisch dynamische renteafdekkingsbeleid bedraagt het (strategisch) Vereist Eigen Vermogen 12,4% met een bandbreedte van +/- 3%.
- Voor de lange termijn: via het verwacht pensioenresultaat.
Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van de haalbaarheidstoets de volgende grenzen gedefinieerd:
 - Het verwachte pensioenresultaat dient ten minste gelijk te zijn aan 90%, bij een uitgangspositie waarbij het Vereist Vermogen aanwezig is;
 - Het verwachte pensioenresultaat dient ten minste gelijk te zijn aan 90%, bij een uitgangspositie op basis van de feitelijke financiële positie;
 - Het pensioenresultaat in het slechtweerscenario (te weten het 75^e percentiel van de waarnemingen) mag ten hoogste 20% lager zijn dan de ondergrens van het verwachte pensioenresultaat.

In 2021 is de risicobereidheid in het kader van het nieuwe pensioenakkoord onder deelnemers en pensioengerechtigden getoetst. De uitkomsten zullen worden besproken met de sociale partners en dienen als input voor de te nemen besluiten ten aanzien van onder andere de toekomstige contractvariant.

Operationele risico's

Uitbestedingsrisico's

Het uitbestedingsrisico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Voorbeelden van operationele risico's zijn: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid, cyberrisico en preacceptatie/transactie.

In tegenstelling tot sommige risico's die het pensioenfonds bewust wil lopen (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden, tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meebrengt.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfonds van DNB staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het pensioenfonds is de beleidsregel van toepassing omdat zowel het pensioenbeheer en de pensioenadministratie als het vermogensbeheer en de vermogensbeheeradministratie (de laatste twee in een fiduciair beheer overeenkomst) zijn uitbesteed. De beleidsregel schrijft onder meer voor dat het pensioenfonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe moeten uiteraard de afspraken met de uitvoerder goed worden vastgelegd.

Het bestuur houdt toezicht op de tijdigheid en de kwaliteit van de dienstverlening, onder andere door verkregen (kwartaal)rapportages, de afspraken zoals vastgelegd in de productcatalogus (vermogensbeheer) en de uniforme dienstencatalogus (pensioenbeheer). MN heeft zowel voor het pensioenbeheer als voor het vermogensbeheer een ISAE 3402-type 2 rapport zonder beperking afgegeven gecontroleerd door een externe accountant. Door MN is een ISAE 3402-type 2 rapport van SAREF (onderuitbesteding vastgoedportefeuille) ontvangen waarin een beperking is gemeld ten aanzien van de beheersingsdoelstelling 'het juist en volledig aangaan van verplichtingen op basis van het door de beleggingscommissie geautoriseerde investeringsvoorstel' van toepassing op het proces

beleggen internationaal vastgoed. Via MN Vermogensbeheer Onroerend Goed-Nederland belegt het fonds nog beperkt in Nederlands vastgoed (winkels) bij SAREF. De betreffende beperking is derhalve niet van toepassing op het fonds.

Naast de sturing en controle op de uitbestedingsovereenkomst en de fiduciair beheer overeenkomst heeft het pensioenfonds nog aanvullende inspanningen verricht:

- Deelnemers dienen een pensioen te krijgen waar zij op grond van hun deelname en het pensioenreglement recht op hebben. Om inzichtelijk te krijgen of aan deze voorwaarde wordt voldaan worden er over het verleden controles uitgevoerd, mede gebaseerd op de methodiek van DNB (Quinto-P). In samenspraak met MN voert het pensioenfonds gegevensgerichte kwaliteitscontroles uit. Dit om op objectieve en professionele wijze inzicht te krijgen in de kwaliteit van de uitvoering;
- De realisatie van het eigen auditplan 2021;
- De voortgang van de aanvullende maatregelen en het monitoren van de resultaten worden besproken in het kwartaaloverleg risk;
- Daarnaast heeft het pensioenfonds een incidentenregister. Hierbij wordt de monitoring van de implementatie van eventuele “extra” beheersmaatregelen gevolgd.

Ten aanzien van het coronavirus heeft MN adequate operationele maatregelen doorgevoerd waarover gecommuniceerd is naar het pensioenfonds. Over de uitvoering wordt regulier gerapporteerd. De uitvoering van zowel pensioenbeheer als vermogensbeheer ondervindt tot het moment van schrijven van het jaarverslag geen hinder van de gevolgen van het coronavirus bij MN. De processen gaan onverminderd voort. Overige uitbestedingen van het pensioenfonds betreffen kleine uitbestedingen die niet van strategisch belang zijn voor het pensioenfonds.

Ten aanzien van de gevolgen van het coronavirus heeft het bestuur in 2020 adequate maatregelen getroffen. De financiële markten zijn in 2021 hersteld wat heeft geleid tot een hogere UFR-dekkingsgraad en een hogere beleidsdekkingsgraad waardoor indexatie weer is toegekend.

Nieuw pensioenakkoord

Naast alle bovengenoemde risico's kan de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel ook voor risico's en onzekerheden zorgen. In 2020 heeft minister Koolmees het pensioenakkoord gepresenteerd, Ten aanzien van het pensioenakkoord is nog veel onduidelijk echter één zaak is wel duidelijk en dat is de invoering per 1 januari 2027. In de aanloop tot dat tijdstip zullen wetswijzigingen de Tweede en Eerste Kamer moeten passeren. In de aanloop tot 1 januari 2027 heeft het pensioenfonds een bestuurlijke werkgroep ingesteld die de onderdelen van het pensioenakkoord voorbereidt en afstemt met het bestuur. Deze werkgroep is eind 2020 gestart, De werkgroep:

- heeft een planning opgesteld;
- buigt zich over de kaders die het bestuur dient te stellen ten aanzien van de opdrachtaanvaarding;
- communiceert met MN over onder andere de uitvoerbaarheid van de pensioenregeling en de kwaliteit van de huidige data;
- werkt binnen de opdracht aan een communicatieplan richting stakeholders;
- onderzoekt aanpassingen in de regeling en het beleggingsbeleid;
- geeft aan het bestuur adviezen over de inhoudelijke discussies die gevoerd dienen te worden met stakeholders;
- Buigt zich over de mogelijk toepassing van het transitie-FTK;
- Heeft het risicobereidheidsonderzoek voorbereid dat in 2021 is uitgevoerd onder (gewezen)deelnemers en pensioengerechtigden.

De bestuurlijke werkgroep komt maandelijks bijeen en rapporteert de voortgang aan het bestuur. In 2021 zijn de eerste producten van de werkgroep zichtbaar. De werkgroep wordt ondersteund door de adviserend actuaire van het pensioenfonds. In de werkgroep nemen naast bestuur en bestuursbureau ook een medewerker van MN (linking pin met uitvoering), de adviserend actuaire en de extern communicatieadviseur zitting.

Oorlog tussen Rusland en Oekraïne

Sinds de dreiging van het uitbreken van de oorlog tussen beide landen volgt het bestuur de situatie. Het bestuur is gehouden aan de sancties die zijn afgekondigd en heeft recent besloten alle resterende investeringen in Rusland te verkopen zodra dit mogelijk is. Het bestuur volgt de situatie nauwgezet waarbij de gehele wereld economie wordt beschouwd. De oorlog heeft niet alleen betrekking op de twee landen maar ook op de totale wereldeconomie. Alle voor het pensioenfonds relevante beleggingsscenario's worden hierbij betrokken. Er zijn drie pensioenuitkeringen bekend die vanwege sancties mogelijk niet meer uitgekeerd zouden kunnen worden. Voor deze uitkeringsgerechtigden wordt gekeken naar een passende oplossing.

Financiële risico's

Beleggingsrisico's

Het pensioenfonds heeft een financieel beleid waarin de eisen opgenomen zijn inzake de kostendekkende premie, het toeslagenbeleid en het (minimaal) Vereiste Eigen Vermogen. In het beleggingsbeleid is er sprake van een grote spreiding over de verschillende beleggingscategorieën en regio's (diversificatie). Per beleggingscategorie is een strategische afweging gemaakt en is de ruimte die benut kan worden, middels bandbreedtes aangegeven. De portefeuille kent een relatief laag risicoprofiel. Dit risicoprofiel wordt ook inzichtelijk in de tracking error – de mate waarin de beleggingen afwijken van de benchmark die als ijkpunt voor de performance geldt – die aan de gehele portefeuille als doel is gesteld. De belangrijkste beleggingsrisico's zijn balans-, dekkingsgraad- en renterisico.

Risicobudget

Het balansrisico meet de verwachte beweeglijkheid van de waarde van de beleggingen ten opzichte van de waarde van de (nominale) voorziening pensioenverplichtingen. Deze maatstaf wordt gebruikt om te toetsen of het gevoerde beleid aansluit op het gewenste risicoprofiel. Het balansrisico wordt berekend op basis van de dagelijkse verschillen tussen de waardeontwikkeling van de portefeuille en de waardeontwikkeling van de verplichtingen gedurende de laatste vijf jaren. In theorie betekent een balansrisico van 0% dat de portefeuille volledig in samenhang met de verplichtingen beweegt. Naar mate het balansrisico hoger ligt, wordt het verwachte verschil tussen rendementen van de portefeuille en de rendementen van de verplichtingen groter.

Balansrisico

Het balansrisico ultimo 2020 en 2021 is als volgt uit te splitsen:

	2020	2021
Totaal balansrisico	6,4%	5,7%
-Matchingportefeuille	0,3%	0,4%
-Returnportefeuille	6,1%	5,2%

Renteafdekking

Het pensioenfonds voert een strategische renteafdekking die afhankelijk is van de 20-jaars swaprente zoals weergegeven is in de onderstaande staffel. De staffel werkt eenzijdig, dat wil zeggen dat de renteafdekking alleen wordt verhoogd in geval van het bereiken van de grenswaarde. Deze sluit aan bij de rentegevoeligheid van de verplichtingen. De hoogte van de norm van het balansrisico wordt afgeleid van de staffel voor de renteafdekking. De gehanteerde bandbreedte voor balansrisico zal echter voor elk renteniveau gelijk zijn.

Dit beleid staat samengevat in onderstaande tabel.

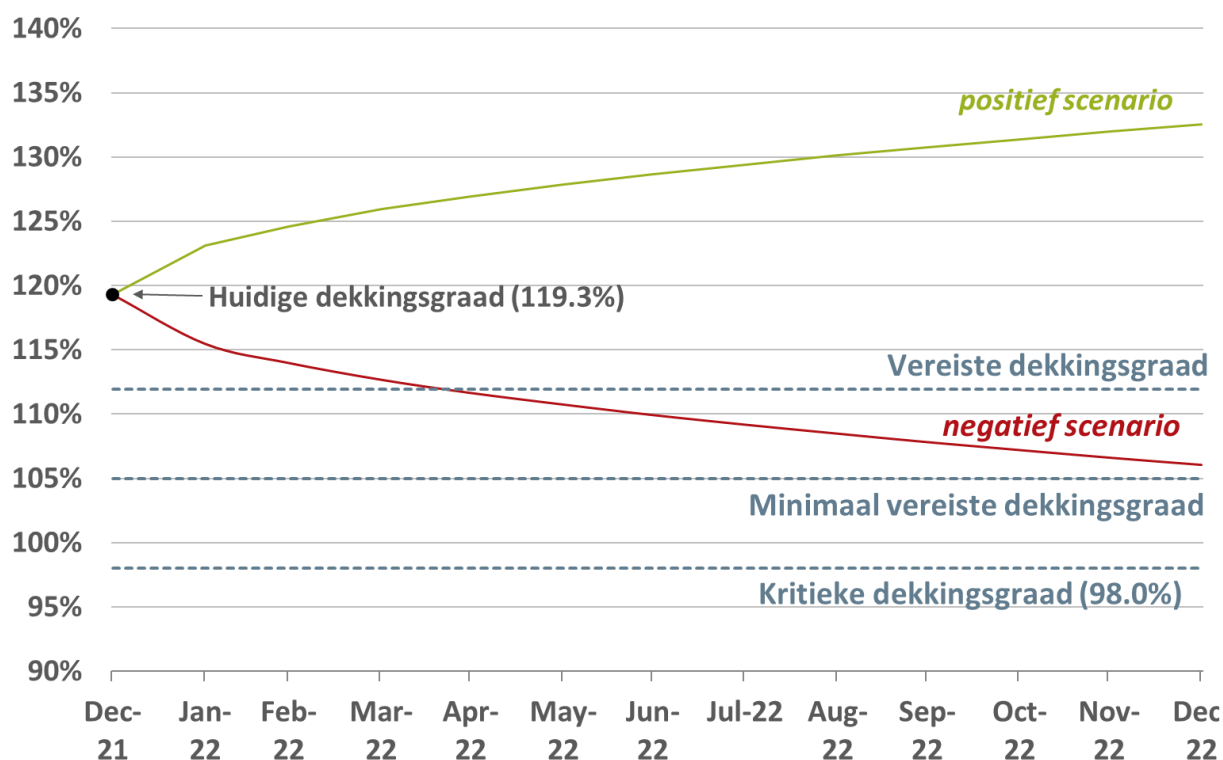
Renteafdekking		Balansrisico		
20-jaars swaprente	Norm	Bandbreedte	Norm	Bandbreedte bij alle renteniveau's
< 2,00%	65%	62,5% - 67,5%	5,50%	4,3% - 6,7%
≥ 2,00%	75%	70,0% - 80,0%	5,25%	
≥ 2,50%	85%	75,0% - 90,0%	5,00%	

Om verschillende redenen kan ervoor worden gekozen om af te wijken van de in het beleggingsplan genoemde bandbreedte. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat het Vereist Eigen Vermogen aanleiding geeft om het beleid aan te passen. Ook kan worden besloten om af te wijken van de bandbreedte in anticipatie op verwachte veranderingen in het balansrisico. Het balansrisico kan wijzigen als gevolg van veranderingen in de volgende factoren:

- De portefeuillesamenstelling: deze kan wijzigen als gevolg van verschuivingen in de portefeuille door marktbevingen en aan- en verkopen;
- Verandering in marktrisico: ook wanneer de portefeuille gelijk blijft ten opzichte van de vorige maand kunnen de volatiliteit en de correlaties van de beleggingen veranderen. Dit omdat de periode op basis waarvan het balansrisico wordt gemeten iedere maand verschuift (volatiliteit) en de onderliggende samenhang van de portefeuille verandert (correlaties);
- Het renteniveau en rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen waaraan het balansrisico wordt gemeten.

Dekkingsgraad ontwikkeling (UFR)

Op basis van het balansrisico kan een interval berekend worden waarbinnen zich de nominale dekkingsgraad het komende jaar naar verwachting beweegt. De volgende figuur toont deze verwachting. De spreiding tussen de maximum en minimum dekkingsgraad wordt kleiner naarmate het risicoprofiel van de beleggingsportefeuille dichter bij de verplichtingen ligt. De risicoberekening is gebaseerd op een 95% betrouwbaarheidsinterval; dat wil zeggen dat aan de bandbreedte een statistische kans is toegekend van 2,5% dat de feitelijke ontwikkeling slechter is dan de onderkant van de bandbreedte (en een kans van 2,5% dat de feitelijke ontwikkeling beter is dan de bovenkant van de bandbreedte). Omdat de twaalfmaands middeling langzaam uit de prognose loopt, beweegt de verwachte beleidsdekkingsgraad naar de dekkingsgraad op marktrente.

Ten behoeve van de monitoring van de ontwikkeling van de dekkingsgraad wordt wekelijks een gevoeligheidsanalyse gemaakt. In de analyse wordt de impact berekend van de renteverandering en de veranderingen van de returnportefeuille op de dekkingsgraad.

Gevoeligheidsanalyse dekkingsgraad (DNB rente)							
		Rendement Returnportefeuille					
		-15,0%	-10,0%	-5,0%	0,0%	5,0%	10,0%
Rentewijziging (bp)	-100	107,1%	109,3%	111,6%	113,8%	116,1%	118,4%
	-50	109,1%	111,5%	114,0%	116,4%	118,8%	121,2%
	0	111,5%	114,1%	116,7%	119,3%	122,0%	124,6%
	50	114,2%	117,1%	119,9%	122,8%	125,6%	128,5%
	100	117,5%	120,7%	123,8%	126,9%	130,0%	133,1%
	150	121,5%	125,0%	128,4%	131,9%	135,3%	138,7%

Renterisico

Renterisico is het risico dat rentefluctuaties, als gevolg van ontoereikende afstemming tussen rentegevoelige pensioenverplichtingen en de beleggingsportefeuille op het gebied van rentelooptijden en rentevoet, leiden tot ongewenste effecten op balans en resultaat. Als de gemiddelde rentevoet daalt, stijgt de waarde van de verplichtingen en omgekeerd. De gemiddelde nominale rentevoet is het rentepercentage waartegen de pensioenverplichtingen worden verdisconteerd.

Veelal wordt de rentegevoeligheid uitgedrukt in duratie. Duratie is de gewogen gemiddelde looptijd van de kasstromen. De duratie van de beleggingen is 10,6 en de duratie van de verplichtingen is 15,8 op basis van de UFR (18,8 op basis van marktrente). Het renteafdekkingspercentage bedraagt ultimo 2021 $\pm 80\%$ op basis van de UFR (en $\pm 65\%$ op basis van marktrente).

Een andere manier om het verschil in rentegevoeligheid zichtbaar te maken is door de invloed te meten die een renteschok op de dekkingsgraad heeft. Dit is weergegeven in de volgende tabel. Hier is een viertal renteschokken gedefinieerd. In de eerste twee kolommen wordt het effect van een rentestijging of daling van 1%-punt voor alle looptijden op de rentecurve (een parallelle renteschok) weergegeven. In de laatste twee kolommen wordt een stijging en daling van het verschil tussen de 10- en 30-jaars rente van 0,5%-punt (een niet parallelle renteschok) doorgerekend. Dit leidt tot een versteiling respectievelijk vervlakking van de curve.

Bedragen in mln EUR	Exclusief renteschok	Parallele renteschok: De gehele rentecurve...		Niet parallelle renteschok: Verschil tussen de 10 en 30 jaars rente...	
		...stijgt 1%-punt	...daalt 1%-punt	...stijgt 0,5%-punt	...daalt 0,5%-punt
Bedragen in mln EUR	Exclusief renteschok	...stijgt 1%-punt	...daalt 1%-punt	...stijgt 0,5%-punt	...daalt 0,5%-punt
Matching Portefeuille (incl. Liquiditeiten)	2.517,3	2.096,8	3.063,6	2.397,4	2.649,6
Overige beleggingen	2.010,6	2.010,6	2.010,6	2.010,6	2.010,6
Overige balansposten	-17,5	-17,5	-17,5	-17,5	-17,5
Totaal Pensioenvermogen	4.510,5	4.090,0	5.056,8	4.390,6	4.642,7
Pensioenverplichtingen	3.779,8	3.243,3	4.451,9	3.639,2	3.926,6
Dekkingsgraad	119,3%	126,1%	113,6%	120,6%	118,2%
Verandering in dekkingsgraad		+6,8%	-5,7%	+1,3%	-1,1%

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de verplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds en de deelnemers betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen alsook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet korten.

Eind 2021 is het aanwezige vermogen 281,6 miljoen hoger dan het Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was eind 2021 115,3% en daarmee hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 111,9%. De beleidsdekkingsgraad wordt gebruikt om te toetsen of het pensioenfonds voldoet aan de eisen inzake het (minimaal) Vereist Eigen Vermogen. De beleidsdekkingsgraad was ultimo 2021 hoger dan het vereist eigen vermogen. Er hoeft naar de stand van 31 december 2021 daarom geen herstelplan te worden opgesteld.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel (inclusief de economische effecten van derivaten) dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van rente- en marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Een van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekende partijen met een goede financiële stabiliteit. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand (cash en obligaties). Door middel van EMIR²⁶ is de derivatenmarkt relatief veiliger en transparanter gemaakt.

Gebruik kan worden gemaakt van onder meer de volgende instrumenten:

- Futures: dit zijn standaard beursgenoteerde instrumenten waarmee snel posities kunnen worden gewijzigd. Deze worden in de praktijk niet vaak en daarmee beperkt ingezet. Zij zijn een instrument om bepaalde onderdelen binnen de beleggingsportefeuille onder bepaalde (markt)omstandigheden bij te sturen;
- Valutatermijncontracten: dit zijn contracten die met individuele banken zijn afgesloten waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het verkopen van een valuta en de aankoop van een andere valuta tegen een vooraf vastgestelde prijs en op een vooraf vastgestelde datum. Door middel van valutatermijncontracten worden valutarisico's afgedekt;
- Swaps: dit zijn contracten die met individuele banken zijn afgesloten en waarbij de verplichting wordt aangegaan tot het uitwisselen van rentebetalingen over een nominale hoofdsom. Door middel van swaps kan het pensioenfonds de rentegevoeligheid van de portefeuille en verplichtingen beïnvloeden.

²⁶ European Market Infrastructure Regulation (EMIR). EMIR bevat regels voor het afwickelen van derivaten door een centrale tegenpartij (CCP), een vergunningsplicht voor die CCP's en eisen aan het onderpand en de overdraagbaarheid van posities, ook als de afwikkeling van de Over The Counter (OTC)-derivaten contracten niet via een CCP gebeurt.

Financieel crisisplan

Het pensioenfonds beschikt over een financieel crisisplan. Het crisisplan bevat een beschrijving van maatregelen die het bestuur van het pensioenfonds op korte termijn effectief zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zeer snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doestelling van het pensioenfonds in gevaar komt.

Het bestuur stelt vast dat er sprake is van een crisissituatie als de actuele dekkingsgraad lager is dan het Minimaal Vereist Vermogen (104,1%), als de beleidsdekkingsgraad lager is dan het Vereist Vermogen (het VM) en gevaar loopt om tot onder het Minimaal Vereist Vermogen te dalen of als er sprake is van reservetekort en het niet meer mogelijk is om binnen tien jaar het Vereist Vermogen te bereiken.

Het beleid van het pensioenfonds is steeds gericht op het beperken van de kans dat de beleidsdekkingsgraad zich richting de kritische beleidsdekkingsgraad beweegt. Middels een ALM-studie wordt dit beleid regelmatig getoetst en indien nodig herijkt. Indien de kritieke waarden toch overschreden worden kan het de volgende maatregelen treffen, in volgorde van prioritering:

- 1) Gebruik maken van een eventueel toegestane adempauze voor wat betreft de eis tot voldoende premiedekking;
- 2) Toepassen gesplitste kortingsregeling voor zover de premie niet kostendekkend is;
- 3) Kortten van pensioenaanspraken en pensioenrechten.

Indien het bestuur over moet gaan tot het nemen van crisismaatregelen wordt voor wat betreft de inzet van de crisismaatregel onderscheid gemaakt naar de impact ervan op de verschillende groepen belanghebbenden. Hiermee draagt het bestuur zorg voor een evenwichtige verdeling van de lasten in een financiële crisissituatie.

Eigen risicobeoordeling (ERB)

Bpf Koopvaardij zal conform de wettelijke eisen eens in de drie jaar een ERB opstellen, respectievelijk actualiseren. Daarnaast bestaat de verplichting om zo spoedig mogelijk een tussentijdse (of actualisatie van de) ERB uit te voeren in de volgende twee situaties:

- In geval van een 'significante wijziging in het risicoprofiel' (externe oorzaak);
 - Indien er sprake is van een strategisch besluit met een materiële impact op het risicoprofiel.
- In deze gevallen is er sprake van een zogeheten 'trigger'. Bpf Koopvaardij beschouwt tenminste de volgende gebeurtenissen aanleiding tot tussentijdse actualisatie van de ERB:
- Een voorgenomen strategisch besluit met materiële impact op het risicoprofiel:
 1. Besluit tot fusie met een ander pensioenfonds of tot liquidatie van Bpf Koopvaardij;
 2. Besluit tot voortzetting als gesloten pensioenfonds;
 3. Een significante wijziging van de missie, visie of strategie.
 - Een significante wijziging in het risicoprofiel van Bpf Koopvaardij:
 4. Een materiële wijziging in de risicohouding of financiële opzet;
 5. Een materiële wijziging in de uitbesteding van werkzaamheden;
 6. Een materiële wijziging van beleid of beleidsuitgangspunten.
 - Overige significante wijzigingen:
 7. Een materiële wijziging van de pensioenregeling of het pensioencontract;
 8. Een voorgenomen significante wijziging van het governance-model van Bpf Koopvaardij.

Bovenstaande lijst is niet limitatief. Het bestuur kan besluiten om andere redenen een ERB uit te voeren. In situaties dat een (of meerdere) trigger(s) zich manifesteert (manifesteren), zal het bestuur beoordelen of er noodzaak is tot het herzien van de ERB. Zodra een trigger als bovenbeschreven is geraakt, zal de ERB opgesteld/herzien worden.

In 2021 is conform de wettelijke eisen een ERB uitgevoerd. Het ERB rapport is op 22 december 2021 afgerond en ingezonden naar DNB. De belangrijkste vervolgacties uit de ERB zijn:

- Een nieuw strategisch meerjarenplan opstellen;
- Evaluatie IRM- beleid uitvoeren;
- Monitoring en evaluatie uitbestedingspartijen uitvoeren;
- Update van de Risico Control Matrix uitvoeren;
- Beoordeling van effectiviteit beheersmaatregelen uitvoeren.

Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen

Het pensioenfonds verklaart gehandeld te hebben naar de Gedraglijn Verwerking Persoonsgegevens Pensioenfondsen. Het pensioenfonds gaat zorgvuldig om met de verwerking van persoonsgegevens. Dit laat onverlet dat in de verwerking een fout kan optreden die als datalek wordt gesignaleerd. In 2021 zijn er vijf datalekken geweest waarvan er één is gemeld aan de AP. Per jaar worden meer dan 125.000 uitingen verzonden. De oorzaken zijn veelal incidenteel van aard. Het pensioenfonds is alert op de meldingen vanuit de administratie van MN. De oorzaken van de datalekken worden onderzocht en indien noodzakelijk volgt een aanpassing in de administratieve processen. In enkele gevallen betreft het foutieve bezorging van poststukken. Dergelijke fouten liggen buiten de invloedssfeer van het pensioenfonds. De gedraglijn verwerking persoonsgegevens is in 2021 getoetst door TriVu.

Transparantie van de kosten

Het pensioenfonds streeft naar een heldere en transparante weergave van de kosten op het gebied van pensioen- en vermogensbeheer. Het pensioenfonds volgt op dit vlak de belangrijkste aanbevelingen op van de Pensioenfederatie en de AFM.

Verdeling algemene kosten

Het pensioenfonds maakt algemene kosten, zoals de kosten van het bestuur, bestuursbureau, adviseurs en toezichthouders. Een deel van deze kosten is toe te rekenen aan pensioenbeheer en deel aan vermogensbeheer. Op grond van de aanbeveling van de Pensioenfederatie verdeelt het pensioenfonds de algemene kosten en dat gebeurt door een toerekening van pensioenuitvoeringskosten (waar de algemene kosten zijn verantwoord) aan kosten van vermogensbeheer. Een deel van de algemene kosten is op grond van de verleende dienst toe te rekenen. Maar er is ook een deel van de algemene kosten moeilijk toe te rekenen aan pensioen- of vermogensbeheer. De aanbeveling van de Pensioenfederatie schrijft voor om de verdeelsleutel voor algemene kosten te bepalen op basis van de verhouding van de 'directe' pensioenbeheer- en vermogensbeheerkosten (exclusief algemene kosten). Voor het pensioenfonds komt deze verhouding uit op ongeveer 1:3 (2020: ongeveer 1:3). Van de 'indirecte' algemene kosten, die niet op grond van de verleende dienst zijn toe te rekenen, is daarom 25% naar rato toegerekend aan de kosten van pensioenbeheer en 75% aan de kosten van vermogensbeheer. Dat betekent dat € 1,47 miljoen (2020: € 1,50 miljoen; 2019: € 1,42 miljoen) van de als pensioenuitvoeringskosten verantwoorde 'indirecte' algemene kosten is toegerekend aan de kosten vermogensbeheer.

Kosten per deelnemer (pensioenbeheer)

De kosten van het pensioenbeheer zijn mede afhankelijk van het type pensioenfonds, de omvang van de populatie, de complexiteit van de regeling en het serviceniveau dat het pensioenfonds nastreeft. Bij het pensioenfonds is sprake van een dalend aantal deelnemers (zie de volgende tabel). Dat heeft structureel een stijgend effect op de kosten per deelnemer.

De kosten van pensioenbeheer in 2021 bedragen € 201,73 per deelnemer (2020: € 181,33). Dit betreft zowel de actieve deelnemers als de pensioengerechtigden. De kosten pensioenbeheer hebben zich sinds 2017 als volgt ontwikkeld:

Kosten pensioenbeheer	2021	2020	2019	2018	2017
Totale pensioenuitvoeringskosten (€) [1]	6.640.145	6.121.701	6.255.439	5.642.999	5.943.952
Totaal van actieve deelnemers en pensioengerechtigden	32.916	33.760	34.737	35.652	36.350
Kosten (€) per deelnemer [2]	201,73	181,33	180,08	158,28	163,52

[1] De pensioenuitvoeringskosten kunnen licht afwijken van de jaarrekening door aangepaste toerekening van de kosten naar jaren (bijvoorbeeld het btw pro rata effect in het nieuwe boekjaar).

[2] In 2021 stijgen de kosten per deelnemer vooral door hogere uitvoeringskosten (voor werkingssteunonderzoeken, toekennen en klantinformatie) en een daling van het aantal deelnemers. In 2019 waren de kosten per deelnemer vooral gestegen door incidentele kostenvoordelen in 2018, hogere kosten bestuursondersteuning (handhaving premiebeleid) en een lager aantal deelnemers.

Aan het eind van 2021 bedraagt het aantal actieven 4.842 (2020: 4.932) en het aantal pensioengerechtigden 28.074 (2020: 28.828).

In 2021 zijn de kosten pensioenbeheer per deelnemer per saldo met € 20,40 gestegen (2020: stijging met € 1,09). Dat is als volgt uit te splitsen naar oorzaak:

Verloop kosten per deelnemer (€)	
Kosten per deelnemer 2020	181
Stijgend effect op kosten per deelnemer	
Hogere uitvoeringskosten MN	16
Effect lager aantal deelnemers	5
Lager bedrag algemene kosten toegerekend aan kosten van vermogensbeheer	1
Dalend effect op kosten per deelnemer	
Lagere algemene kosten	- 1
Kosten per deelnemer 2021	202

De totale pensioenuitvoeringskosten in 2021 zijn ongeveer € 6,64 miljoen (2020: € 6,04 miljoen). Na een daling in 2020 zijn de totale pensioenuitvoeringskosten in 2021 met 7,4% gestegen. Het betreft vooral de kosten voor werkingssfeeronderzoeken (meer onderzoeken uitgevoerd), toekennen en klantinformatie. De daling van het aantal deelnemers (actieve deelnemers en pensioengerechtigden) versterkt de stijging van de kosten per deelnemer.

Vermogensbeheerkosten

Het pensioenfonds streeft binnen de beleidskaders naar een beheersing van de vermogensbeheerkosten. De vermogensbeheerkosten kunnen niet op zichzelf worden gezien, maar zijn onlosmakelijke verbonden met het gevoerde beleggingsbeleid (bijvoorbeeld actief of passief beleggen) en de beleggingsmix. Daarom geeft een eenvoudige kostenratio onvoldoende basis voor de beoordeling van gemaakte kosten. Voor de beoordeling of de gemaakte kosten passend zijn, moet de relatie worden gelegd tussen kosten, risicoprofiel, rendementspotentieel en de beleggingsfilosofie van het pensioenfonds. Hierbij brengen beleggingen met een hoger risicoprofiel vaak hogere kosten met zich mee.

Het bruto rendement van de beleggingsportefeuille (inclusief toerekening van de algemene kosten) over 2021 bedroeg -0,25% en het netto rendement -0,63%. Het verschil tussen bruto en netto, zijnde 0,38% oftewel 38 basispunten, betreft de totale vermogensbeheerkosten (2020: 39 basispunten).

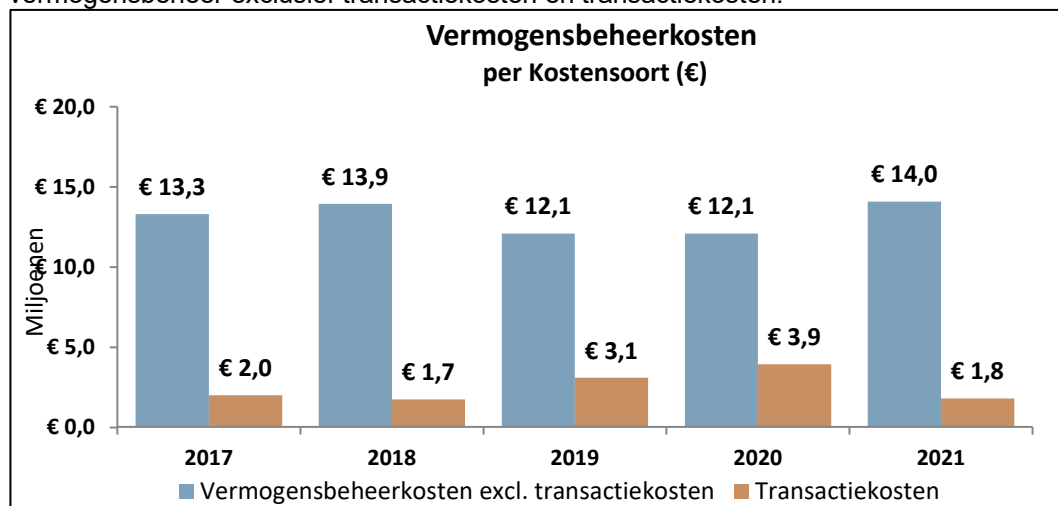
In 2021 zijn de totale (absolute) vermogensbeheerkosten met € 0,2 miljoen gedaald naar € 17,3 miljoen (2020: € 17,5 miljoen). De vermogensbeheerkosten zijn in 2021 ten opzichte van 2020 licht gedaald met 0,01% van het gemiddeld belegd vermogen

De vermogensbeheerkosten hebben zich de laatste vijf jaar als volgt ontwikkeld:

Kosten vermogensbeheer	2021	2020	2019	2018	2017
Kosten van vermogensbeheer exclusief transactiekosten (x € 1 miljoen)	14,0	12,1	12,1	13,9	13,3
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,31%	0,27%	0,28%	0,36%	0,34%
Transactiekosten (x € 1 miljoen)	1,8	3,9	3,1	1,7	2,0
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,039%	0,087%	0,072%	0,044%	0,050%
Kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (x € 1 miljoen)	15,8	16,0	15,2	15,6	15,3
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,35%	0,36%	0,36%	0,40%	0,39%
Totale beleggingskosten (x € 1 miljoen) [1]	17,3	17,5	16,5	17,0	16,6
T.o.v. gemiddeld belegd vermogen	0,38%	0,39%	0,39%	0,44%	0,42%

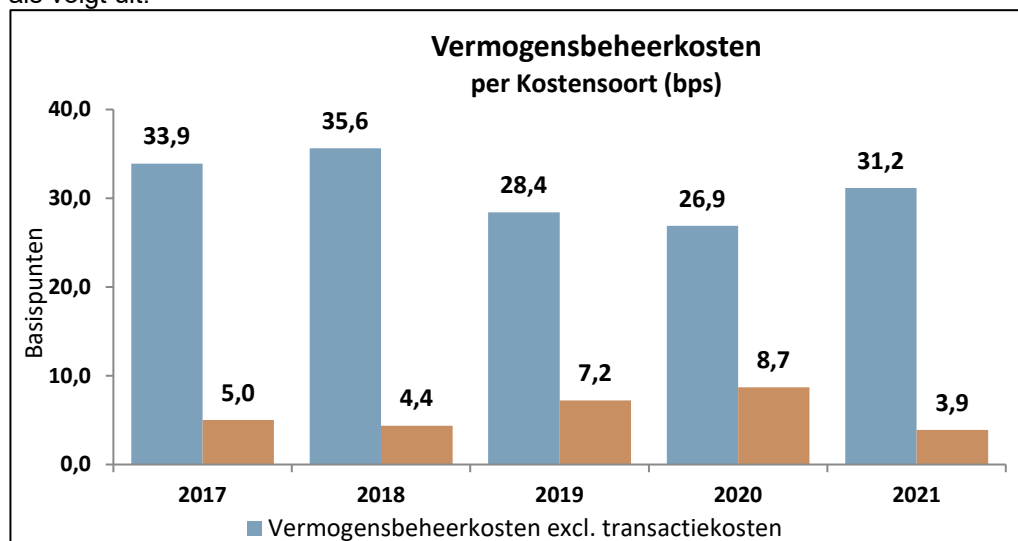
[1] Kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten en toegerekende algemene kosten

De in de tabel gemarkeerde kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (maar zonder toegerekende algemene kosten) zijn als volgt grafisch weer te geven gesplitst in kosten van vermogensbeheer exclusief transactiekosten en transactiekosten:

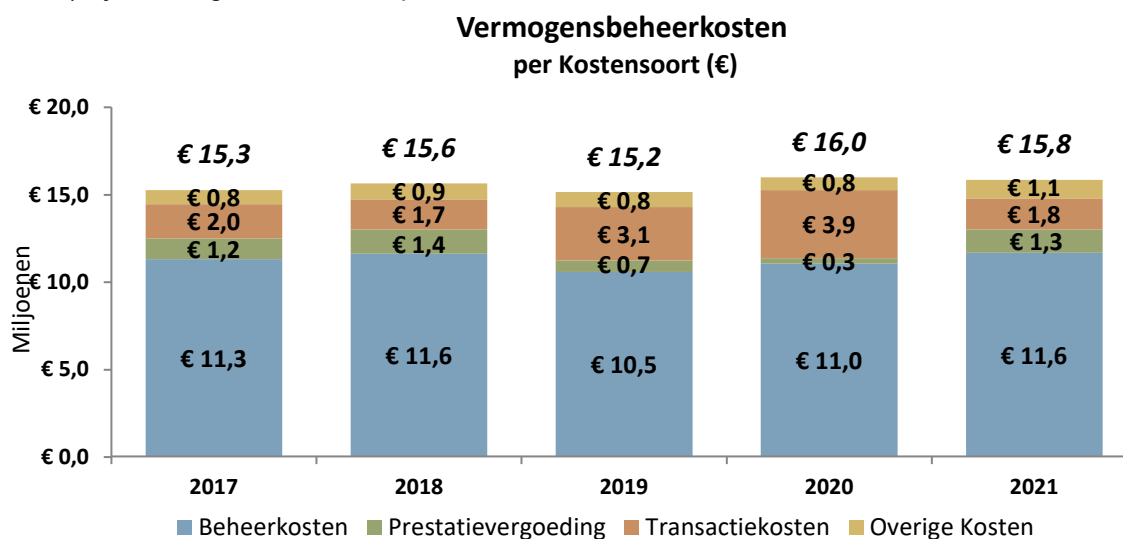
Kosten van vermogensbeheer 2017-2021 (exclusief toegerekende algemene kosten) - bedragen

In basispunten van het gemiddeld belegd vermogen (percentage keer 10.000) ziet deze ontwikkeling er als volgt uit:

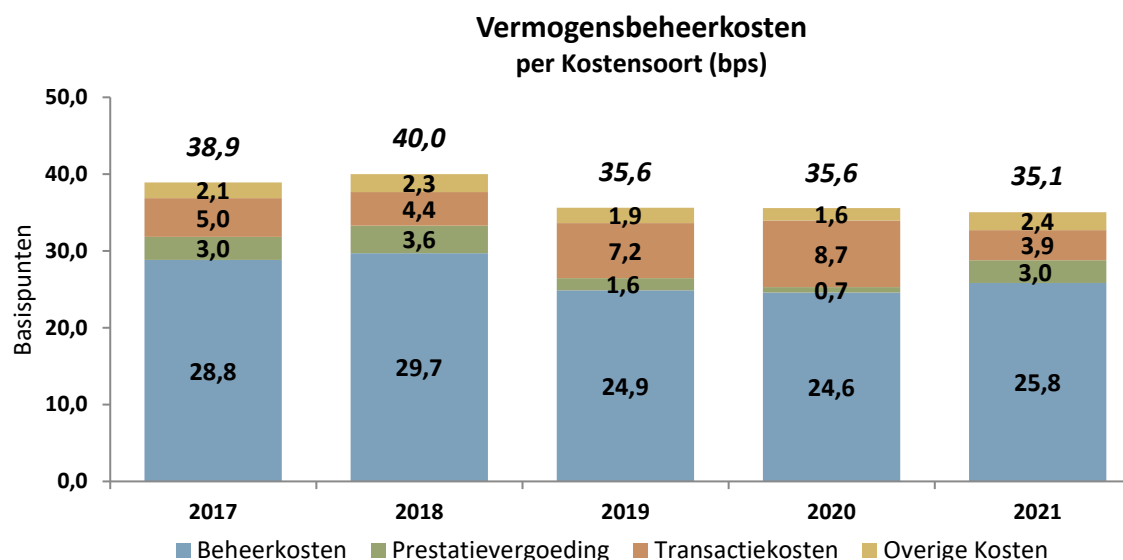
Kosten van vermogensbeheer 2017-2021 (exclusief toegerekende algemene kosten) – basispunten

Deze kosten van vermogensbeheer inclusief transactiekosten (maar zonder toegerekende algemene kosten) zijn als volgt verder uit te splitsen:

Kosten van vermogensbeheer 2017-2021 naar kostensoort (excl. toegerekende algemene kosten) - bedragen

In basispunten van het gemiddeld belegd vermogen (percentage keer 10.000) ziet deze ontwikkeling er als volgt uit:

Kosten van vermogensbeheer 2017-2021 naar kostensoort (excl. toegerekende algemene kosten) – basispunten

Ontwikkeling vermogensbeheerkosten – in bedragen

De beheerkosten zijn in 2021 met € 0,6 miljoen, de prestatie afhankelijke beheerkosten met € 1,0 miljoen en de overige kosten (inclusief bewaarloon, matching overlay en securities lending) met € 0,3 miljoen gestegen. Daar tegenover staat een daling van de transactiekosten met € 2,1 miljoen, terwijl de (aan beleggingen toegerekende) algemene kosten vrijwel gelijk zijn gebleven.

De daling van de totale (absolute) vermogensbeheerkosten door de transactiekosten wordt veroorzaakt door daling over alle beleggingscategorieën in de matching (€ 1,3 miljoen) en returnportefeuille (€ 0,8 miljoen). De stijging van de beheerkosten betreft vooral de beleggingscategorieën vastgoed (inclusief infrastructuur) en aandelen in de returnportefeuille, de stijging van de prestatie afhankelijke beheerkosten betreft infrastructuur en de stijging van de overige kosten vooral vastgoed.

Een deel van de beheerkosten, de prestatieafhankelijke vergoedingen en de overige kosten wordt via facturen afgerekend: € 4,6 miljoen (2020: € 4,3 miljoen). Dit deel van de totale kosten is zichtbaar als kosten verantwoord in de jaarrekening (bij de post Beleggingsresultaat), waarbij zo nodig kostenreserveringen zijn opgenomen als de desbetreffende facturen nog niet zijn ontvangen. Daarnaast is er in de jaarrekening € 1,5 miljoen (2020: € 1,5 miljoen) aan algemene kosten toegerekend aan de post Beleggingsresultaat. Deze algemene kosten zijn wel via facturen afgerekend maar betreffen niet expliciet vermogensbeheerkosten of kosten van het pensioenbeheer. De niet via facturen afgerekende (indirecte of benaderde) kosten bedragen € 11,2 miljoen (2020: € 11,7 miljoen). Dat is bij het pensioenfonds relatief hoog doordat het grootste deel van de beleggingsportefeuille indirect is belegd via beleggingsfondsen, die de kosten ten laste brengen van de net asset value van het beleggingsfonds.

Ontwikkeling vermogensbeheerkosten – percentage van gemiddeld belegd vermogen

De totale vermogensbeheerkosten bestaan uit reguliere beheerkosten (0,26% van het gemiddeld belegd vermogen), prestatie gerelateerde vergoedingen (0,03%), transactiekosten (regulier en eenmalig) (0,04%), overige kosten (0,02%) en toegerekende algemene kosten (0,03%). De beheerkosten omvatten de kosten voor het beheer van de beleggingsportefeuille van zowel de directe beleggingen als de indirecte beleggingen via beleggingsfondsen.

Directe en indirecte beheerkosten

De beheerkosten (regulier en prestatie gerelateerd) vormen het grootste deel van de totale vermogensbeheerkosten. In 2021 zijn deze totale beheerkosten 28,8 basispunten (2020: 25,3) van het totaal belegd vermogen. Van de stijging met 3,5 basispunten betreft 2,3 basispunten de prestatieafhankelijke vergoeding voor infrastructuur.

De reguliere beheerkosten zijn in 2021 ten opzichte van 2020 met € 0,6 miljoen gestegen (in 2020: stijging met € 0,5 miljoen). De belangrijkste oorzaak voor deze stijging is dat in 2021 door marktontwikkelingen het aandeel van de returnportefeuille in het totale vermogen is toegenomen.

De prestatieafhankelijke beheerkosten zijn in 2021 sterk gestegen, met ruim € 1,0 miljoen tot € 1,3 miljoen. Dit zijn de kosten die het pensioenfonds betaalt aan externe managers en/of fondsbeheerders in het kader van prestatie gerelateerde afspraken met de desbetreffende managers en/of beleggingsfondsen. Het betreft indirecte beleggingen via beleggingsfondsen. De hoogte van deze kosten is afhankelijk van de resultaten van de desbetreffende fondsen en daardoor moeilijk te voorspellen. Alleen voor het product infrastructuur waren in 2021 afspraken over prestatie gerelateerde vergoedingen van toepassing. De prestatievergoedingen fluctueren afgelopen jaren aanzienlijk, maar de impact van de fluctuaties op de totale vermogensbeheerkosten blijft in 2021 beperkt. Voor infrastructuur betreft het 0,030% van het gemiddeld belegd vermogen (2020: 0,007%). De stijging van deze prestatievergoeding hangt samen met een hoger rendement in 2021 (+21,5%) dan in 2020 (-0,12%).

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten om een transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Dit zijn kosten die bijvoorbeeld aan een beurs of aan een makelaar moeten worden betaald. Deze zijn niet altijd afzonderlijk te identificeren. Bij vastrentende waarden en aandelen zijn deze kosten opgenomen in de handelsprijs. Omdat transactiekosten deel uitmaken van de transactiepreizen, zijn deze kosten al ten laste gegaan van het beleggingsrendement. Een groot deel van de hier genoemde kosten is daarom gebaseerd op schattingen en aannames.

De transactiekosten voor 2021 zijn 0,039% van het gemiddeld belegde vermogen, ofwel € 1,8 miljoen (2020: € 3,9 miljoen; 0,087%). De daling van de transactiekosten wordt vooral veroorzaakt door de lagere spreads dan in 2020 en, vanwege extra transacties naar aanleiding van covid-19, een lager transactievolume dan in 2020.

Overige kosten

In de aanbevelingen van de Pensioenfederatie staat beschreven dat er waar mogelijk een verdere “doorkijk” gegeven dient te worden naar de overige kosten in onderliggende beleggingsfondsen. Het pensioenfonds maakt een indicatieve schatting van deze kosten. In 2021 bedroegen de overige kosten in de onderliggende beleggingsfondsen, exclusief bewaarloon en securities lending, ongeveer 1,5 basispunten (2020: 1,4 basispunten).

De absolute (overige) kosten voor infrastructuur waren hoger, wat eveneens resulteerde in hogere relatieve overige kosten. Deze toename voor het infrastructuurfonds wordt veroorzaakt door lage kosten in 2020 vanwege een belastingteruggave.

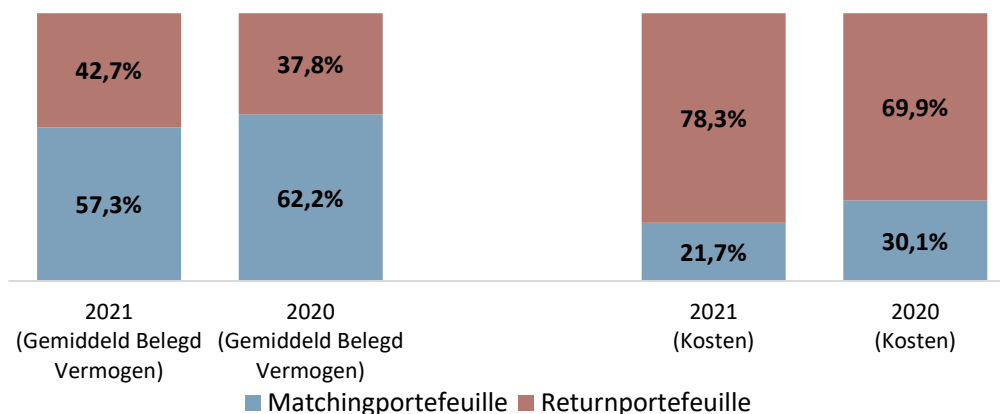
De overige kosten gerelateerd aan securities lending (€ 0,1 miljoen) kwamen voor 2021 licht hoger uit dan 2020. De kosten voor securities lending worden berekend als een percentage van de totale opbrengsten. Tegenover de hogere kosten stonden ook hogere opbrengsten.

Vermogensbeheerkosten versus risico en asset mix

De kosten voor de matchingportefeuille zijn relatief lager dan die voor de returnportefeuille. In de returnportefeuille zitten meer actief beheerde beleggingscategorieën en in de matchingportefeuille meer passief beheerde beleggingscategorieën. De beleggingen in de returnportefeuille hebben in de regel een hoger risicoprofiel en worden actiever beheerd dan beleggingen in de matchingportefeuille. Daardoor is het grootste deel van de kosten gerelateerd aan beleggingen in de returnportefeuille. Daar tegenover staat wel een hoger verwacht lange termijn rendement. Bovendien dragen deze beleggingen bij aan de spreiding van de beleggingsportefeuille. De passief beheerde aandelenportefeuilles hebben binnen de returnportefeuille het laagste kostenniveau.

De returnportefeuille bevat in 2021 gemiddeld 42,7% van het belegd vermogen (2020: 37,8%), terwijl de kosten gerelateerd aan deze portefeuille 78,3% zijn (2020: 69,9%):

Spreiding Matching & Return Portefeuille

In 2021 is het aandeel van de matchingportefeuille verder afgenomen met 4,9%-punt. Als gevolg daarvan is ook het aandeel aan kosten van deze portefeuille sterk gedaald.

Aan de totale kosten dragen infrastructuur, aandelen opkomende landen en hoogrentende waarden relatief het meeste bij. De volgende tabel zet de feitelijke weging per beleggingscategorie af tegen de verdeling van kosten per beleggingscategorie:

Categorie	2021		2020	
	Feitelijke weging (%)	Kosten weging (%)	Feitelijke weging (%)	Kosten weging (%)
Matching portefeuille	57,3	21,7	62,2	30,1
Staatsobligaties (langlopend)	33,5	4,6	38,5	8,6
Investment Grade Bedrijfsobligaties	15,1	9,3	15,2	10,7
Hypotheke	6,4	6,4	5,7	5,8
Onderhandse leningen	0,0	0,0	0,0	0,0
Overlay Beleggingen	5,1	0,7	8,3	4,1
Liquide Middelen	-2,8	0,7	-5,5	0,9
Return portefeuille	42,7	78,3	37,8	69,9
Hoogrentende waarden	15,1	28,6	14,9	31,8
Aandelen	12,2	2,1	9,7	2,9
Aandelen - opkomende landen	4,3	10,9	3,4	8,9
Infrastructuur	3,0	24,4	2,5	14,9
Onroerend goed	8,2	12,3	7,3	11,3
Valuta afdekking	-0,1	0,0	0,0	0,1
Totaal	100	100	100	100

De returnportefeuille bevat ook illiquide beleggingen. Het aandeel van illiquide beleggingen in de portefeuille is in 2021 (op basis van gemiddeld belegd vermogen) gestegen van 15,9% naar 17,1% terwijl het aandeel van de kosten voor illiquide beleggingen is gestegen van 32,2% in 2020 naar 41,7% in 2021. Deze relatief hoge stijging in kosten betreft vooral de hogere kosten van infrastructuur inclusief de prestatievergoeding.

Bij de vergelijking van de kosten met vorig jaar is het van belang om ook het bijbehorende risicoprofiel in ogenschouw te nemen. Het balansrisico eind 2021 bedroeg ongeveer 5,7% (2020: 6,4%) en geeft een indicatie van de gevoeligheid van de ontwikkeling van de beleggingen versus de verplichtingen.

Netto rendement

Het netto rendement betreft het behaalde rendement waarbij alle kosten van het bruto rendement zijn afgetrokken. De netto rendementen worden berekend in lijn met de daarvoor geldende richtlijnen. Het behaalde rendement in de laatste vijf jaar blijkt uit de volgende tabel:

Rendement	2021	2020	2019	2018	2017
Behaald netto rendement	-0,63%	8,67%	14,42%	1,45%	2,06%

Vermogensbeheerkosten per kostensoort

De ontwikkeling van de kosten vermogensbeheer (ten opzichte van het gemiddelde belegd vermogen) naar kostensoort is als volgt:

Beleggingskosten per kostensoort	2021			2020
	GBV €	Kosten vermogensbeheer €	Relatieve kosten [1] (percentage)	Relatieve kosten [1] (percentage)
Directe beheerkosten	4.509.824.165	4.865.642	0,108	0,104
Indirecte beheerkosten	4.509.824.165	6.778.097	0,150	0,142
Beheerkosten	4.509.824.165	11.643.739	0,258	0,246
Directe kosten prestatievergoeding	4.509.824.165	-	0,000	0,000
Indirecte kosten prestatievergoeding	4.509.824.165	1.346.766	0,030	0,007
Prestatie afhankelijke beheerkosten	4.509.824.165	1.346.766	0,030	0,007
Bewaarloon	4.509.824.165	28.294	0,001	0,000
Securities lending	4.509.824.165	130.025	0,003	0,002
Overige kosten	4.509.824.165	903.778	0,020	0,014
Kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten)	4.509.824.165	14.052.602	0,312	0,269
Transactiekosten	4.509.824.165	1.760.712	0,039	0,087
Totaal kosten van vermogensbeheer	4.509.824.165	15.813.314	0,351	0,356
Toegerekende algemene kosten	4.509.824.165	1.474.000	0,032	0,033
Totaal beleggingskosten (inclusief toegerekende algemene kosten)	4.509.824.165	17.287.314	0,383	0,389

[1] Relatieve kosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen (GBV) per kostensoort

Toelichting op de bovenstaande tabel:

- **Directe beheerkosten**

Kosten waarvoor facturen zijn ontvangen.

- **Indirecte beheerkosten**

Bij verschillende beleggingscategorieën (onroerend goed, bank loans, infrastructuur en hedge funds) geldt dat de beleggingen zijn ondergebracht bij externe beleggingsfondsen, waarvoor de kosten worden verrekend in de net asset value (NAV) van het desbetreffende fonds. De kosten worden middels schattingmodellen bepaald; uitgaande van de contractuele afspraken met de betreffende fondsen, het belegd vermogen en de participaties van het pensioenfonds.

Binnen deze externe beleggingsfondsen kan sprake zijn van beleggingen in andere beleggingsfondsen, zogeheten Fund of Funds beleggingen. De kosten van de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds 'door belegt' zijn dan ook verwerkt in de NAV van het desbetreffende fonds. Een schatting van deze kosten is ook meegenomen bij de indirecte beheerkosten.

- **Prestatieafhankelijke beheerkosten**

Prestatieafhankelijke beheerkosten zijn kosten die het pensioenfonds heeft betaald aan managers en/of fondsbeheerders waarmee prestatie gerelateerde afspraken zijn gemaakt. Deze afspraken kunnen bestaan uit het betalen van een extra vergoeding (boven op de basis beheervergoeding) bij het beter presteren dan een vooraf gedefinieerde drempelwaarde of het rendement van een bepaalde benchmark. Dit betreft afspraken met MN (fiduciair beheerder) en externe managers en/of fondsbeheerders.

Ook hier geldt dat fondsmanagers in de beleggingscategorieën hun eventuele prestatievergoedingen verrekenen in de NAV van het desbetreffende beleggingsfonds. In dat geval is er een schatting gemaakt van de feitelijke betaalde prestatie gerelateerde kosten (indirecte kosten prestatievergoeding). Waar daadwerkelijke facturen zijn betaald zijn de kosten verantwoord onder de directe kosten prestatievergoeding.

- **Bewaarloon**

Het pensioenfonds betaalt een bewaarloon aan de bewaarder van de beursgenoteerde beleggingstitels. Als deze kosten niet direct toewijsbaar zijn aan een beleggingscategorie, dan worden deze kosten als separate post bewaarloon verantwoord.

- **Overige kosten**

Kosten die noodzakelijk zijn voor het vermogensbeheer van het pensioenfonds, maar die niet tot de beheerkosten behoren. Deze kosten zijn gebaseerd op een toedeling van alle kosten in het onderliggende beleggingsfonds naar rato van het aandeel van het pensioenfonds in de belegging. Dit betreffen onder andere kosten van adviseurs, administrateurs, accountants, taxateurs en ook de kosten van securities lending.

- **Transactiekosten**

Onder de categorie transactiekosten vallen alle kosten die samenhangen met het verkrijgen en vervreemden van beleggingstitels. Het betreft kosten in verband met de in- of uitstap bij beleggingsfondsen, de direct aan derden betaalde kosten voor de totstandkoming van de transactie (bijvoorbeeld de brokercommissies of de op- dan wel afslag die in de transactieprijs is verdisconteerd), kosten voor adviseurs die een begeleidende rol spelen bij het verwerven van beleggingen en acquisitiekosten. De laatste kosten komen vooral voor bij vastgoedbeleggingen (bijvoorbeeld makelaarscourtage en taxatiekosten)

Vermogensbeheerkosten per beleggingscategorie

In het volgende overzicht zijn de totale vermogensbeheerkosten in euro per beleggingscategorie weergegeven.

Van de matchingportefeuille is 40% van de kosten gefactureerd en 60% geschat met behulp van een model. Bij de returnportefeuille is dat 16% respectievelijk 84%.

Beleggingskosten per beleggingscategorie	2021								2020	
	GBV €	kosten vermogens- beheer exclusief transactiekosten €	Relatieve kosten exclusief transactiekosten [1] (percentage)	Transactiekosten €	Relatieve transactiekosten [1] (percentage)	Totaal kosten vermogensbeheer €	Relatieve totale kosten [1] vermogensbeheer (percentage)	Relatieve totale kosten [1] vermogensbeheer (percentage)	Relatieve totale kosten [1] vermogensbeheer (percentage)	
<i>Matching portefeuille</i>										
Staatsobligaties	1.510.909.484	569.293	0,038	42.569	0,003	611.862	0,041	0,067		
Investment Grade Bedrijfsobligaties	682.622.291	920.450	0,135	309.512	0,045	1.229.962	0,180	0,211		
Hypotheek	285.812.750	842.092	0,295	-	0,000	842.092	0,295	0,310		
Onderhandse leningen	247.006	1.051	0,425	-	0,000	1.051	0,425	0,422		
Overlay Beleggingen	231.801.288	-	n.v.t.	95.001	n.v.t.	95.001	n.v.t.	n.v.t.		
Liquide Middelen (126.127.284)		45.285	n.v.t.	42.597	n.v.t.	87.882	n.v.t.	n.v.t.		
Totaal matching portefeuille	2.585.265.535	2.378.171	0,092	489.679	0,019	2.867.850	0,111	0,145		
<i>Return portefeuille</i>										
Hoogrentende waarden	682.402.801	2.930.729	0,429	832.401	0,122	3.763.130	0,551	0,639		
Aandelen	547.480.019	273.450	0,050	6.328	0,001	279.778	0,051	0,089		
Aandelen - opkomende landen	193.843.897	1.047.484	0,540	392.002	0,202	1.439.486	0,742	0,774		
Infrastructuur	136.396.510	3.221.090	2,362	-	0,000	3.221.090	2,362	1,794		
Onroerend goed	367.423.457	1.587.533	0,432	34.338	0,009	1.621.871	0,441	0,466		
Valuta afdekking (2.988.054)		-	0,000	5.964	-0,200	5.964	n.v.t.	n.v.t.		
Totaal return portefeuille	1.924.558.630	9.060.286	0,471	1.271.033	0,066	10.331.319	0,537	0,553		
Beheerkosten Beleggingscategorieën	4.509.824.165	11.438.457	0,254	1.760.712	0,039	13.199.169	0,293	0,300		
Fiduciar Beheerkosten (incl. matching overlay)	4.509.824.165	2.080.602	0,046	-	0,000	2.080.602	0,046	0,045		
Kosten bewaarloon, sec.lending, overig	4.509.824.165	533.543	0,012	-	0,000	533.543	0,012	0,011		
Totaal kosten van vermogensbeheer	4.509.824.165	14.052.602	0,312	1.760.712	0,039	15.813.314	0,351	0,356		
Toegerekende algemene kosten	4.509.824.165	1.474.000	0,032	-	0,000	1.474.000	0,032	0,033		
Totaal beleggingskosten	4.509.824.165	15.526.602	0,344	1.760.712	0,039	17.287.314	0,383	0,389		

[1] Relatieve kosten in percentage van het gemiddeld belegd vermogen (GBV) per beleggingscategorie.

Toekomstparagraaf

Grote veranderingen op komst

Grote veranderingen zijn op komst in het pensioenlandschap. Divers van aard en ingegeven vanuit de ambitie om pensioen vooral eenvoudiger, transparanter en toekomstbestendig te laten zijn. Het vraagt van de pensioensector doelgericht verandervermogen en een grote mate van wendbaarheid. Het pensioenstelsel wordt vernieuwd met als grootste verandering een nieuw pensioencontract in de vorm van een premieovereenkomst met (meer) individuele pensioenpotjes, een verschuiving van de beleggingsrisico's naar individuele deelnemers en een andere manier waarop met deelnemers over pensioen wordt gecommuniceerd. Het pensioenfonds heeft een planning opgesteld waarin gericht wordt op een overgang per 1 januari 2026 naar het nieuwe pensioenstelsel. Momenteel wordt overleg gevoerd met de Sociale Partners ten aanzien van het bepalen van het transitiemoment en de contractkeuze alsmede het onderwerp invaren. Deze onderwerpen staan voor het aankomende jaar in de planning.

Nieuwe pensioenwetgeving

Met name vanuit wetgeving komt er de komende periode veel op de pensioensector af: zowel de transitie naar het nieuwe contract alsook veranderingen in pensioenverdeling bij scheiden, nabestaandenpensioen en de keuze om bij pensionering eenmalig een bedrag op te nemen. De stelselvernieuwing is een omvangrijke operatie met een toenemende focus op individualisering en flexibiliteit in de uitvoering en een toenemende druk op kosten. Het vraagt een hoge mate van wendbaarheid en een stevig tempo aan vernieuwingen in systemen, dienstverlening en communicatie met deelnemers over wat er staat te gebeuren en wat dat voor hen betekent. Ook bestuurlijk dient het pensioenfonds zich voor te bereiden zodat de overgang voor de deelnemers zo goed en evenwichtig mogelijk kan plaatsvinden. Dat is ook van belang publiek draagvlak en vertrouwen in het nieuwe pensioenstelsel te verkrijgen.

Situatie Rusland Oekraïne

De oorlog tussen Rusland en Oekraïne zal invloed hebben op de beleggingen van het pensioenfonds en op de inflatie waar zowel het pensioenfonds als de deelnemers mee worden geconfronteerd. In 2022 zal het pensioenfonds de nodige maatregelen treffen om de beleggingen te beschermen tegen de invloeden van deze oorlog op de wereldeconomie voor zover dat in de invloedssfeer van het pensioenfonds ligt. Het pensioenfonds zal zich verder houden aan alle sanctiewetgeving voor zover van toepassing.

Verdere daling van de UFR rente

Op 12 juni 2019 is het Advies van de Commissie Parameters verschenen, waarin onder meer een aangepaste UFR-methode wordt geadviseerd. De belangrijkste wijziging in de UFR-methode is dat de UFR pas van invloed wordt vanaf looptijd 30 in plaats van looptijd 20. Daarnaast is de berekening van de UFR zelf gebaseerd op de 30-jaars forward rate in plaats van de 20-jaars forward rate. Per eind maart 2022 is de UFR volgens de nieuwe methode 1,3%. Tot slot groeit de rentecurve in de nieuwe methode langzamer naar de UFR toe. DNB heeft besloten om de nieuwe UFR-parameters over een periode van vier jaar stapsgewijs in te voeren. Op deze manier wordt de impact van de nieuwe UFR gespreid over een langere periode. Door middel van deze stapsgewijze invoering zal de nieuwe UFR volledig van kracht zijn begin 2024. In de periode van 2021 tot 2024 is de rentetermijnstructuur gebaseerd op het gewogen gemiddelde van de rentetermijnstructuur op basis van de huidige en de nieuwe UFR methode, waarbij de gewichten jaarlijks op 1 januari met gelijke stappen aangepast

worden. In januari 2021 is begonnen met de stapsgewijze transitie van de oude methode naar de nieuwe methode. In 2022 bedraagt deze weging 50% voor de curve onder de oude methode en 50% voor de curve onder de nieuwe methode. Daarnaast heeft DNB besloten om de rentetermijnstructuur de komende jaren te blijven baseren op renteswaps met 6-maands EURIBOR in plaats van over te stappen op de €ster als onderliggende rentebenchmark. In het beleggingsplan 2022 gaat het pensioenfonds voor de bescherming van de dekkingsgraad om deze reden uit van de marktwaarde dekkingsgraad en niet meer van de UFR dekkingsgraad.

Persoonlijkere en flexibelere dienstverlening

Pensioen vraagt steeds meer om een persoonlijke benadering en begeleiding van de deelnemers. Zowel als gevolg van algemene ontwikkelingen in consumenten- en klantbenaderingen (eenvoudiger, sneller, persoonlijker, in- en overzichtelijker) als door de stelselvernieuwingen. De levensloop en financiële situatie van deelnemers komt meer op de voorgrond te staan en financiële planning en zelfredzaamheid worden een steeds groter issue. De introductie van premieovereenkomsten met individueel pensioenvermogen en meer of minder risicoaanvaarding in beleggingen, leidt voor veel deelnemers tot een toenemende verantwoordelijkheid voor de hoogte van hun pensioenuitkering. Deelnemers zullen daardoor meer behoefte hebben aan goed inzicht in en overzicht van de eigen financiële en pensioensituatie, de impact van keuzemogelijkheden en andere mogelijkheden om de uitkering positief te beïnvloeden. De pensioendienstverlening dient dan ook wendbaarder te worden om mee te kunnen ontwikkelen met die meer persoonlijke (financiële) behoeften van deelnemers om ervoor te zorgen dat zij straks via de juiste kanalen een passende service krijgen. In de komende jaren wordt de interactie met en de zorgambitie naar deelnemers en werkgevers nóg belangrijker.

Versnelde digitalisering

De afhankelijkheid van informatietechnologie neemt de komende jaren verder toe. Pensioenfondsen en uitvoeringsorganisaties hebben steeds meer IT-kennis nodig. Die ontwikkeling wordt versterkt door ontwikkelingen in Europa waar een *Digital Finance Package* inzet op de digitale transformatie van de financiële sector. Een ontwikkeling die kansen biedt om met informatie en diensten sneller en dichter bij de klant te kunnen staan, meer persoonlijke informatie te kunnen geven, de processen meer te automatiseren, wendbaardere IT-systemen in te richten zonder *legacy* en de kwaliteit van de data te verhogen. Tegelijkertijd leidt het tot serieuze aandachtspunten zoals veiligheid van informatiesystemen tegen cyberaanvallen, technologische partijen die gaan concurreren met pensioenfondsen op bepaalde activiteiten en ethische discussies rondom algoritmen en *artificial intelligence*. Pensioenfondsen zullen zich in informatiesystemen, communicatie en dienstverlening moeten voorbereiden op aanpassingen en vernieuwingen.

Grotere maatschappelijke rol

Pensioenfondsen zorgen zonder winstoogmerk voor inkomen voor later. Het belang en de keuze van deelnemers staan voor pensioenfondsen voorop, voor hen wordt belegd voor later. Pensioenfondsen worden steeds vaker publiekelijk bevraagd op hun beleggingsbeleid en ook deelnemers zelf roeren zich vaker over de beleggingskeuzes van hun pensioenfonds. Dat heeft zich al vertaald naar ambities van pensioenfondsen om steeds meer verantwoord te beleggen en bijvoorbeeld via het aandeelhouderschap de verduurzaming van bedrijven te stimuleren. Maar naast bewustzijn over investeren in bedrijven met klimaat gerelateerde issues zien we dat ook ontstaan voor investeren in bedrijven met mensenrechtenschendingen, slechte arbeidsomstandigheden, gebrekkige privacy voor consumenten en gezondheidsissues, waaronder voeding. De discussies over footprints op mens en leefomgeving alsook de bijdrage aan het individuele leven van deelnemers zijn daarmee in toenemende

mate belangrijke thema's voor pensioenfondsen. Zeker ook voor het publiek draagvlak en het vertrouwen in de stelselvernieuwingen op weg naar 2027. Dat maakt een oriëntatie en evenwichtige positionering van de pensioensector op de samenhang van pensioen met andere maatschappelijke thema's in de komende jaren van belang.

Toenemende Europese invloeden

Europees zien we de ontwikkeling dat pensioen steeds meer algemeen wordt beschouwd als financieel product, aangeboden door financiële instellingen. Die trend betekent dat de Nederlandse pensioensector zich steeds vaker moet verhouden tot ontwikkelingen rond de financiële sector die Europees worden aangejaagd. Dat daagt pensioenfondsen uit om hun onderscheidend vermogen ten aanzien van andere (pensioen)aanbieders uit te dragen. Deze ontwikkeling zet ook de deur steeds meer open voor nieuwe grote aanbieders (adviseurs en IT-reuzen) uit het buitenland die de pensioenmarkt kunnen betreden. Relevante vraag hierbij is of alleen pensioenfondsen degenen blijven die de pensioendata aan deelnemers laten zien, of dat ook andere aanbieders financiële informatie - waar pensioen onderdeel van gaat uitmaken - met de deelnemer gaan delen, als deze daar toestemming voor geven. Dat kan disruptief zijn voor de pensioensector zoals we die nu kennen, maar kan ook nieuwe mogelijkheden bieden voor samenwerking en toepassingen die de betrokkenheid van deelnemer bij hun pensioen kunnen vergroten. De hier bovengenoemde ontwikkelingen hangen in belangrijke mate met elkaar samen en tot op zekere hoogte versterken zij elkaar ook. De overkoepelende vraag daarbij is: hoe kunnen pensioenfondsen te midden van al die ontwikkelingen een betrouwbare pensioenpartner zijn en blijven voor deelnemers en werkgevers en hen de gevraagde meerwaarde bieden?

Versterken van het Pensioenstelsel

Het pensioenstelsel moet een goed pensioenresultaat voor deelnemers opleveren en uitvoerbaar zijn. Het is dus van groot belang dat de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel voor alle betrokkenen goed geregeld is. Dat levert een aantal focuspunten op voor de komende jaren: de transitie naar de nieuwe contracten, communicatie over pensioenvernieuwingen, de impact op de governance van pensioenfondsen en inspelen op marktverschuivingen. De transitie naar de nieuwe contracten vraagt specifiek aandacht voor het invaren van de huidige aanspraken, evenwichtigheid tussen generaties bij de overgang naar de nieuwe contracten en oog voor de veranderingen in het nabestaandenpensioen en pensioenverdeling bij scheiding. En de keuze om bij pensionering eenmalig een bedrag op te nemen.

Communicatie over pensioen is essentieel voor draagvlak en vertrouwen in het pensioenstelsel, zeker in een periode waarin de sector bezig is met grote veranderingen. Wat veranderingen voor deelnemers gaan betekenen, moet steeds uitlegbaar zijn en dat vergt goede communicatie, via de juiste kanalen, op de goede momenten en passend bij de doelgroep. Het overzetten van aanspraken, de effecten van (de transitie naar) een nieuw pensioencontract op de pensioenopbouw en -uitkeringen, de verschuiving van zekerheden en risico's; bij dit soort grote veranderingen willen we als pensioensector werkgevers en deelnemers goed meenemen. Publiek draagvlak voor wat er staat te gebeuren is immers essentieel voor de landing van de veranderingen.

De governance van pensioenfondsen is met het oog op de transitie naar een nieuw pensioenstelsel de komende jaren van groot belang. Van pensioenfondsen wordt verwacht dat zij in een veeleisende bestuurlijke (transitie)omgeving optimaal uitvoering geven aan hun taak. Van belang is niet alleen wat er in het stelsel verandert, maar ook hoe pensioenfondsen het beste met hun deelnemers kunnen overstappen. Dat raakt aan besluitvorming(sprocessen), gezamenlijke verantwoordelijkheid, draagvlak en beleidsruimte van pensioenfondsbesturen. Een goede organisatie en borging van de governance is een essentiële factor voor het succes van de transitie naar een ander pensioencontract.

Digitale infrastructuur

Digitalisering zit in een versnelling en ook voor de pensioensector is een digitale agenda voor de komende jaren onmisbaar geworden. De vraagstukken rond databeheer, datakwaliteit, digitalisering van processen en klantcontacten en bescherming tegen cyberrisico's hebben de komende jaren nadrukkelijk onze aandacht.

Cybersecurity

Cybersecurity is voor de pensioensector een belangrijk aandachtspunt. We zien dat elders in de financiële sector al vaker sprake is geweest van inbreuken en *high impact* risico's. Dat maakt het urgent om met prioriteit in 2022 ook voor de pensioensector verdere stappen te zetten op IT-beveiliging.

Daarnaast wordt binnen de pensioensector in 2022 verder gewerkt aan mogelijkheden voor het digitaal vernieuwen van de diensten- en communicatieplatforms voor deelnemers. Dat vraagt om afspraken binnen de sector over standaarden voor data-uitwisseling en het aangaan van strategische allianties met partijen van buiten de pensioensector die de sector technisch verder kunnen brengen.

Den Haag, 18 mei 2022

R. Kloos
Voorzitter

H.J.A.H. Hijlkema
Plaatsvervangend voorzitter

M.H.W. van Dam

C.C. van der Sluis

R.M. Eltingh

M.M. Verheul

G.X. Hollaar

A.W.P.M. Zimmerman

P.G. van der Horst

Pensioenraad: Verslag, bevindingen en oordeel over 2021

Ook dit verslagjaar heeft de pensioenraad, mede door de beschikbaar gestelde informatie en faciliteiten door het bestuur en het bestuursbureau, zijn taken en bevoegdheden voor de belanghebbenden van Bpf Koopvaardij kunnen uitvoeren.

In 2021 is de pensioenraad tien keer voor overleg bijeengekomen. Door COVID-19 zijn dit allemaal digitale bijeenkomsten geweest. Ook is er twee keer met het bestuur en de raad van toezicht (digitaal) vergaderd. De raad van toezicht heeft op 13 april 2022 verantwoording afgelegd aan de pensioenraad. De pensioenraad heeft afgelopen jaar een aantal kennissessies gehouden. Zo zijn onderwerpen als oordeelsvorming, SIRA, Integriteit, matching langlopende swaps in relatie tot nieuw pensioenstelsel, bewuste selectie beleggingen, toelichting op de opzet en inhoud van de kwartaalrapportage (financieel en pensioenuitvoering), haalbaarheidstoets, premiebeleid en de voortgang van het pensioenakkoord besproken.

Oordeel en bevindingen

De pensioenraad geeft hieronder een samenvatting van zijn bevindingen, een oordeel over het beleid van het bestuur en waar van toepassing de aanbevelingen:

Governance

De pensioenraad is van mening dat de governance van het pensioenfonds op orde is en het bestuur de Code Pensioenfondsen toepast. Een van de normen uit de Code wordt niet nageleefd (diversiteit). Het bestuur geeft duidelijk aan waarom deze nog niet wordt gehaald. De pensioenraad is van mening dat het bestuur goed acteert in het kader van de governance en tijdig de juiste stappen neemt in de vervanging van de vacatures die op 1 juli 2022 ontstaan.

Openheid door bestuur

Het bestuur is transparant over zijn beleidskeuzes en activiteiten. Via onder meer presentaties krijgt de pensioenraad hierin inzicht. Alle fondsdocumenten zijn inmiddels door het bestuur beschikbaar gesteld aan de pensioenraad. Met de haalbaarheidstoets is inzichtelijk gemaakt dat het pensioenresultaat van het pensioenfonds binnen de gestelde korte- en lange termijn grenzen blijft. Het bestuur stelt zich bij de overleggen constructief op.

Risico's

Het bestuur heeft het risicomanagement op een goede wijze ingericht en de pensioenraad neemt waar dat het bestuur hier goed mee omgaat. De pensioenraad heeft kennisgenomen dat MN met betrekking tot het risicomanagement tot verbeteringen is gekomen en dat er een verbeterplan wordt uitgevoerd om het risicomanagement op een hoger volwassenheidsniveau te brengen (tenminste op niveau 3). Helaas is dit in 2021 nog niet gelukt.

De pensioenraad is tevreden met de wijze waarop het bestuur zowel de financiële alsmede de niet financiële risico's beheerst worden.

Beleggingsbeleid

Het beleggingsplan 2022 is gedeeld en nader toegelicht aan de pensioenraad. Er wordt goed ingespeeld op en gekeken naar de risico/rendement verhoudingen. Met betrekking tot de beleggingskeuzes gemaakt voor 2021 constateert de pensioenraad dat deze keuzes goed hebben uitgepakt en dat de dekkingsgraad in 2021 hierdoor is gestegen. Ook heeft het beleid rondom de renteafdekking goed gewerkt. De pensioenraad ziet dat de ontwikkelingen rondom het thema Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) naar de toekomst toe een steeds belangrijker rol spelen, en constateert dat het bestuur dit goed heeft opgepakt. De pensioenraad adviseert om deze ontwikkeling door te zetten. De pensioenraad is content over de wijze waarop het bestuur het beleggingsbeleid uitvoert en is zeer positief over de transparantie die het bestuur keer op keer richting pensioenraad geeft.

Klachten

De pensioenraad wordt door het bestuur geïnformeerd over de klachten die door belanghebbenden worden ingediend. Uit het klachtenoverzicht over 2021 blijkt dat het aantal klachten is toegenomen maar nog steeds beperkt is van omvang. De klachten zijn naar het oordeel van de pensioenraad op zorgvuldige wijze behandeld.

Het klachten- en geschillenreglement is in 2021 gewijzigd in het klachten- en beroepsreglement. Tevens is er een beroepscommissie ingesteld die het bestuur adviseert bij de afhandeling van een beroep.

Oordeel

De pensioenraad heeft een positief oordeel over het beleid dat het bestuur over 2021 heeft gevoerd.

Aanbevelingen

- De pensioenraad beveelt het bestuur aan om zich te blijven inspannen om de diversiteitsnormen te realiseren en voldoende goed gekwalificeerde mensen uit de sector aan te trekken voor zowel het bestuur als de pensioenraad.
- De pensioenraad adviseert het bestuur de handhaving vanuit het perspectief mitigeren van risico's voor deelnemers en gepensioneerden voort te zetten.
- Met betrekking tot het IT-risico ziet de pensioenraad graag dat het bestuur extra aandacht blijft besteden aan zaken gekoppeld aan de veiligheid van systemen zoals cybersecurity. Temeer omdat dit inmiddels een verschijnsel is dat steeds vaker voorkomt in de samenleving en een grote impact kan hebben op het pensioenfonds.
- De pensioenraad beveelt het bestuur aan aandacht te blijven besteden aan de kostendekkendheid van de premie zolang de nieuwe regeling nog niet is ingegaan.
- De pensioenraad wil graag proactief worden geïnformeerd als duidelijk is wat het nieuwe pensioencontract betekent voor beleggingen.
- Door de coronapandemie hebben er helaas geen deelnemersbijeenkomsten in het land plaatsgevonden. De pensioenraad adviseert om deze weer te houden zodra dit mogelijk is. De pensioenraad adviseert het bestuur om de sociale media mogelijkheden hierbij zo veel mogelijk te benutten.
- De pensioenraad ziet maatschappelijk verantwoord beleggen in de toekomst steeds belangrijker worden en moedigt het bestuur aan de ingeslagen weg te vervolgen.

Den Haag, 18 mei 2022

Namens de pensioenraad van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij

M.S. Mobach,
Voorzitter Pensioenraad

J. de Boer,
Plaatsvervangend voorzitter Pensioenraad

Reactie van het bestuur op de bevindingen en het oordeel van de pensioenraad

Het bestuur bedankt de pensioenraad voor het positieve oordeel over 2021 en zal ook in 2022 op hetzelfde pad verder gaan rekening houdend met de aanbevelingen van de pensioenraad.

Rapportage raad van toezicht Bpf Koopvaardij over 2021

Rapportage raad van toezicht Bpf Koopvaardij over 2021

Inleiding

Deze rapportage bevat de bevindingen van de raad van toezicht (hierna: RvT) naar aanleiding van haar onderzoek naar het functioneren van het bestuur van Bpf Koopvaardij over 2021. De RvT heeft tot taak toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. De RvT is ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur en legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan de Pensioenraad (hierna: PR), via de PR aan de werkgevers, en in het bestuursverslag. De RvT staat het bestuur met raad ter zijde. Daarnaast heeft de RvT goedkeuringsrechten ten aanzien van een aantal bestuursbesluiten. De RvT volgt bij het uitvoeren van haar taak de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichthouders Pensioensector en de Code Pensioenfondsen.

De RvT heeft voor 2021 een aantal speerpunten opgesteld waarop de RvT zich specifiek heeft gericht.

De RvT heeft in dat kader in dit verslagjaar in het bijzonder aandacht geschonken aan:

- *Toekomstbestendigheid van het pensioenfonds*
met o.a. doel van het pensioenfonds, de bestuurlijke continuïteit, de evaluatie van het bestuursmodel en strategische risico's (o.a. Plan C/B, nieuwe pensioencontract, houdbaarheid van de financiële opzet, afhankelijkheid van Mn, aandeelhoudersbelang);
- *Kwaliteit van de uitbesteding*,
met o.a. NPS, Risk, pensioenbeheer, bestuursbureau en fiduciair beheer;
- *Uitvoering ERB*;
- *ESG-beleid (incl. verantwoording en beheersing risico's)*.

De RvT heeft in 2021 zeven keer in eigen kring en met het DB overlegd, en twee keer in een 'benen op tafel' sessie met het DB. Twee leden van de RvT hebben een bestuursvergadering bijgewoond, ook is er tweemaal een gezamenlijke vergadering geweest met het bestuur en de pensioenraad.

Daarnaast is er twee keer gezamenlijk vergaderd met het bestuur. Ook hebben de (verschillende) leden van de RvT negen gesprekken gevoerd met diverse stakeholders.

Belangrijkste waarnemingen en aandachtspunten over 2021

1. *De inrichting en het functioneren van de governance in de praktijk*

Het jaar 2021 is gestart met de voorbereidingen van de opvolging van drie bestuursleden, die wegens einde termijn het bestuur in 2022 gaan verlaten. Een vierde bestuurslid vertrekt wegens het aanvaarden van een functie in het buitenland. Het proces van voorbereiding is tijdig gestart en wordt zorgvuldig doorlopen, mede door het besluit assessments af te nemen voordat voordrachten naar RvT ter toetsing aan profiel worden gezonden. Op deze wijze wordt de verantwoordelijkheid voor het in stand houden van een deskundig en competent bestuur ingevuld. Ook heeft het bestuur besloten in een gezamenlijke kennismakingssessie de competenties expliciet in beeld te brengen. Gezien de grote wijziging in het bestuur zal de RvT, mede in verband met de fundamentele vraagstukken waar het bestuur zich voor geplaatst ziet (de overgang naar een toekomstbestendige uitbesteding en de invoering van het nieuwe pensioenstelsel) het functioneren van het bestuur nauw volgen. Het belang van voldoende

countervailing power richting de uitbestedingsorganisatie, alsmede sociale partners is hierbij van belang.

Het besluit om in 2022 de sleutelfunctie internal audit buiten het bestuur te plaatsen geeft blijk van een zorgvuldige afweging in dit kader.

Het bestuursmodel is in het verslagjaar niet aan de orde geweest. De raad van toezicht beveelt aan dit in het kader van het nieuwe pensioenstelsel expliciet als onderdeel van de afwegingen mee te nemen.

2. *Het functioneren van het bestuur, inclusief cultuur en gedrag*

2021 is evenals 2020 een jaar geweest waarin ten gevolge van de pandemie voornamelijk digitaal is vergaderd. De positieve ervaringen hiermee hebben zich in dit jaar voortgezet. De voorzitter heeft ook in deze setting veel aandacht besteed aan het betrekken van alle bestuursleden bij de discussies. De RvT stelt vast dat het bestuur ook nu structureel aan het einde van iedere bestuursvergadering aandacht besteed aan de boardroom dynamics via een reflectie op de vergadering.

De voortdurende coronabeperkingen vergen van iedereen een extra inspanning. De RvT stelt vast dat de betrokkenheid van het bestuur onverminderd groot is.

De rol en taak van portefeuillehouders is dit jaar geëvalueerd, waarbij besloten is dat de bestuurlijke vraagstukken bij dossiers door portefeuillehouders worden toegevoegd in een voorlegger en toegelicht in het bestuur. De checks & balances worden hiermee versterkt, alsmede de countervailing power ten opzichte van de uitvoeringsorganisatie. De raad van toezicht zal de werking hiervan volgen.

Het vastleggen van de overwegingen die aan een besluit ten grondslag liggen wordt goed ingevuld. Het vastleggen van de actiepunten verdient enige aanscherping om de follow up goed te kunnen bewaken.

Het bestuur heeft dit verslagjaar de afgesproken hertoetsingen van Plan C op zorgvuldige wijze uitgevoerd. Plan C beschrijft de situatie dat voortzetting van de pensioenadministratie bij MN Services op termijn niet haalbaar is. Hierop wordt later nader ingegaan. Voorbereiding en uitvoering van dit project heeft op zorgvuldige wijze plaatsgevonden.

Het bestuur heeft dit verslagjaar een externe zelfevaluatie gehouden. Zo ook de raad van toezicht. De pensioenraad zal medio 2022 de zelfevaluatie doen. Er heeft uitwisseling van de uitkomsten tussen DB en raad van toezicht plaatsgevonden om de toegevoegde waarde binnen het fonds te optimaliseren. Een en ander geeft blijk van het belang dat hieraan ook door het bestuur wordt gehecht.

Bestuur en RvT hebben feedback op elkaar gegeven en dit heeft er toe geleid dat het belang van checken van wederzijdse verwachtingen is gedeeld. De vorig verslagjaar gestarte 'benen-op-tafel'-sessies zijn dit jaar vervolgd, hetgeen de verbinding versterkt vanuit de verschillende rollen. Het voorstel van de RvT om tweejaarlijks een externe te betrekken bij de zelfevaluatie is door het bestuur overgenomen. De RvT constateert met genoegen dat deze aangepaste werkwijze zorgt voor goede informatie-uitwisseling t.b.v. het toezicht, alsook voor het verder versterken van de dialoog.

Het stakeholdermanagement is complex wat betreft MN met de uitbesteding van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer enerzijds en de aandeelhoudersrelatie anderzijds. Het bestuur is zich bewust van de complexiteit van deze dubbele verhouding en draagt er zorg voor de positie per geval goed te definiëren. De RvT waardeert het dat het bestuur werkt met een overzicht van de verschillende relaties met stakeholders naar aard, frequentie en rol. Dit betreft naast MN bijv. ook de relatie met sociale partners, de aangesloten werkgevers, DNB en AFM, de PR en RvT, de waarmede actuaris, sleutelfunctiehouders en de compliance officer en in 2022 de externe sleutelfunctiehouder internal audit.

3. Balansbeheer en risicomanagement

Het jaar 2021 was op het gebied van balansbeheer en beleggingen een jaar waarin de financiële markten zich verder herstelden van de klap die zij in 2020 als gevolg van het uitbreken van de coronacrisis aanvankelijk hadden gekregen. De stijging van de aandelenbeurzen en de rente weerspiegelden zich in de ontwikkeling van de actuele UFR-dekkingsgraad, die het jaar eindigde op 118,7% tegen 112,6% een jaar eerder, een stijging met 6,1%-punt. De beleidsdekkingsgraad liet eveneens een stijging met 6,1%-punt zien, namelijk van 109,2% tot 115,3%, en kwam daarmee boven het vereist eigen vermogen uit dat ultimo 2021 112,0% bedroeg. Hierdoor verkeert het pensioenfonds niet meer in een reservetekort en is geen herstelplan meer nodig. De RvT is verheugd te constateren dat door deze verbeterde financiële positie ook het verlenen van een toeslag weer mogelijk is gebleken, en wel van 0,44%.

In 2020 had het bestuur maatregelen doorgevoerd om de dekkingsgraad te beschermen. In het bijzonder betrof dit de verhoging van de renteafdekking. Naarmate de dekkingsgraad herstelde, is het weer verlagen van de renteafdekking naar het oorspronkelijk strategisch niveau in het restant van 2020 slechts deels doorgevoerd en pas begin 2021 voltooid. De RvT heeft dit proces kritisch gevolgd. De RvT heeft begrip voor de overwegingen die het bestuur had om het terugbrengen van de renteafdekking niet als automatisme door te voeren, waaronder de aanvankelijk verminderde liquiditeit op de relevante financiële markt en het tijdelijk verhoogde balansrisico door de hoge volatiliteit op de beurzen. De aanvullende maatregelen in geval van lage dekkingsgraden hebben een structurele plek in het beleggingsbeleid. In 2021 heeft een evaluatie van opzet en werking plaatsgevonden, waarvan de resultaten ook in het beleggingsplan 2022 zichtbaar zijn. De RvT is content dat de aandachtspunten die de RvT het bestuur hierbij had meegegeven, adequaat zijn meegenomen.

In 2021 heeft het bestuur conform planning een ALM-studie uitgevoerd om het strategisch beleggingsbeleid te herijken. Hierbij is aanvankelijk uitgebreid en kritisch stilgestaan bij de te hanteren economische scenarioset. Vervolgens is in de doorrekeningen onder andere gekeken naar de gevolgen van diverse stress-scenario's inclusief klimaatscenario's alsook naar het effect van de dekkingsgraad-beschermende maatregelen. Voorts is uitgebreid stilgestaan bij de mate waarin het pensioenfonds illiquide beleggingen kan aanhouden (illiquideitsbudget) zonder dat de uitkeringen en andere liquiditeitsbehoeften in gevaar komen. Uiteindelijk heeft het bestuur geconstateerd dat het huidige strategisch beleggingsbeleid nog steeds passend is, waarbij wel het illiquideitsbudget verruimd kan worden. De RvT constateert dat het bestuur de ALM-studie zeer zorgvuldig heeft doorlopen met afweging van alle relevante risico's.

De RvT is verheugd te constateren dat ook in 2021 de kosten van het vermogensbeheer meer dan goed zijn gemaakt, hetgeen blijkt uit een netto outperformance van 0,04% op de beleggingen ten opzichte van de norm.

Het pensioenfonds hecht veel waarde aan maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB), een terrein waarop ook steeds meer wet- en regelgeving van kracht wordt (EU Taxonomieverordening, SFDR). Het bestuur heeft in 2021 verdere voortgang geboekt op het terrein van MVB, met name in termen van educatie, beeldvorming en voorbereiding. Het voornemen is om in 2022 verdere stappen te zetten met bewuste selectie en aanscherping van het dialoogprogramma. Ook zal nader onderzocht worden of en hoe verdere doelstellingen op het vlak van CO₂-reductie zouden kunnen worden toegevoegd aan het beleid. Er worden voorbereidingen getroffen om te kunnen voldoen aan de verdere wet- en regelgeving die naar verwachting 1 januari 2023 van kracht wordt. De RvT constateert dat het bestuur MVB stevig op de agenda heeft staan, en dat MN daarbij zowel een steun als een potentiële beperking is. Cruciaal daarbij is de mate waarin er overeenstemming is tussen wat het pensioenfonds wil op het gebied van MVB en wat MN daarin kan en wil aanbieden. Het bestuur is zich daar terdege van bewust. Over het MVB-beleid wordt naar de mening van de RvT adequaat verantwoording afgelegd onder andere via de website van het pensioenfonds en in het jaarverslag.

Het risicobeheer functioneert op een volwassen niveau. Er is sprake van een uitgewerkt integraal risicomanagement proces waarbij het three-lines-of-defence-model is geïmplementeerd. Het risicodenken is geïntegreerd in het besluitvormingsproces van het bestuur door middel van risicoparagrafen en risico-opinies. De sleutelfunctiehouder risicobeheer levert op kwartaalbasis een integraal risicomanagement (IRM) rapportage op, welke door het bestuur wordt besproken alsook aan de RvT wordt toegezonden. De sleutelfunctiehouder risicobeheer kwijt zich naar de mening van de RvT serieus van zijn taak. Hij wordt daarbij adequaat ondersteund door de eigen 2e lijns risicomanager van het pensioenfonds. Daarnaast wordt ook gebruik gemaakt van de risicomanagementfunctie van MN. Het is daarbij van belang te bewaken dat de toets door MN ook relevant is voor het pensioenfonds, dat wil zeggen bestuurlijk van aard en specifiek voor Bpf Koopvaardij is. De RvT acht het een goede zaak dat de 2e lijn inmiddels op ad hoc basis aanwezig is bij overleggen van portefeuillehouders, iets wat de RvT vorig jaar het bestuur mee in overweging had gegeven.

Nadat in september 2020 het bestuur in het kader van IORP II het Eigen Risicobeoordelingsbeleid (ERB-beleid) had vastgesteld, heeft in 2021 de uitvoering van de ERB plaatsgevonden. Dit heeft naar de mening van de RvT gestructureerd plaatsgevonden op basis van een plan van aanpak, gefaciliteerd door een bestuurlijke werkgroep en met ondersteuning van een externe partij (TriVu). In meerdere sessies heeft het bestuur de ERB doorlopen, met een centrale vraag en scenario's die relevant zijn voor het pensioenfonds. Er heeft binnen het bestuur een goede discussie plaatsgevonden. De ERB is volgens de RvT serieus ter hand genomen en niet slechts als een verplicht nummer afgehandeld. Er zijn enkele acties uit voortgevloeid die in 2022 geadresseerd zullen worden. Het uiteindelijke ERB-rapport is in december vastgesteld en tijdig ingediend bij DNB.

De Systematische Integriteitsrisicoanalyse (SIRA) 2021 is in 2021 in samenwerking met de externe compliance officer voorbereid en in november 2021 door het bestuur vastgesteld.

Wat betreft IT-risico's blijft met name het project NPS-MAP van MN zorgen baren. Het besluit dat PME eind 2020 nam om de pensioenadministratie per 1 januari 2022 niet meer door MN uit te laten voeren, heeft voor extra risico's gezorgd. Daar kwam het onverwachte vertrek van de CEO van MN halverwege 2021 nog bovenop. Het pensioenfonds is zich terdege bewust van de risico's en is op adequate wijze betrokken bij het project. Daarnaast monitort het bestuur de situatie continu door middel van bestuurlijke criteria en is er een alternatief plan ("Plan C").

4. De voorbereidingen op c.q. invoering van de wijzigingen in verband met het Pensioenakkoord

Begin 2021 is in het bestuur het plan van aanpak van de werkgroep 'Pensioenakkoord' besproken en vastgesteld. Hierin komen o.a. alle acties die tot en met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (uiterlijk 1 januari 2027) nodig zijn, aan de orde. Het uiteindelijk doel is om deze overgang zo geruisloos als mogelijk te laten verlopen. Ook de diverse stakeholders en hun rollen bij de overgang komen in dit plan aan de orde.

Een belangrijk item is voor welke van de twee pensioenregelingen sociale partners gaan kiezen. Om te kunnen kiezen zijn er regelmatig sessies van de sociale partners met het Pensioenfonds teneinde deze keuze goed te kunnen maken.

De RvT ziet dat het installeren van en werken met de werkgroep 'Pensioenakkoord' en de discussies daaruit in het bestuur bijdraagt aan een structurele en (naar verwachting) gecontroleerde overgang naar het nieuwe pensioenstelsel. Ook het belang van gezamenlijk optrekken van de betrokken belanghebbenden (bestuur, sociale partners, PR en RvT) wordt door de RvT onderschreven.

5. Algemene gang van zaken

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de uitvoering van de pensioenregeling bij één uitbestedingspartner, MN Services, ondergebracht. Via contracten zijn o.a. de gemaakte afspraken, de gevraagde performances en de tarieven vastgelegd. Het bestuur wordt door MN via o.a. maand- en kwartaalrapportages op de hoogte gehouden van de performance. Tevens bereidt MN bestuursnotities voor die, via het bestuursbureau en vervolgens via de Portefeuillehouders of het Dagelijks Bestuur, op de bestuurstafel belanden. Deze notities betreffen o.a. voorstellen over wijziging van de pensioenregeling naar aanleiding van (wettelijke) ontwikkelingen in het pensioenveld.

De RvT vindt dat het bestuur met deze inrichting in zijn algemeenheid 'in control' is. Tevens is de RvT van mening dat de fondsdocumentatie op orde is. De RvT spreekt hierbij zijn waardering uit over de transparante wijze waarop het bestuur de RvT informeert en in staat stelt bij bestuursvergaderingen aanwezig te zijn en te spreken met externe betrokkenen bij het pensioenfonds.

Naleving Code Pensioenfonds

Het bestuur past de Code Pensioenfonds toe en doet daarvan verslag aan de hand van de acht thema's die in de Code zijn opgenomen.

De RvT heeft kennisgenomen van het overzicht over de naleving van de Code Pensioenfonds door het fonds en constateert dat het pensioenfonds de Code naleeft of daar waar er van wordt afgeweken, dit nader toelicht in het jaarverslag.

Pensioenbeleid en juridische zaken

Begin 2021 is het Klachten- en geschillenreglement van het pensioenfonds gewijzigd. Met name is de regeling nu eenvoudiger en ook laagdrempeliger, zodat een eventuele klager preciezer weet wat te doen voor het indienen van een klacht.

De RvT juicht vereenvoudiging en laagdrempeligheid voor de deelnemer toe.

Verder zijn in 2021 ook enkele wijzigingen in diverse andere juridische beleidsdocumenten vastgesteld. Het betreffen o.a. Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), overeenkomst vrijwillige aansluiting en de incidentenregeling.

De RvT vindt het een goede zaak dat het bestuur beleidsdocumenten periodiek beoordeeld en deze up-to-date houdt.

In 2021 zijn er bijna vijftig verbeter-/vereenvoudigingsvoorstellen gelanceerd teneinde de huidige uitvoering, maar zeker ook de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel, nog beheersbaarder en robuuster te maken.

De RvT is een groot voorstander van deze ingezette actie en juicht dit dan ook van harte toe.

Missie, visie, strategie

De missie en visie van het pensioenfonds zijn in 2021 niet veranderd t.o.v. de jaren ervoor. De strategie (met bijbehorende risicohouding) ter realisatie van de missie en visie is nog steeds conform datgene dat vastgelegd is in het strategiedocument 2017-2021. De belangrijkste ambities gedurende 2021 waren nog: verlagen van de structurele kosten en verhogen van de kwaliteit voor pensioenbeheer, het behalen van een overrendement van minimaal 100 basispunten ten opzichte van de verplichtingen, samenwerking met andere maritieme pensioenfondsen en anticiperen en faciliteren ten aanzien van externe ontwikkelingen. Jaarlijks vindt er een evaluatie van de strategie plaats. Deze heeft in december 2021 plaatsgevonden als vertrekpunt voor het Strategisch Meerjaren Plan 2022-2026. Het is de bedoeling dat dit SMP in juni 2022 in het bestuur wordt vastgesteld.

Over de missie, visie en strategie rapporteert het bestuur jaarlijks in het jaarverslag.

Om nog meer en beter de strategische risico's inzake de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds in te kunnen schatten heeft het bestuur als onderdeel van "Plan C" een werkgroep bestuurlijke criteria geïnstalleerd. Bij die strategische risico's komen punten aan de orde als het nieuwe pensioenstelsel, houdbaarheid van de financiële opzet en afhankelijkheid van MN Services. De ontwikkelingen van/binnen dit plan worden ook regelmatig met DNB besproken.

De RvT juicht het toe dat het bestuur structureel "Plan C" middels de werkgroep bestuurlijke criteria op de agenda heeft staan. Ook in de reguliere besprekingen met de RvT staat dit op de agenda, en worden de ontwikkelingen besproken. De RvT waardeert de openheid en samenwerking met het (dagelijks) bestuur bij deze en ook andere onderwerpen op de bestuursagenda.

Uitbesteding pensioenbeheer

Het pensioenfonds heeft het pensioenbeheer al jaren uitbesteed bij MN Services. De afspraken hierover zijn contractueel vastgelegd. Via schriftelijke danwel mondelinge rapportages wordt het bestuur van de performance van de uitbesteding op de hoogte gehouden. Het bestuur is zich onverminderd en in toenemende mate bewust van het belang van het in control zijn met betrekking tot de uitbesteding.

De RvT heeft geconstateerd dat de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingsrelatie voor het pensioenbeheer in maart 2021 heeft plaatsgevonden. De score was over het geheel hoger dan de laatste jaren. Punt ter verbetering is het aantal incidenten en de impact daarvan alhoewel dit in 2021 al behoorlijk verbeterd is.

Daarnaast is ook het probleemoplossend vermogen van MN behoorlijk verbeterd.

De RvT vindt het, net als het bestuur, belangrijk dat het bestuur scherp blijft op de relatie met de pensioenuitvoerder en dat er gestreefd wordt naar continue verbetering.

Voor zijn toekomstbestendigheid in het kader van het nieuwe pensioenstelsel is het pensioenfonds in belangrijke mate afhankelijk van de uitvoerder.

Een belangrijke vraag in dat kader was in 2021 hoe MN het going concern van haar activiteiten, naar aanleiding van het vertrek van PME eind van het jaar, ging vormgeven. En dan met name de IT-vernieuwing en -aanpak bij MN (voor het Pensioenfonds ook wel "Plan B" geheten). Dit plan is met name

bedoeld om zich goed en tijdig voor te bereiden op de toekomst van het pensioenfonds in relatie tot de huidige pensioenuitvoerder.

Uit de in april 2021 afgeronde heroriëntatie van MN over die IT-vernieuwing bleek dat samenwerking met PGGM een goede invulling hiervan zou zijn. Het bestuur is bij dat proces tot samenwerking kritisch en weloverwogen betrokken geweest en worden frequent geïnformeerd over de voortgang en de behaalde resultaten.

De resultaten van deze samenwerking op IT-gebied zijn tot dusverre positief en conform de afgegeven planning. Het voorgaande heeft de zorgen bij de RvT ten opzichte van het vorige verslagjaar ten aanzien van de IT-vernieuwing doen afnemen.

De RvT heeft geconstateerd dat het bestuur zich in 2021 wederom intensief heeft bezig gehouden met "Plan B" en vindt dit een hele goede zaak.

6. Uitbesteding Vermogensbeheer/fiduciair beheer

De RvT heeft voorts geconstateerd dat ook de jaarlijkse evaluatie van de uitbestedingsrelatie voor het vermogensbeheer heeft plaatsgevonden. Dit is eveneens in maart 2021 aan de orde geweest. De totale score van de daartoe gehanteerde balanced score card is ruim voldoende en weer iets hoger dan het jaar daarvoor (77,3% versus 75,7%). De meeste onderliggende scores zijn in lijn met het jaar daarvoor. Alleen het onderdeel 'uitvoeren' scoort duidelijk hoger dan het jaar daarvoor, omdat de perikelen waar toen sprake van was, daarna niet meer aan de orde zijn geweest. De RvT is van mening dat het bestuur in zijn beoordeling voldoende kritisch is en de juiste accenten heeft gelegd.

Kijkend naar de rolverdeling tussen MN en de portefeuillehouders vermogensbeheer, dan valt op dat MN traditioneel veel van de toelichtingen op het gebied van vermogensbeheer in de bestuursvergadering verzorgt. De RvT beveelt aan dat de portefeuillehouders meer zelf die rol op zich gaan nemen, zodat de eigenlijke governance verhouding tussen bestuur en uitvoerder ook expliciet zichtbaar wordt, en - gezien de soms complexe beleggingsmaterie - de brug naar de bestuurstafel makkelijker geslagen wordt. De RvT constateert met tevredenheid dat eind 2021 hiermee al een start is gemaakt.

Pas medio november 2020 was MN met een voorstel gekomen voor aanpassing van de tariefstructuur en de tarieven voor 2021-2023, welke in zouden moeten gaan per 1 januari 2021. De RvT was het eens met het bestuur dat de (te) late agendering door MN een zorgvuldige behandeling van een dergelijk belangrijk voorstel niet in de weg moest staan. De RvT constateert dat het bestuur het voorstel kritisch heeft beoordeeld, dat naar aanleiding daarvan het voorstel op enkele wezenlijke punten is aangepast in lijn met de wensen van het bestuur, waarna het bestuur in maart 2021 akkoord is gegaan met het herziene voorstel. Het proces is daarmee zorgvuldig doorlopen.

Een groot deel van de matchingportefeuille van het pensioenfonds wordt discretionair beheerd. Het gaat daarbij om ruim 40% van de totale portefeuille. Daarvoor is een bewaarbank (custodian) aangesteld. Deze wordt gemonitord, maar een brede evaluatie van de custodian in vergelijking met andere aanbieders had sinds de oorspronkelijke aanstelling nog niet plaatsgevonden. Mede op aanbeveling van de RvT heeft - na wat vertraging door de coronacrisis - begin 2021 alsnog een bredere evaluatie plaatsgevonden. Daarbij is niet alleen de dienstverlening beoordeeld, maar ook de fee gebenchmarkt. Conclusie is dat het bestuur tevreden is over de huidige dienstverlening en dat de fee concurrerend is, wat prettig is om te constateren en bevestigd te zien.

7. Evenwichtige belangenafweging

De evenwichtige belangenafweging heeft bij de beleidsvorming en bij de besluitvorming voldoende aandacht van het bestuur. In de door het bestuur gehanteerde voorleggers wordt, voor zover van toepassing, standaard de invloed van een besluit voor verschillende groepen deelnemers/werkgevers benoemd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de besluitvorming over de beleggingsmix, de premievaststelling en het toeslagenbesluit. Ook wordt hier in de verslaglegging expliciet aandacht aan besteed. De jaarlijkse haalbaarheidstoets, een wettelijk voorgeschreven toets- en monitoringsinstrument is ook in 2021 uitgevoerd en vastgesteld.

De RvT is van mening dat het hele bestuur zich naar het belang van het pensioenfonds als geheel richt. Tevens is zij van mening dat bij de relevante bestuursbesluiten evenwichtige belangenafweging voldoende aan de orde komt.

8. Communicatie

In het verslagjaar is op een correcte manier uitvoering gegeven aan het communicatiebeleidsplan 2019 – 2021. De communicatie is in overeenstemming met de wettelijke vereisten en gaat een stap verder dan alleen voldoen aan wet- en regelgeving.

Eind 2021 is het communicatiebeleidsplan 2022-2024 vastgesteld. In dat plan zijn op basis van drie speerpunten (waarde van een collectief pensioen uitdragen, verstevigen relatie met deelnemers en werkgevers, optimaal inzicht in pensioen) en een aantal uitgangspunten voor het beleid concrete doelstellingen voor het communicatiebeleid voor de komende drie jaren geformuleerd.

Deze doelstellingen zijn c.q. worden vervolgens vertaald naar concrete activiteiten.

De RvT ziet door bovengenoemde punten dat het bestuur voortdurend bezig is de deelnemers te informeren maar ook om de communicatie naar de deelnemers verder te verbeteren en aan te passen.

Den Haag, 18 mei 2022

M.J. Hoekstra, Voorzitter

E.E. Hagen

J.A. Kuijsten

Reactie van het bestuur op de aanbevelingen van de raad van toezicht

Het bestuur bedankt de raad van toezicht voor haar inzet in en het positieve verslag over 2021 en zal ook in 2022 rekening houden met de door de raad van toezicht genoemde aandachtspunten.

Jaarrekening

BALANS PER 31 DECEMBER (na resultaatbestemming)

		31-12-2021	31-12-2020
		x € 1.000	x € 1.000
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds			
* Vastgoedbeleggingen	(1)	410.423	338.483
* Aandelen	(2)	791.269	662.489
* Vastrentende waarden	(3)	3.096.499	3.467.982
* Derivaten	(4)	215.790	409.420
* Overige beleggingen	(5)	159.832	127.039
		<hr/>	<hr/>
Totaal beleggingen		4.673.813	5.005.413
Vorderingen uit hoofde van beleggingen	(6)	43.484	3.400
Overige vorderingen en overlopende activa	(7)	8.883	8.659
Overige activa			
* Liquide middelen	(8)	77.931	104.069
		<hr/>	<hr/>
Totaal activa		4.804.111	5.121.541

PASSIVA		31-12-2021	31-12-2020
		x € 1.000	x € 1.000
Stichtingskapitaal en reserves	(9)		
* Algemene reserve	(10)	276.273	42.407
* Algemene reserve prepensioen	(11)	5.296	1.531
* Solvabiliteitsreserve	(12)	445.237	470.879
* Solvabiliteitsreserve prepensioen	(12)	3.923	4.278
* Bestemmingsreserve kosten	(13)	16.414	-
		<hr/>	<hr/>
Totaal stichtingskapitaal en reserves		747.143	519.095
Technische voorzieningen			
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(14)	3.746.014	4.092.137
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds - prepensioen	(15)	32.964	37.198
* Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds - AIP	(16)	539	652
* Overige technische voorzieningen	(17)	257	227
		<hr/>	<hr/>
Totaal technische voorzieningen		3.779.774	4.130.214
Langlopende schulden	(18)	9.066	25.647
Verplichtingen uit hoofde van beleggingen	(19)	249.389	440.856
Overige schulden en overlopende passiva	(20)	18.739	5.729
		<hr/>	<hr/>
Totaal passiva		4.804.111	5.121.541

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET BOEKJAAR

BATEN		2021	2020
		x € 1.000	x € 1.000
Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers) (21)		56.104	55.615
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (22)		- 37.577	368.546
Overige baten (23)		99	575
Totaal baten		18.626	424.736
LASTEN			
Pensioenuitkeringen (24)		133.362	133.267
Pensioenuitvoeringskosten (25)		6.640	6.182
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen (26)			
voor risico pensioenfonds			
* Pensioenopbouw	55.501		58.814
* Toeslagen (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	16.550		-
* Rentetoevoeging	- 21.756		- 12.263
* Onttrekking voor uitkeringen	- 132.913		- 132.470
* Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 4.025		- 4.046
* Wijziging marktrente	- 267.211		447.043
* Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	41		23
* Wijziging UFR-methodiek	28.491		-
* Aanpassing schattingswijziging	- 16.414		- 44.958
* Overige mutaties	- 8.734		- 12.190
Totaal mutatie voorziening pensioenverplichtingen		- 350.470	299.953
Mutatie overige technische voorzieningen (27)		30	2
Saldo overdrachten van rechten (28)		26	202
Overige lasten (29)		990	1.193
Totaal lasten		- 209.422	440.799
Saldo van baten en lasten		228.048	- 16.063
Bestemming saldo boekjaar:			
Algemene reserves		233.866	- 6.744
Algemene reserve prepensioen		3.765	- 965
Solvabiliteitsreserve		- 25.642	- 284
Solvabiliteitsreserve prepensioen		- 355	- 220
Bestemmingsreserve kosten		16.414	-
Bestemmingsreserve premie egalisatiedepot		-	- 7.850
		228.048	- 16.063

KASSTROOMOVERZICHT

	2021 x € 1.000	2020 x € 1.000
Pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	52.976	52.951
Ontvangsten waardeoverdrachten	1.358	790
Betaalde pensioenuitkeringen	- 132.511	- 132.128
Betaalde afkopen	- 1.116	- 802
Betaalde waardeoverdrachten	- 1.382	- 1.039
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	- 8.446	- 7.920
Overige ontvangsten en uitgaven	- 777	- 119
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	- 89.898	- 88.267
Beleggingsactiviteiten ¹⁾		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	1.933.413	3.183.938
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	90.684	75.457
Aankopen en verstrekkingen van beleggingen	- 1.932.586	- 3.248.052
Betaalde kosten vermogensbeheer	- 4.614	- 4.346
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	86.897	6.997
Netto kasstroom	- 3.001	- 81.270
Koers- en omrekenverschillen op liquide middelen	- 1.855	- 2.712
Totale kasstroom	- 4.856	- 83.982
De mutatie in geldmiddelen bestaat uit de volgende balansposten:		
Liquide middelen	77.931	104.069
Verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen	- 2.148	- 23.430
Stand per einde boekjaar	75.783	80.639
Stand per einde vorig boekjaar	80.639	164.621
Mutatie in geldmiddelen	- 4.856	- 83.982

1) De kasstromen in verband met beleggingsactiviteiten zijn inclusief de beleggingsstromen voor de VPL- en AIP-verplichting.

ALGEMENE TOELICHTING

Algemeen

Activiteit Het doel van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, statutair gevestigd en kantoorhoudend aan de Planetenweg 5, 2132 HN te Hoofddorp (hierna 'het fonds'), is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van de in de branche Koopvaardij aangesloten werkgevers.

Het fonds is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199579.

**Overeenstemmings-
verklaring** De jaarrekening is opgesteld op basis van in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening, zoals deze zijn vermeld in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds.

Referenties In de balans en staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Via deze referenties wordt verwezen naar de toelichting op de balans en de staat van baten en lasten.

Verbonden partijen Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, of rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen. Ook statutaire directieleden of andere sleutelfunctionarissen van het fonds en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Mn Services N.V. Het fonds bezit 5% van het aandelenkapitaal van Mn Services N.V.. De overige 95% is in handen van de Stichting Mn Services Administratiekantoor, voorheen houder van de prioriteitsaandelen.

Er zijn geen transacties van betekenis met verbonden partijen die niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het vereiste inzicht.

*Transacties met
(voormalige) bestuurders* Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de toelichting op de pensioenuitvoeringskosten in de staat van baten en lasten. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

Continuïteitsparagraaf Het bestuur heeft op grond van de liquiditeit- en solvabiliteitspositie geen twijfel over de continuïteit van het fonds, gelet ook op de voortzetting van de dienstverlening van Mn Services N.V.. De financiële crisis vanwege de COVID-19 pandemie heeft in 2021 geen noemenswaardige gevolgen voor de pensioenaanspraken en pensioenrechten van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van het fonds. Ook de gevolgen voor de operationele activiteiten van het fonds, waaronder pensioenuitvoering en vermogensbeheer zijn (als gevolg van de COVID-19 pandemie) beperkt. De grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling in deze jaarrekening zijn dan ook gebaseerd op de continuïteitsveronderstelling van de continuïteit van het fonds.

**Schattingswijziging
UFR-methode** De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2021 in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft. Het effect van de nieuwe UFR-methode op 31 december 2021 bedraagt 28.491 duizend Euro. Dit bedrag heeft betrekking op de eerste van de vier stappen zoals hiervoor is vermeld. Deze post wordt apart weergegeven in het verloop van de voorziening pensioenverplichtingen.

Overige aanpassingen Dit betreft over 2021 de schattingswijziging op de excassokosten. De netto technische
Schattingswijziging voorziening werd tot 31 december 2021 met 3,0% verhoogd voor excassokosten. Met ingang van 31 december 2021 is deze opslag verlaagd naar 2,55%, en is de resterende 0,45% vrijgevallen in het resultaat. Via de resultaatbestemming wordt de vrijval toegevoegd aan een nieuw gevormde bestemmingsreserve. Hierdoor daalde de voorziening met 16.414 duizend Euro. Het effect op de dekkingsgraad is +0,1%-punt.

Schattingen en veronderstellingen De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Opname van een actief of een verplichting Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Functionele valuta De jaarrekening is opgesteld in Euro's: de functionele en presentatievaluta van het fonds.
Transacties, vorderingen en schulden Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkelingen en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

Vergelijking met voorgaand boekjaar De gehanteerde grondslagen van waarderingen en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar, tenzij anders vermeld.

Grondslagen voor de waardering

Algemene waardering De beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd op reële waarde, tenzij hierna anders is vermeld. Per categorie is aangegeven hoe deze waarde is bepaald. De overige balansposten zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, tenzij anders vermeld. Alle bedragen in de balans luiden in duizenden Euro's.

Beleggingen

Algemeen De beleggingen zijn gerubriceerd naar de aard van de financiële instrumenten.

In de toelichting is de aansluiting op de indeling volgens het strategisch beleggingsbeleid van het fonds weergegeven. Deze laatste indeling is gehanteerd in de kerncijfers en het bestuursverslag. De beleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, waarbij de reële waarde de boekwaarde benadert.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen, of noteringen afgeleid van de markt. Echter bepaalde instrumenten, zoals vastgoed, participaties in hypotheekfondsen en bepaalde derivaten zijn gewaardeerd door gebruik te maken van waarderingmodellen en -technieken. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen.

Voor financiële instrumenten zoals vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden.

Participaties in beleggingsfondsen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen. Bij gemengde beleggingsfondsen wordt qua waardering aangesloten bij de hoofdcategorie in het desbetreffende fonds, bepaald op basis van reële waarde.

Derivaten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. Derivaten die deel uitmaken van een beleggingsfonds zijn opgenomen in de beleggingscategorie waarin dit beleggingsfonds is gerubriceerd.

Beleggingen die op contractbasis worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen.

Vastgoedbeleggingen Onder de post vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:

- * Directe vastgoedbeleggingen, inclusief vastgoedbeleggingen in ontwikkeling;
- * Indirecte vastgoedbeleggingen.

Directe vastgoedbeleggingen De eerste waardering van een vastgoedbelegging vindt plaats tegen de verkrijgingsprijs, inclusief de transactiekosten. Na eerste verwerking vindt de waardering plaats tegen reële waarde. De reële waarde is gebaseerd op door onafhankelijke deskundigen verrichte taxaties. Er wordt gebruik gemaakt van vijf verschillende gerenommeerde taxatiekantoren, waarbij de gehele vastgoedportefeuille om de drie jaar gerouleerd wordt tussen de taxatiekantoren. De gehele vastgoedportefeuille wordt één keer per jaar (halverwege) met een desktop review getaxeerd, en eenmaal per (einde) jaar volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). In de tussenliggende kwartalen worden objecten met grote contractmutaties extern getaxeerd. Resultaten door wijziging in reële waarde worden in de staat van baten en lasten verantwoord. Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van de huurkapitalisatiemethode, Discounted Cash Flowmethode (DCF) en de vergelijkingsmethode. De taxaties worden hierbij uitgevoerd door vastgoed gecertificeerde taxateurs. Bij de taxaties is gewerkt volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Morgan Stanley Capital International (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). De taxateurs hebben bevestigd dat ze ten behoeve van de taxaties de gevraagde informatie ontvangen hebben en door het Fonds is verklaard dat het Fonds alle relevante informatie aan taxateurs heeft aangeleverd.

Beleggingen in direct vastgoed waarvoor een onvoorwaardelijke verkoopovereenkomst tot stand is gekomen doch die aan het eind van het verslagjaar nog niet geleverd zijn, zijn gewaardeerd tegen de overeengekomen verkoopprijs.

Beleggingen in directe vastgoedfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde, gebaseerd op taxaties verricht door onafhankelijke deskundigen. Elk kwartaal wordt circa 25% van de vastgoedportefeuille extern getaxeerd door een erkende taxateur conform de richtlijnen van de vermogensbeheerder, die aansluiten bij de ROZ/PD-index. Het overige deel van de portefeuille wordt gewaardeerd op basis van interne indexering, gebaseerd op externe taxaties per sector per kwartaal. Ten aanzien van de waardering per jaarultimo is voor de objecten die niet extern getaxeerd zijn, in het laatste kwartaal een update van de externe taxateur ontvangen.

Indirecte vastgoedbeleggingen Onder de post indirecte vastgoedbeleggingen zijn opgenomen:
* Participaties in beursgenoteerde vastgoedmaatschappijen
* Participaties in niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingsinstellingen.

Participaties in beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Participaties in niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen in de periode tot balansdatum, waarbij de onderliggende vastgoedbeleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde die in de meeste gevallen is ontleend op basis van onafhankelijke taxatie, en in enkele gevallen aangevuld met schattingen van het management van het vastgoedfonds. Bij niet-beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen worden periodieke analyses van resultaten uitgevoerd, evenals analyse van de gecontroleerde jaarrekeningen van de indirecte vastgoedbeleggingen, en vergelijking met de waardenopgaven van de fondsmanagers. Niet in alle gevallen zijn gecontroleerde jaarrekeningen beschikbaar voor vaststelling van de jaarrekening.

Aandelen Onder de post aandelen zijn verantwoord:
* Niet-beursgenoteerde aandelen;
* Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in aandelen.

Niet-beursgenoteerde aandelen Onder niet-beursgenoteerde aandelen is opgenomen het 5% belang in Mn Services N.V. gevestigd aan de Prinses Beatrixlaan 15 te Den Haag. Deze deelneming is gewaardeerd tegen reële waarde. Hiervoor wordt een specifiek waarderingmodel toegepast op grond van verwachte cash flows die contant zijn gemaakt met een disconteringsvoet van 6,91%.

Participaties in Beleggingsinstellingen Niet aan een beurs genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden De post vastrentende waarden bestaat uit:
* Obligaties en leningen op schuldbekentenis met een variabele of vaste rente;
* Participaties in beleggingsinstellingen die beleggen in vastrentende waarden, waaronder bankleningen;
* Participaties in hypotheekfondsen;
* Deposito's.

Obligaties en leningen op schuldbekentenis Obligaties zijn gewaardeerd tegen de reële waarde, zijnde de beurskoers op balansdatum inclusief de lopende interest ultimo jaar. Leningen op schuldbekentenis zijn gewaardeerd tegen reële waarde op basis van de contante waarde van toekomstige kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Participaties in Beleggingsinstellingen Participaties in beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de beurskoers op balansdatum. Voor niet aan een beurs genoteerde fondsen betreft het de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde, gecorrigeerd voor kasstromen die na de peildatum van de waardering hebben plaatsgevonden, zijnde een benadering van de reële waarde.

Via participaties in beleggingsinstellingen wordt ook belegd in bankleningen. De waardering hiervan betreft de reële waarde die bestaat uit de door de vermogensbeheerder van dat fonds laatste afgegeven intrinsieke waarde. De beheerder bepaalt deze waarde op basis van marktanalyses (een schattingsmodel met input gegevens van brokers).

Participaties in hypotheekfondsen Participaties in hypotheekfondsen zijn gewaardeerd tegen reële waarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Deposito's Deposito's worden gewaardeerd tegen reële waarde op balansdatum inclusief lopende interest. Deze is gelijk aan de netto contante waarde van de toekomstige kasstromen.

Derivaten Derivaten zijn financiële instrumenten die zijn afgeleid van meer traditionele producten als aandelen en obligaties. De post derivaten bestaat uit:

- * interest rate swaps;
- * valutatermijncontracten.

De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per derivatencontract gesaldeerd. Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder verplichtingen uit hoofde van de beleggingen.

De nominale waarde van derivaten geeft het bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid. De waarde wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Voor de rentederivaten betreft dit het intern theoretisch waarderingsmodel, welke de contractgegevens van de swappositie en relevante yieldcurves gebruikt om de waarde van de swappositie te bepalen. Voor de valutaderivaten wordt de waarde op afloopdatum bepaald door de nominale waarde te vermenigvuldigen met de wisselkoers op de afloopdatum van het contract minus de contractueel vastgelegde koers. Voor de afloopdatum wordt de wisselkoers op afloopdatum geschat met behulp van de verwachte wisselkoersmutaties in de markt, welke tot uitdrukking komen als 'forward tics' (de verwachte mutaties in wisselkoersen op basis van de renteversillen tussen de betrokken valuta's. De verwachte kasstromen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve, waarbij de curve van de betrokken valuta gebruikt wordt.

Futures worden gewaardeerd tegen de laatst verhandelde dagprijs op de beurs waarop de future is genoteerd, waarbij de prijzen van de onderliggende waarden zijn gewogen.

De credit support annexen (CSA-contracten) hebben betrekking op derivatencontracten. De openstaande vorderingen en verplichtingen van de derivatencontracten worden periodiek per tegenpartij gesaldeerd. Bij een saldo boven de contractueel vastgestelde grens wordt er onderpand gestort aan c.q. ontvangen van de tegenpartij. De ultimo jaar bestaande rechten en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd, waarbij een positief saldo per tegenpartij op de actiefzijde van de balans terechtkomt (onder vorderingen uit hoofde van beleggingen) en een negatief saldo per tegenpartij op de passiefzijde van de balans (onder verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

Overige beleggingen Onder de overige beleggingen zijn opgenomen:

- * Participaties in hedge funds
- * Infrastructuur

Participaties in hedge funds en infrastructuur worden gewaardeerd tegen een benaderde reële waarde. De waardering vindt plaats tegen het pro-rata aandeel van de investering in het eigen vermogen van het beleggingsfonds. Deze waardering komt tot stand door de externe vermogensbeheerder, wordt minimaal eenmaal per jaar gecontroleerd door een externe accountant, en is gebaseerd op de volgende waarderingsmethode voor onderliggende individuele investeringen:

- * Vergelijking met de actuele waarde van een ander financieel instrument dat vergelijkbare kenmerken heeft;
- * Netto contante waarde berekeningen (discounted cash flow);
- * Waarderingsmodellen.

Vorderingen uit hoofde van beleggingen De post vorderingen uit hoofde van beleggingen betreft vooral de waarde van onderhanden zijnde beleggingstransacties met een looptijd korter dan 1 jaar die bij eerste verwerking tegen reële waarde gewaardeerd zijn.

Overige vorderingen en overlopende activa De overige vorderingen en overlopende activa zijn bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en bij vervolgwaaarding gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. Daar er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de vorderingen, onder aftrek van een voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

De achtergestelde lening aan de deelneming Mn Services N.V. is in 2021 geconverteerd en was gewaardeerd tegen de aflossingswaarde, die gelijk is aan de reële waarde.

Liquide middelen Onder de liquide middelen worden opgenomen de kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het fonds en zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves De post bestemmingsreserve kosten is gevormd op basis van een besluit van het bestuur. Deze reserve bestaat uit een percentage van de netto technische voorzieningen pensioenverplichtingen en het percentage wordt periodiek herijkt. De bestemmingsreserve wordt alleen gebruikt bij een toekomstig negatief resultaat op kosten. Een aanwending ten gunste van het resultaat dient ter dekking van het negatieve resultaat op kosten. Deze bestemmingsreserve is geen onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkinggraad.

Algemene reserve Deze reserve dient ter opvang van mutaties in de solvabiliteitsreserve, voor financiering van toeslagen en het dekken van andere algemene risico's.

Jaarlijks wordt, nadat de voorziening pensioenverplichtingen, alle overige technische voorzieningen en alle overige reserves op een voldoende peil zijn gebracht, het resultaat van het fonds ten gunste dan wel ten laste van de algemene reserve gebracht.

Algemene reserve prepensioen Deze reserve dient ter opvang van mutaties in de prepensioenregeling, voor financiering van toeslagen en het dekken van algemene risico's ten aanzien van de prepensioenregeling.

Solvabiliteitsreserve en solvabiliteitsreserve prepensioen In de jaarrekening wordt aansluiting gezocht bij de uitkomsten van de toereikendheidstoets. De hoogte van beide solvabiliteitsreserves is minimaal gelijk aan nul en maximaal gelijk aan de grens die in het Financieel Toetsingskader is gesteld voor het Vereist Eigen Vermogen. Het totaal van beide solvabiliteitsreserves samen is gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen (uitgaande van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie).

Bestemmingsreserve kosten De post bestemmingsreserve kosten is gevormd op basis van een besluit van het bestuur. Deze reserve bestaat uit een percentage van de netto technische voorzieningen pensioenverplichtingen en het percentage wordt periodiek herijkt. De bestemmingsreserve wordt alleen gebruikt bij een toekomstig negatief resultaat op kosten. Een aanwending ten gunste van het resultaat dient ter dekking van het negatieve resultaat op kosten. Deze bestemmingsreserve is geen onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkinggraad.

Technische voorziening De omvang van de technische voorziening wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Deze zijn gebaseerd op de ultimo verslagjaar opgebouwde pensioenen van de actieve deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, alsmede de totaal te bereiken pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers met een premievrije pensioenopbouw. De voorwaardelijke toeslagverlening maakt geen onderdeel uit van de pensioenverplichtingen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Het fonds kent twee regelingen waarvan de bijeengebrachte middelen vanwege de aard van de regelingen apart geadmistreerd worden. Het betreft de WAO-gat (AIP) verzekering en de prepensioenregeling. In de balans zijn de voorzieningen pensioenverplichtingen met betrekking tot deze regelingen apart verantwoord.

Kansstelsels De sterftেকansen zijn ontleend aan de "Prognosetafel AG 2020" van het Actuarieel Genootschap. Hierop wordt voor zowel mannen als vrouwen tot de leeftijd van 60 jaar en vanaf de leeftijd van 100 jaar een correctiefactor van 100% toegepast. Hierdoor worden de sterftেকansen voor deze groep mannen en vrouwen per saldo dus niet gecorrigeerd. Voor zowel mannen als vrouwen tussen de leeftijd van 60 en 100 jaar worden leeftijdsafhankelijke correctiefactoren toegepast op de sterftেকansen uit de prognosetafel.

- Gehuwdheidsfrequenties* Voor de tarieven van het nabestaandenpensioen zijn gehuwdheidsfrequenties (beter: partnerfrequenties) in acht genomen. Er wordt uitgegaan van de tabel "CBS 2016, inclusief samenwonenden". Op leeftijd 67 jaar is de gehuwdheidsfrequentie op 1 gesteld. Vanaf leeftijd 67 jaar neemt de gehuwdheidsfrequentie vervolgens af met de sterftkans van de medeverzekerde. Voor deelnemers geboren na 1936 en voor 1950 bedroeg de gehuwdheidsfrequentie op leeftijd 60 jaar 1 en loopt de gehuwdheidsfrequentie vanaf leeftijd 60 jaar af met de sterftkans van de medeverzekerde. Voor deelnemers geboren voor 1937 bedroeg de gehuwdheidsfrequentie op leeftijd 60 jaar 0,758 voor mannen en 0,722 voor vrouwen en loopt de gehuwdheidsfrequentie af met de sterftkans van de medeverzekerde. Bij de berekeningen is steeds aangenomen dat de medeverzekerde partner van een mannelijke verzekerde een vrouw is die vier jaar jonger is, terwijl is aangenomen dat een vrouwelijke verzekerde een vier jaar oudere mannelijke medeverzekerde partner heeft.
- Invaliditeitspensioenen* Voor ingegane invaliditeitspensioenen is de netto voorziening pensioenverplichtingen (VPV) gesteld op de contante waarde van het toegekende invaliditeitspensioen. Bij de vaststelling van de voorziening voor ingegane invaliditeitspensioenen wordt geen rekening gehouden met een revalidatiekans.
- Wachttijdvoorziening* Tot 31 december 2020 werd jaarlijks 1% van de bruto doorsneepremie gereserveerd in een zogenaamde wachttijdvoorziening Incurred But Not Reported (IBNR). Deze voorziening maakt deel uit van de VPV. Indien de wachttijdvoorziening op enig moment meer bedraagt dan drie keer een jaarreservering, ofwel 3% van de bruto doorsneepremie van dat jaar, valt het meerdere vrij ten gunste van het resultaat van het fonds. De ondergrens voor de wachttijdvoorziening tot 31 december 2020 was twee keer de jaarreservering, ofwel 2% van de bruto doorsneepremie. Vanaf 1 januari 2021 wordt jaarlijks 2% van de bruto doorsneepremie gereserveerd, bedraagt de ondergrens 4% van de bruto doorsneepremie en bedraagt het maximum 6%.
- Niet opgevraagde pensioenen* Voor het ouderdompensioen wordt de voorziening van een niet opgevraagd ouderdompensioen 5 jaar na het reguliere ingangsjaar op nul gewaardeerd. In 2021 is de voorziening van de niet opgevraagde ouderdompensioenaanspraken vrijgevallen van deelnemers die in 1951 geboren zijn. Het reglementaire ingangsjaar van deze ouderdompensioenaanspraken (ingangleeftijd 65 jaar) voor deze groep was 2016. Als desbetreffende deelnemers echter in de toekomst alsnog hun pensioen opvragen wordt het volledige bedrag met terugwerkende kracht tot 2016 uitgekeerd. De bijbehorende voorziening wordt dan weer in de VPV opgenomen. Voor de niet opgevraagde ingegane partnerpensioenen geldt dat, indien een partnerpensioen 5 jaar na overlijden van de deelnemer nog niet is opgevraagd, de desbetreffende voorziening op nul wordt gewaardeerd.
- Rekenrente* Ten behoeve van de VPV wordt als rekenrente de actuele rentetermijnstructuur gehanteerd, zoals die door De Nederlandse Bank (DNB) gepubliceerd is.
- De pensioenen zijn continu betaalbaar verondersteld. De netto VPV voor het ouderdoms- en nabestaandenpensioen wordt gesteld op de contante waarde van de op de balansdatum verworven tijdsevenredige aanspraken, met inbegrip van de verhogingen per 1 januari na de balansdatum.
- Opslagen* De voorziening voor niet ingegaan en ingegaan levenslang ouderdompensioen wordt verhoogd met 0,45% in verband met de reglementaire overlijdensuitkering ter grootte van één maanduitkering bij overlijden na ingang van het ouderdompensioen.
- De opslag voor de excassokosten is ultimo 2021 2,55% (tot ultimo 2021: 3%).
- Ter bepaling van de netto VPV voor niet ingegane wezenpensioenen wordt geen afzonderlijke voorziening vastgesteld. In plaats daarvan wordt het uitgestelde nabestaandenpensioen behorend bij het uitgesteld ouderdompensioen voor deelnemers jonger dan 67 jaar op 102,0% van zijn waarde gesteld (2020: 102,0%).
- Toeslagen* De per 1 januari van het volgende jaar toegezegde toeslagen op de aanspraken en pensioenrechten zijn opgenomen in de VPV per 31 december 2021. Per 1 januari 2022 is er een toeslag verleend van 0,44% (per 1 januari 2021: 0,0%).
- Groepering, leeftijdsbepaling* Op de balansdatum wordt voor de groepen actieve deelnemers, gewezen deelnemers met uitgestelde rechten en personen voor wie het pensioen is ingegaan, gesplitst per geslacht, de aanspraken samengevoegd voor personen geboren in hetzelfde jaar. Per aldus gevormde categorie wordt de leeftijd gesteld op het verslagjaar minus het geboortjaar plus een half.
- Het niet ingegane ouderdompensioen van deelnemers die hun tijdelijk pensioen ontvangen wordt onder de categorie pensioengerechtigden verantwoord in plaats van onder de categorie actieve en gewezen deelnemers.

Overige technische voorzieningen De post overige technische voorzieningen bestaat uit de voorziening voor gemoedsbezwaren die gewaardeerd is tegen de reële waarde. Indien een aangesloten werkgever of werknemer gemoedsbezwaren heeft tegen elke vorm van verzekeren, wordt de betaalde premie op een separate bankrekening geboekt en aangemerkt als spaarsaldo. Premie en rente worden toegevoegd en uitkeringen onttrokken over een periode van minimaal 15 jaar en maximaal 25 jaar. Het rentepercentage wordt vastgesteld op basis van het behaalde rendement uit het jaarverslag over twee boekjaren terug, verminderd met 0,5% administratiekosten. Dit resultaat wordt op 0,25% naar beneden afgerond.

Langlopende schulden Onder de langlopende schulden zijn opgenomen de VPL-verplichting ten aanzien van 15-jaars inkoop en de AIP-verplichting.

VPL De VPL-verplichting ten behoeve van de sociale partners heeft betrekking op actieve deelnemers met voorwaardelijke aanspraken.

Op basis van de overgangsregeling van het Sociaal Akkoord van 2004 heeft het fonds een arbeidsvoorwaardelijke toezegging gedaan, waarbij de toekenning en financiering plaats zal vinden gedurende een periode van 15 jaar. De toezegging zal daadwerkelijk plaatsvinden op de ingangsdatum van het pensioen of aan het einde van deze 15-jaars periode. Om de financiering hiervan gelijkmatiger in de tijd te laten verlopen, is een verplichting opgenomen.

De VPL-verplichting bestaat uit:

- * geheven en ontvangen premie minus het benodigde bedrag voor toekenning, rekening houdend met een opslag ter grootte van het Minimaal Vereist Eigen Vermogen;
- * een toevoeging gebaseerd op het netto beleggingsrendement van het fonds.

De VPL-verplichting is gewaardeerd tegen reële waarde, die bestaat uit het saldo van de hierboven vermelde posten. Gezien de aard van deze verplichting is er geen specifieke verschuldigde rentevergoeding opgenomen in de staat van baten en lasten.

In 2021 is de benodigde koopsom (inclusief solvabiliteitsopslag) onttrokken voor onvoorwaardelijke toekenning van de aanspraken voor gerechtigden met geboortejaar 1962 (in 2020: 1961). Het besluit tot onvoorwaardelijke toekenning van de aanspraken voor geboortejaar 1962 is in 2021 genomen.

Het kortlopende gedeelte van de VPL-verplichting wordt onder overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

AIP De AIP-verplichting betreft de WIA-hiaatverzekering. Het fonds heeft deze verzekering vanaf 1 januari 2012 in eigen beheer.

De AIP-verplichting bestaat uit:

- * een toevoeging gebaseerd op het netto beleggingsrendement van het fonds;
- * een onttrekking (toevoeging) van het benodigde bedrag in verband met de toename (afname) van de voorziening pensioenverplichtingen;
- * een onttrekking (toevoeging) in verband met de toename (afname) van de solvabiliteitsreserve AIP.

De AIP-verplichting is gewaardeerd tegen reële waarde, die bestaat uit het saldo van de hierboven vermelde posten. Gezien de aard van deze verplichting is er geen specifieke verschuldigde rentevergoeding opgenomen in de staat van baten en lasten.

Verplichtingen uit hoofde van beleggingen De post verplichtingen uit hoofde van beleggingen betreft onder meer de verplichtingen inzake derivaten zoals beschreven onder derivaten.

Overige schulden en overlopende passiva De overige schulden en overlopende passiva omvatten de posten verschuldigd aan externe partijen en zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde en bij vervolgwaardering gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Daar geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld. De nominale waarde van een schuld is de hoofdsom die wordt genoemd in de overeenkomst waaruit de schuld is ontstaan.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

- Algemeen** De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de technische voorziening. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat. De baten en lasten worden toegerekend aan het verslagjaar waarop ze betrekking hebben.
- Premiebijdragen (van werkgevers/ werknemers)** Hieronder zijn opgenomen de over het boekjaar in rekening gebrachte en te brengen premies en coopsommen.
- Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen** Onder de beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de directe en de indirecte beleggingsopbrengsten, onder aftrek van de kosten van vermogensbeheer.
- Directe beleggingsopbrengsten* De directe beleggingsopbrengsten hebben betrekking op opbrengsten uit beleggingsfondsen, intrest en dividenden onder aftrek van de aan de beleggingen toe te rekenen kosten, alsmede de huren verminderd met de exploitatiekosten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.
- Indirecte beleggingsopbrengsten* De indirecte beleggingsopbrengsten hebben betrekking op gerealiseerde en ongerealiseerde waardestijgingen of waardedalingen.
- Kosten vermogensbeheer* De kosten van vermogensbeheer worden toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Exploitatiekosten van direct vastgoed zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.
- Transactiekosten* Transactiekosten bij de verkoop van beleggingen worden verwerkt als onderdeel van de gerealiseerde waardeveranderingen.
- Overige* De overige kosten in verband met beleggingen bestaan uit rebates van beleggingsfondsen en worden toegekend aan de periode ze betrekking hebben.
- Overige baten** De overige baten zijn opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen.
- Pensioenuitkeringen** De pensioenuitkeringen betreffen de aan pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.
- Pensioenuitvoeringskosten** Hieronder zijn opgenomen de aan het boekjaar toe te rekenen werkelijke kosten. Voor pensioenuitvoeringskosten die hun oorsprong in het verleden hebben, maar waarvan de uitgaven pas in de toekomst zullen plaatsvinden, is een reservering getroffen.
- Operationele lease* Het pensioenfonds heeft een leasecontract, zijnde de huur van een pand in Hoofddorp, waarbij de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij het pensioenfonds ligt. Dit leasecontract wordt als operationele leasing verantwoord onder de algemene pensioenuitvoeringskosten. De leasebetalingen worden, op lineaire basis, onafhankelijk van het gebruik, over de looptijd van het (huur)contract verwerkt in de staat van baten en lasten.
- Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen** De mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen is opgesplitst in een aantal onderdelen. Deze onderdelen worden hieronder toegelicht.
- Pensioenopbouw* Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale aanspraken ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.
- Toeslagen* De toeslagen betreffen het effect van indexering en overige toeslagen op de voorziening.
- Rentetoevoeging* De pensioenverplichtingen zijn opererend met -0,533% (2020: -0,324%). Dit is de 1-jaarsrente per 1 januari 2021, berekend over de gehele pensioenverplichting. Voor deze rente wordt uitgegaan van de rentetermijnstructuur (RTS) zoals gepubliceerd door DNB.
- Onttrekking voor uitkeringen* Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder "onttrekking voor uitkeringen" opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat benodigd is voor de uitkeringen in de verslagperiode.

- Onttrekking voor uitvoeringskosten* Toekomstige pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.
- Wijziging marktrente* Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder 'wijziging marktrente'. Ultimo 2020 bedroeg de uit de toen gehanteerde rentetermijnstructuur af te leiden fondsspecifieke gemiddelde interne rekenrente 0,19%. Per einde 2021 was deze gemiddelde interne rekenrente op basis van de per die datum geldende rentetermijnstructuur gestegen naar 0,56%.
- Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten* Als wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten is opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.
- Aanpassing schattingswijziging* De wijziging grondslagen hebben betrekking op incidentele wijzigingen van de regelingen en/of incidentele wijzigingen in actuariële grondslagen en/of methoden.
- Overige mutaties* De resterende mutaties van de voorziening zijn opgenomen onder overige mutaties.
- Saldo overdrachten van rechten** Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken.
- Overige lasten** De overige lasten zijn opgenomen voor de aan het boekjaar toe te rekenen bedragen.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode, waarbij onderscheid is gemaakt tussen kasstromen uit pensioen- en beleggingsactiviteiten.

De geldmiddelen bestaan uit de mutatie van de posten Liquide middelen en Schulden bij bancaire instellingen. De mutaties in het kasstroomoverzicht zijn afgeleid uit de staat van baten en lasten en de balansmutaties.

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2021

ACTIVA

BELEGGINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

De onderstaande mutaties hebben plaatsgevonden:

Verloop beleggingen 2021 x € 1.000	Stand per 1 januari	Aankopen en investerings	Verkopen en aflossingen	Waarde- mutatie	Overige mutaties *	Stand per 31 december
Vastgoedbeleggingen						
Directe vastgoedbeleggingen	287.658	37.377	- 16.212	44.021	-	352.844
Indirecte vastgoedbeleggingen	50.825	-	-	6.754	-	57.579
	338.483	37.377	- 16.212	50.775	-	410.423
Aandelen						
Niet-beursgenoteerde aandelen	3.250	769	-	-1.404	-	2.615
Participaties in beleggingsinstellingen	659.239	3.213	- 20.600	146.802	-	788.654
	662.489	3.982	- 20.600	145.398	-	791.269
Vastrentende waarden						
Obligaties	2.046.352	976.483	- 1.266.682	-67.927	- 499	1.687.727
Leningen op schuldbekentenis	270	-	- 76	-4	- 1	189
Participaties in beleggingsinstellingen	1.082.845	46.295	- 20.300	-13.337	-	1.095.503
Participaties in hypotheekfondsen	317.519	30.000	- 44.839	5.590	- 188	308.082
Deposito's	20.996	610.536	- 626.536	0	2	4.998
	3.467.982	1.663.314	- 1.958.433	-75.678	- 686	3.096.499
Derivaten						
Derivaten (gesaldeerd) **	408.161	-	21.748	-258.175	- 259	171.475
Overige beleggingen						
Infrastructuur	127.039	14.672	-	18.121	-	159.832
	127.039	14.672	-	18.121	-	159.832
Totaal	5.004.154	1.719.345	- 1.973.497	-119.559	- 945	4.629.498
Derivaten met een negatieve waarde **	1.259					44.315
Totaal beleggingen	5.005.413					4.673.813

* Onder overige mutaties is meegenomen de mutatie in lopende interest en nog te ontvangen dividenden.

** Derivaten (gesaldeerd) betreft het saldo van positieve en negatieve derivatenposities. De positieve posities zijn onderdeel van de balanspost. Beleggingen voor risico van het fonds en de negatieve posities zijn gerubriceerd onder de Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Verloop beleggingen 2020 x € 1.000	Stand per 1 januari	Aankopen en investeringen	Verkopen en aflossingen	Waarde- mutatie	Overige mutaties *	Stand per 31 december
Vastgoedbeleggingen						
Directe beleggingen	273.171	25.883	- 20.900	9.504	-	287.658
Indirecte beleggingen	54.441	-	-	-3.616	-	50.825
	327.612	25.883	- 20.900	5.888	-	338.483
Aandelen						
Niet-beursgenoteerde aandelen	3.006	-	-	244	-	3.250
Participaties in beleggingsinstellingen	626.068	3.703	-	29.468	-	659.239
	629.074	3.703	-	29.712	-	662.489
Vastrentende waarden						
Obligaties	1.778.659	2.259.068	- 2.018.104	26.559	170	2.046.352
Leningen op schuldbekentenis	338	-	- 71	4	- 1	270
Participaties in beleggingsinstellingen	1.064.574	42.491	- 5.000	-19.220	-	1.082.845
Participaties in hypotheekfondsen	291.348	30.000	- 9.085	6.074	- 818	317.519
Deposito's	45.989	882.111	- 907.111	-	7	20.996
Repo's ("Repurchase" contracten)	-	175.000	- 175.000	-	-	-
	3.180.908	3.388.670	- 3.114.371	13.417	- 642	3.467.982
Derivaten						
Derivaten (gesaldeerd) **	193.943	-	- 46.767	259.706	1.279	408.161
Overige beleggingen						
Participaties in hedge funds	1.807	-	- 1.756	-51	-	-
Infrastructuur	100.372	31.886	-	-5.219	-	127.039
	102.179	31.886	- 1.756	-5.270	-	127.039
Totaal	4.433.716	3.450.142	- 3.183.794	303.453	637	5.004.154
Derivaten met een negatieve waarde **	28.735					1.259
Totaal beleggingen	4.462.451					5.005.413

* Onder overige mutaties is meegenomen de mutatie in lopende interest en nog te ontvangen dividenden.

** Derivaten (gesaldeerd) betreft het saldo van positieve en negatieve derivatenposities. De positieve posities zijn onderdeel van de balanspost. Beleggingen voor risico van het fonds en de negatieve posities zijn gerubriceerd onder de Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Het 'totaal beleggingen' is inclusief 16.419 duizend Euro (2020: 19.565 duizend Euro) in verband met 15-jaars inkoop (VPL) en 9.066 duizend Euro (2020: 9.101 duizend Euro) in verband met AIP. Hiervoor zijn geen specifieke beleggingen uitgezet, zodat deze niet apart weergegeven kunnen worden. Zie ook de toelichting op post 18 Langlopende schulden.

	31-12-2021	31-12-2020
	x € 1.000	x € 1.000
(1) VASTGOEDBELEGGINGEN		
Onder vastgoedbeleggingen zijn per 31 december begrepen:		
Directe vastgoedbeleggingen	352.844	287.658
Indirecte vastgoedbeleggingen	<u>57.579</u>	<u>50.825</u>
Waarde 31 december	<u>410.423</u>	<u>338.483</u>

De waarde van de directe vastgoedbeleggingen zijn inclusief de huurincentive van 13 duizend Euro (2020: 25 duizend Euro).

De vastgoedbeleggingen in ontwikkeling ultimo 2021 zijn 9.370 duizend Euro (2020: 25.512 duizend Euro) en zijn verantwoord bij directe vastgoedbeleggingen. De fase van ontwikkeling van vastgoedbeleggingen is afgerond wanneer het object volledig is opgeleverd.

(2) AANDELEN

De post aandelen bestaat uit:

Niet-beursgenoteerde aandelen	2.615	3.250
Participaties in beleggingsinstellingen aandelen*	<u>788.654</u>	<u>659.239</u>
Waarde 31 december	<u>791.269</u>	<u>662.489</u>

* Participaties in beleggingsinstellingen aandelen betreffen fondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen.

Er worden aandelen uitgeleend door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangt de desbetreffende beleggingsinstelling collateral als onderpand. Zie ook de toelichting op kredietrisico in de risicoparagraaf. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

Er wordt per 31 december 2021 niet direct belegd in premiebijdragende ondernemingen (2020: ook niet).

De post niet-beursgenoteerde aandelen betreft een 5% belang in Mn Services N.V. gevestigd te Den Haag.

(3) VASTRENTENDE WAARDEN

De post vastrentende waarden bestaat uit:

Obligaties en leningen op schuldbekentenis	1.687.916	2.046.622
Participaties in beleggingsinstellingen	1.095.503	1.082.845
Participaties in hypotheekfondsen	308.082	317.519
Deposito's	<u>4.998</u>	<u>20.996</u>
Waarde 31 december	<u>3.096.499</u>	<u>3.467.982</u>

Er worden obligaties uitgeleend door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Het fonds leent dus niet zelf rechtstreeks stukken uit. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangt de desbetreffende beleggingsinstelling collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

(4) DERIVATEN

De door middel van derivaten verkregen posities zijn in de balans gesplitst weergegeven. De positieve posities uit hoofde van derivatencontracten zijn opgenomen onder de post Derivaten (als onderdeel van de Beleggingen). De negatieve posities zijn opgenomen onder de post Verplichtingen uit hoofde van beleggingen.

Per 31 december betreft het de volgende posities:

Derivaten (4)	215.790	409.420
Verplichtingen inzake derivaten (19)	<u>- 44.315</u>	<u>- 1.259</u>
Saldo positie in derivaten	<u>171.475</u>	<u>408.161</u>

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid maakt het fonds gebruik van financiële derivaten. Derivaten worden in beginsel defensief gebruikt om risico's af te dekken en om flexibel (tijdelijk) te kunnen inspelen op veranderende marktomstandigheden. Voor wat betreft de risicoafdekking worden derivaten specifiek ingezet ten behoeve van afdekking van het renterisico (rente swaps) en afdekking van het valutarisico (valutatermijncontracten). De omvang waarin deze instrumenten zijn ingezet blijkt uit de volgende tabel.

De met betrekking tot de beleggingsportefeuille door middel van derivaten per saldo verkregen posities op balansdatum zijn als volgt te specificeren naar onderliggende waarde:

Beleggingscategorie en soort instrument (activa en passiva gesaldeerd ¹) x € 1.000	31-12-2021			
	Nominale waarde ²	Reële waarde		
		saldo ¹	positief	negatief
<i>Vastrentende waarden</i>				
Renteswaps	941.200	184.932	214.778	- 29.846
<i>Valuta</i>				
Valutaderivaten	755.719	- 13.457	1.012	- 14.469
Totaal derivaten (per saldo)		171.475	215.790	- 44.315

Beleggingscategorie en soort instrument (activa en passiva gesaldeerd ¹) x € 1.000	31-12-2020			
	Nominale waarde ²	Reële waarde		
		saldo ¹	positief	negatief
<i>Vastrentende waarden</i>				
Renteswaps	1.066.900	394.116	394.116	-
<i>Valuta</i>				
Valutaderivaten	642.046	14.045	15.304	- 1.259
Totaal derivaten (per saldo)		408.161	409.420	-1.259

¹⁾ Het betreft saldo posities van activa en passiva en dus niet de exposure (die in totaal is verantwoord onder Derivaten respectievelijk Verplichtingen uit hoofde van beleggingen).

²⁾ De nominale waarde geeft het absolute bedrag aan waarover het contract is afgesloten. De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

(5) OVERIGE BELEGGINGEN	31-12-2021	31-12-2020
	x € 1.000	x € 1.000
Onder de overige beleggingen zijn per 31 december begrepen:		
Infrastructuur	159.832	127.039
Waarde 31 december	159.832	127.039

RISICO MARKTWAARDEBEPALING

De beleggingen zijn gewaardeerd op reële waarde. Niet voor alle beleggingsinstrumenten zijn frequente marktnoteringen beschikbaar. Dat levert een hoger risico op ten aanzien van de benadering van de waardering van een belegging. In de volgende tabel is het totale belegd vermogen van 4.546 miljoen Euro uitgesplitst naar vier niveaus van waardering. Dit betreft het belegd vermogen, inclusief de vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen en de liquide middelen.

De participaties van het fonds in beleggingsfondsen van MN die beleggen in aandelen, vastrentende waarden en infrastructuur zijn in onderstaande tabel geplaatst onder andere methode. Uitgangspunt hierbij is dat de waardering niet door MN, maar door de onderliggende beleggingsfondsen zelf gebeurt. MN verwerkt de waardering die ontvangen wordt van de externe manager.

Voor de waardering op netto contante waarde van leningen op schuldbekentnissen en derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. Leningen op schuldbekentnissen worden contant gemaakt tegen de relevante yieldcurve met opslagen.

De waardering van het direct vastgoed in Nederland gebeurt op basis van taxaties uitgevoerd volgens de richtlijnen van de Royal Institution of Chartered Surveyors (RICS), Morgan Stanley Capital International (MSCI), International Valuation Standard (IVS) en het Nederlands Register Vastgoed Taxateurs (NRVT). Ultimo jaar wordt de gehele vastgoedportefeuille volledig getaxeerd (inclusief bezoek van alle objecten). Bij de waardering wordt gebruik gemaakt van zowel huurkapitalisatie- als de Discounted Cash Flowmethode (DCF). De waardering van de materiële vastgoedbeleggingen is gelet op de huidige marktomstandigheden een belangrijke schattingspost. Het risico bestaat dat materiële aanpassingen zich kunnen voordoen in de waardering in het volgende boekjaar.

Voor niet-beursgenoteerde fondsbeleggingen in vastgoed en infrastructuur wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportage, gecorrigeerd voor kasstromen in de periode vanaf de balansdatum van de fondsrapportage tot de balansdatum van de jaarrekening. De rapportages zijn niet door een accountant gecontroleerd en/of de periode van deze rapportages loopt niet synchroon met het boekjaar van het pensioenfonds. Om onzekerheden ten aanzien van de waardering te mitigeren, vindt voor aanstelling van een beheerder een selectieprocedure inclusief due diligence plaats. Na aanstelling worden de beheerders zorgvuldig gemonitord. Daarnaast wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt met de gecontroleerde jaarrekeningen van deze fondsen. De waardering kan hoger of lager zijn, maar is gezien de mitigerende maatregelen naar inschatting niet materieel voor het vermogen en het resultaat.

De beleggingen in infrastructuur, hedgefonds en andere beleggingen via beleggingsfondsen, waaronder de hypotheekleningen, (die bestaan uit participaties in hypotheekfondsen) zijn opgenomen onder andere methode. Het uitgangspunt hierbij is dat de waardering niet door MN, maar door de onderliggende beleggingsfondsen zelf gebeurt.

Onder andere methode zijn bij vastrentende waarden (beleggingsinstellingen) de bankleningen opgenomen. Deze lopen via de externe manager Babson die de waarde van de bankleningen bepaalt op basis van marktanalyses (een schattingsmodel met input gegevens van brokers). Daarnaast is bij niet-beursgenoteerde aandelen de deelneming in Mn Services N.V. vermeld. Hiervoor wordt een specifiek waarderingsmodel toegepast op grond van verwachte cash flows.

Voor de waardering van de derivaten wordt gebruik gemaakt van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen die worden gevuld met marktconforme parameters. De toekomstige kasstromen van de rentederivaten worden contant gemaakt tegen de ESTR +8,5 curve of de ESTR curve. De toekomstige kasstromen van de valutaderivaten worden conform het contract afgezet tegen huidige marktprijzen van die kasstromen in de betrokken valuta.

Tabel: Marktwaardebepaling (x € 1.000)		31-12-2021			
Beleggingscategorieën	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen					
Directe vastgoedbeleggingen	-	352.844	-	-	352.844
Indirecte vastgoedbeleggingen	-	-	-	57.579	57.579
Aandelen					
Niet-beursgenoteerde aandelen	-	-	-	2.615	2.615
Participaties in beleggingsinstellingen	-	-	-	788.654	788.654
Vastrentende waarden					
Obligaties	1.687.727	-	-	-	1.687.727
Leningen op schuldbekentenis	-	-	189	-	189
Participaties in Beleggingsinstellingen	-	-	-	1.095.503	1.095.503
Participaties in hypotheekfondsen	-	-	-	308.082	308.082
Deposito's	-	-	4.998	-	4.998
Derivaten					
Derivaten (saldo positieve en negatieve posities)	-	-	171.475	-	171.475
Overige beleggingen					
Infrastructuur	-	-	-	159.832	159.832
Totaal	1.687.727	352.844	176.662	2.412.265	4.629.498
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:					
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen					-200.843
Kortlopende vorderingen beleggingen					43.484
Kortlopende schulden beleggingen					-2.083
Liquide middelen positief					77.931
Liquide middelen negatief					-2.148
Totaal belegd vermogen					4.545.839

Tabel: Marktwaaardebepaling (x € 1.000)		31-12-2020				
Beleggingscategorieën	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	Netto contante waarde	Andere methode	Totaal	
Vastgoedbeleggingen						
Directe vastgoedbeleggingen	-	287.658	-	-	287.658	
Indirecte vastgoedbeleggingen	-	-	-	50.825	50.825	
Aandelen						
Niet-beursgenoteerde aandelen	-	-	-	3.250	3.250	
Participaties in beleggingsinstellingen	-	-	-	659.239	659.239	
Vastrentende waarden						
Obligaties	2.046.352	-	-	-	2.046.352	
Leningen op schuldbekentenis	-	-	270	-	270	
Participaties in Beleggingsinstellingen	-	-	-	1.082.845	1.082.845	
Participaties in hypotheekfondsen	-	-	-	317.519	317.519	
Deposito's	-	-	20.996	-	20.996	
Derivaten						
Derivaten (saldo positieve en negatieve posities)	-	-	408.161	-	408.161	
Overige beleggingen						
Infrastructuur	-	-	-	127.039	127.039	
Totaal	2.046.352	287.658	429.427	2.240.717	5.004.154	
Niet in de beleggingscategorieën meegenomen onderdelen van het belegd vermogen:						
Verplichtingen inzake Credit Support Annexen					-409.450	
Kortlopende vorderingen beleggingen					3.400	
Kortlopende schulden beleggingen					-6.717	
Liquide middelen positief					104.069	
Liquide middelen negatief					-23.430	
Totaal belegd vermogen					4.672.026	

TOTAAL BELEGGINGEN

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingscategorieën zoals opgenomen in de jaarrekening wijken af van de categorieën zoals die worden gehanteerd in het beleggingsbeleid van het fonds. In de jaarrekening worden de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. In het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Het betreft vooral de toerekening van de derivaten en vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Uit het volgende overzicht blijkt de aansluiting tussen de jaarrekening enerzijds en het beleggingsbeleid anderzijds:

Post x € 1.000	Jaarrekening	Beleggingsbeleid 31-12-2021				
		Totaal	Matching	Return Portefeuille		
				Vastrentende waarden	Vastrentende waarden	Aandelen
Vastgoedbeleggingen	410.423	-	-	-	410.423	-
Aandelen	791.269	-	-	791.269	-	-
Vastrentende waarden	3.096.499	3.096.499	-	-	-	-
Derivaten	215.790	215.790	-	-	-	-
Overige beleggingen	159.832	-	-	-	-	159.832
Vorderingen*	43.484	43.379	-	-	105	-
Verplichtingen*	- 249.389	- 248.935	-	-	- 454	-
Liquide middelen **	77.931	77.931	-	-	-	-
Totaal	4.545.839	3.184.664	-	791.269	410.074	159.832
Portefeuillesamenstelling ultimo 2021		70,1%	0,0%	17,4%	9,0%	3,5%

* Vorderingen respectievelijk verplichtingen uit hoofde van beleggingen. De verplichtingen zijn inclusief negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ad 44.315 duizend Euro (2020: 1.259 duizend Euro) en de verplichtingen aan bancaire instellingen ad 2.148 duizend Euro (2020: 23.430 duizend Euro).

** De liquide middelen bestaan uit directe vorderingen op bancaire instellingen.

	31-12-2021 x € 1.000	31-12-2020 x € 1.000
(6) VORDERINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN		
Onder de post vorderingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:		
Kortlopende vorderingen	43.484	3.400
Totaal	43.484	3.400

Alle vorderingen uit hoofde van beleggingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

(7) OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

Onder de post overige vorderingen en overlopende activa zijn per 31 december begrepen:

Te vorderen premiebijdragen op werkgevers	8.347	7.765
Overige overlopende activa	536	894
Totaal	8.883	8.659

* Te vorderen premiebijdragen op werkgevers

De samenstelling per 31 december is als volgt:

Te vorderen premiebijdragen	1.916	2.761
Nog te verrekenen premiebijdragen	6.651	5.684
	8.567	8.445
Voorziening voor oninbare vorderingen	- 220	- 680
Bedrag van de vorderingen na aftrek van de voorziening	8.347	7.765

Het verloop van de voorziening voor oninbare vorderingen is als volgt:

Voorziening 1 januari	- 680	- 180
Afboekingen	581	- 119
Mutatie via resultaat	- 121	- 381
Voorziening 31 december	-220	-680

De mutatie via resultaat betreft de benodigde onttrekking of dotatie die nodig is om de voorziening voor oninbare vorderingen te muteren naar de benodigde eindstand.

* Overige overlopende activa

Per 31 december bestaan de overige overlopende activa uit:

Langlopende vordering	-	750
Vooruitbetaald pensioenuitvoerder	25	48
Diverse vorderingen en overlopende activa	511	96
Totaal	536	894

De langlopende vordering per 31 december betreft:

Achternestelde lening aan deelneming Mn Services N.V.	-	750
Totaal	-	750

De achtergestelde converteerbare lening aan de deelneming Mn Services N.V. had een eeuwigdurende looptijd, zonder tussentijdse aflossingen. De achtergestelde lening is op 17 juni 2021 geconverteerd naar agio conform de mededeling van conversie van Mn Services N.V.. De rente op de achtergestelde lening was 3,5% en werd jaarlijks aan het eind van het kalenderjaar voldaan. Op de datum van conversie is rekening gehouden met de renteafrekening van 19 duizend Euro ten gunste van het fonds, zodat de langlopende vordering op dat moment 769 duizend Euro bedroeg. Na conversie is de langlopende vordering nihil.

De overige vorderingen en overlopende activa, met uitzondering van de langlopende vordering, hebben een resterende looptijd korter dan een jaar. De eerste waarde benadert de reële waarde gegeven het kortlopende karakter van de vorderingen en overlopende activa, en het feit dat waar nodig een voorziening voor oninbaarheid is gevormd.

(8) LIQUIDE MIDDELEN

De liquide middelen ad 77,9 miljoen Euro (2020: 104,1 miljoen Euro) betreffen posities in rekening-courant bij bancaire instellingen en sight deposits. De schulden in rekening-courant aan bancaire instellingen zijn verantwoord onder de verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Het saldo van liquide middelen (actief) en schulden bij bancaire instellingen bedraagt 75,8 miljoen Euro (2020: 80,6 miljoen Euro). De liquide middelen staan ter vrije besteding van het fonds.

De liquide middelen zijn als volgt te verdelen:

Saldi in rekening-courant	69.767	100.944
Sight deposits	8.164	3.125
Totaal	77.931	104.069

Ultimo 2021 heeft het fonds bij ING Bank N.V. een (intraday-) kredietfaciliteit van 15 miljoen Euro. Hiervan werd ultimo 2021 en 2020 geen gebruik gemaakt.

PASSIVA

(9) STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

Het stichtingskapitaal bedraagt 545 Euro en uitgedrukt in duizenden Euro is het niet zichtbaar in de jaarrekening.

Vermogenspositie

Het aanwezige eigen vermogen bestaat uit het totaal van de algemene reserves en de solvabiliteitsreserves.

Ultimo 2021 bedraagt het totale vermogen van het fonds 4.527 miljoen Euro (2020: 4.649 miljoen Euro). Het fonds heeft een bestemmingsreserve kosten waarvan de waarde geen onderdeel van het vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad is. Per eind 2021 is deze bestemmingsreserve 16 miljoen (2020: nihil). Op basis van het vermogen en de technische voorzieningen kan de dekkingsgraad als volgt worden berekend:

	31-12-2021	31-12-2020
	x € 1.000	x € 1.000
Totale vermogen	4.526.917	4.649.309
Af: Bestemmingsreserves	16.414	-
Vermogen ten behoeve van de dekkingsgraad	4.510.503	4.649.309
Totaal technische voorzieningen	3.779.774	4.130.214

Dekkingsgraad, solvabiliteit en herstelplan

Dekkingsgraad	119,3%	112,6%
Beleidsdekkingsgraad	115,3%	109,2%
Aanwezig eigen vermogen ten behoeve van dekkingsgraad	730.729	519.095
Minimaal vereist eigen vermogen	155.813	170.330
Vereist eigen vermogen	449.160	475.157
Minimaal vereist eigen vermogen (in percentage)	104,1%	104,1%
Vereist eigen vermogen (in percentage)	111,9%	111,5%

Voor de berekening van het vereiste vermogen wordt gebruik gemaakt van het standaard model.

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 bedraagt 115,3% (2020: 109,2%). De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld als het voortschrijdende gemiddelde van de dekkingsgraden van de 12 maandeinden over de periode januari tot en met december.

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat het eigen vermogen ultimo boekjaar 7,4%-punt hoger is dan vereist. De solvabiliteit van het fonds op grond van de beleidsdekkingsgraad ultimo boekjaar is toereikend (3,4%-punt hoger).

Bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN. Bij het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten wordt als eerste de benodigde mutatie van de bestemmingsreserves verwerkt. Vervolgens wordt de benodigde mutatie van de solvabiliteitsreserves verantwoord, waarna het totaal van beide solvabiliteitsreserves samen gelijk is aan het vereist eigen vermogen. Tenslotte wordt de benodigde mutatie van de algemene reserve prepensioen verwerkt, waarna het resterende saldo van baten en lasten wordt toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve.

Het voorstel voor de bestemming van het saldo van baten lasten over 2021 is opgenomen onder de staat van baten en lasten. Dit voorstel is verwerkt in de balans.

	31-12-2021	31-12-2020
	x € 1.000	x € 1.000
(10) ALGEMENE RESERVE		
Het verloop van de algemene reserve is als volgt:		
Beginstand	42.407	49.151
Resultaatbestemming	<u>233.866</u>	<u>- 6.744</u>
Totaal	<u>276.273</u>	<u>42.407</u>

Het saldo van baten en lasten bedraagt 228.048 duizend Euro (bate). Per saldo is 22.232 duizend Euro onttrokken aan de specifieke algemene reserve prepensioen en aan de solvabiliteitsreserves en is 16.414 duizend Euro toegevoegd aan de bestemmingsreserve. Het resterende postief saldo van 233.866 duizend Euro is via de resultaatbestemming toegevoegd aan de algemene reserve.

(11) ALGEMENE RESERVE PREPENSIOEN

Het verloop van de algemene reserve prepensioen is als volgt:

Beginstand	1.531	2.496
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	<u>3.765</u>	<u>- 965</u>
Totaal	<u>5.296</u>	<u>1.531</u>

(12) SOLVABILITEITSRESERVES

Het totale vereist eigen vermogen van 449 duizend Euro (2020: 475 duizend Euro) is als volgt over twee solvabiliteitsreserves gesplitst:

* Solvabiliteitsreserve (algemeen)

Het verloop van de solvabiliteitsreserve is als volgt:

Beginstand	470.879	471.163
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	<u>- 25.642</u>	<u>- 284</u>
Totaal	<u>445.237</u>	<u>470.879</u>

* Solvabiliteitsreserve prepensioen

Het verloop van de solvabiliteitsreserve prepensioen is als volgt:

Beginstand	4.278	4.498
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	<u>- 355</u>	<u>- 220</u>
Totaal	<u>3.923</u>	<u>4.278</u>

(13) BESTEMMINGRESERVE KOSTEN

Het verloop van de algemene reserve prepensioen is als volgt:

Beginstand	-	-
Mutatie: bestemming saldo van baten en lasten	<u>16.414</u>	<u>-</u>
Totaal	<u>16.414</u>	<u>-</u>

In 2021 is de bestemmingsreserve kosten gevormd via de bestemming van baten en lasten. Het betreft 0,45% van de totale (netto) technische voorzieningen per einde 2021 en dient alleen als dekking voor een toekomstig negatief resultaat op jaarlijkse kosten.

(14) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS

Kenmerken pensioenregeling

De door het fonds verzekerde pensioenregeling kan worden gekarakteriseerd als een voorwaardelijk geïndexeerde opbouwregeling.

De pensioenregeling voorziet in ouderdomspensioen ten behoeve van deelnemers en gewezen deelnemers en in (het bijzonder) partnerpensioen (weduwen, weduwnaars en wezen) ten behoeve van de nagelaten betrekkingen, waaronder tevens geregistreerd partnerschap en aangemelde partners worden begrepen.

De pensioengrondslag wordt bepaald door het loon te verminderen met een franchise. Er is sprake van een maximum loon. De franchise en het maximum loon worden jaarlijks, per 1 januari, aangepast overeenkomstig de ontwikkelingen van de algemene prijs- en loonontwikkeling.

Samenstelling en verloop voorziening pensioenverplichtingen

De technische voorzieningen zijn in 2021 afgenomen met 350 miljoen Euro (2020: toegenomen met 300 miljoen Euro). De samenstelling en de ontwikkeling van de voorziening is als volgt nader toe te lichten.

De voorziening pensioenverplichtingen kan per 31 december als volgt worden gespecificeerd naar groep van deelnemers:

	31-12-2021		31-12-2020	
	aantal	bedrag x € 1.000	aantal	bedrag x € 1.000
Actieve deelnemers	4.842	968.736	4.932	1.106.360
Pensioengerechtigden	28.074	1.853.021	28.828	1.973.592
Gewezen deelnemers	19.195	831.109	19.282	892.996
Subtotaal (exclusief kostenopslag)		3.652.866		3.972.949
Kostenopslag (2021: 2,55%, 2020: 3,0%)		93.148		119.188
Totaal	52.111	3.746.014	53.042	4.092.137

Per 31 december 2021 is de voorziening pensioenverplichtingen berekend uitgaande van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De daarvan afgeleide markttrente bedraagt ultimo 2021 0,56% (2020: 0,19%).

	2021		2020	
	x € 1.000		x € 1.000	
De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen in het verslagjaar kan als volgt worden gespecificeerd:				
Stand 1 januari		4.092.137		3.792.977
Pensioenopbouw	55.499		58.813	
Toeslagen (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	16.401		-	
Rentetoevoeging	- 21.558		- 12.144	
Onttrekking voor uitkeringen	- 130.950		- 130.508	
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 3.944		- 3.966	
Wijziging marktrente	- 265.208		444.164	
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	53		25	
Wijziging UFR-methodiek	28.448		-	
Aanpassing schattingswijziging	- 16.266		- 44.951	
Overige mutaties	- 8.598		- 12.273	
Mutatie van de voorziening		-346.123		299.160
Voorziening 31 december		3.746.014		4.092.137

De overige mutaties zijn inclusief 2.698 duizend Euro (2020: 1.956 duizend Euro) ten behoeve van onvoorwaardelijke aanspraken in verband met VPL.

De regeling is kort beschreven in de Algemene toelichting. De belangrijkste posten van de mutatie van de voorziening pensioenverplichting zijn toegelicht bij post 26 van de Staat van Baten en Lasten.

(15) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS - PREPENSIOEN

De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen prepensioen kan als volgt worden gespecificeerd:

Stand 1 januari		37.198		36.273
Pensioenopbouw	2		1	
Toeslagen (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	147		-	
Rentetoevoeging	- 195		- 117	
Onttrekking voor uitkeringen	- 1.866		- 1.848	
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 78		- 77	
Wijziging marktrente	- 1.992		2.863	
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	- 12		- 2	
Wijziging UFR-methodiek	43		-	
Aanpassing schattingswijziging	- 146		- 7	
Overige mutaties	- 137		112	
Mutatie van de voorziening		-4.234		925
Voorziening 31 december		32.964		37.198

	2021 x € 1.000	2020 x € 1.000
(16) VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO VAN HET PENSIOENFONDS - AIP		
De ontwikkeling van de voorziening pensioenverplichtingen AIP kan als volgt worden gespecificeerd:		
Stand 1 januari	652	784
Toeslagen (per 1 januari 2022 respectievelijk 2021)	2	-
Rentetoevoeging	- 3	- 2
Onttrekking voor uitkeringen	- 97	- 114
Onttrekking voor uitvoeringskosten	- 3	- 3
Wijziging marktrente	- 11	16
Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten	-	-
Wijziging UFR-methodiek	-	-
Aanpassing schattingswijziging	- 2	-
Overige mutaties	1	- 29
Mutatie van de voorziening	-113	-132
Voorziening 31 december	539	652

(17) OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Spaarfonds gemoedsbezwaren

De ontwikkeling van het spaarfonds gemoedsbezwaarden kan als volgt worden gespecificeerd:

Stand 1 januari	227	225
Toevoeging premie werkgevers	30	2
Mutatie van de voorziening	30	2
Voorziening 31 december	257	227

31-12-2021 x € 1.000	31-12-2020 x € 1.000
--------------------------------	--------------------------------

(18) LANGLOPENDE SCHULDEN

De post langlopende schulden bestaat volledig uit de verplichting in verband met VPL (15-jaars inkoop) en de verplichting in verband met AIP:

VPL-verplichting	-	16.546
AIP-verplichting	9.066	9.101
Totaal	9.066	25.647

VPL-verplichting

Het verloop van de VPL-verplichting is als volgt:

Beginstand	19.565	19.804
Onttrekking wegens inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	- 3.019	- 1.956
Onttrekking/toevoeging netto beleggingsrendement	- 127	1.717
Mutatie VPL-verplichting	-3.146	- 239
Gepresenteerd onder Overige schulden en overlopende passiva	16.419	19.565
	-16.419	- 3.019
Totaal	-	16.546

De VPL-verplichting wordt door het fonds jaarlijks naar de situatie per eind oktober getoetst op toereikendheid. Naar aanleiding daarvan heeft het bestuur besloten om per 1 januari 2022 de voorwaardelijk toegezegde VPL-aanspraken te verhogen met 4,86%.

De onttrekking wegens inkoop komt ten gunste van de premiebijdragen en dient als dekking van de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen. De onttrekking van het netto beleggingsrendement van 127 duizend Euro is -0,65% van de VPL-verplichting per 1 januari 2021 na aftrek van de in 2021 benodigde inkoop voor onvoorwaardelijke aanspraken. In 2021 en 2020 is er niet specifiek premie geheven voor voorwaardelijke toegezegde aanspraken.

Eind 2022 loopt de 15-jaars overgangsregeling VPL af, zodat in 2022 de laatste inkoop plaats vindt. Naar verwachting is de resterende looptijd van de VPL-verplichting grotendeels korter dan 1 jaar. De VPL wordt daarom gepresenteerd onder de kortlopende schulden.

	31-12-2021 x € 1.000	31-12-2020 x € 1.000
<i>AIP-verplichting</i>		
Het verloop van de AIP-verplichting is als volgt:		
Beginstand	9.101	8.340
Mutatie wegens inkoop onvoorwaardelijke aanspraken	13	15
Mutatie wegens solvabiliteitsopslag AIP	11	22
Onttrekking/toevoeging netto beleggingsrendement	<u>- 59</u>	<u>724</u>
Mutatie AIP-verplichting	-35	761
Totaal	<u>9.066</u>	<u>9.101</u>

De onttrekking wegens inkoop komt ten gunste van de premiebijdragen en dient als dekking van de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen. De onttrekking van het netto beleggingsrendement van 59 duizend Euro is -0,65% van de AIP-verplichting per 1 januari 2021. In 2021 en 2020 is er niet specifiek premie gegeven voor AIP.

(19) VERPLICHTINGEN UIT HOOFDE VAN BELEGGINGEN

Onder de post verplichtingen uit hoofde van beleggingen zijn per 31 december opgenomen:

Verplichtingen uit hoofde van Credit Support Annexen (CSA)	200.843	409.450
Verplichtingen inzake derivaten	44.315	1.259
Verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen	2.148	23.430
Kortlopende schulden beleggingen	<u>2.083</u>	<u>6.717</u>
Totaal	<u>249.389</u>	<u>440.856</u>

De post verplichtingen uit hoofde van CSA betreft ontvangen cash collateral (zekerheden).

Er worden stukken uitgeleend (aandelen en obligaties) door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 104,4% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van het fonds in de waarde van het ontvangen onderpand ultimo 2021 was circa 49 miljoen Euro (2020: 45 miljoen Euro). De collateral via stukken is niet in de balans opgenomen.

De rekening-courant positie met bancaire instellingen staat tegenover de liquide middelen (post 8).

Alle verplichtingen uit hoofde van beleggingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

(20) OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

Onder de post overige schulden en overlopende passiva zijn per 31 december opgenomen:

Verschuldigde loonheffing	2.318	2.286
VPL-verplichting	16.419	3.019
Nog toe te kennen rechten inzake waardeoverdrachten	2	-
Overige nog te betalen kosten	<u>-</u>	<u>424</u>
Totaal	<u>18.739</u>	<u>5.729</u>

Alle overige schulden en overlopende passiva zijn kortlopende schulden en hebben een resterende looptijd korter dan een jaar. De eerste waarde benadert de boekwaarde vanwege het kortlopende karakter van de schulden.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA

Verstreckte kredietfaciliteit

Het fonds heeft in 2019 aan deelneming MN Services N.V. (MN) een kredietfaciliteit verstrekt van 1,1 miljoen Euro. De kredietfaciliteit loopt tot en met 31 december 2024. Er zijn geen beperkingen gesteld aan opnamen en aflossingen door MN. Per 31 december 2021 (2020: idem) werd er geen gebruik gemaakt van deze faciliteit. MN vergoedt een bereidstellingsprovisie ter grootte van 50 basispunten per kalenderjaar over het niet opgenomen deel.

NIET IN DE BALANS OPGENOMEN VERPLICHTINGEN

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2021 staat voor 6,9 miljoen Euro aan toekomstige verplichtingen uit in verband met vastgoedbeleggingen (2020: 26,3 miljoen Euro) en voor 62,0 miljoen Euro aan toekomstige verplichtingen uit in verband met het Stichting Mn Services Infrastructure Fonds (2020: 47,8 miljoen Euro).

Uitlenen effecten (via beleggingsinstellingen)

Ultimo 2021 was er 49 miljoen Euro aan effecten uitgeleend (2020: 45 miljoen Euro) via beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Dit zijn dus géén effecten die rechtstreeks deel uitmaken van de beleggingsportefeuille van het fonds, maar 'pro rata' berekend zijn. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsinstellingen collateral als onderpand. De opbrengsten van het uitlenen van de stukken worden binnen de beleggingsinstelling herbelegd. Deze opbrengsten hebben een positief effect op de participatiewaarde van de beleggingsinstelling.

Operationele lease Hoofddorp

Het fonds heeft een leasecontract afgesloten, zijnde de huur van een pand in Hoofddorp. Deze overeenkomst is voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van vier maanden. De geschatte verplichting voor het komende jaar bedraagt 22 duizend Euro. De verplichting voor de periode één tot vijf jaar bedraagt 68 duizend Euro. Na vijf jaar is de resterende verplichting naar verwachting nihil. Voor de huur van het pand is geen bankgarantie afgegeven. Er is geen sprake van een verplichting tot herstel na afloop van het gebruik van de door het pensioenfonds gehuurde ruimtes op de locatie.

Uitvoeringsovereenkomsten

*** Administratiekosten MN**

Voor het voeren van de administratie van het fonds is een administratieovereenkomst met Mn Services N.V. afgesloten. De overeenkomst is aangegaan voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van twee jaar. De jaarlijkse kosten variëren, maar liggen rond de 5 miljoen Euro (exclusief btw en projecten).

*** Vermogensbeheer MN**

Met de vermogensbeheerder Mn Services Vermogensbeheer B.V. is een fiduciaire beheerovereenkomst voor onbepaalde tijd aangegaan en die kan per direct beëindigd worden door middel van een aangetekende brief. De jaarlijkse kosten variëren maar bedragen circa 7 miljoen Euro. Naast het beheer door Mn Services Vermogensbeheer B.V. wordt de hypotheekportefeuille beheerd door Syntrus Achmea Real Estate & Finance.

RISICOPARAGRAAF

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. In het bestuursverslag is ingegaan op de risicobereidheid ten aanzien van strategische en operationele risico's en op het beleid ter beheersing van de risico's. Onderstaand wordt meer kwantitatieve informatie betreffende deze risico's weergegeven.

BELEID EN RISICOBEBEER

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten zijn:

- * Beleggingsbeleid
- * Premiebeleid
- * Herverzekeringsbeleid
- * Toeslagverleningsbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie geeft inzicht in de pensioenverplichtingen en verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's. Op grond van de analyses stelt het bestuur het strategisch beleid vast. Dat strategisch beleid betreft het beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid.

Het strategisch beleid wordt jaarlijks en indien nodig meer frequent door het bestuur gebruikt voor het vaststellen van de beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid.

Onvoorziene omstandigheden

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van het pensioenfonds (het fonds) beschikt uitvoerder MN over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld is wat er minimaal nodig is aan medewerkers en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden. In 2021 had de COVID-19 uitbraak effect op de risicobeheersing van het fonds.

De continuïteitsplannen zijn voor pensioenuitvoering, vermogensbeheer en IT getoetst aan de extra risico's van de COVID-19 uitbraak en in orde bevonden. Het fonds volgt en bewaakt de marktgevolgen en economische gevolgen die de COVID-19 uitbraak heeft en de impact daarvan op het fonds. Dit gebeurt in samenwerking met MN. In het algemeen is de conclusie dat het effect op de risico's voor het fonds beperkt waren, deels vanwege getroffen mitigerende maatregelen (door het fonds en de overheid) en deels door de reactie op de financiële markten in 2021, en dat de dienstverlening aan de werkgevers en deelnemers 'gewoon' is doorgegaan zonder dat de continuïteit in gevaar is geweest.

Voor wat betreft het effect van de COVID-19 uitbraak op de risico's van het fonds geldt ook in 2021:

- * Operationeel (S8)
 - Het fonds en MN hebben de schok goed kunnen opvangen en snel om kunnen schakelen van werken op kantoor naar werken thuis. MN heeft een stresstest gedaan, die uitwees dat de infrastructuur voldoende krachtig was om de omschakeling naar vooral thuiswerken te kunnen ondersteunen en de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen;
 - MN heeft een centraal coördinatieteam opgezet en teams zijn gesplitst en grotendeels thuis gaan werken om het besmettings- en verspreidingsgevaar te verminderen. Daarbij is extra aandacht besteed aan de vitaliteit van de medewerkers en aan de beheersing van mogelijk verhoogde risico's op het gebied van cybersecurity en fraude;
 - Mede als gevolg van de maatregelen, zijn de uitkeringen steeds correct, tijdig en gecontroleerd uitbetaald en zijn alle verplichte wettelijke aanpassingen tijdig doorgevoerd in de systemen;
 - Het fonds heeft snel kunnen inspelen op vragen van werkgevers over verlichting van de premielast, door een coulant vorderingsbeleid te hanteren. Het betalingsgedrag van de werkgevers bleek echter gedurende het jaar niet wezenlijk te veranderen door de nieuwe economische situatie, mede dankzij de ondersteuning via de overheidsmaatregelen.
- * Marktrisico (S1 t/m S5, S8, S10)
 - De coronapandemie leidde tot grote onrust op de internationale financiële markten, vooral in het eerste kwartaal daalde de waarde van de beleggingsportefeuille in korte tijd, met name de liquide beleggingscategorieën. Door de juiste crisisprotocollen te activeren, kon regie worden gehouden op de ontwikkeling van de portefeuilles. De snelheid waarmee de markten weer opveerden, was direct terug te zien in de waarde van de beleggingen. Daarbij is het risico voor het fonds relatief beperkt door de matching van renterisico's tussen de beleggingen en de verplichtingen;
 - Door adequaat bijsturen zijn de strategische grenzen van het beleggingsbeleid in 2021 niet of zeer kort overschreden.

* Verzekeringstechnisch (S6)

De risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid (zie de toelichting op S6) worden beïnvloed door de effecten van de COVID-19 uitbraak. Het effect hiervan in 2021 is vergelijkbaar met het effect in 2020. Voor het fonds geldt dat het resultaat op sterfte in 2021 op een vergelijkbaar niveau lag als in 2020. Dit is inclusief het effect van de oversterfte. Daarmee is het verzekeringstechnisch risico niet sterk beïnvloed door COVID-19 en is er ultimo 2021 geen wijziging van de voorziening pensioenverplichtingen nodig (geen schattingswijziging IBNR).

* Liquiditeitsrisico (S7)

Het doel van het liquiditeitsbeleid is om de optimale hoogte van de benodigde liquiditeitspositie te bepalen, waarbij in de beleggingsportefeuille aan alle betalings- en onderpandverplichtingen kan worden voldaan, zonder dat er een teveel liquide middelen wordt aangehouden. In de eerste helft van 2021 golden uitzonderlijke marktomstandigheden. Met name bij het verslechteren van de marktliquiditeit en een verhoogde mate van volatiliteit in bepaalde delen van de financiële markten bleek het wenselijk meer liquiditeiten aan te houden. Om hierin te voorzien, is in het nieuwe beleid rekening gehouden met twee regimes: (1) normale marktomstandigheden en (2) hoog-volatiële markten. In het hoog-volatiëitsregime worden er meer liquide middelen aangehouden. Ultimo 2021 was het aandeel van liquide beleggingen in de portefeuille vrijwel even groot als ultimo 2020.

In het vervolg van de risicoparagraaf zijn de risico's van het fonds toegelicht zonder verder rekening te houden met COVID-19.

SOLVABILITEITSRISICO

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Voldoende vermogen houdt niet alleen in dat het vermogen ten minste gelijk is aan de verplichtingen. Er moet ook sprake zijn van een toereikende algemene reserve voor het opvangen van tegenvallers. Die tegenvallers kunnen te maken hebben met de ontwikkeling van de rente en de koersen op de financiële markten, maar ook met actuariële zaken (zoals de levensverwachting van deelnemers) of de inflatie (bij oplopende inflatie nemen de kosten toe om de pensioenen waardevast te houden).

In het Besluit Financieel Toetsingskader pensioenfondsen (FTK) is in artikel 12 gesteld dat een fonds een vereist eigen vermogen berekend volgens een standaardmodel waarin rekening wordt gehouden met risico's voor de gehele balans (activa en passiva). Een fonds wijkt af van het standaardmodel als het risicoprofiel van het fonds niet voldoende aansluit op de uitgangspunten van het standaardmodel.

Het pensioenfonds past het standaardmodel toe. Via deze 'standaardmethode' toetst het pensioenfonds of er voldoende vermogen aanwezig is om beschermd te zijn tegen de hierboven vermelde risico's. In de standaardmethode wordt elk risico omgerekend naar een bepaalde vermogens eis. De combinatie van deze factoren geeft de vereiste solvabiliteit. Omdat de risico's onderling gecorreleerd zijn - sommige risico's zullen zich naar verwachting tegelijkertijd manifesteren terwijl andere risico's dat nu juist niet doen - vindt nog een aftrek vanwege diversificatie plaats.

Op grond van het standaardmodel bepaalt het fonds het geldende vereiste eigen vermogen. Het toepassen van het standaardmodel leidt tot een adequate inschatting van het totale risicoprofiel van het fonds. Het fonds bepaalt het vereist eigen vermogen op basis van de strategische beleggingsmix op balansdatum. Bij toepassing van het standaardmodel heeft het fonds ultimo 2021 op basis van de strategische beleggingsmix een vereist eigen vermogen van 11,9% van de voorziening pensioenverplichtingen (2020: 11,5%) nodig.

De volgende tabel laat de uitkomsten van het standaardmodel per risicofactor zien.

Vereist eigen vermogen (x € 1.000)		
Risicofactor	Solvabiliteit (na iteratie)	
	ultimo 2021	ultimo 2020
Technische voorzieningen: volgens jaarrekening (a)	3.779.774	4.130.214
S1 Renterisico (inclusief inflatie)	33.662	7.065
S2 Aandelen- en vastgoedrisico	270.879	294.415
S3 Valutarisico	106.756	114.107
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	200.457	219.152
S6 Verzekeringstechnisch risico	92.898	102.558
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheer risico	5.868	7.305
Subtotaal van alle risico's	710.520	744.602
Diversificatie-effect	-261.360	-269.445
Vereist eigen vermogen (b)	449.160	475.157
Solvabiliteitseis (c = b / a)	11,9%	11,5%
Vereist eigen vermogen (art. 132 Pensioenwet) (d = a + b)	4.228.934	4.605.371
Aanwezige vermogen (e)	4.510.503	4.649.309
Surplus (f = e - d)	281.569	43.938

Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

Het aanwezige vermogen bestaat uit het stichtingskapitaal en de (niet bekleemde) reserves. Zie ook de toelichting op de balanspost Algemene reserve.

Eind 2021 is het aanwezige vermogen 281.569 duizend Euro hoger dan het vereist eigen vermogen (2020: 43.938 duizend Euro hoger). Per eind 2021 is de beleidsdekkingsgraad 115,3% en dus hoger dan de vereiste dekkingsgraad van 111,9%.

RENTERISICO (S1)

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De doelstelling, binnen het beleid van het fonds, is om een deel van het renterisico in de nominale portefeuille af te dekken, afhankelijk van het niveau van de 20-jaars swaprente. De renteafdekking van het fonds per 31 december 2021 is 69,1% op basis van de actuele rentetermijnstructuur (2020: 71,2%).

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duratie. Het betreft de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

Duratie (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde*	Duratie	Waarde	Duratie
Duratie van de vastrentende waarde (voor derivaten)	3.096.499	4,1	2.778.917	4,3
Duratie van de vastrentende waarde (na derivaten)	3.096.499	10,6	2.778.917	13,4
Duratie van de (nominale) pensioenverplichtingen	3.779.517	18,1	4.129.987	18,5

* Betreft vastrentende waarden uit de matchingportefeuille ten behoeve van het afdekken van het rente-effect in de technische voorziening. De vergelijkende cijfers zijn aangepast.

Bovenstaande tabel laat zien dat de duratie van vastrentende waarde na derivaten lager is dan de duratie van de pensioenverplichtingen, namelijk 10,6 versus 18,1 jaar. Dit betekent dat de beleggingen minder gevoelig zijn voor renteverandering dan de pensioenverplichtingen. Bij een rentestijging daalt de waarde van de verplichting procentueel harder dan de beleggingen en bij een rentedaling stijgt de verplichting harder.

Het verschil in rentegevoeligheid tussen de beleggingen en de verplichtingen kan ook zichtbaar worden gemaakt door de invloed op de dekkingsgraad van een renteschok van 100 basispunten (= één procentpunt):

Rente schok	1% daling	Stand 31/12/2021	1% stijging
Vermogen t.b.v. dekkingsgraad (x € 1.000)	5.056,8	4.510,5	4.106,5
Technische voorzieningen (x € 1.000)	4.452,0	3.779,8	3.243,0
Dekkingsgraad	113,6%	119,3%	126,1%

Naast de rentederivaten vormt de portefeuille langlopende staatsleningen een belangrijk onderdeel van de matchingportefeuille. De matchingportefeuille heeft als doel de ontwikkeling van de verplichtingen als gevolg van rentebewegingen te volgen. Daarom is de looptijd van de portefeuille zoveel mogelijk aangepast aan de looptijd van de verplichtingen. De beschikbaarheid van staatsleningen is voldoende tot een looptijd van circa 30 jaar. Staatsleningen met een looptijd van 30 jaar zijn ook geschikt om verplichtingen die langer lopen dan 30 jaar af te dekken. Dat komt door de hoge correlatie van de rente op de lange looptijden.

Afhankelijk van het niveau van de marktrente hanteert het fonds een beleid, zoals opgenomen in het beleggingsplan, om het renterisico van een deel van de verplichtingen af te dekken. Bij een stijging van de rente wordt een groter deel van de verplichtingen afgedekt.

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

Looptijd (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Resterende looptijd 0 tot 3 jaar	807.515	26	1.123.072	32
Resterende looptijd 3 tot 5 jaar	398.326	13	392.079	11
Resterende looptijd 5 tot 10 jaar	578.263	19	611.159	18
Resterende looptijd 10 tot 20 jaar	874.869	28	900.582	26
Resterende looptijd langer dan 20 jaar	437.526	14	441.090	13
Totaal	3.096.499	100	3.467.982	100

AANDELEN- EN VASTGOEDRISICO (S2)

Het aandelen- en vastgoedrisico (marktrisico) is het risico dat de waarde van deze zakelijke waarden verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. De strategie van het fonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen zoals vastgelegd in het beleggingsplan. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerd door vermogensbeheerders in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall- marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Marktrisico heeft betrekking op winsten en verliezen die kunnen ontstaan door ongunstige marktbevingen die samenhangen met de handel in, of het aanhouden van, een positie in financiële instrumenten. Het marktrisico wordt voornamelijk gemitigeerd door het diversificeren van de beleggingsportefeuille ofwel het spreiden van de beleggingen over sectoren en regio's.

De onderstaande tabel geeft de spreiding weer van de aandelen- en vastgoedportefeuille van het fonds naar sectoren:

Sectorverdeling aandelen & vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Financiële instellingen	124.560	10	100.633	10
Handel- en industriële bedrijven	88.999	7	68.663	7
Nutsbedrijven	38.910	3	30.628	3
Vastgoed	410.423	34	338.483	34
Andere instellingen	538.800	46	462.565	46
Totaal	1.201.692	100	1.000.972	100

Het totaal aan aandelen en vastgoed in de beleggingsportefeuille ultimo 2021 is circa 26% (2020: 20%). De samenstelling wijkt in 2021 6%-punt af met 2020.

De onderstaande tabel geeft weer de spreiding van de aandelenportefeuille van het fonds naar regio's:

Regionale verdeling aandelen (x € 1.000)		
Regio	Ultimo 2021	Ultimo 2020
Aandelen Europa	266.737	217.641
Aandelen Noord Amerika	276.076	212.035
Aandelen Verre Oosten	57.602	51.295
Aandelen Opkomende Markten	190.854	181.518
Totaal	791.269	662.489

De volgende tabel geeft de spreiding van de vastgoedportefeuille naar direct en indirect en naar binnen- en buitenland weer:

Verdeling vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2021	Ultimo 2020
Direct/indirect		
Direct vastgoed	352.844	287.658
Indirect vastgoed	57.579	50.825
Totaal	410.423	338.483
Binnen-/ buitenland		
Nederland	363.038	298.091
Europa (exclusief Nederland)	47.385	40.392
Totaal	410.423	338.483

Uit de onderstaande tabel blijkt de spreiding van de gehele vastgoedportefeuille naar sectoren:

Sectorverdeling vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Woningen	316.355	77	236.125	69
Winkels	24.820	6	23.840	7
Kantoren	2.250	1	1.920	1
Overige	66.998	16	76.598	23
Totaal	410.423	100	338.483	100

In het standaard risicomodel wordt een standaardschok gebruikt om de benodigde buffer voor het aandelen- en vastgoedrisico (inclusief hedge funds) te bepalen. De schok wordt hieronder weergegeven waarbij geen rekening gehouden wordt met correlatie-effecten tussen verschillende onderdelen in S2:

Standaardschok aandelen en vastgoed (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Aandelen	333.491	86	280.157	7
Vastgoed	54.916	14	46.046	1
Hedge funds	-	0	-	0

De schok op aandelen (inclusief beursgenoteerd vastgoed) bedraagt 30% tot 40% (niet-beursgenoteerd zoals infrastructuur: 40%) van de waarde, met een gemiddelde van 32%, en voor vastgoed 15%.

De schok voor Hedge funds bedraagt 40%.

VALUTARISICO (S3)

Het valutarisico betreft het risico dat de waarde van de beleggingen en verplichtingen vermindert als gevolg van veranderingen in vreemde valutakoersen. Aangezien de pensioenverplichtingen van het fonds in Euro luiden en een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille in vreemde valuta, loopt het fonds valutarisico. De voor het fonds belangrijkste valuta zijn de Amerikaanse Dollar, het Britse Pond en de Japanse Yen. Het strategisch beleid van het fonds is om valutaposities in het Britse Pond en de Japanse Yen voor 90% af te dekken. Voor de Amerikaanse Dollar wordt in de matchingportefeuille 100% en in de returnportefeuille 75% afgedekt.

Het totaalbedrag dat buiten de Euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar circa 32% (1.453 duizend Euro) van de beleggingsportefeuille. In totaal is 16% van de totale beleggingen buiten de Euro niet afgedekt. Per einde boekjaar is de marktwaarde van de uitstaande valutaderivaten 13.457 duizend Euro negatief (2020: 14.045 duizend Euro positief). Het valutarisico, met de positie voor en na afdekking door valutaderivaten, is ultimo 2021 als volgt weer te geven:

Valuta-afdekking 2021 (x € 1.000)	voor	afdekking valutaderivaten	na (netto positie)	%	reële waarde valutaderivaten
Euro	3.012.409	755.719	3.768.128	84	-13.457
Amerikaanse Dollar	832.846	-646.514	186.332	4	-
Zweedse Kroon	26.276	-	26.276	1	-
Noorse Kroon	3.256	-	3.256	-	-
Britse Pond	113.902	-88.040	25.862	1	-
Japanse Yen	24.290	-21.165	3.125	-	-
Overige	457.077	-	457.077	10	-
Totaal	4.470.056	-	4.470.056	100	-13.457

Vanaf 2021 is het totale vermogen in de tabel valuta- afdekking exclusief verplichtingen in rekening-courant aan bancaire instellingen (2.148 duizend Euro). De vergelijkende cijfers zijn hierop aangepast (23.430 duizend Euro).

De valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is ultimo 2020 als volgt weer te geven:

Valuta-afdekking 2020 (x € 1.000)	voor	afdekking valutaderivaten	na (netto positie)	%	reële waarde valutaderivaten
Euro	3.325.813	642.046	3.967.859	87	14.045
Amerikaanse Dollar	705.574	-548.286	157.288	3	-
Zweedse Kroon	20.090	-	20.090	-	-
Noorse Kroon	2.835	-	2.835	-	-
Britse Pond	92.451	-73.593	18.858	-	-
Japanse Yen	23.465	-20.167	3.298	-	-
Overige	421.159	-	421.159	10	-
Totaal	4.591.387	-	4.591.387	100	14.045

De slotkoersen van de belangrijkste valuta zijn:

Valutakoersen	Ultimo 2021	Ultimo 2020
	slotkoers	slotkoers
EUR/GBP	0,83960	0,89510
EUR/JPY	130,95425	126,32545
EUR/USD	1,13720	1,22355

In het standaard risicomodel wordt een standaardshock gebruikt om de benodigde buffer voor het valutarisico te bepalen. De standaardshock voor valuta is gebaseerd op een 20% daling op de feitelijke portefeuille voor ontwikkelde valuta en 35% voor opkomende valuta. De shock wordt hieronder weergegeven:

Standaardschok valuta (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Valuta	126	115,9%	117	109,7%

GRONDSTOFFENRISICO (S4)

Grondstoffen ofwel commodity's vormen een beleggingscategorie waarin veelal via index futures en swaps wordt geïnvesteerd in energie (olie), metalen, edelmetalen en agro producten. Het grondstoffenrisico betreft het risico op fluctuaties in grondstofprijzen. De beleggingen in grondstoffen zijn in 2021 en 2020 nihil.

KREDIETRISICO (S5)

Kredietrisico is het risico op financiële verliezen doordat een tegenpartij in gebreke blijft om aan haar verplichtingen te voldoen, bijvoorbeeld als gevolg van faillissement of betalingsonmacht. Dit kunnen verplichtingen zijn tot het betalen van rente, maar het kan ook om de terugbetaling van de uitgeleende bedragen zelf gaan. Het kredietrisico wordt primair beperkt door te beleggen in bedrijven of staten met een hoge kredietwaardigheid.

Het kredietrisico wordt gemitigeerd door spreiding van de vastrentende waarden naar regio en sector.

In onderstaande tabel is de verdeling naar kredietwaardigheid weergegeven zoals deze door internationale rating agencies wordt toegekend. Het betreft de portefeuille vastrentende waarden die als volgt naar rating is gesplitst:

Rating S&P en Moody's (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
AAA	1.209.437	39	1.317.419	38
AA	462.181	15	465.508	13
A	436.600	14	574.160	17
BBB	517.897	17	621.551	18
Lager dan BBB	453.502	14	430.189	12
Geen rating	16.882	1	59.155	2
Totaal	3.096.499	100	3.467.982	100

Onder geen rating is onder andere de hypotheekportefeuille opgenomen. De hypotheekportefeuille heeft geen officiële rating.

De samenstelling van de vastrentende waarden kan als volgt worden samengevat:

Samenstelling van de vastrentende waarden (x € 1.000)			
Soort	Ultimo 2021		Ultimo 2020
	Credit spread	Waarde	Waarde
Langlopend Europese staatsobligaties	-0,4%	914.449	968.796
Bedrijfsobligaties	0,5%	433.101	438.820
Vastrentend-hoogrentend EU obligaties	3,5%	77.659	75.557
Vastrentend-hoogrentend US obligaties	2,9%	70.607	65.780
Obligaties opkomende markten	4,4%	364.314	361.531
Kortlopende staatsobligaties	-0,2%	530.141	836.980
Bankleningen	4,1%	149.823	141.157
Bedrijfsobligaties USD	0,5%	243.136	240.576
Subtotaal obligaties en beleggingsinstellingen		2.783.230	3.129.197
Zakelijke hypotheke		-	45.040
Overige hypotheke	0,9%	308.082	272.479
Subtotaal hypotheke		308.082	317.519
Leningen op schuldbekentenis	0,4%	189	270
Deposito's		4.998	20.996
Totaal		3.096.499	3.467.982

De creditspread is een maatstaf voor kredietrisico en geeft de opslag aan die de markt vraagt boven de risicovrije rente. Hoe hoger deze opslag, hoe hoger de markt het kredietrisico op een partij beoordeelt en hoe hoger de vergoeding (de spread) is die de markt wil ontvangen voor het nemen van dit kredietrisico. De credit spread is bepaald ten opzichte van de relevante swapcurves in de desbetreffende valuta van de obligatie.

De duratie en credit spreads van Europese staatsobligaties, langlopende obligaties en bedrijfsobligaties zijn specifiek bepaald voor deze beleggingsfondsen. Voor alle overige vastrentende waarden (overige beleggingsfondsen en discretionaire portefeuilles) zijn deze gegevens op basis van benchmarks vastgesteld.

De langlopende Europese staatsobligaties zijn uitgegeven door landen. Obligaties kunnen luiden in verschillende Europese valuta.

De Emerging Markets obligaties zijn uitgegeven door landen in opkomende regio's zoals Latijns Amerika, Azië, Pacific en Afrika.

De vastrentend-hoogrentende portefeuilles bestaan uit hoogrentende obligaties uitgegeven door het bedrijfsleven. De hoogrentende obligaties hebben over het algemeen een lagere rating dan "Investment grade".

De bankleningen zijn, in tegenstelling tot bedrijfsobligaties, leningen aan bedrijven met duidelijke convenanten en/of onderpand. Vanwege het onderpand zijn bankleningen vergeleken met een 'gewone' obligatie van hetzelfde bedrijf minder risicovol aangezien bankleningen hoger in de kapitaalstructuur staan. Dit geeft bankleningen een betere uitgangspositie in het geval van faillissement of herstructurering ten opzichte van andere schuldeisers en met name aandeelhouders.

Deposito's en kortlopende staatsobligaties worden aangehouden om tijdelijke overtollige liquide middelen kortstondig uit te zetten.

Voor wat betreft de hypotheekportefeuille wordt het kredietrisico zoveel mogelijk beperkt door het zwaartepunt van de portefeuilleconstructie te leggen op hypotheke met een Nationale Hypotheek Garantie (NHG) en met een Loan To Value (LTV) van maximaal 90%. De marktwaarde is 308 miljoen Euro (2020: 272 miljoen Euro). Dat bestaat voor 298 miljoen Euro uit verstrekte leningen (2020: 270 miljoen Euro) en voor 10 miljoen Euro (vooral) uit liquiditeiten (2020: 2 miljoen Euro).

Ultimo 2021 heeft het pensioenfonds voor in totaal 272 miljoen Euro (2020: 242 miljoen Euro) gestort in het Nederlands Hypotheken Fonds. Dit fonds heeft ultimo 2021 hypothecaire geldleningen verstrekt. Van de verstrekte hypothecaire geldleningen is voor 298 miljoen Euro (2020: 248 miljoen Euro) aan het pensioenfonds toegewezen. Een eventueel verschil is vooralsnog als liquiditeiten en nog uit te geven hypothecaire geldleningen aangehouden door het hypothekefonds.

De verdeling van 298 miljoen Euro naar looptijd NHG en LTV ultimo 2021 is in de volgende tabel gespecificeerd:

Samenstelling Hypothecaire leningen in het Nederlands Hypotheken Fonds (x € 1.000)						
Looptijd	Ultimo 2021					
	NHG	LTV <60%	LTV <60%-80%	LTV <80%-90%	LTV >90%	Totaal segment
Variabel	-	298	-	595	298	1.191
5 jaar	298	595	298	298	-	1.489
10 jaar	5.952	11.010	10.713	6.249	595	34.519
15 jaar	2.083	10.118	6.844	893	298	20.236
20 jaar	46.422	28.864	52.372	20.830	9.820	158.308
25 jaar	2.976	12.201	3.868	2.976	-	22.021
30 jaar	19.938	17.259	10.415	8.927	3.273	59.812
Totaal	77.669	80.345	84.510	40.768	14.284	297.576

Ultimo 2020 is de samenstelling als volgt:

Samenstelling Hypothecaire leningen in het Nederlands Hypotheken Fonds (x € 1.000)						
Looptijd	Ultimo 2020					
	NHG	LTV <60%	LTV <60%-80%	LTV <80%-90%	LTV >90%	Totaal segment
Variabel	248	1.238	248	-	-	1.734
5 jaar	149	743	248	149	-	1.289
10 jaar	6.039	8.910	9.257	4.950	990	30.146
15 jaar	1.881	8.168	6.930	2.228	-	19.207
20 jaar	45.689	21.129	49.352	19.206	3.465	138.841
25 jaar	3.143	11.634	3.960	2.351	-	21.088
30 jaar	18.686	7.425	5.693	2.896	495	35.195
Totaal	75.835	59.247	75.688	31.780	4.950	247.500

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor het reduceren van beleggingsrisico's. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden. Het fonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om de hiervoor vermelde vormen van marktrisico zo veel mogelijk af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Bovendien wordt de kredietwaardigheid van tegenpartijen dagelijks gemonitord door Mn Services Vermogensbeheer BV. Het kredietrisico op derivaten wordt beperkt door zogeheten 'collateral management', waarbij liquide middelen of ontvangen/uitgeleende stukken worden gebruikt als onderpand ter bescherming tegen het kredietrisico.

Derivaten versus Collateral (CSA) (x € 1.000)	ultimo 2021		ultimo 2020	
	Derivatenposities	215.790		409.420
Verplichtingen inzake derivaten	-44.315		-1.259	
Totale derivatenpositie		171.475		408.161
Totaal uitgegeven liquide middelen	-		-	
Totaal ontvangen liquide middelen*	-200.843		-409.450	
Totaal uitgegeven obligaties	26.674		-	
Totaal ontvangen obligaties	-		-	
Totaal gegeven zekerheden		-174.169		-409.450
Resteert		-2.694		-1.289

* Het betreft uitgeleende onderpanden.

De collateral via cash is verantwoord op de balans via post 19 en het vergelijkend cijfer is hierop aangepast.

Er worden stukken uitgeleend (aandelen en obligaties) door beleggingsinstellingen waarin het fonds participeert. Voor het uitlenen van deze stukken ontvangen de desbetreffende beleggingsfondsen collateral als onderpand. Het onderpand heeft gemiddeld een waarde van 104,4% van de uitgeleende stukken. Het aandeel van het fonds in de waarde van het ontvangen onderpand ultimo 2021 was circa 49 miljoen Euro (2020: 45 miljoen Euro). De collateral via stukken is niet in de balans opgenomen.

In het standaard risicomodel wordt een standaardschok gebruikt om de benodigde buffer voor het kredietrisico te bepalen.

De standaardschok is gebaseerd op een stijging van de kredietopslag voor elke lening in de feitelijke portefeuille. Afhankelijk van de credit rating bedraagt de opslag tussen de 0,60% en 5,30%. De schok wordt hieronder weergegeven:

Standaardschok krediet (x € 1.000)	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	Waarde	%	Waarde	%
Krediet	223	113,4%	229	107,0%

VERZEKERINGSTECHNISCHE RISICO'S (S6, ACTUARIËLE RISICO'S)

Het verzekeringstechnisch risico bestaat uit risico's van negatieve resultaten op de verzekeringstechnische (actuariële) grondslagen die worden gebruikt voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen en de hoogte van de premie. De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden (kortleven), arbeidsongeschiktheid en toeslag.

Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van de AG-prognosetafel 2020 waarin een verwachte verbetering van de overlevingskansen is begrepen met adequate fondsspecifieke correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico voor een belangrijk deel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk meer nabestaandenpensioen moet toekennen dan waarvoor door het fonds voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit van deelnemers en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen deze risicopremie en de werkelijke lasten wordt verwerkt via het resultaat van het fonds. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het toeslagrisico omvat het risico dat de ambitie van het bestuur om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot de algemene prijsontwikkeling niet kan worden gerealiseerd. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en is tevens afhankelijk van de hoogte van de dekkinggraad van het fonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Omdat pensioenen veelal worden uitgekeerd vanaf de 67-jarige leeftijd is in de onderstaande tabel de ontwikkeling opgenomen van de verwachte gemiddelde levensduur voor een 67-jarige:

Actuariële grondslagen - verwachte levensduur				
67-jarige	2021	2020	2019	2018
mannen	85,7	85,6	85,7	85,6
vrouwen	88,4	88,3	88,4	88,3

LIQUIDITEITSRISICO (S7)

Onder liquiditeitsrisico wordt verstaan het risico dat er op enig moment onvoldoende liquide middelen in het fonds aanwezig zijn om aan de korte termijn verplichtingen te voldoen. Het liquiditeitsrisico wordt door het fonds beheerst door in het beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Voor de korte termijn maakt het fonds gebruik van een liquiditeitsprognose waarbij rekening wordt gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Een van de liquiditeitsbehoeften van het fonds komt voort uit het doen van pensioenuitkeringen. Aangezien het saldo van de premie-inkomsten en de pensioenuitkeringen negatief is (de betaalde uitkeringen zijn hoger dan de ontvangen premies), is er maandelijks een netto uitstroom van liquide middelen. Deze netto uitstroom is goed voorspelbaar en vormt daardoor een relatief beperkt risico. In de liquiditeitsprognose wordt van te voren geanticipeerd op komende onttrekkingen uit het belegd vermogen.

Een andere liquiditeitsbehoefte vloeit voort uit het gebruik van derivaten. Bij een ongunstige marktbeving kan hieruit een liquiditeitsbehoefte ontstaan in de vorm van het storten van onderpand. Dit risico is deels gemitigeerd doordat er naast kasmiddelen ook obligaties als onderpand kunnen dienen. Daarnaast heeft het fonds een beleid ingeregeld om te waarborgen dat er voldoende middelen aanwezig zijn om aan de onderpandverplichtingen te voldoen. Tot slot zijn er in de portefeuille voldoende liquide beleggingen aanwezig (onder andere staatsobligaties) die omgezet kunnen worden in liquiditeiten.

Uit het bovenstaande blijkt dat er geen verhoogd liquiditeitsrisico aanwezig is. In de solvabiliteitstoets worden hier dan ook geen additionele buffers voor aangehouden.

In totaal is 19% van de totale beleggingen illiquide (2020: 16%). Het betreft een deel van de vastrentende waarden (participaties in hypotheekfondsen, onderhandse leningen) en zakelijke waarden (infrastructuur, vastgoed, aandelen en de deelneming in Mn Services).

CONCENTRATIERISICO (S8)

Concentraties van risico's kunnen zich voordoen als gevolg van risico's ten opzichte van een debiteur of ten opzichte van een groep debiteuren met zodanig vergelijkbare kenmerken dat hun mogelijkheden om aan hun verplichtingen te voldoen naar verwachting op vergelijkbare wijze worden beïnvloed door veranderingen in economische of andere omstandigheden. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie in de beleggingsportefeuille in producten, regio's of landen, economische sectoren of tegenpartijen.

Om concentratierisico's in de beleggingsportefeuille te beheersen maakt het fonds gebruik van diversificatie over landen, regio's, sectoren en tegenpartijen. Hierover zijn afspraken contractueel vastgelegd met de vermogensbeheerders en het bestuur monitort op kwartaalbasis de naleving hiervan. Hierdoor worden de concentratierisico's in voldoende mate beheerst in het reguliere beleggingsproces. Er worden geen additionele buffers opgenomen in de solvabiliteitstoets.

De spreiding in de beleggingsportefeuille is weergegeven in de tabel die is opgenomen bij de toelichting op het kredietrisico. Ultimo 2021 zijn in de beleggingsportefeuille de volgende posten met een omvang groter dan 2% van het balanstotaal aanwezig:

Debiteur	Ultimo 2021		Ultimo 2020	
	waarde x € 1.000	in percentage van balanstotaal	waarde x € 1.000	in percentage van balanstotaal
<u>Vastrentende waarden:</u>				
Duitse staat	523.658	10,9	459.047	9,0
Nederlandse staat	374.094	7,8	573.798	11,2
Finse staat	156.445	3,3	161.638	3,2
Ierse staat	102.552	2,1	152.373	3,0
Spaanse staat	-	-	109.868	2,1
Portugese staat	-	-	109.220	2,1
Oostenrijkse staat	108.439	2,3	96.266	1,9
	1.265.188	26,4	1.662.210	32,5

OPERATIONEEL RISICO (S9)

Een operationeel risico is een risico dat samenhangt met ondoelmatige of onvoldoende doeltreffende procesinrichting of procesuitvoering. Voorbeelden van operationele risico's zijn: verwerking, uitkering/betaling/settlement, informatie, productontwikkeling, kosten, personeel, fraudegevoeligheid en preacceptatie/transactie.

In tegenstelling tot sommige risico's die een pensioenfonds bewust wil lopen (zoals marktrisico) hebben operationele risico's alleen een negatieve impact op het bereiken van de doelstellingen. Vandaar dat operationele risico's zo veel mogelijk beperkt worden, tenzij een verdergaande reductie onevenredig veel inspanning en kosten met zich meeneemt.

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

In de beleidsregels uitbesteding pensioenfondsen staan voorwaarden omschreven waar een pensioenfonds aan moet voldoen bij de uitbesteding van zijn bedrijfsprocessen. Voor het fonds zijn de beleidsregels van toepassing omdat zowel de pensioenadministratie als het vermogensbeheer zijn uitbesteed. De beleidsregels schrijven onder meer voor dat het fonds het beleid vaststelt met betrekking tot de beheersing van risico's van uitbesteding. Hiertoe is het uitbestedingsbeleid vastgelegd via afspraken met de uitvoerder.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering van de vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder. Dat gebeurt onder andere door middel van performance rapportages, SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste interne beheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages).

Een belangrijk onderdeel van het operationele risico is informatiebeveiliging en cybersecurity. De vermogensbeheerder en pensioenuitvoerder investeert doorlopend in het op peil houden van haar informatiebeveiliging en cybersecurity via processen ingericht voor preventie, detectie en correctie van cyberdreigingen. De systemen en het netwerk worden doorlopend bewaakt op cyberaanvallen, de beveiligingssystemen zijn up-to-date zijn en er worden regelmatig kwetsbaarheidsanalyses uit. Uitgangspunt hierbij is het normenkader van DNB ('Good practice informatiebeveiliging'). In 2021 is de aantoonbaarheid van de beheersing van informatiebeveiligingsrisico's verbeterd en is een programma voortgezet om het bewustzijn over informatiebeveiliging en cybersecurity onder de medewerkers te versterken onder andere door een 'Way of Working'-app, een e-learning tool.

Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen additionele buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Als onderdeel van de standaard risicobeheersing van het fonds beschikt uitvoeringsorganisatie Mn Services N.V. over continuïteitsplannen waarin onder meer vermeld is wat er minimaal nodig is aan mensen en systemen om de dienstverlening te kunnen voortzetten tijdens onvoorziene omstandigheden (zie de toelichting op onvoorziene omstandigheden aan het begin van deze paragraaf). De bedrijfsvoering is in 2021 zonder noemenswaardige problemen gecontinueerd.

ACTIEF BEHEER RISICO (S10)

Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die door portefeuillemanagers worden ingenomen ten opzichte van de strategische portefeuilles. De mate van actief beheer wordt doorgaans bepaald aan de hand van een tracking error. Deze tracking error meet de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en het rendement op een benchmarkportefeuille. Een lage tracking error impliceert dat het rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert daarmee een hogere mate van actief risico. Een portefeuille wordt als actief aangemerkt als deze een tracking error groter dan 1% heeft.

TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER HET BOEKJAAR 2021

BATEN			2021	2020
			x € 1.000	x € 1.000
(21) PREMIEBIJDRAGEN (VAN WERKGEVERS EN WERKNEMERS)				
De post premiebijdragen risico pensioenfondsen bestaan uit:				
	<i>werknemersdeel</i>	<i>werkgeversdeel</i>		
Verplichte verzekering	26.467	26.468	52.935	53.562
Prepensioen	2	3	5	- 2
Voortgezette verzekering	79	79	158	114
Gemoedsbezwaren	-	-	-	-
Subtotaal feitelijke premie	26.548	26.550	53.098	53.674
Bij: Inkoop VPL-aanspraken			3.019	1.956
Bij: Inkoop AIP-aanspraken			- 13	- 15
Totaal			56.104	55.615

De feitelijke premie betreft de door het fonds via adequate premiestelling opgelegde premiebijdrage. De hierboven vermelde feitelijke premie is exclusief het effect van premie egalisatie. Op basis van afspraken met de sociale partners is eind 2021 van de over 2021 gefactuurerde premie geen bedrag toegevoegd aan de bestemmingsreserve premie egalisatiepot (2020: nihil). Wel is er in 2020 vanuit deze bestemmingsreserve 7.850 duizend Euro vrijgevallen ten gunste van de premiedekking.

In de post premiebijdragen 2021 is voor een bedrag van 523 duizend Euro (last) aan premiebijdragen uit voorgaande jaren opgenomen (2020: 1.067 duizend Euro).

In 2021 is specifiek voor VPL en AIP geen premie geheven. De langlopende schuld in verband met de VPL-verplichting is voor 3.019 duizend Euro aangewend ter financiering van de onvoorwaardelijke aanspraken die in de voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen (2020: 1.956 duizend Euro). Voor de AIP-verplichting is dat -/ 13 duizend duizend Euro (2020: -/ 15 duizend Euro). Exclusief het effect van de inkoop VPL-aanspraken en AIP-aanspraken bedraagt de feitelijke premie 53.098 duizend Euro (2020: 53.674 duizend Euro).

Kostendekkende premie

Het fonds hanteert in het beleid een gedempte kostendekkende premie. Het pensioenfonds gaat bij de vaststelling van de premie voor 2021-2025 uit van een systeem waarmee voor de gedempte kostendekkende premie gebruik wordt gemaakt van het verwacht rendement op basis van de maximaal toegestane parameters. Deze zijn door de Commissie Parameters geadviseerd en wettelijk vanaf 1-1-2020 voor vijf jaar vastgesteld. Deze systematiek is met sociale partners en met de Pensioenraad besproken. Aanleiding voor dit besluit was enerzijds de wens van het bestuur en van sociale partners om te komen tot een zo stabiel mogelijk premie en opbouw. Stabiliteit en betaalbaarheid van de premie is vanuit de sociale partners een belangrijk punt. De methodiek van demping op basis van verwacht rendement is naar de mening van het bestuur het meest geschikt om de stabiliteit gedurende een vijftiaarsperiode te waarborgen. Anderzijds geeft de methodiek van de gedempte kostendekkende premie naar verwachting de financiering die op langere termijn nodig is om pensioenafspraken te realiseren.

Over 2021 bedraagt deze ex-ante bepaalde toetspremie 53.715 duizend euro

De kostendekkende premie kan achteraf als volgt worden becijferd:

(ex-post kostendekkende premie: 52.989 duizend Euro). De feitelijke premie over 2021 bedraagt 53.098 duizend Euro, exclusief het effect van premie egalisatie.

Kostendekkende premie x € 1.000	Ex-ante gedempte		Ex-post gedempte		Ex-post zuivere	
	(toetspremie)					
	2021	2020	2021	2020	2021	2020
Totale lasten pensioenopbouw	48.685	53.174	48.045	53.243	55.677	58.583
Kostenopslag	1.665	1.701	1.646	1.665	1.965	1.665
Solvabiliteitsopslag	3.365	6.594	3.298	6.602	6.403	7.275
Totaal	53.715	61.469	52.989	61.510	64.045	67.523

In de totale lasten pensioenopbouw zijn opgenomen de jaarinkoop en de risicopremies. De solvabiliteitsopslag zorgt ervoor dat door de inkoop van nieuwe aanspraken de dekkingsgraad niet verwatert, maar op het benodigde peil blijft. Deze solvabiliteitsopslag hangt af van het vereiste vermogen en bedraagt voor het fonds primo 2021 11,5% (primo 2020: 12,4%). Per 30 september 2020 bedraagt de solvabiliteitsopslag 11,9% en per 30 september 2019 was dat 11,4%.

Feitelijke versus (gedempte) kostendekkende premie

Premie x € 1.000	Ex-ante gedempte		Ex-post gedempte		Ex-post zuivere	
	(toetspremie)					
	2021	2020	2021	2020	2021	2020
Feitelijke premie	53.716	53.626	53.098	53.674	53.098	53.674
Mutatie premie egalisatiedepot: - regulier	-	7.850	-	7.850	-	7.850
Verschuldigde premie [1]	53.716	61.476	53.098	61.524	53.098	61.524
Kostendekkende premie	53.715	61.469	52.989	61.510	64.045	67.523
Saldo	1	7	109	14	- 10.947	- 5.999

[1] Het subtotaal met de verschuldigde premie betreft de premie voor de toets op de kostendekkende premie.

De ex-ante feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (53.716 duizend Euro) is hoger dan de kostendekkende toetspremie FTK van 53.715 duizend Euro. Ook de ex-post feitelijke (verschuldigde) premie ter dekking van pensioenopbouw (53.098 duizend Euro) is hoger dan de ex-post gedempte kostendekkende premie (52.989 duizend Euro). Het verschil met de ex-ante vergelijking is gering. De zuivere kostendekkende premie op basis van de DNB RTS per 31 december (64.045 duizend Euro) is hoger dan de ex-post feitelijk (verschuldigde) premie.

(22) BELEGGINGSRESULTATEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

De beleggingsresultaten (op de fondsportefeuille) kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Beleggingscategorie x € 1.000	2021				
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Overige baten	Totaalresultaat
Vastgoedbeleggingen	10.862	50.775	- 1.570	-	60.067
Aandelen	3.534	145.398	- 105	-	148.827
Vastrentende waarden	55.558	- 77.533	- 2.787	-	- 24.762
Derivaten	15.266	- 258.175	- 84	-	- 242.993
Overige beleggingen	4.519	18.121	- 68	-	22.572
Subtotaal	89.739	- 121.414	- 4.614	-	- 36.289
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat					- 1.474
Netto rendement toegerekend aan de VPL-verplichting					127
Netto rendement toegerekend aan de AIP-verplichting					59
Totaal					- 37.577

Het indirect resultaat is 1.855 duizend Euro lager (2020: 2.712 duizend Euro lager) dan de waardemutaties in het verloop van de beleggingen op de balans. Dit betreft het resultaat liquide middelen, aangezien de balanspost liquide middelen geen onderdeel is van de post beleggingen.

Beleggingscategorie x € 1.000	2020				
	Direct resultaat	Indirect resultaat	Kosten	Overige baten	Totaalresultaat
Vastgoedbeleggingen	10.591	5.888	- 1.412	-	15.067
Aandelen	3.774	29.712	56	-	33.542
Vastrentende waarden	46.880	10.704	- 2.778	-	54.806
Derivaten	12.628	259.706	- 165	-	272.169
Overige beleggingen	2.221	- 5.269	- 47	-	- 3.095
Subtotaal	76.094	300.741	- 4.346	-	372.489
Toerekening algemene kosten aan beleggingsresultaat					- 1.502
Netto rendement toegerekend aan de VPL-verplichting					- 1.717
Netto rendement toegerekend aan de AIP-verplichting					- 724
Totaal					368.546

Onder de beleggingskosten zijn begrepen de "directe beheerkosten" waarvoor facturen zijn ontvangen. Tevens is een reservering getroffen voor de kosten die betrekking hebben op 2021, maar waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. Ten slotte is een deel van de algemene (bestuurs) kosten toegerekend aan de beleggingskosten.

De kosten die vermogensbeheerders direct ten laste van beleggingsinstellingen hebben gebracht zijn niet apart als kosten verantwoord, maar wel begrepen in het indirect resultaat. Dit verklaart het verschil met de in het bestuursverslag verantwoorde (deels geschatte en deels berekende) kosten van vermogensbeheer.

Onder Overige baten worden de rebates op de MN Beleggingsfondsen verantwoord. Dit dient ter compensatie van de (bruto) beheervergoedingen in de MN Beleggingsfondsen die in het indirect rendement verantwoord zijn. In 2021 waren de rebates nihil (2020: ook nihil).

De kosten van vermogensbeheer over 2021 kunnen als volgt worden uitgesplitst naar categorie:

Beleggingscategorie x € 1.000	2021		
	Beheer- kosten	Overige kosten	Totaal kosten
Vastgoedbeleggingen	1.391	-	1.391
Aandelen	-	-	-
Vastrentende waarden	1.129	-	1.129
Overige beleggingen	-	-	-
Fiduciair kosten	2.081	-	2.081
Kosten bewaarloon	-	13	13
Totaal	4.601	13	4.614

De kosten van vermogensbeheer over 2020 kunnen als volgt worden uitgesplitst:

Beleggingscategorie x € 1.000	2020		
	Beheer- kosten	Overige kosten	Totaal
Vastgoedbeleggingen	1.281	-	1.281
Aandelen	-	-	-
Vastrentende waarden	1.111	-	1.111
Overige beleggingen	-	-	-
Fiduciair kosten	1.977	-	1.977
Kosten bewaarloon	-	- 23	- 23
Totaal	4.369	- 23	4.346

In de uitsplitsing van kosten vermogensbeheer zijn de fiduciaire kosten en de kosten bewaarloon separaat gepresenteerd. Bij de verdeling van de kosten naar beleggingscategorieën zijn de niet direct toewijsbare kosten toegerekend naar rato van het belegd vermogen.

De kosten vermogensbeheer zijn exclusief de transactiekosten, die deel uitmaken van de aan- en verkoopprijzen, en daardoor onderdeel zijn van het indirect resultaat. Over 2021 zijn er geen transactiekosten gefactureerd aan het (pensioen) fonds omdat het fonds belegt in beleggingsfondsen.

De indirecte transactiekosten zijn 1.761 duizend Euro (2020: 3.895 duizend Euro). Dit betreft voor 1.185 duizend Euro (2020: 2.410 duizend Euro) transactiekosten inzake vastrentende waarden die gefactureerd zijn aan het beleggingsfonds en betrouwbaar zijn vast te stellen. Voor de berekening wordt gebruik gemaakt van een spread (op basis van de gemiddelde spread per kwartaal). De overige indirecte transactiekosten van 576 duizend Euro (2020: 1.485 duizend Euro) zijn niet direct gefactureerd aan het beleggingsfonds en daardoor geschat op grond van aannames en niet betrouwbaar vast te stellen.

Relatie jaarrekening en beleggingsbeleid

De beleggingscategorieën zoals opgenomen in de jaarrekening wijken af van de categorieën zoals die worden gehanteerd in het beleggingsbeleid van het fonds. In de jaarrekening worden de beleggingen gepresenteerd naar de aard van de financiële instrumenten. In het bestuursverslag worden de beleggingscategorieën gepresenteerd conform de wijze waarop het (strategisch) beleggingsbeleid wordt vormgegeven. Het betreft vooral de toerekening van de derivaten en vorderingen en verplichtingen uit hoofde van beleggingen. Uit het volgende overzicht blijkt de aansluiting tussen de jaarrekening enerzijds en het beleggingsbeleid anderzijds:

Post x € 1.000	Jaarrekening	Beleggingsbeleid 2021			
	Totaal	Vastrentende waarden	Aandelen	Vastgoed- beleggingen	Overige beleggingen
Vastgoedbeleggingen	60.067	-	-	60.067	-
Aandelen	148.827	-	148.827	-	-
Vastrentende waarden	- 24.762	- 24.762	-	-	-
Derivaten	- 242.993	- 242.993	-	-	-
Overige beleggingen	22.572	-	-	-	22.572
Totaal	- 36.289	- 267.755	148.827	60.067	22.572

In geval beleggingsinstrumenten in meerdere beleidscategorieën voorkomen, worden de beleggingsresultaten pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling. Beleggingskosten worden toebedeeld aan de beleidscategorieën voor zover van toepassing. Niet aan beleggingsinstrumenten toe te rekenen kosten worden pro-rata toegerekend op basis van de eindejaarsverdeling.

	2021 x € 1.000	2020 x € 1.000
(23) OVERIGE BATEN		
De post overige baten bestaat uit:		
Mutatie solvabiliteitsopslag AIP	- 11	- 22
Overige	110	597
Totaal	99	575

LASTEN

	2021 x € 1.000	2020 x € 1.000
(24) PENSIOENUITKERINGEN		
De post uitkeringen is als volgt opgebouwd:		
Ouderdomspensioen	97.401	98.806
Partnerpensioen	32.227	31.404
Prepensioen	2.040	1.718
Wezenpensioen	201	190
Invalideitspensioen	103	107
Overige	274	240
Subtotaal uitkeringen	132.246	132.465
Afkoopsommen	1.116	802
Totaal	133.362	133.267

De post "Overige" betreft vooral slotuitkeringen die worden uitgekeerd aan de nabestaanden in de maand na overlijden.

(25) PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN

De post pensioenuitvoeringskosten is als volgt opgebouwd:

	2021	2020
Administratiekosten pensioenregeling	5.623	5.146
Advies- en actuariskosten	551	564
Accountantskosten	73	75
Bestuurskosten	1.537	1.546
Overige kosten	330	353
Totale algemene kosten	2.491	2.538
Aan beleggingsresultaat toegerekende kosten	- 1.474	- 1.502
Subtotaal	1.017	1.036
Totaal	6.640	6.182

Administratiekosten pensioenregeling

De kosten van de pensioenuitvoering ad 6.609 duizend Euro (2020: 6.182 duizend Euro) zijn exclusief de beleggingskosten. De uitvoering van het vermogensbeheer en de pensioenregeling is net als voorgaande jaren uitbesteed.

Algemene kosten

De algemene kosten hebben deels betrekking op vermogensbeheer. De algemene kosten die direct betrekking hebben op vermogensbeheer zijn in de jaarrekening toegerekend aan de beleggingskosten. Van de niet direct toewijsbare algemene kosten is in de jaarrekening 75% toegerekend aan de beleggingskosten. Van de totale algemene kosten (2.491 duizend Euro) is in totaal 59% (1.474 Euro) toegerekend aan de beleggingskosten (post 22). In 2020 was dat 1.502 duizend Euro (59%).

Bezoldiging

Onder de bestuurskosten is onder andere opgenomen de bezoldiging van de bestuurders. Deze bezoldiging is als volgt te specificeren:

Bezoldiging x € 1.000	Vacatie 2021	Vacatie 2020
Bestuur	368	428
Verantwoordingsorgaan	54	43
Raad van Toezicht	46	46
Totaal	468	517

Het fonds heeft een bestuursbureau, maar heeft daartoe in 2021 en 2020 zelf geen personeel in dienst.

De onafhankelijke accountant is Ernst & Young Accountants LLP. Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is de vermelding van de honoraria van de onafhankelijke accountant als volgt (vóór toerekening aan de beleggingskosten):

Soort honorarium x € 1.000	2021			2020		
	EY- Accountants LLP	Overig	Totaal	EY- Accountants LLP	Overig	Totaal
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	73	-	73	75	-	75
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-	-	-	-
Andere niet-controlediensten	-	-	-	-	-	-
Totaal	73	-	73	75	-	75

Bovenstaande honoraria betreffen de werkzaamheden die bij het fonds zijn uitgevoerd door Ernst & Young Accountants LLP. Alleen de kosten voor dienstverlening uitgevoerd in het boekjaar worden in de staat van baten en lasten verantwoord.

(26) MUTATIE VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN VOOR RISICO PENSIOENFONDS

In 2021 is de voorziening pensioenverplichtingen met 350 miljoen Euro afgenomen (2020: 300 miljoen Euro toegenomen). De mutatie onderdelen van de voorziening pensioenverplichtingen zijn weergegeven bij de toelichting op de balanspost voorziening voor pensioenverplichtingen (post 13). De volgende mutaties in de voorziening pensioenverplichting kunnen als volgt nog aanvullend worden opgesplitst:

Wijziging marktrente

De gewijzigde marktrente heeft een grote invloed op de mutatie van de voorziening. Het gaat hierbij om de omrekening van de rentetermijnstructuur primo verslagjaar naar de rentetermijnstructuur ultimo verslagjaar. Voor wat betreft 2021 betreft het de omrekening van een benaderde rekenrente van 0,19% naar 0,56% ad 267,2 miljoen Euro (bate). In 2020 betrof de omrekening van 447,0 miljoen Euro (last), exclusief het effect van de schattingswijziging (zie ook de toelichting op post 13).

	2021 x € 1.000	2020 x € 1.000
Pensioenopbouw		
Pensioenopbouw basisregeling	55.499	58.813
Pensioenopbouw prepensioenregeling	<u>2</u>	<u>1</u>
Totaal	<u>55.501</u>	<u>58.814</u>

De VPV wordt ultimo jaar in principe verhoogd met de toeslagen die primo het volgende boekjaar zijn toegekend. De toeslagen worden toegepast als en voor zover de middelen van het pensioenfonds dit naar het oordeel van het bestuur toelaten. Het bestuur neemt hierover jaarlijks een besluit. Gezien de financiële positie van het pensioenfonds in 2021 heeft het bestuur besloten om de aanspraken en pensioenrechten van enerzijds actieven en anderzijds niet-actieven en pensioengerechtigden per 1 januari 2022 te verhogen met 0,44%, toename van 16.550 duizend Euro (per 1 januari 2021 niet te verhogen).

Wijziging uit hoofde van waardeoverdrachten

Inkomende waardeoverdrachten individueel	1.340	951
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	<u>- 1.299</u>	<u>- 928</u>
Totaal	<u>41</u>	<u>23</u>

(27) MUTATIE OVERIGE TECHNISCHE VOORZIENINGEN

Onder de overige technische voorziening zijn de volgende mutaties opgenomen:

Spaarfonds gemoedsbezwaarden	<u>30</u>	<u>2</u>
Totaal	<u>30</u>	<u>2</u>

(28) SALDO OVERDRACHTEN VAN RECHTEN

Onder het saldo overdracht van rechten is opgenomen:

Inkomende waardeoverdrachten individueel	- 1.358	- 790
Uitgaande waardeoverdrachten individueel	<u>1.384</u>	<u>992</u>
Totaal	<u>26</u>	<u>202</u>

(29) OVERIGE LASTEN

Onder de overige lasten zijn opgenomen:

Mutatie van de voorziening voor oninbare vorderingen	121	381
Bankrente	810	728
Andere lasten	<u>59</u>	<u>84</u>
Totaal	<u>990</u>	<u>1.193</u>

ACTUARIËLE ANALYSE

	2021	2020
	x € 1.000	x € 1.000
De actuariële resultaten over het verslagjaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:		
<i>Resultaat op premie</i>	- 4.544	1.275
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds	- 37.577	368.547
Rentetoevoeging	21.755	12.263
Wijziging marktrente	<u>238.720</u>	<u>- 447.043</u>
<i>Resultaat op beleggingen</i>	222.898	- 66.233
<i>Resultaat op toeslagen</i>	- 16.551	-
<i>Resultaat op sterfte</i>	8.392	8.463
<i>Resultaat op arbeidsongeschiktheid</i>	270	350
<i>Resultaat op kosten</i>	- 651	- 471
Werkelijke uitkeringen	- 132.246	- 132.465
Onttrekking voor uitkeringen	<u>131.795</u>	<u>131.756</u>
<i>Resultaat op uitkeringen</i>	- 451	- 709
<i>Resultaat op waardeoverdrachten</i>	- 67	- 225
<i>Wijziging grondslagen</i>	-	-
<i>Overige resultaten</i>	18.752	41.487
Saldo van baten en lasten	<u>228.048</u>	<u>- 16.063</u>

Het resultaat op premie van negatief 4.544 duizend Euro is inclusief het effect van de vrijval van de bestemmingsreserve ten behoeve van premie egalisatie van 0 duizend Euro (2020: 7.850).

De wijziging marktrente in 2021 van 238.720 duizend Euro bestaat volledig uit de wijziging van de RTS in 2021 van 0,19% naar 0,56%. De wijziging marktrente in 2020 van -/ - 477.043 duizend Euro bestaat volledig uit de wijziging van de RTS in 2020 van 0,72% naar 0,19%.

Het resultaat op toeslagen over 2021 met betrekking tot de indexering van de aanspraken en pensioenrechten per 1 januari 2022 is 0,44%. Per 1 januari 2021 was deze indexering 0%.

GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2021 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening. De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur vanaf 1 januari 2021 in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft. Het effect van de nieuwe UFR-methode op de 1 januari 2022 dekkingsgraad was 1,1% negatief.

De exposure naar Russische aandelen per 31 december 2021 was € 8,8 miljoen. Op 24 februari 2022 startte de oorlog tussen Rusland en Oekraïne. De waarde van de aandelen per 28 februari 2022 betrof € 2,8 miljoen. Op 10 maart 2022 besloot Koopvaardij om de Russische aandelen waarin niet gehandeld kan worden af te waarderen naar € 0,00001. Het pensioensfonds volgt hiermee de aankondiging van MSCI van 9 maart 2022 om alle Russische aandelen uit de benchmark te halen en te waarderen op een koers van € 0,00001. Per 25 maart 2022 betreft de resterende exposure nagenoeg € 0. Het totaal aantal verkopen in deze periode bedroeg € 2,0 miljoen.

De exposure naar Oekraïense Staats- en bedrijfsobligaties per 31 december 2021 was € 9,8 miljoen. De waarde van deze obligaties per 28 februari 2022 betrof € 3,7 miljoen. Per 25 maart 2022 is dit licht gestegen naar €4,2 miljoen. Het totaal aantal verkopen in deze periode bedroeg € 0,4 miljoen.

Het pensioenfonds had vóór het begin van deze crisis al geen Russische staatsobligaties meer, omdat Rusland niet voldoet aan de criteria die het pensioenfonds aan opkomende landen stelt. Het pensioenfonds heeft geen aandelen in Oekraïne.

Den Haag, 18 mei 2022

R. Kloos
Voorzitter

H.J.A.H. Hijlkema
plv. voorzitter

M.H.W. van Dam

C.C. van der Sluis

R.M. Eltingh

M.M. Verheul

G.X. Hollaar

A.W.P.M. Zimmerman

P.G. van der Horst

Actuariële Verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij te Amsterdam is aan Mercer (Nederland) B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een Actuariële Verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2021.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Omdat Mercer (Nederland) B.V. beschikt over een door de toezichthouder goedgekeurde gedragscode, is het toegestaan dat andere actuarissen en deskundigen aangesloten bij Mercer (Nederland) B.V. wel andere werkzaamheden verrichten voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 7,6 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2,0 miljoen te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

In het kader van dit oordeel wijs ik op de ontwikkelingen na balansdatum als gevolg van de Oekraïne crisis, zoals die door het pensioenfonds in het jaarverslag zijn toegelicht.

Amstelveen, 18-05-2022

drs K. Kusters-van Meurs AAG

verbonden aan Mercer (Nederland) B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2021 van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij te Hoofddorp gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij per 31 december 2021 en van het resultaat over 2021 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2021;
- de staat van baten en lasten over 2021; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie *Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening*.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij (hierna ook wel het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij voert als bedrijfstakpensioenfonds de pensioenregeling uit voor zeevarenden en oud-zeevarenden in de koopvaardij . Het vermogensbeheer en het pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners, te weten Mn Services N.V. en Mn Services Vermogensbeheer B.V. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij beginnen met het bepalen van de materialiteit en het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Materialiteit

Materialiteit	€ 46 miljoen (2020: € 23 miljoen)
Toegepaste benchmark	1% van het pensioenvermogen (2020: 0,5% van het pensioenvermogen) per 31 december 2021, zijnde het totaal van de technische voorzieningen, het stichtingskapitaal en de reserves.
Nadere toelichting	<p>Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen.</p> <p>De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar. Door de stijging van de beleidsdekkingsgraad tot boven het vereist eigen vermogen in 2021 bevindt het pensioenfonds zich niet langer in een herstelsituatie. Hierdoor is het hanteren van een percentage van 1% ter bepaling van de materialiteit gepast.</p>

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1 miljoen rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van de controle

Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij kent een aantal activiteiten, welke grotendeels zijn uitbesteed aan externe serviceorganisaties. De financiële informatie van het geheel van deze activiteiten is opgenomen in de jaarrekening van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij .

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de controle van de jaarrekening als geheel. In dit kader hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden voor de verschillende activiteiten van het pensioenfonds. Bepalend hierbij zijn de omvang en/of het risicoprofiel van de activiteiten. Op grond hiervan hebben wij de activiteiten geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de volledige financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

De controle heeft zich met name gericht op de significante activiteiten:

- vermogensbeheer;
- pensioenbeheer;
- actuariaat;
- financiële administratie;
- bestuur en toezicht.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Opdrachtteam en gebruikmaken van het werk van specialisten

Wij hebben zorggedragen dat het opdrachtteam over de juiste kennis en vaardigheden beschikt die nodig zijn voor de controle van een bedrijfstakpensioenfonds. Wij hebben in het opdrachtteam specialisten opgenomen op het gebied van IT audit. Daarnaast hebben wij eigen deskundigen ingeschakeld voor de controle van de waardering de technische voorzieningen. Voorts is voor de controle van de waardering van de beleggingen gebruik gemaakt van onafhankelijke waarderingsspecialisten.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van iedere wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij identificeren en schatten risico's in op een afwijking van materieel belang op de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en de incidentenregistratie. Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en

corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Zoals in al onze controles houden wij rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken. Vanwege dit risico hebben wij onder meer data analyse gebruikt om journaalposten met een verhoogd risico te signaleren en te toetsen. Verder hebben wij schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen, zoals toegelicht in toelichting 14. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds tot en met toelichting 17. Overige technische voorzieningen in de jaarrekening. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt 'Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen'.

Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer, medewerkers van het bestuursbureau en de uitvoeringsorganisatie(s)) en de raad van toezicht.

Uit onze evaluatie van het risico op mogelijke doorbreking van interne beheersmaatregelen of andere ongeoorloofde vormen van beïnvloeding van het proces van financiële verslaggeving, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controle-aanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 *Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfonds*, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van de compliance officer en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

We hebben verder kennis genomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controle-aanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Het bestuur heeft een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor tenminste de komende 12 maanden. Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de prudentiële vereisten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel

belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen serieuze bedreiging van de continuïteit geïdentificeerd voor de komende 12 maanden. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling en toelichting van de (beleids)dekkingsgraad

Risico

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft.

De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting 9. stichtingskapitaal en reserves van de jaarrekening.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids)dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak

Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2021 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaris gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuariële rapport van de certificerend actuaris en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende

	<p>toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. Dit jaar betrof het key item: de wijziging van de UFR-methodiek. • Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.</p>

Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen

Risico	<p>De beleggingen voor risico pensioenfondsen (hierna: beleggingen) zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen.</p> <p>De waarderingsonzekerheid neemt inherent toe bij (onafhankelijke) taxaties en netto contante waardeberekeningen en hangt samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens. Bij het pensioenfonds betreffen dit met name de posities in directe vastgoedbeleggingen en derivaten. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name indirecte vastgoedbeleggingen, participaties in hypotheekfondsen en infrastructuur kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in de grondslagen voor de waardering en een nadere toelichting opgenomen in de toelichting op de balans per 31 december 2021 onder beleggingen voor risico pensioenfondsen. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2021 € 353 miljoen is belegd in directe vastgoedbeleggingen, € 58 miljoen in indirecte vastgoedbeleggingen, , € 171 miljoen (per saldo) in derivaten, € 308 miljoen in participaties in hypotheekfondsen en € 160 miljoen in infrastructuur. Dit betreft ca. 23% van de totale beleggingen.</p>
--------	--

	Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.
Onze controleaanpak	<p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2021.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voor de posities in direct vastgoed hebben wij de interne beheersingsmaatregelen van het taxatieproces onderzocht en met gebruikmaking van eigen vastgoedspecialisten voor een selectie van objecten de onafhankelijke taxaties en daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst op basis van marktgegevens (bandbreedtes). • Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen (indirecte vastgoedbeleggingen, participaties in hypotheekfondsen en infrastructuur) hebben wij de waardering geverifieerd aan de hand van de gecontroleerde jaarrekening/opgave 2021 en vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslag en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. • Voor de posities in derivaten hebben wij de interne beheersmaatregelen van het waarderingsproces onderzocht en met gebruikmaking van onafhankelijke waarderingsexperts integraal de waardering en de daarbij gehanteerde uitgangspunten getoetst. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.</p>
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2021 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen

Risico	<p>De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds, betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds (de fondsspecifieke leeftijdsafhankelijke correctiefactoren). Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan het subjectieve element ervaringssterfte van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt.</p> <p>Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf grondslagen voor de waardering en een nadere toelichting opgenomen in toelichting 14. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds tot en</p>
--------	---

	<p>met 17. Overige technische voorzieningen. Uit deze toelichting blijkt dat (schattings)wijzigingen hebben plaatsgevonden door de wijziging van de UFR-methodiek en de wijziging van de hoogte van de excassokosten. Volgens deze toelichting is de voorziening pensioenverplichtingen hierdoor € 12 miljoen hoger uitgekomen.</p> <p>Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.</p>
<p>Onze controleaanpak</p>	<p>Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerende actuaire van het pensioenfonds. De certificerende actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerende actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerende actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2021. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetafels [en de effecten van de wijzigingen hierin], de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.</p> <p>Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2021:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerende actuaire. • Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerende actuaire en met gebruikmaking van onze eigen actuariële specialist gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. • Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. <p>Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.</p>
<p>Belangrijke observaties</p>	<p>Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2021 of de toelichting van de technische voorzieningen.</p>

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Benoeming

Wij zijn door het bestuur op 13 mei 2015 benoemd als accountant van Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Koopvaardij vanaf de controle van het boekjaar 2015 en zijn sinds dat boekjaar tot nu toe de externe accountant.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het besluit van het bestuur tot vaststelling van de jaarrekening is onderworpen aan de goedkeuring van de raad van toezicht.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie 'Informatie ter ondersteuning van ons oordeel' hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- Het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met [de raad van toezicht en] het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Den Haag, 18 mei 2022

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. S.B. Spiessens RA

Nevenfuncties

Naam	Nevenfunctie	Bezoldiging
Bestuur		
H.J.A.H. Hijlkema	Nautilus International Beleidsadviseur	Onbezoldigd
	Bpf. voor de Rijn- en Binnenvaart (voorzitter bestuur)	Bezoldigd
	Vereniging Zee-Risico 1967 (werknemers voorzitter)	Bezoldigd
	Stichting Scheepvaart (werknemers voorzitter)	Bezoldigd
	International Seafarers Protection Fund (ISPF) (bestuurslid)	Onbezoldigd
	Stichting Sociaal Maritieme Voorzieningen Scheepvaart (werknemers voorzitter)	Onbezoldigd
	Rotterdam Port Welfare Committee (bestuurslid)	Onbezoldigd
	Stichting Flag of Convenience office the Netherlands (bestuurslid)	Onbezoldigd
	Stichting De Zee (bestuurslid)	Onbezoldigd
	Lid beleggingscommissie O&O fonds Zeescheepvaart ²⁷	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie OWM Zeerisico 1996 U.A.	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie Vereniging Zeerisico 1967	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie OWM AZVZ	Bezoldigd
R. Kloos	Directeur Fugro Marine Services BV	Bezoldigd
	Directeur Fugro Marine Services BV	Bezoldigd
	Voorzitter IMCA MPRA commissie	Onbezoldigd
	Voorzitter KVNR COW commissie	Onbezoldigd
A.W.P.M. Zimmerman	Vereniging Deelnemers Nedlloyd Pensioenfonds (Bestuurslid/secretaris)	Onbezoldigd
	Lid beleggingscommissie O&O fonds Zeescheepvaart	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie OWM Zeerisico 1996 U.A.	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie Vereniging Zeerisico 1967	Bezoldigd
	Lid beleggingscommissie OWM AZVZ	Bezoldigd
M.H.W. van Dam	Senior National Secretary Nautilus International.	Bezoldigd
	Bestuurslid Stichting Scheepvaart	Onbezoldigd
	Bestuurslid vereniging Zeerisico '67	Onbezoldigd
	Bestuurslid Stichting NOK	Onbezoldigd
	Bestuurslid Stichting Huyskensfonds	Onbezoldigd
	Bestuurslid Stichting Zeerisico 1996	Onbezoldigd
Bestuurslid Maritiem Platform Gepensioneerden	Onbezoldigd	
R.M. Eltingh	Manager Compensation & Benefits Department Royal Wagenborg	Bezoldigd
	Ad Twice	Bezoldigd
C.C. van der Sluis	Bestuurslid St. Pensioenfonds KPN	Bezoldigd
	Voorzitter RvT Stichting Pensioenfonds Provisium	Bezoldigd
	Extern lid RMC bij pf AKZO Nobel	Bezoldigd
	Adviseur VO pf SPOA	Bezoldigd

²⁷ De vier beleggingscommissies van de sectorfondsen waar de heren Hijlkema en Zimmerman lid van zijn, vergaderen gezamenlijk. De vacatievergoeding bestaat om deze reden uit één vergoeding (en niet vier aparte vergoedingen).

G.X. Hollaar	Hoofd Arbeidszaken van de Koninklijke Vereniging van Ned Reders (KVNR) Rotterdam	Bezoldigd
	Voorzitter Stichting De Zee Rotterdam	Onbezoldigd
	Bestuurslid van de Stichting Leerstoel Rederijkunde	Onbezoldigd
	Plaatsvervangend voorzitter raad van commissarissen Anker Insurance Company n.v.	Bezoldigd
	(duo)-voorzitter van de Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart Rotterdam	Onbezoldigd
	Lid van cao-onderhandelingsteams van Vereniging van Werkgevers in de Handelsvaart, Rotterdam, Netherlands Maritime Employers' Association, Rotterdam, Sociaal Maritiem Werkgeversverbond, Rotterdam en Maritime Employers' Association Neptune, Rotterdam	Onbezoldigd
	Werkgeverslid van de commissies vergunningen niet-EU-zeevarenden RAZ, RTO en RTK Rotterdam	Onbezoldigd
	Secretaris van de Commissie Arbeidszaken KVNR Rotterdam	Onbezoldigd
	Lid Raad van Advies van Stichting Maritiem Strategisch en Technologisch Onderzoek `Matso` Delft	Onbezoldigd
	Bestuurslid Stichting Ouderkerkfonds, Amsterdam	Onbezoldigd
	M.M. Verheul	Bestuurslid Pensioenfonds Flexsecurity
Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds VLEP		Bezoldigd
DGA ICC BV		Bezoldigd
P.G. van der Horst	DGA Holee Maritime BV	Bezoldigd
	Vice-voorzitter Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen	Onbezoldigd
L.M. Verbove-Kuijntjes (Aspirant)	HR Manager P&O NSF BV	Bezoldigd
	Voorzitter Raad van Toezicht VCH (Veiligheids certificaat Havens)	Onbezoldigd
L. Mese (Aspirant)	Bestuursbureau pensioenfonds DHL	Bezoldigd
Raad van toezicht		
M.J. Hoekstra	Bestuurslid St. Het nederlandse pensioenfonds	Bezoldigd
	Voorzitter raad van toezicht Heineken Pensioenfonds	Bezoldigd
	Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds TNO	Bezoldigd
	Lid Raad van Toezicht Pensioenfonds DSM Nederland	Bezoldigd
	Lid bestuur Vereniging intern toezichhouders pensioensector	Onbezoldigd
E.E. Hagen	Bestuurslid St Pfd's Yara Nederland	Bezoldigd
	Bestuurslid resp. vereffenaar Stichting Pfd's Equens	Bezoldigd
	Lid raad van toezicht St. Bpf. voor de Rijn- en Binnenvaart	Bezoldigd
	Lid raad van toezicht Pfd's Openbare Bibliotheken	Bezoldigd
	Lid raad van toezicht St. Pensioenfonds PostNL	Bezoldigd
	Lid raad van toezicht St. Pensioenfonds Cargill B.V.	Bezoldigd
	Lid auditcommissie Pfd's KLM-Cabinepersoneel	Bezoldigd
	Extern beleggingsadviseur Pensioenfonds DSM Nederland	Bezoldigd
Lid raad van toezicht St. Heineken Pensioenfonds.	Bezoldigd	
J.A. Kuijsten	n.v.t.	